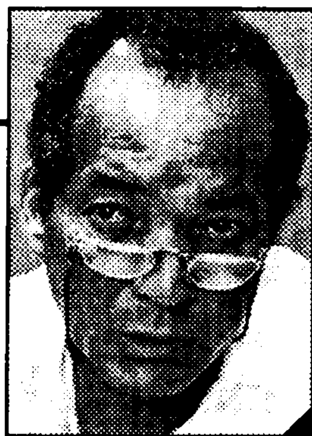

AMIGOE

losse nummers 75 c. zaterdag met Napa Afl1,-

ZATERDAG 5 AUGUSTUS 1995 - JAARGANG 112 NR 180

Raket treft Zagreb

ZAGREB - In de Kroatische hoofdstad Zagreb is vrijdagavond luchtalarm gegeven.

Een raket, vermoedelijk afkomstig van de Kroatische Serviërs, is vrijdag ingeslagen in een buitenwijk van Zagreb. Dit hebben Kroatische regeringsfunctionarissen gezegd. De Kroatische hoofdstad werd voor het laatst in mei getroffen door Servische raketten. Toen kwamen zes mensen om.

Ultra rechts betoogt op Binnenhof

DEN HAAG - Circa dertig leden van de extreem-rechtse partij CP'86 hebben zaterdagmorgen ongeveer een half uur gedemonstreerd op het Binnenhof in Den Haag.

Zij protesteerden tegen de Nederlandse betrokkenheid bij de oorlog in voormalig Joegoslavië. De betoging was illegaal, omdat er geen vergunning voor was aangevraagd. De politie gaf echter alsnog toestemming aan de aanwezige demonstranten om zich korte tijd op het Binnenhof op te houden. Daarna werden uit eigen beweging de spandoeken weer opgerold.

Kroaten verjagen en gijzelen Blauwhelmen

Hoofdstad Krajina gevallen

ZAGREB - Het Kroatische leger is vanmorgen Knin, 'hoofdstad' van de Kroatische Serviërs, na het omsingeld te hebben binnengedrongen. Zij verspreidden zich snel over de stad. Kroaten vielen met artillerie de Serviërs aan, terwijl Servische tanks terugschoten. "De inwoners zijn vertrokken", zo meldde eerder al VN-kolonel Andrew Leslie via de telefoon. Volgens hem is de gehele nacht in Knin en omgeving geschoten. De Kroaten kregen vrijdag ook te maken met de NAVO. Deze wierp raketten uit op Kroatische stellingen. Bij hun opmars naar Knin schakelden de Kroaten ook een aantal VN-posten uit. Zij lieten zich verder niets gelegen liggen aan de opdracht van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties om de wapens neer te leggen.

De Kroaten slaagden er vanmorgen in de stad Knin, in het zuiden van Krajina, binnen te dringen. De VN-commandant in Knin bevestigde de komst van een Kroatische tank aan de poort van het VN-hoofdkwartier en zei dat de troepen zich over de stad verspreidden. De Kroatische radio meldde al eerder dat de Kroatische vlag was gehesen op een kasteel dat uitzicht biedt op de stad.

De opmars van de Kroaten leidde eerder op de dag al tot de verovering van belangrijke toegangswegen rond Knin. Ook Granac, ten noorden van Knin, zou door de Kroaten zijn ingenomen. Dubica, honderd kilometer ten zuidoosten van Zagreb, viel al eerder in Kroatische handen.

BURGERS GEDOOD

Zeven inwoners van Knin kwamen zaterdag om nadat een raket in de buurt van het hoofdkwartier van de VN was ingeslagen. Milan Babic, de leider van de Serviërs in Krajina, riep de VN in een brief op 'genocide tegen het volk van Krajina te voorkomen'. Meer dan 32.000 mensen ontvluchtten zaterdag het belegerde Knin.

De Serviërs in Krajina reageerden met beschietingen op de steden Sisac en Gospic, respectievelijk op vijftig en 130 kilometer van de Kroatische hoofdstad Zagreb.

Het Kroatische leger begon zaterdag ook in oost-Kroatië een offensief tegen de Krajina-Serviërs. De steden Vukovar...

vervolg op pag. 12

Contact Kroaten en Bosniers

ZAGREB - Het Kroatische leger en Bosnische regeringstroepen hebben elkaar zaterdagmiddag op twee plaatsen in de Kroatische regio Krajina bereikt. De verbindingen kwamen tot stand nabij de grens met de oost-Bosnische moslim-enclave Bihac.

De opmars van de Bosniërs helpt de Kroaten in hun strijd tegen de opstandige Serviërs in de Kroatische regio. Bij Trzacka Rastela is een belangrijke Servische verbindingsweg doorsneden. Ook in Rakovica, vijftien kilometer van de grens, kwam een verbinding tot stand. De VN meldden eerder zaterdag al belangrijke successen van het Bosnische moslimleger.

■ *KNIN - Kroaten hebben Knin gebombardeerd, de hoofdstad van de eenzijdig uitgeroepen Servische republiek Krajina, een enclave op Kroatisch grondgebied. Deze luchtfoto werd door de Nederlandse NOS-tv uitgezonden na het bombardement.*

NAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* DE GEIT gaat op Curaçao een nieuwe toekomst tegemoet. Slenteren langs de weg is er niet meer bij. Hij moet gaan produceren in de intensieve veehouderij. Een reportage van Theo Dol op pag. 1

* KRIJN TORRINGA landde niet zo lang geleden op Curaçao. Hans Vaders had een interview met deze bekende Nederlandse dj, radio- en tv-presentator, kenner van de popmuziek en zanger van het populaire levenslied. pag. 3

* VERTALEN is als een spelletje canasta, zegt August Willemsen. Hij vertaalt Portugese en Braziliaanse literatuur naar het Nederlands. Onlangs was hij op Curaçao op uitnodiging van de Fundashon Pierre Lauffer en enkele andere instituten. Een interview met Jeroen Heuvel op pag. 5

* OVER MAMBO en Salsa, over de 'Wega di Palu' uit het verleden en over wat de visie van Bea Muzo is op de toekomst van Curaçao schrijft Ieteke Witteveen op de culturele pagina (7).

Verder in Ñapa: de rubrieken Buitenland, Boeken, Kerk en Wereld, Natuur en Milieu, Sport en gezondheid, Schaken en de wekelijkse kruiswoordpuzzel. NAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Stakende bouwvakkers in Panama hardhandig verjaagd

■ *PANAMASTAD - Tijdens een protestdemonstratie in de Panamese hoofdstad is het er vrijdag hard aan toegegaan. Er vielen doden en gewonden en enige honderden mensen werden aangehouden. Tussen de zeven- en tienduizend stakende bouwvakkers betoogden onder meer tegen het regeringsvoorstel de Arbeidswetgeving te wijzigen. De politie greep hardhandig in toen men in de richting van het parlementsgebouw trok.*

Bonden eensgezind tegen wijzigingen Arbeidswet

Doden bij rellen Panama

PANAMA-STAD - Bij onlusten in Panama zijn vrijdag zeker vier mensen om het leven gekomen. Enkele tientallen mensen liepen verwondingen op en een paar honderd mensen zijn aangehouden.

De acties richtten zich tegen door de regering voorgestelde wijzigingen van de Arbeidswet waarover het parlement vrijdag debatteerde. Bij onlusten in de wijk San Miguelito van Panama-stad kwamen twee mensen om. Een jongen verloor het leven toen een bus die een barricade probeerde te ontwijken op hem inreed. Ook een agent kwam om. Men houdt er rekening mee dat er nog een vijfde dode is gevallen. Het aantal gewonden bedroeg vanmorgen 47, onder wie twaalf agenten. Er zijn 447 mensen aangehouden.

Meer dan tienduizend arbeiders gingen vrijdag voor onbepaalde tijd in staking uit protest tegen de wetswijzigingen die het bedrijven gemakkelijker maakt werknemers te ontslaan en de vergoedingen voor overwerk verlaagt. De regering van president Ernesto Perez Balladares wil zo het investeringsklimaat in het Centraal-amerikaanse land verbeteren. De 49 vakbonden in het landen wijzen de wet eensgezind af.

Bekentenis generaal na historisch onderzoek:

Egyptische krijgsgevangenen tijdens Suez- oorlog gedood

JERUZALEM - Een Israëlische ex-generaal heeft tegenover een dagblad erkend dat hij tijdens de Suez-oorlog in 1956 tientallen Egyptische krijgsgevangenen heeft gedood. Vorige maand onthulde een Israëlische historicus het verhaal van de massamoord.

De gepensioneerde brigadegeneraal Arieh Biro, die in 1956 een parachutisteneenheid leidde, vertelde tegenover het dagblad Yerushalayim dat zijn eenheid tijdens de oorlog met 49 gevangenen achter de Egyptische linies in het Sinai-schiereiland vastzat. "Ik had geen soldaten om hen te bewaken en we moesten verder naar Ras Sudar. Dus besloot ik hen te liquideren", zegt Biro tegenover de krant.

Biro zei dat hij en een andere officier de Egyptenaren hebben doodgeschoten. Als ze de gevangenen hadden achterlaten, zouden die het Egyptische leger hebben kunnen vertellen waar de Israëlische compagnie naar toe ging, zo vreesde de militair.

De zaak kwam vorige maand aan het licht toen de historicus Matti Golani van de universiteit van Haïfa erover publiceerde, op grond van militaire documenten die in 1990 openbaar zijn gemaakt. Een legerwoordvoerder wilde de onthullingen van Biro bevestigen noch ontkennen.

De ex-generaal viel destijds onder het bevel van het 890ste parachutisten bataljon van Rafael Eitan, thans leider van de extreem-rechtse Tzomet-partij in het parlement. De oud-commandant wilde niet zeggen of Eitan, die in 1996 een gooi naar het premierschap wil doen, van de slachting afwist.

Maandag top Arafat-Peres

GAZA - De Palestijnse leider Yasser Arafat en de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken, Shimon Peres, ontmoeten elkaar maandag om te proberen overeenstemming te bereiken over de uitbreiding van het Palestijnse zelfbestuur op de Westelijke Jordaanoever.

Het overleg is in de Egyptische plaats Taba, meldt een lid van de Palestijnse Autoriteit zaterdag. Arafat en Peres praten over kwesties die onderhandelaars tot nu toe niet konden oplossen, zoals de verdeling van het water in de regio.

VS-minister Warren Christopher bezoekt Hanoi

VS-Vietnam: normale relaties

HANOI - De Verenigde Staten en Vietnam heben zaterdag hun diplomatieke relaties officieel hersteld. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher en zijn Vietnamese ambtgenoot Nhuyen Manh Cam ondertekenden daartoe zaterdag in de Vietnamese hoofdstad Hanoi een verklaring.

De overeenkomst volgt minder dan vier weken na de aankondiging van de normalisatie van de betrekkingen tussen beide landen en meer dan twintig jaar na beëindiging van de Vietnam-oorlog. De oorlog die in 1975 afliep, was een van de bloedigste conflicten van deze eeuw. Aan Amerikaanse zijde vielen 58.000 doden, drie miljoen Noord-Vietnamezen kwamen om het leven, in het zuiden vielen 650.000 slachtoffers.

Christopher woonde tijdens een historisch bezoek aan Vietnam een ceremonie bij waarin de overdracht plaatshad van stoffelijke overschotten van vermoedelijk Amerikaanse militairen. De kwestie van zestienhonderd Amerikaanse soldaten die tijdens de Vietnam-oorlog verdwenen, vormde een van de grootste en gevoeligste struikelblokken aan Amerikaanse zijde voor normalisatie van de betrekkingen met het Zuid-oostaziatische land.

Voor Vietnam is het herstel van de betrekkingen een diplomatiek succes. Het autoritaire regime in Hanoi werd internationaal als een paria gezien en trok vooral de aandacht wegens de inlijving van Zuid-Vietnam en de bootvluchtelingen. Het diplomatieke succes volgt op het fiat een week geleden tot toetreding van de Organisatie van Zuidoostaziatische Landen (ASEAN).

GERA - De Duitse politie heeft in de nacht van vrijdag op zaterdag in Gera (Thüringen) 35 rechts-extremistische jongeren gearresteerd.

Buurtbewoners schakelden de politie in toen de jongeren in een tuin luidkeels naziliederen zongen en zich discriminerend over buitenlanders uitlieten. Bij de aanhouding vielen geen gewonden, ondanks het verzet dat de jongeren boden. Bij huiszoeking in twee woningen vond de politie rechts-extremistisch propagandamateriaal.

Sinn Fein: Vrede toch niet dichterbij

Britse para's uit Ulster

BELFAST - Groot-Brittannië heeft vrijdag de terugtrekking aangekondigd van een regiment paratroepen uit Noord-Ierland.

Sinn Fein, de politieke vleugel van het Ierse Republikeinse Leger (IRA), reageerde verheugd op het vertrek van 'het beruchte regiment', maar zei dat het weinig invloed heeft op het aantal Britse troepen in Noord-Ierland. Ook komt volgens Sinn Fein de definitieve vrede niet dichterbij.

De Britse troepen in Noord-Ierland haalden zich in 1972 de woede van de Ierse nationalisten op de hals toen ze dertien burgers in Londonderry doodschoten.

Voorzitter Ekeus van VN-ontwapeningscommissie:

Irak niet open over B-wapens

BAGDAD - Irak heeft de VN nog steeds geen compleet beeld gegeven van zijn activiteiten in het verleden op het gebied van biologische (B-) wapens.

De verklaring die Bagdad zaterdag aan de VN overhandigde, is onvolledig, aldus Rolf Ekeus, voorzitter van de speciale VN-Ontwapeningscommissie voor Irak (UNscom). Ekeus verklaarde op 2 juli voor de VN-Veiligheidsraad dat Irak had ingestemd met de levering van een 'complete en definitieve' inventarisatie van alle aspecten van de produktie, verspreiding en het gebruik van biologische wapens in de afgelopen jaren.

Ekeus bespreekt het Iraakse dossier nog met premier Tareq Aziz van Irak.

Aannemers verwijten lokale werknemers gemis discipline

WILLEMSTAD — Het is de schuld van de lokale werknemers zelf dat er zoveel buitenlanders in het arbeidsproces meedraaien. Het ontbreekt hen niet alleen aan vakmanschap, bovendien is de arbeidsproduktiviteit gering, het absenteïsme hoog en er is te weinig discipline. Volgens de Antilliaanse Vereniging van Aannemers (AAV) 'allemaal factoren die ertoe leiden dat de aannemer gedwongen wordt om met een buitenlandse kracht in zee te gaan'.

Hiermee reageert de vereniging op berichten dat veertig procent van de werknemers in de aannemerij buitenlanders zijn, waarvan bovendien een groot deel illegaal werkt. Het AVV-bestuur zegt dat het inderdaad correct is dat veel niet-Antillianen in deze sector werkzaam zijn. "Maar, zegt het bestuur, dit is niet verwonderlijk omdat het praktisch onmogelijk is om geschikte lokale krachten aan te trekken." Zo wordt er niet of nauwelijks gereageerd op advertenties.

De AAV klimt de laatste tijd nogal vaak in de pen teneinde te reageren op verklaringen over de ontwikkelingen in de aannemerij, zoals Bohama en ook op de vakbonden. De AAV ziet afstraffen van de malafide werknemers niet zitten door het 'propageren' van de wet op de ketenaansprakelijkheid door de overheid. Kreeg de minister van Arbeid er de vorige keer van de vereniging flink van langs met zijn opstelling tegenover de koppelbazen, nu is de PWFC, de vakbond voor personeel in de olie-sector, aan de beurt. De AAV is het namelijk oneens met de verklaringen van de PWFC dat een Nederlander miljoenen met Bohama nv heeft verdiend, de zaak failliet heeft laten verklaren en er van door is gegaan.

De vereniging zegt over informatie te beschikken dat juist het tegengestelde is gebeurd. Het is de Bohama-directeur geweest die vele miljoenen in de zaak heeft gestopt met de bedoeling het bedrijf van de ondergang te redden maar dit is niet gelukt. Hij heeft dit gedaan tegen vele adviezen in. AAV: "We vinden het een zeer kwalijke zaak dat de PWFC dit soort berichten de wereld instuurt."

De organisatie vindt dat de kwestie van illegaliteit grotendeels te wijten is aan het toelatingsbeleid dat op Curaçao wordt gevoerd. Op verzoeken wordt vaak pas na maanden en zelfs jaren door de autoriteiten gereageerd. Ondertussen moet het werk wel worden afgerond en ook opgeleverd, aldus de AAV.

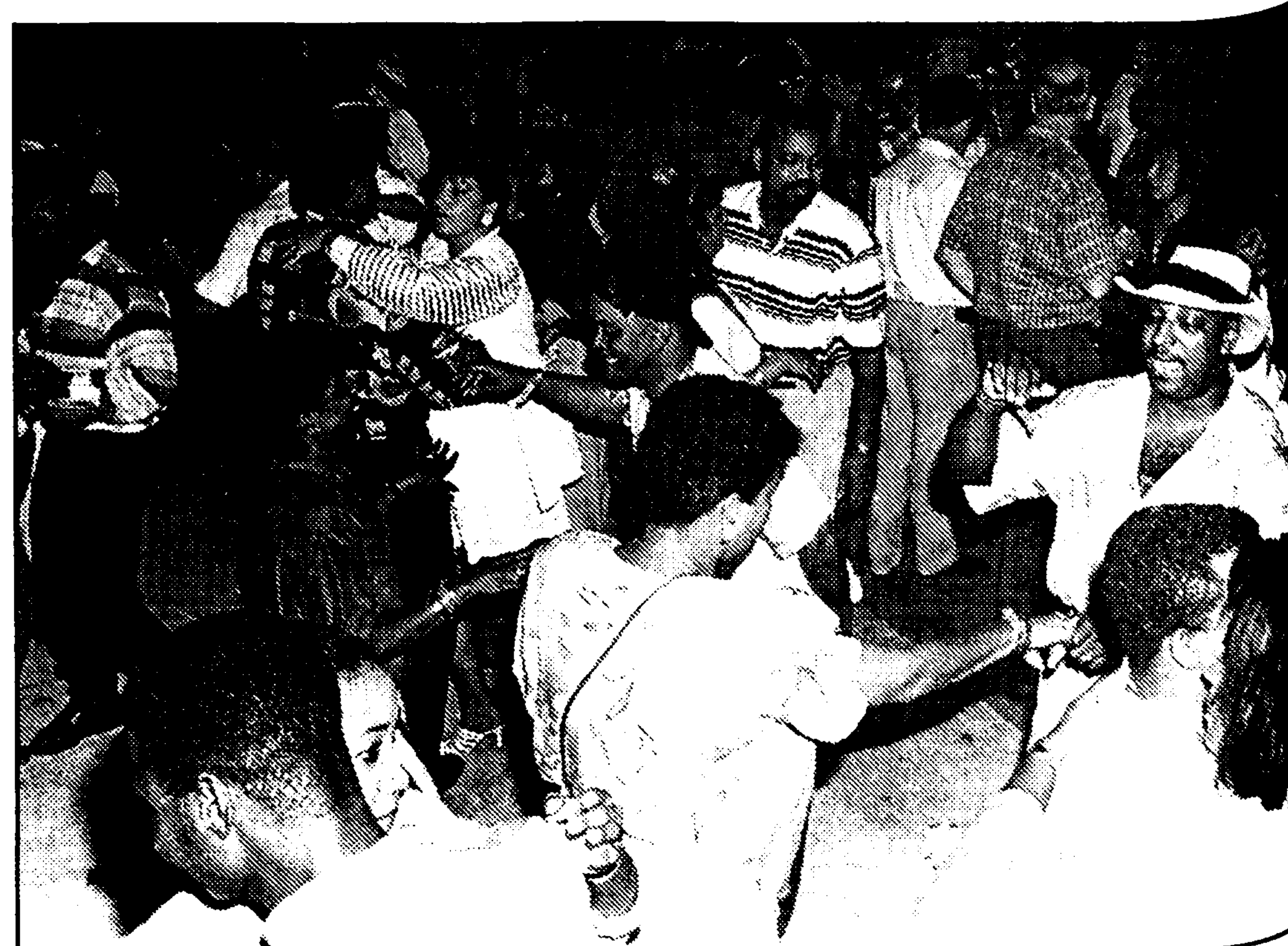
Als gevolg van deze bureaucratie worden bonafide opererende ondernemers voor een groot dilemma geplaatst: Het is òf wachten tot dat de vergunningen rond zijn wat het einde van het bedrijf betekent òf werknemers in dienst nemen waarvan de vergunning is aangevraagd maar nog niet is verkregen. "Uit lijfsbehoud wordt veelal voor het laatste alternatief gekozen."

Teneinde deze ongewenste situatie op te lossen stelt de vereniging voor om alle werkende buitenlanders zo snel mogelijk een verblijfs- en werkvergunning te verstrekken en nieuw ingediende verzoeken snel af te handelen. Ze stelt voorts dat deze aanpak meer belastingopbrengsten voor de overheid zal opleveren.

Niche fantastisch

Droge en druk bezochte openingsavond Salsa 95

WILLEMSTAD —'Bailamentu' in het Festival Center. Achtereenvolgens de Mambo Kings, OK, Costa Brava en vooral Grupo Niche deden het Curaçaose publiek op het 6de jaarlijks terugkerende Salsa-evenement veelvuldig dansen.

WILLEMSTAD —De weergoden konden het gisteravond blijkbaar ook waarderen. Voor en na de eerste avond van het zesde Festival di Salsa '95 viel er nogal wat regen. Tijdens de show bleef het droog. Drie bands debuteerden niet onverdienstelijk. 'Oude bekende' Grupo Niche was Grupo Niche: fantastisch.

De Mambo Kings (zie Ñapa), normaal vrijdags op Mambo Beach optredend, openden en tegelijkertijd stonden de dansers van Crema Exotika op het podium voor te doen hoe de salsa gedanst kan worden. De salsa-band bestaat nog maar amper een half jaar, maar sloeg helemaal geen slecht figuur op het festival.

Daarna was het de beurt aan Organisashon Kompletu. Het Festival Center begon al iets voller te lopen. Muzikaal/instrumentaal gezien klinkt O.K. lekker, hoewel het niet allemaal strikt salsa is wat de 10-mans band laat horen.

Costa Brava bestaat al 16 jaar, maar was voor het eerst op Curaçao. Probleem van de muzikanten uit Puerto Rico is de moeilijk herkenbare stijl. Een beetje middle of the road-salsa. Wel uitstekend dansbaar. De aanwezigen die blijkbaar de angst voor regen massaal overwonnen, wachtten echter duidelijk op Colombiaanse salsa.

Presentator Percy Pinedo stelt gerust: Morgen Guayacan, nu komt Niche. Crema Exotika bevindt zich de rest van de avond overigens onder het publiek, onophoudelijk dansend, zowel met partners als met 'vrijwilligers'.

Even na middernacht staan de sterren uit Cali op het podium. Dit jaar stonden ze er voor de tweede achtereenvolgende keer, oude hits met nieuwe afwisselend. Het eigen geluid van de buitengewoon complete band maakte de salsa-gekte los. Het continue weerlichten kon overgaan in donder en bliksem. Als het vanavond maar weer een paar uur droog blijft.

Tegen sommige werkgevers

SVB introduceert harde invorderingsmaatregelen

WILLEMSTAD — De Sociale Verzekeringsbank gaat binnenkort over tot scherpe invorderingsmaatregelen tegen wanbetalers. De bank heeft er de afgelopen maanden alles aan gedaan om de werkgevers die niet tijdig of helemaal niet hun premies Ziekteverzekering en Ongevallenverzekering (ZV/OV) betalen zo ver te krijgen dat ze aan hun verplichtingen voldoen.

Maar desondanks blijven sommige werkgevers volharden in hun negatieve houding, aldus de afdeling Voorlichting van de SVB. De maatregelen houden onder meer in dat een team deurwaarders met medewerking van de Landsontvanger voor inning van de premies op pad gaan. De SVB heeft gedurende de afgelopen maanden aan de werkgevers op Curaçao een saldo opgave verzonden met specificatie van de nog te vorderen premies. Tot op heden is van het merendeel van de werkgevers nog geen reactie ontvangen.

In 1994 stelde de SVB een afdeling Invordering in. De gegevens over dit boekjaar geven aan dat er momenteel geen duidelijk beeld bestaat over de betrouwbaarheid van de debiteurenvorderingen en de uit de inning te verwachten correcties in de vermogens van het Ziektefonds en het Ongevallenfonds. De premies ZV/OV die de SVB zelf invordert, worden door de bank in de administratie van de desbetreffende fondsen als baten verantwoord in het jaar waarin die premies zijn ontvangen.

Ministeriële Samenwerkingsraad

Pourier maandag naar Aruba voor regulier overleg

WILLEMSTAD — Het reguliere overleg tussen de Antillen en Aruba, de Ministeriële Samenwerkingsraad komt maandag op Aruba bijeen en zal dan een lange lijst van agendapunten afwerken, voor een deel punten die voortvloeiden uit de vorige MSR, die begin juni in Willemstad werd gehouden.

De onderwerpen die maandag aan de orde komen zijn onder meer het stappenplan voor de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek; het protocol inzake politiële samenwerking tussen Aruba, de Antillen en Suriname; de werving van wetgevingsjuristen en de overdracht van gevonniste personen.

Verder worden behandeld het Consultatief Mechanisme; de instelling van een Koninkrijkswerkgroep Goed Bestuur; een scheepvaartprotocol; de inzet van het Antilliaanse arrestatieteam op Aruba en de samenwerking op radargebied en het Dutch Caribbean Marketing Program.

Namens de Antillen nemen premier Pourier, de ministers Atacho en Strauss-Marsera en staatssecretaris Sneek deel aan de vergadering, bijgestaan door diverse hoge ambtenaren. Aan Arubaanse zijde zijn premier Eman en de ministers Vos, Glenbert Croes en Engelbrecht aanwezig plus diverse ambtenaren, waaronder procureur-generaal Zwinkels.

Postzegels slavenopstand

WILLEMSTAD — Op 17 augustus brengt de dienst Posterijen van de Nederlandse Antillen twee postzegeluitgiften, waarvan één de herdenkingszegels '200 Jaar Slavenopstand op Curaçao' betreft. De waarden van deze zegels zijn 30c + 10 en 45c + 15. De zegels zijn ontworpen door Richmond Gijsbertha. Op de een staat het slavenmonument, op de ander een slavenklok; twee fregatvogels of skèrchi's maken de twee zegels tot één geheel.

Gedreven door de ideeën van de Franse Revolutie van 1789 en de overwinning van de slaven in Haïti in 1793 op de meesters, komen de slaven op Curaçao, onder leiding van Tula, Louis Mercier, Pedro Wacao en Bastiaan Karpata in opstand om te vechten voor hun vrijheid. De opstand begon op 17 augustus 1795 op de plantage Knip, toen zo'n vijftig slaven rebelleerden tegen hun meester en de opstand oversloeg naar andere plantages in de buurt. De slavernij in de Nederlandse koloniën werd op 1 juli 1863 officieel afgeschaft.

Conferentie coöperatieven begint morgen

WILLEMSTAD — De conferentie voor het coöperatiewezen georganiseerd door Fekoskan, Federashon di Kooperativanan di Spar Kredito, wordt morgen officieel om 17.00 uur geopend in het ITC. De opening wordt verricht door minister-president Miguel Pourier. Deelnemers uit een groot aantal landen uit de regio zijn inmiddels op het eiland gearriveerd.

Op de conferentie die tot 12 augustus duurt, zullen diverse thema's worden uitgediept. Deelnemende landen zijn onder meer Antigua, Bermuda, Bahamas, Barbados, Montserrat, St. Kitts, Grenada, Suriname en Trinidad.

Programma landbouwmarkt in weekend

WILLEMSTAD — Een dierenshow, muzik di zumbi, demonstratiestokkenspel, koemelken, kinderspelletjes, verkoop van honing, de Feria Agrikola in hòfi Groot Santa Marta te Soto heeft een gevarieerd en vol programma. De dag begint om 10.00 uur en duurt tot ongeveer 17.30 uur.

De dierententoonstelling begint om 11.00 uur, het culturele deel is vanaf 13.45 uur. De Feria is een soort jaarmarkt van de stichting Nomeku (Nos mes kuminda), waarin kunukero's en veehouders zijn verenigd. Nomeku vraagt hiermee aandacht voor een beter landbouw- en veeteeltbeleid.

Nomeku heeft een lijst opgesteld met 6 prioriteitspunten voor de regering en om de steun te krijgen van de consument die in het lokale produkt gelooft. Zo wil Nomeku een lokale markt als de Nederlandse boerenmarkt ingesteld zien, of de garantie dat men op tijd over een landbouwmachine kan beschikken, een centraal punt om zaden te kopen en strenge controle op het gebruik van pesticiden. Nomeku heeft vastomlijnde ideeën over het daadwerkelijke gebruik van de landbouwgronden, over de prijs van molens, pompen, veevoer, het aanleggen van meer dammen, een efficiënte bevloeiing, noem maar op.

Tijdens de jaarmarkt zijn er ook verschillende infokraampjes, bemand door onder andere Amigu di Tera, de dierenbescherming, het Cultureel Centrum Curaçao en door experts op het gebied van compost maken. De toegangsprijs is drie gulden per persoon, kinderen betalen een gulden minder.

ILO op werkbezoek bij Feffik

■*WILLEMSTAD — Cedric Mc Colloch, regionaal adviseur van de internationale arbeidsorganisatie ILO bracht op vrijdag een bezoek aan het trainingscentrum Feffik. Colloch is namens de ILO belast met de afdelingen coöperatiewezen en vakopleidingen. Op de foto (midden) Mc Colloch, de tweede secretaris van Feffik R. Willems, directeur Colin Vaterian en een paar coördinatoren van Feffik.*

Onderstand koppelen aan registratie DAZ

AAV pleit voor verbeteren niveau Beroepsonderwijs

WILLEMSTAD — Het niveau van het Beroepsonderwijs op Curaçao moet omhoog, stelt de organisatie in de aannemerij AAV. Als daaraan gewerkt wordt, kunnen er meer lokale krachten in de bouw gaan werken. Ook zullen een aantal wetten aangepast moeten worden voor het verhogen van de arbeidsproduktiviteit.

Tevens pleit de AAV voor het opkrikken van enkele bestaande procedures. Volgens haar blijkt in de praktijk dat onderstandtrekkers niet bereid zijn om formeel tijdelijk werk te aanvaarden omdat ze bij beëindiging van de werkzaamheden maanden moeten wachten om opnieuw in aanmerking te komen voor onderstand. Het gevolg van deze praktijk is dat men met koppelbazen in zee gaat.

Verder dient er een stelsel te komen waarbij een onderstandsuitkering gekoppeld wordt aan registratie bij de Dienst Arbeidszorg en waar garantie gegeven wordt dat het aanvaarden van tijdelijk werk niet zal leiden tot maandenlange uitsluiting van onderstand. De AAV is van mening dat deze regeling voor alle partijen voordelen zal opleveren. De onderstandtrekker doet werkervaring op, de kosten voor onderstand worden verminderd en de overheid krijgt extra inkomsten in de vorm van loonbelasting en premies sociale lasten.

Bario pa Bario: vakantieplannen

WILLEMSTAD — In het wekelijkse radioprogramma Bario pa Bario T'esei ta Kòrsou worden vandaag verschillende vakantieplannen geëvalueerd. De jeugdwerkers Helmin Wiels en Edsel Comenencia maken zich samen met diensthoofd Boeis Augusta zorgen over de apathie van veel jongeren uit hun doelgroep. Ligt de fout bij de jongeren of bij de ouderen, over deze vraag en meer: stem af op Curom Z'86 tussen 17.00 en 18.30 uur.

Naschoolse opvangaktiviteiten voor kinderen gaat gewoon door

WILLEMSTAD — In zes wijken van Curaçao kunnen een aantal kinderen van 6 tot 12 jaar oud er van op aan dat ze voorlopig weer na school ergens buitenshuis worden opgevangen. De continuïteit van de Stichting Aktiviteiten Na School (ANS) is voor ruim een jaar gewaarborgd. Het eilandgebied Curaçao en de Sede Antia hebben samen zo'n 340.000 gulden aan subsidie gegeven. Een geruststelling voor de werknemers van ANS die de laatste drie maanden hebben gewerkt zonder salaris te hebben ontvangen.

Het projekt Aktiviteiten Na School bestaat langer dan de stichting met dezelfde naam, en wel sinds 1990. Dit projekt, dat toen onder auspiciën van de Stichting Jeugdcentrale Curaçao viel, is ontstaan uit de behoefte de gestaag groeiende jeugdcriminaliteit preventief aan te pakken.

In hetzelfde jaar, 1990, begon het driejarig programma van het projekt ANS. Na afloop van dat programma, in september 1993, bleek dat de jeugdcentrale niet meer bereid was om het projekt verder te steunen, noch financieel, noch moreel. Toen richtten de jeugdwerkers van het projekt een stichting ANS op. Daardoor was aan één van de voorwaarden voldaan om het werk voort te kunnen zetten.

Het aantal kinderen dat na school thuis niet wordt opgevangen groeit in de Curaçaose samenleving, waar veel ouders genoodzaakt zijn buitenshuis werk te zoeken. Dat geldt vooral voor de éénoudergezinnen.

ANS probeert haar doel, namelijk het voorkómen van jeugdcriminaliteit, te bereiken door middel van het aanbieden van een aantrekkelijk middagopvangprogramma aan kinderen van de basisschool. Het opvangprogramma omvat onder meer huiswerkbegeleiding, sport en spel, creatieve expressie, excursies, muziek en maandelijks een thematisch projekt. Voorbeelden van het laatstgenoemde zijn de modeshow van papieren kleding van twee maanden geleden en het spelen van zelf verzonnen spelletjes de maand daarvoor.

In juni is het eilandgebied Curaçao een beheersovereenkomst met ANS aangegaan, waarbij de apparaatskosten van ANS volledig worden gesubsidieerd tot een bedrag van NAfl. 149.754,00. Daar het niet mogelijk was gebleken van het eilandgebied een grotere financiële bijdrage te verkrijgen, had ANS Sede Antia benaderd met het verzoek om het projekt, op basis van het driejarig programma 1994 - 1996, mede te financieren.

Ter waarborging van de continuïteit van het projekt heeft Sede Antia besloten het projekt voor 1995 mede te financieren tot een bedrag van NAfl. 196.120,00 rekening houdend met het karakter en de betekenis van het projekt, alsmede op grond van een positieve evaluatie.

Vice-voorzitters LCH De Castro en Cova:
'Nu moet de politiek het verder dragen'

WILLEMSTAD — In de loop der jaren zijn er talloze rapporten verschenen over mogelijke wijzigingen in de staatkundige structuur. Talloze experts gaven hun mening, "maar nog nooit gaven die rapporten weer wat de Antilliaanse bevolking zelf wilde. Ze werden altijd over de Antillen gemaakt, niet met de Antilliaan. Dat is het grote verschil tussen die rapporten en het rapport van de Landelijke Commissie Herstructurering", aldus vice-voorzitter Marco de Castro van de LCH bij de presentatie van het rapport 'Make it work' waarover de Amigoe de afgelopen dagen al uitgebreid berichtte. "Het is een rapport dóór en vóór onszelf."

Het rapport kwam tot stand na talloze gespreksrondes op alle eilanden met vertegenwoordigers uit alle lagen en sectoren van de bevolking. "Natuurlijk zijn de voorstellen een compromis. Niemand heeft voor de volle 100 procent zijn zin gekregen. Maar de twaalf commissieleden van de diverse eilanden zijn tot een consensus gekomen. Dat lukte, omdat we allemaal één doel hadden: de herstructurering van de Antillen. Dat betekende dat de een hier, en de ander daar wat inleverde."

Mede-vice-voorzitter Errol Cova wijst er op, dat als in een staatkundige structuur een klein onderdeel wordt veranderd, dat ook gevolgen heeft voor een heleboel andere onderdelen. Er moest dus zeer zorgvuldig te werk worden gegaan en elke stap moest op al zijn gevolgen worden doorgelicht. Heel bewust heeft de commissie daarom getracht om de voorstellen zoveel mogelijk te laten aansluiten op de bestaande situatie.

"Je moet niet veranderen wat goed is. Een land heeft ook een zekere mate van consistentie nodig. Het opvallende is ook, dat vooral op de Bovenwinden wij vaak te horen kregen dat men met de huidige staatsregeling inhoudelijk eigenlijk niet zo ontevreden is, maar dat het altijd aan de uitvoering ervan heeft geschort", aldus De Castro. Want welke prachtige staatkundige structuur een land heeft: iedereen moet van goede wil zijn om het werkbaar te maken. Make it work.

NAAST ELKAAR

Het belangrijke verschil met de huidige staatsregeling is, dat in de voorstellen van de LCH het Land niet 'boven' de Eilandgebieden staat, maar dat Land en Eilandgebieden naast elkaar staan, met ieder hun eigen taken en verantwoordelijkheden. Tot nu toe kon een Eilandgebied het Land niet op het matje roepen voor het overtreden van haar autoriteit, maar andersom wel. In de Federatie volgens het model LCH is het straks wel mogelijk dat Landsbesluiten getoetst worden.

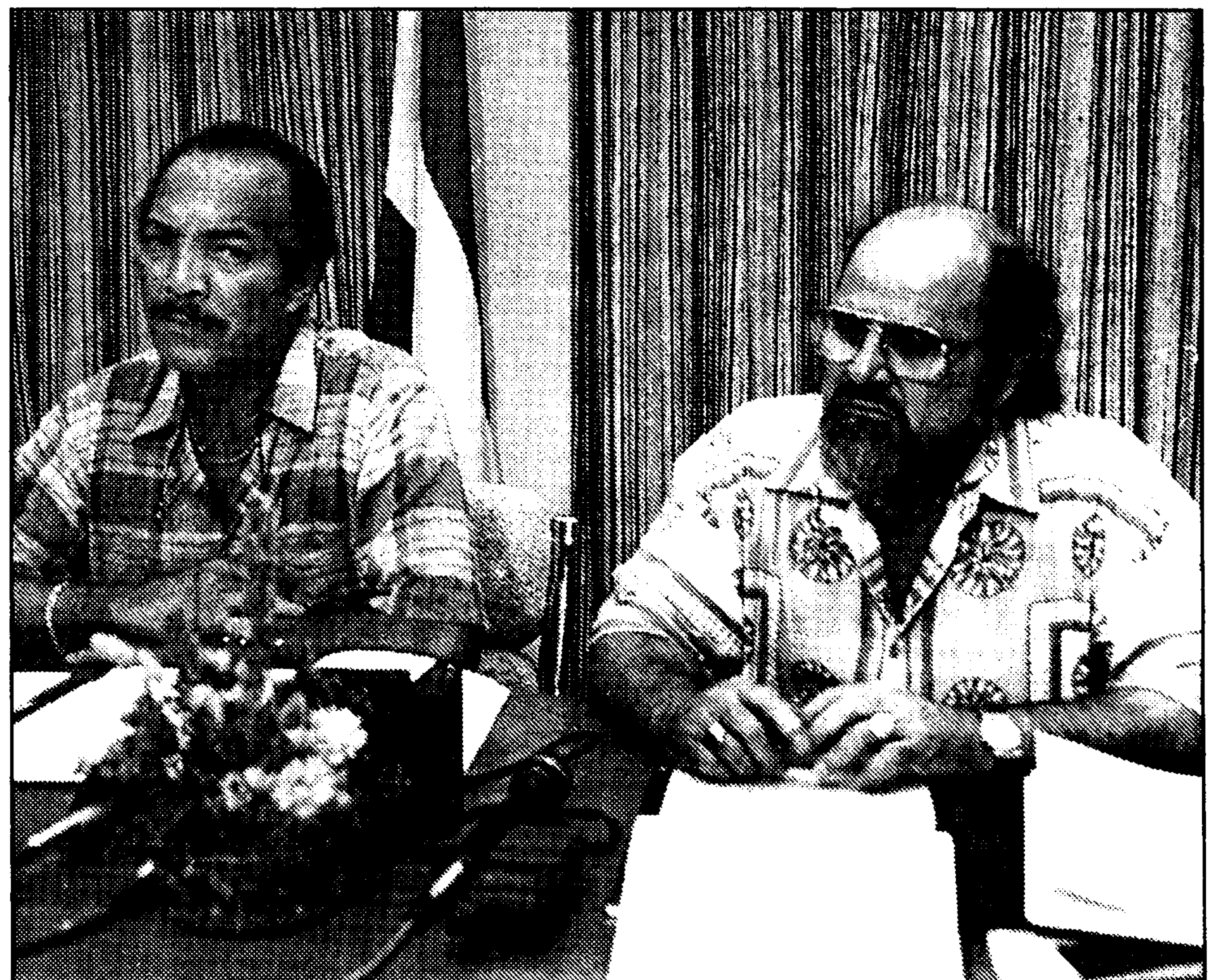
De Castro nam vast een voorschotje op de kritiek, die gedurende de maatschappelijke discussie van het komende half jaar ongetwijfeld op de voorstellen gelanceerd zal worden. Zo heeft Kousa Komun al gezegd dat een gekozen premier (zoals de commissie voorstelt) niet 'kan' in een parlementaire democratie. Maar voor de Antillen is een gekozen premier juist een bindende factor, alsmede niet-eilandgebonden, nationale Statenverkiezingen, is de commissie van mening.

"Dat blijkt niet alleen uit de wensen van de bevolking, die liet weten zelf graag haar leider direct te kiezen. Wij hebben met alle nog levende oud-premiers gesproken en zij worstelden in hun tijd allemaal met hun legitimatie. Ze kwamen immers altijd voort uit een Curaçaose partij. Al krijgt een premier maar één stem op Saba, dan geeft hem dat al de legitimiteit ook namens de Sabaanse bevolking te spreken", aldus De Castro.

Cova is bovendien van mening dat een kandidaat-premier van (wederom bij voorbeeld) Saba wel degelijk een kans maakt bij bij voorbeeld de Curaçaose kiezer. "We moeten af van die eilandsdiscriminatie, we zijn allen Antilliaan. Dat is wat telt. Mischien gaat het niet van de ene op de andere dag, maar ik weet zeker dat een goede Sabaan of Sabaanse een kans maakt op Curaçao gekozen te worden. Ik denk dat de bevolking met de uitslag van het referendum ook heeft laten zien de politici en de 'politieke experts' mijlen voor te zijn in democratische ontwikkeling. Dat we hier voor verandering nog niet 'klaar' zouden zijn, kan niemand beweren."

Ieder land moet ook de staatkundige structuur krijgen waarbij het zich lekker voelt. In Nederland hebben drie commissies zich gebogen over het gekozen premierschap en zij kwamen tot de conclusie dat het niet zou werken. De Castro: "Niet zou werken *in Nederland*. Maar dat zegt niets. De Amerikanen kijken met afgrijzen naar de Nederlandse parlementaire democratie, maar het werkt daar wel! En de Fransen begrijpen niet hoe je een koningshuis en een parlement tegelijk kunt hebben. Het geeft aan, dat ieder land het op zijn eigen manier kan inrichten."

De grote winst van het samenhangend pakket van voorstellen, is volgens de commissie niet alleen een staatkundige herstructurering, maar tevens het feit dat er een grotere democratische participatie zal plaatsvinden, dat de voorwaarden voor goed bestuur worden veranker d en dat het nu nog staatkundige begrip 'staat' ook gevoelsmatig inhoud krijgt. "De commissie is klaar. Nu is het ogenblik gekomen dat de politiek het verder moet dragen", aldus De Castro. Vooral de Partido Antia Restruktura zal die kar moeten gaan trekken, want De Castro heeft de indruk dat de andere partijen een afwachtende houding aannemen. "De nieuwe Antillen moeten nu wel gerealiseerd worden, al dan niet met aanpassingen aan ons voorstel. Dat is de politiek niet alleen aan de commissie verplicht, maar aan ons allemaal."

■ *WILLEMSTAD — De vice-voorzitters van de Landelijke Commissie Herstructurering Marco de Castro (links) en Errol Cova (rechts) presenteerden vrijdagmiddag het rapport 'Make it work, model voor een geherstructureerd Nederlands-Antilliaans staatsverband' aan de pers.*

'Anders Nederlands' op MAVO-scholen

WILLEMSTAD — Een ombuiging van het onderwijs van het vak Nederlands in functioneel-communicatieve richting. Dat is het belangrijkste punt van het project 'Anders Nederlands', bestemd voor de MAVO in de Nederlandse Antillen. Het KabNA heeft onlangs zijn goedkeuring aan het project gegeven.

Het project was opgesteld door de Mavo Werkgroep Nederlands om het onderwijs Nederlands en dat van de hele Mavo te verbeteren. Daarbij is rekening gehouden met ontwikkelingen in Nederland inzake de basisvorming en de talige situatie in de Antillen. Het is vorig schooljaar met de betrokken instanties en personen in de Antillen besproken en kan in onderwijskringen op een breed draagvlak rekenen. Het project zal worden gecoördineerd door de landelijke en eilandelijke overheden, aldus de RVD.

Onderwijs moet dichter bij de maatschappelijke realiteit staan. Voor het talenonderwijs betekent dat dat de leerling vooral moet worden aangeleerd taaluitingen te begrijpen (receptief) en zijn of haar gedachten goed te formuleren (produktief). Een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor schoolse taalvaardigheden als luisteren naar instructies en leerstof, begrijpen van schoolboekentaal en het raadplegen en verwerken van informatiebronnen.

Met de verandering in inhoud verandert ook de didactiek. Nascholing voor de docent Nederlands, die zich de nieuwe inhoud en didactiek eigen moet maken, is noodzakelijk. Marta Dijkhoff, de minister van Onderwijs, zal op korte termijn de diverse eilandgebieden en schoolbesturen benaderen, opdat met vereende krachten het project kan worden gestart. De stappen die moeten worden ondernomen betreffen onder meer de overstap op een functioneel-communicatieve methode, intensieve nascholing van de docenten en de examencommissie, een nieuw examen Nederlands en de benoeming van een drietal vakconsulenten om op de diverse eilanden de ontwikkelingen te begeleiden.

De eerste van de vier nascholingsrondes voor de docenten Nederlands, die eind september zal plaatsvinden, heeft betrekking op functioneel lees- en luisteronderwijs.

Curaçaose delegatie naar Carifesta '95

WILLEMSTAD — Curaçao wordt op Carifesta 1995 vertegenwoordigd door een delegatie van twaalf artiesten. Het Caribische culturele festival vindt ditmaal plaats op Trinidad en wel in de tweede helft van deze maand.

De delegatie die op 18 augustus vertrekt en tien dagen later op Curaçao terugkeert bestaat uit 7 leden van de muziekgroep Issoco, 2 extra muzikanten, 2 dansers en zanger Cedric Ridderplaat, die als afgezant van de Servisio di Asuntunan Kultural meegaat. Hij treedt tevens op als delegatieleider.

De titel van het Curaçaose programma luidt: Cultural Heritage from Curazolean soil. Om de muzikale folkloristische erfenis van Curaçao te kunnen presenteren is voor Issoco gekozen, het muzikale ensemble dat thuis is in de oudste muziekvorm 'muzik di zumbi', zowel als in jongere vormen als bij voorbeeld de tumba. Gitarist Humphrey Josefa en basgitarist Wendell Ridderplaat reizen mee om Issoco te versterken om de hedendaagse muzikale folklore ten gehore te kunnen brengen.

De dansers, Maria Borgschot en Cesareo Jean Louis, zullen demonstraties geven van de folkloristische dansen tijdens het optreden van Issoco. Cedric Ridderplaat, beter bekend als Ced Ride, wordt begeleid door Issoco en de twee gitaristen in zijn programma 'The Singing Poet', waarin hij liederen zingt gebaseerd op gedichten van onder anderen wijlen Pierre Lauffer.

Gezien de precaire financiële situatie van het eilandgebied Curaçao kan de delegatie uit niet meer dan twaalf personen bestaan. Een van de criteria bij het selecteren van de deelnemers was dan ook te trachten "een zo groot mogelijk gebied van genoemde culturele erfenis te bestrijken, gebruik makende van een zo klein mogelijke delegatie", aldus Pacheco Domacassé, het hoofd van de Servisio di Asuntunan Kultural.

De kosten van de deelname van de Nederlandse Antillen aan Carifesta '95 komen ten laste van de OKSNA-begroting.

Nieuwe manager Rabobank

■ *WILLEMSTAD — Tijdens een druk bezochte receptie vrijdag aan de Scharlooweg 55 is Willem Wagner (2de links) voorgesteld als nieuwe general manager van de Rabobank Curaçao nv en de Rabobank Trust Company Curaçao. Per 1 augustus heeft hij die functie overgenomen van Donald Heukels (rechts). De directeur van Rabobank Nederland en lid van de Raad van Commissarissen van Rabobank Curaçao nv, T.H.M. Schijf (2de rechts) woonde de receptie bij evenals Miguel Pourier (links), minister-president van de Nederlandse Antillen.*

Ook financiën een belemmering
Eilandelijke politici vaak niet blij met Curaçaose Statenleden

WILLEMSTAD — Bij het aantreden van de PAR-regering werd besloten, dat enkele Curaçaose statenleden niet alleen de Curaçaose belangen zouden vertegenwoordigen, maar dat zij zich ook zouden verdiepen in de problemen van de overige eilanden. Hoewel de burgers van vooral Saba en Sint Eustatius die belangstelling voor hun wel en wee zeer waarderen, blijken de plaatselijke politici minder gecharmeerd te zijn van de parlementaire bezoekjes uit Willemstad.

Zo blijkt uit het rapport *'Make it work'* van de Landelijke Commissie Herstructurering (LCH), in het hoofdstuk dat handelt over het ontbreken van een echt nationale regering en volksvertegenwoordiging. "Hun activiteiten stuiten zowel om politiek-eilandelijke als financiële redenen op verzet, terwijl de burgers op de betrokken eilanden juist positief reageren. Zij zien niet in waarom alleen 'hun' statenlid voor hen zou mogen opkomen in de Staten. Het wordt algemeen wenselijk geacht de Staten meer nationale legitimatie te verlenen dan thans het geval kan zijn."

Dit komt omdat de regering is samengesteld uit coalitiepartijen die ieder hun eilandelijke basis hebben.

Daarbij is de gewoonte gegroeid dat elk Eilandgebied, via een in de Staten zitting hebbende partij in de regering vertegenwoordigd is door een minister of staatssecretaris. "Dit heeft er nog al eens toe geleid dat een bewindspersoon zich binnen de regering is gaan gedragen als een bijzondere belangenbehartiger van zijn of haar eiland. Eilandelijke belangen kunnen daardoor in de dagelijkse regeringswerkzaamheden een prominente rol spelen." Bovendien kunnen op landsniveau andere partijen aan het bewind zijn dan op eilandelijk niveau, hetgeen in het verleden tot wrijvingen tussen Curaçao en Sint Maarten leidde."

De LCH komt met twee alternatieven voor dit probleem. In het eerste alternatief wordt een aparte Eilandenkamer in het leven geroepen, die is samengesteld uit een gelijk aantal vertegenwoordigers voor elk eiland. In het tweede alternatief is er geen Eilandenkamer, maar wordt bij toewijzing van de zetels in de Staten aan de lijsten een verdeelsleutel gehanteerd, welke verdeelsleutel is gerelateerd aan de bevolkingsomvang per eiland en die garandeert dat voor ingezetenen van elk eiland een vast percentage zetels beschikbaar is.

Bij een parlement bestaande uit Staten en Eilandenkamer krijgen de Staten 30 zetels en de Eilandenkamer 10 (twee van elk eiland). De leden van de Staten worden gekozen via nationale verkiezingen, die van de Eilandenkamer via eilandelijke verkiezingen.

Errol Cova: "Op alles voorbereid"
Bonden mobiliseren tegen maatregelen

WILLEMSTAD — "Ook al hebben de politici niet gesproken over een crisisheffing. We moeten op alles voorbereid zijn." Dit verklaart Kamara Sindikal-voorzitter Errol Cova aan deze krant.

De afgelopen weken kwamen een paar vakbonden bijeen met het doel de krachten samen te bundelen tegen eventuele maatregelen die de koopkracht van de werknemer aantasten. De bonden die een front gaan vormen zijn de NAPB politiebond, STTK telecommunicatie, Sitek onderwijs, DSM geestelijke gezondheidszorg, STRAFF douane en BTG-arbeiders in dienst van de overheid.

Op woensdag 9 augustus zullen de besturen van deze werknemersorganisaties over een versterking van de vakbondsunie praten. Volgens Cova is ook de ABVO op de vergadering uitgenodigd. "Als ze niet mee willen doen aan het formeren van een sterke vakbondsfront dan gaan we ons standpunt wel zonder hen bepalen."

De grote wazigheid rondom het wel of niet nemen van maatregelen maakt het echter onmogelijk om op dit moment een inhoudelijke discussie te voeren, meent Cova. Het begip crisisheffing heeft de tongen losgemaakt. Politici en vakbondsleiders geven er hun mening over, gevraagd en ongevraagd. Al heeft de centrale overheid zich gehaast om te verklaren dat ze geen moment gesproken heeft over dit gevreesde alternatief, de mogelijke heffing waart als een spook rond.

Ook de bond voor verplegend en verzorgend personeel, CBV, wijst maatregelen die ook maar enigszins in de richting van een heffing gaan van de hand. Volgens voorzitter Kibbelaar hebben de werkenden al zoveel ingeleverd dat ze nu geen dubbeltje meer kunnen missen. De CBV-bestuursleden vinden dat het bedrijfsleven door ongebreidelde propaganda op koopwaar zelf indirect schuld heeft aan het feit dat de werknemer niet veel overhoudt. Overal wordt men gebombardeerd met allerlei kredietvoorzieningen zoals Kompa Leon.

Maatregelen waardoor de portemonnee van de werknemers wordt geraakt, houdt ook onherroepelijk in dat er minder geld circuleert en de ondernemers als gevolg daarvan minder verkopen en dan de deuren sluiten. De werkende bevolking komt hierdoor van de regen in de drup. Het CBV-bestuur is van mening dat de sociale partners zo spoedig mogelijk de koppen bij elkaar moeten steken. Na intern overleg gaat de bond de Kamara Sindikal en de SSK benaderen voor een gezamenlijke standpuntbepaling.

Integratiekamp Totolika geslaagd

WILLEMSTAD — "Een ideale manier om de integratie van gehandicapte personen in de samenleving te bevorderen." Zo noemt Totolika-voorzitter Amintha Sprockel het jaarlijkse kamp van Totolika dat net weer achter de rug is. Niet alleen hebben zestig leden van deze vereniging die de belangen behartigt van geestelijk gehandicapten een week op Pannekoek gekampeerd, dit jaar namen ook dertig padvinders aan de kampeerweek deel.

Er werd een goedgevuld programma afgewerkt, waardoor de padvinders een zo volledig mogelijk beeld konden krijgen

GOBIÈRNU DI KÒRSOU

Servisio pa Asuntu Sosial
Sèn pa paña di yu

Hefe suplente di Servisio pa Asuntu Sosial ta partisipá, ku djamars dia 8, djárason 9 i djaweps 10 di ougùstùs ta paga tur esnan ku a bin reklamá sèn pa yu riba dia 31 di yüli, 1 i 2 di ougùstùs.
Por pasa pa pago entre 2 or i mitar di 5 di atardi na Servisio pa Asuntu Sosial na Schouwburgweg.
Esnan ku mester trese ainda prueba di inskripshon na skol lo haña un otro fecha di pago ku lo publiká despues.

E Hefe menshoná,
Dept. R.P. *B.M.J. Komproe.*

Speciale zegels jeugdfilatelie

WILLEMSTAD — Behalve de postzegeluitgifte van de herdenkingszegels rond de slavenopstand op Curaçao, geeft de dienst Posterijen van de Nederlandse Antillen op 17 augustus nog een andere postzegeluitgifte uit: 'Jeugdfilateliezegels 1995'. Het gaat om twee zegels. De waarden zijn 65c + 25 en 75c + 35.

De dienst Posterijen is er na een onderzoek achter gekomen dat er onder de jeugd grote belangstelling bestond om zich in clubverband bezig te houden met het verzamelen van postzegels. Toen is zij overgegaan tot het oprichten van jeugdfilatelieclubs op Bonaire en de Bovenwinden.

Voor de illustratie op de zegels werd een tekenwedstrijd uitgeschreven op alle vijf Nederlands Antilliaanse eilanden.

Op de ene zegel staan tekeningen van Nicole Wever en Sabine Anthonio uit Curaçao en Bonaire, op de duurdere tekeningen van Chad Jacobs, Martha Hassell en Dion Humphrey's van St. Maarten, Saba en St. Eustatius. De zegels zijn ontworpen, net als de zegels van de slavenopstand, door Richmond Gijsbertha.

De Regering van de Nederlandse Antillen

roept voor spoedige indiensttreding sollicitanten op voor de functie van:

LANDELIJKE PROJECTCOORDINATOR INVOERING BASISVORMING
(Projectbasis, minimaal 2 jaar)

Het Departement van Onderwijs start, in opdracht van de Minister van Onderwijs, binnenkort met de voorbereidende werkzaamheden gericht op de invoering van basisvorming op de scholen van het voortgezet onderwijs op de Nederlandse Antillen.

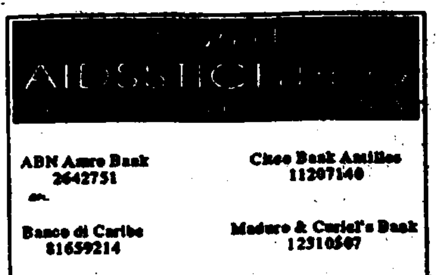
Taken Landelijke Projectcoördinator
De projectcoördinator is belast met de algehele coördinatie van het invoeringsproces van de basisvorming. Naast de beleidsmatige en inhoudelijk-uitvoerende werkzaamheden is de projectcoördinator belast met de dagelijkse leiding van het Project Invoering Basisvorming, waaronder:
1. Het adviseren van de Minister van Onderwijs inzake de invoering van de basisvorming.
2. Het plannen, regelmatig evalueren en bijsturen van het invoeringsproces.
3. Het laten uitvoeren, coördineren, ondersteunen en stimuleren van de landelijke invoeringsactiviteiten.
4. Het coördineren van de voorlichting van en informatievoorzieningen aan de verschillende doelgroepen.
5. Het zorgdragen voor het nodige overleg en de contacten met de relevante actoren betrokken bij het invoeringsproces.
6. Het coördineren van de onderwijsondersteuning, waaronder de nascholing.
7. Het opstellen van een jaarverslag betreffende de voortgang van het invoeringsproces.
8. Het beheer en de archivering van de projectstukken conform de geldende regeling gehanteerd door het Departement van Onderwijs.

De projectcoördinator heeft een onafhankelijke positie t.o.v. de eilandgebieden en draagt zorg voor een ordelijke, brede, landelijke aanpak.
Hij/zij is verantwoording schuldig aan de Minister van Onderwijs of diens gemachtigde.

Functie-eisen
- Academisch of H.B.O.-opleiding of een hieraan gelijkwaardige denk- en werkniveau;
- Ruime ervaring met het Voortgezet Onderwijs;
- Kennis van en affiniteit met de onderwijssituatie op de Nederlandse Antillen;
- Uitstekende leidinggevende/management capaciteiten;
- Kennis van de lokale en internationale onderwijsontwikkelingen;
- Kennis van planmatige, projectmatige aanpak;
- Goede organisatorische en communicatieve vaardigheden;

Arbeidsvoorwaarden
Bezoldiging afhankelijk van opleiding en werkervaringen. Verder zijn de vigerende rechtspositieregelingen voor het overheidspersoneel van toepassing.

Sollicitaties voorzien van een volledige curriculum vitae dienen binnen 14 dagen van het verschijnen van deze advertentie, gericht te worden aan de Minister van Onderwijs, Cultuur, Sport en Jeugdzaken, Fort Amsterdam 17, Willemstad, Curacao.
Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met dhr. H. Senior of mw. S. Isabella bij de Centrale Directie van het Departement van het Onderwijs, telefoon 615577.

De Dienst Onderwijs roept

SOLLICITANTEN

op ter vervulling van vacatures bij het Openbaar Onderwijs voor de volgende vakken:

Geschiedenis	: op het Peter Stuyvesant College (volledige betrekking)
bevoegdheid	: 1e graads geschiedenis
Combinatie	: **Nederlands/Engels/Aardrijkskunde** voor MAVO (20 uren)
bevoegdheid	: volledig bevoegd onderwijzer en akte L.O. Engels
Muziek	: voor B.V.O. (11 uren)
bevoegdheid	: L.O. muziek of gelijkwaardige opleiding
Papiamentu	: voor M.B.O. (8 uren)
Frans	: voor B.V.O. (2 uren)
bevoegdheid	: L.O. Frans of gelijkwaardige opleiding

Leveliers en leerkrachten voor het basis- en speciaalonderwijs

bevoegdheid voor basisonderwijs	: volledig bevoegd onderwijzer + certificaat Papiamentu 4
bevoegdheid voor speciaal onderwijs	: volledig bevoegd onderwijzer + vakstudie speciaal Onderwijs + certificaat Papiamentu 4

Gegadigden kunnen hun sollicitatie binnen 14 dagen na het verschijnen in dit blad indienen bij de Dienst Onderwijs, Schouwburgweg, Alhier.

Het Hoofd van de Dienst Onderwijs,
A.F. Bernadina.

VERKEERSOMLEGGING SCHOTTEGATWEG WEST

KODELA maakt hierbij bekend dat in verband met noodzakelijke graafwerkzaamheden voor het leggen van drinkwaterleiding, in overleg met de verkeersafdeling van de Politie, **het verkeer op de Schottegatweg West ter hoogte van Muebles Kennedy zal worden omgeleid.** Deze werkzaamheden zullen plaatsvinden in de periode van **7 tot en met 20 augustus 1995.** Het verkeer komende vanaf Rio Canario zal, ter hoogte van Post 5, omgeleid worden via de zuidelijke rijbaan terwijl het verkeer komende vanaf Palu Blancu gebruik zal maken van de berm en een gedeelte van het Isla terrein. **De wijzigingen zullen middels verkeersborden worden aangeduid.** KODELA verzoekt de automobilisten om rekening te houden met de gewijzigde verkeerssituatie en biedt bij voorbaat haar verontschuldiging aan voor eventuele ongerief.

EILANDGEBIED CURAÇAO

Het Adjunct Hoofd Dienst Arbeidszorg maakt bekend dat op zondag 06 augustus 1995 van 9.00 uur - 12.00 uur v.m. op Landhuis Groot Sta. Martha planten en andere artikelen te koop zullen zijn.

In verband met de Expo- kermis die NOMEKU organiseert, dient als toegangsprijs respektievelijk fls. 3,– en fls. 2,– te worden betaald.

AANKONDIGING

Bij exploit van de ondergetekende deurwaarder van de 2de augustus 1995, waarvan afschrift is gelaten aan de E.A. Heer Officier van Justitie bij het Gerecht in Eerste Aanleg, standplaats Curaçao, die het oorspronkelijk exploit voor "Gezien" heeft getekend, is ten verzoeke van de te 's Gravenhage, Nederland, gevestigde naamloze vennootschap **"FATUM/DE NEDERLANDEN VAN 1845 SCHADEVERZEKERING N.V."**, thans genaamd **ING FATUM**, ten deze domicilie kiezende aan het Julianaplein no. 22 op Curaçao, ten notariskantoor Smeets Thesseling & van Bokhorst, aan **MURKKU JUHANNI VEDDER**, thans zonder bekende woon- of verblijfplaats in of buiten de Nederlandse Antillen,

AANGEZEGD

dat op donderdag, 7 september 1995, des vóórmiddags om 10.00 uur, ten overstaan van één van de notarissen, conform hypotheek-akte van 21 april 1993, over zal gaan tot de openbare verkoop van de onroerende goederen, één en ander als in bedoeld exploit omschreven.

De deurwaarder
F.G.M. GRATZ

UNIVERSITEIT VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

De Faculteit der Technische Wetenschappen van de Universiteit van de Nederlandse Antillen leidt op tot de graad van Bachelor in de Technische Wetenschappen.

Zij vraagt voor de afdeling Bouwkundige en Civiele Techniek

EEN PARTTIME DOCENT (M/V)

Voor het vak Houtconstructies in het 9e semester, dat gegeven wordt van september t/m december, gedurende 15 weken van 2 uur/week.

Vakinhoud:
Hout als bouw - en constructiemateriaal, eigenschappen van hout en houtproducten, TBG-hout, berekening van Houtconstructies.

EEN PARTTIME DOCENT (M/V)

Voor het vak Betonconstructies in het 5e semester, dat gegeven wordt van september t/m december, gedurende 15 weken van 3 uur/week.

Vakinhoud:
Beton als bouw- en constructiemateriaal, berekening van Betonconstructies, liggers, kolommen en vloeren.

Vereist wordt:
- een voltooide academische opleiding in desbetreffende vakgebied
- werkervaring strekt tot aanbeveling

Colleges bij voorkeur overdag doch eventueel ook mogelijk aan het einde van de middag of vroeg in de avond.
Voor nadere inlichtingen betreffende de functie-inhoud van de vacature kan men zich wenden tot de heer ir B.R. Buddingh', Wnd. Coördinator afdeling Bouwkunde en Civiele Techniek, tel. (599-9) 684422, toestel 156.

Schriftelijke sollicitaties, vergezeld van een curriculum vitae, binnen veertien dagen na verschijnen van dit blad per luchpost te zenden aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen, t.a.v. ir. W.E. Peney, Dekaan Faculteit der Technische Wetenschappen, Jan Noorduynweg 111, Curacao, N.A.

ARTHUR V. OSTER
LAW OFFICE

is een kantoor gespecialiseerd in het geven van bedrijfs-juridische adviezen aan lokale en offshore cliënten. Voorts voert het de directie over een aantal vennootschappen. Op dit kantoor is plaats voor een

medewerker
met ervaring op het gebied van trustmanagement

De voorkeur gaat uit naar iemand met een juridische opleiding of naar iemand, die in de praktijk as account manager/trust officer de benodigde kennis heeft weten op te doen.

Schriftelijke sollicitaties kunt U zenden ter attentie van Mevrouw Marva Held - Venloo, Van Engelenweg 16, fax nummer 372386.

De risico's van 2,4 miljoen gulden per golfbalgaatje

=door Marjo Nederlof=

WILLEMSTAD — Vorige week werd bekend, dat het BC bereid is de APNA-lening van 40 miljoen gulden voor het golfbaanproject te garanderen. Ook het Land zou garant moeten staan. Kennelijk is het wegens het reces nog niet tot alle volksvertegenwoordigers doorgedrongen, maar eigenlijk zijn er rare dingen aan de hand rond de af te geven garanties voor dat project.

Om te beginnen de noodzaak: die zou (mede) zijn ingegeven doordat American Airlines die 18-hole baan als voorwaarde heeft gesteld om op Curaçao te blijven vliegen. Momenteel vliegt de AA dagelijks op Curaçao. De meeste vluchten zijn niet vol, begrijpt de Amigoe uit luchtvaartkringen. De vraag is dus of AA niet per definitie overweegt haar vluchten te stoppen of te minderen.

Maar zelfs als het chanterende argument van 'doe dit, anders...' terzijde wordt gelegd, blijven er vragen. Zoals: kan AA *garanderen* dat er meer toeristen door AA naar Curaçao worden gebracht? En kan AA *garanderen*, dat de toeristen die zij brengt ook daadwerkelijk golf gaan spelen? Want alleen toeristen die gaan golven brengen geld in het golfbaanlaatje - en uit dat laatje moet de projectontwikkelaar de lening van 40 miljoen terugbetalen waarvoor het eilandgebied en het Land zich garant moeten stellen. De kans dat AA (die in het verleden heeft bewezen niet erg Curaçao-trouw te zijn), compleet met boeteclusules die garanties zal afgeven, lijkt nihil.

Dan de lening en de garantie zelf. De oude eilandsraad ging enige tijd geleden akkoord met een eilandsgarantie van 40 miljoen gulden, te verlenen aan de Banco di Caribe. Banco di Caribe stelde als voorwaarde, dat de kredietrestrictie van 5 procent door de Centrale Bank (BNA) hiervoor zou worden opgeheven. Dat laatste vond de BNA niét goed en Banco di Caribe haakte af. Nu heeft de APNA gezegd wel te willen financieren, mits Eiland én Land zich garantstellen.

De APNA valt niet onder het toezicht van de BNA omdat het geen zogeheten kredietscheppende instantie is. Maar dat laat niet onverlet, dat met een dergelijke lening wel de deviezenvoorraad wordt aangetast. Voor de aanleg van een golfbaan moeten immers goederen in het buitenland worden aangeschaft (drainagesystemen, vijvers, beplanting). Een flink deel van het plan staat daarmee gelijk aan een verlies van deviezen - en dat is precies waaraan we in de Antillen zo'n gebrek hebben, horen we aldoor van dezelfde bewindslieden die nu pleiten voor de komst van de golfbaan. Hoe geloofwaardig is een overheid die waarschuwt voor de devaluatie van de gulden, maar die wel toestaat dat (indirect met haar eigen middelen) vele miljoenen naar het buitenland afvloeien voor de aanleg van een golfbaan?

ONDERPAND

Zonder de Curasol-projectontwikkelaars ook maar in de verste verte te willen beschuldigen van plannen om hetzelfde te willen doen als indertijd de projectontwikkelaars van het Parkerproject hebben gedaan, moet ook gekeken worden naar de juridische constructie en de voorhanden zijnde wetgeving inzake garantstellingen voor infrastructurele projecten. Want die laten nu ruimte voor gesjoemel, zoals bij het Parkerproject duidelijk werd.

Uit documenten en uit de in maart dit jaar gehouden Parker-getuigenverhoren blijkt het volgende. Ter zekerstelling van de garantie van het Land verplichtte de Parker-nv zich tot controle door de overheid. "Maar controle vond Parker niet nodig", zo verklaarde getuige advocaat/directeur Soliana rustig. Dat kon, omdat die controle zich niet vertaalde in een juridisch vastgelegde, daadwerkelijke *zeggenschap* van de overheid in de nv. Kort gezegd kwam het er op neer, dat de overheid wel verplichtingen had, maar geen rechten. Het kost de belastingbetaler inmiddels 70 miljoen gulden.

Ter voorkoming van herhaling van dat debâcle, is in februari j.l. door het departement van Financiën de Nota Overheidsgaranties opgesteld. Daarin stelt het departement dat het geven van overheidsgaranties een instrument tot stimulering van de economie zou kunnen zijn, maar dat de voorwaarden waaronder de garanties worden afgegeven gelijk moeten zijn aan die van Korpodeko. Namelijk dat de eerste verhaalsrechten van alle roerende en onroerende goederen van de nv toebehoren aan de garantieverstrekker.

De aanbevelingen van het departement hebben echter nog geen wettelijke follow-up gekregen. (En is de golfbaanonwikkelaar vrijwillig bereid de verhaalsrechten over te dragen?). "De druk op de overheidsfinanciën onder het afgeven van garanties moet niet worden onderschat", schrijft het departement. "Zo moet onder de eerder afgegeven garanties het Land in 1995 al 40 miljoen gulden aan rente- en leningsverplichtingen betalen."

Er is dus een particulier project (de golfbaan) dat wordt gefinancierd uit de pot overheidspensioenen, terwijl de beide overheden ook nog eens garant moeten staan. Dat zijn wel heel veel overheidsrisico's voor een particulier project waarvan de overheid geen enkel of hooguit een niet zeer waardevol onderpand in zekerheid krijgt. Want wat is een 18 hole golfbaan? Gras met 18 gaten, dat dagelijks gesproeid moet worden en om de paar dagen gemaaid. Als het project, nadat het er ligt, niet voldoende opbrengt om de lening van terug te betalen, is er ook geen geld het te onderhouden. En wat is een golfbaan die niet wordt onderhouden? Binnen de kortste keren bruikloos - en dus waardeloos.

Dat wil zeggen: op de kavelprijs na, die geraamd is op 30 gulden per vierkante meter. Er moeten natuurlijk wel kopers zijn voor zo'n kavel -en gezien de verkoop van het deel van het project dat al verkaveld is, is de animo daarvoor niet bijster groot. (En dan gaan we er nu van uit dat de eerste verhaalsrechten op roerende en onroerende goederen inderdaad aan de overheid toevallen, wat nog niet zeker is). Bovendien kan ook de projectontwikkelaar geen harde *garanties* geven over het aantal golfers dat zij zal aantrekken gedurende een zeker aantal jaren.

BELEID

Tot nu worden voornamelijk voor nutsbedrijven garanties afgegeven, maar deze zouden tot andere economisch belangrijke sectoren kunnen worden uitgebreid, aldus de Nota, daarbij doelend op projecten die, bij voorbeeld, de ontwikkeling van de toeristische sector op het gehele eiland ten goede komen. Te denken valt aan een goede infrastructuur (haven- en luchthavenfaciliteiten, ongestoorde water- en stroomleveranties, telecommunicatie, vuilophaaldiensten, veiligheid, baaionderhoud), en ondersteuning van promotiecampagnes voor de gehele toeristische sector. Een golfbaanproject (dat valt te classificeren als secundair en een bedrijvigheid van één onderneming) valt volgens mij echter niet onder de kerntaken van de overheid - en waarom zouden de risico's dat dan wel moeten zijn?

Voorstanders roepen, dat marktonderzoek leert dat golfen een steeds populairder sport wordt en dat de aanwezigheid van een 18 hole baan toeristen zal aantrekken. Mogelijk waar. Maar niemand kan harde *garanties* geven over het aantal golftoeristen dat over een periode van zoveel jaar naar Curaçao zal komen, ook de golfbaanontwikkelaar niet, want anders zou de financier geen overheidsgaranties eisen.

Toch gaan het schatrijke Curaçao en multimiljardair het Land blijkbaar akkoord met een garantie van 40 miljoen. "Over de garantsteling is tussen de PAR en de MAN al politieke overeenstemming bereikt", zo werd vorige week bekend. Hoezo politieke overeenstemming? Zijn de eilandsraad en de Staten, die in een vergadering moeten gaan stemmen over de garanties, al helemaal voorbewerkt en plat gemaakt? Zijn zij niets meer dan *rubber stamps* en zijn die vergaderingen niets meer dan een formaliteit? Het valt te hopen van niet.

Want hoezeer het de Curasol-ontwikkelaars ook wordt gegund een mooi, haalbaar project te maken: in het licht van het bovenstaande zullen zij het naar mijn mening toch op eigen kracht moeten doen, zoals iedere particuliere ondernemer in de toeristische sector, en horen de risico's niet terecht te komen op de schouders van diegenen, die zich een abonnement op een 18-hole golfbaan niet eens zouden kunnen permitteren als zij dat al zouden willen: de gemiddelde belastingbetaler.

Zeker niet gezien in het licht van de enorme financiële offers die binnenkort van de burger gevraagd gaan worden om de overheidsfinanciën te saneren bij nog altijd onvoldoende basisvoorzieningen zoals goed onderwijs. ■

Stroomstoring te Banda Bou verholpen

WILLEMSTAD — Om 2.00 uur in de nacht van vrijdag viel de stroom uit op Bandabou vanaf Tera Cora tot aan Westpunt. De Kodela heeft de hele nacht gewerkt om de storing te verhelpen. Een groot deel van Bandabou had om 7.00 uur weer elektriciteit. Twee uur later konden de overgebleven buurten: Klein Sta. Martha, Rust en Pad, Kabayé, Lagoen, Flip en Kenepa ook weer van het net gebruik maken. Kodela heeft de reden van de storing niet kunnen achterhalen. Het spijt het bedrijf dat men ongemak heeft ondervonden van de storing aldus Sharine Bikker, woordvoerder van Kodela, die er aan toevoegt dat het bedrijf er alles aan doet dit soort ongemakken te voorkomen.

Volgens Eric Lodewijks namens stichting:

'Voorkomen goedkoper dan genezen'

WILLEMSTAD — De bevolking van Bandabou krijgt zondag alle gelegenheid om zich te laten informeren over orthodoxe én alternatieve geneesmiddelen. Zo'n twintig artsen geven op die dag vrijwillig en gratis consult aan wie het maar wil. Dat kunnen zowel 'gewone patiënten' zijn als politici. Want op die laatste groep, welswaar klein van aantal maar groot van invloed, wordt zeker ook gemikt.

De informatiedag, die van 10.00 tot 15.00 uur duurt in hôfi Popo Royer te Barber, wordt georganiseerd door de Fundashon di Medisina Ortodokso i Alternativa. Alle buurten van Curaçao komen aan de beurt, Bandabou bijt het spits af. Eric Lodewijks, motor achter de stichting orthodoxe en alternatieve geneesmiddelen, gelooft dat de regering Pourier/Martina homeopatische middelen zal gaan vergoeden. "Alleen maar orthodoxe oftewel chemisch geproduceerde medicijnen vergoeden, zoals dat tot nu toe gebeurt, is uiteindelijk veel duurder." Als voorbeeld haalt hij aan: "Een orthodoxe geneesheer schrijft een recept uit voor vijf middeltjes. Drie bestrijden de ziekte zelf en de twee andere bestrijden de bijwerkingen van de eerste drie. Dat maakt het belachelijk duur voor de vergoedende regering."

Dokter Saab, secretaris van de stichting, vertelt wat men zondag in Barber mag verwachten. Ten eerste zal er veel informatie zijn over natuurmiddelen, zowel biologische medicijnen, natuurmiddelen als anti-oxydanten en voedingsmiddelen, ten tweede zullen veel van die middelen te koop zijn en ten derde worden er lezingen gegeven. Zes geneeskundigen zullen praten over onderwerpen als homeopathie, acupunctuur, mondhygiëne, voeding en psychologie. "Hoe beter men geïnformeerd is, hoe meer men de keus kan maken tussen verschillende geneeswijzen", aldus Saab.

In de Nederlandse Antillen worden biologische middelen (nog) niet vergoed. Noch de middelen die een ziekte bestrijden, noch de middelen die preventief heilzaam zijn. Landen waar dit soort middelen wel vergoed worden zijn Frankrijk, Engeland, Duitsland, India, het Midden-Oosten en zo'n beetje alle Latijnsamerikaanse landen.

Dokter Lichtveld, voorzitter van het stichtingsbestuur, maakt een vergelijking met veertig jaar geleden. "Toen was het voldoende om gebalanceerd te eten, toen hoefde je niet allerlei vitamines extra in te nemen. Nu wel, nu het milieu vervuild is en veel voedsel te heftig bewerkt." Hij wijst op een verband tussen junkfood en jeugdcriminaliteit. "Het is door wetenschappelijke onderzoeken bewezen dat het toenemende geweld onder jongeren en het achteruitgaan van de schoolresultaten te maken heeft met slechte, of zo men wil, eenzijdige voeding."

Saab wijst tenslotte op het bedrag dat op de jaarbegroting voor de gezondheidszorg staat, 121 miljoen gulden. "Slechts 1 miljoen daarvan mag worden aangewend voor preventieve genezing, en dat betreft dan nog alleen maar de conventionele schoolmelk en schooltandarts. Prima, daar niet van, maar een veel groter percentage van de begroting zou moeten worden besteed aan preventieve maatregelen." Want hoe beter de preventie, hoe minder er aan de bestrijding hoeft te worden gedaan. En dat scheelt dan een bom geld. Hoeveel is niet bekend omdat er in de Antillen nooit een onderzoek naar is gedaan. Eind augustus komt een professor uit Frankrijk naar Curaçao met cijfers aangaande dat Europese land. "Dat is misschien vergelijkbaar voor hier", besluit Lichtveld.

■ *Eric Lodewijks, de motor achter de organiserende stichting wordt geflankeerd door de artsen Saab (links) en Lichtveld, respectievelijk secretaris en voorzitter van het bestuur van de stichting.*

Serenada zingt over slavenopstand

WILLEMSTAD — De nieuwe compact disc van Serenada laat nog minstens een maand op zich wachten. Maar het nummer 'Rebelion' is reeds te beluisteren via de radiostations. De schrijver van de muziek en de tekst van het lied is René Clemencia, geen onbekende voor Serenada. Ook de doorbraak naar het grote publiek van dit vierstemmig koor is van zijn hand. 'Unda bosnan a keda', het nummer waarmee Serenada bekendheid kreeg, stond op het eerste album van de groep dat in 1979 op de markt kwam.

Rebelion, gearrangeerd door Erwin Prudencia, is van de zeventien composities het laatste nummer op de nieuwe cd. "We zouden de cd vóór 17 augustus in de winkel willen hebben", aldus koorleider Harry Moen. Hij heeft het lied al een poosje in portefeuille. Het geschikte moment om het uit te brengen is nu aangebroken, tweehonderd jaar na het uitbreken van de slavenopstand op Curaçao.

Dat de cd nog even op zich laat wachten heeft alles te maken met een beslissing omtrent de financiering. De opnames zijn achter de rug, het mengen is ook al geschied, de moederband is af. De zesde 'plaat' van Serenada die verder uit vlotte en folkloristische liederen zal bestaan, zal vergezeld gaan van een boekje met tekst en uitleg. Maar track 17 is al voor 17 augustus via de ether te horen en wanneer de cd er is ook lang er na.

Kerkdienst nieuw schooljaar

WILLEMSTAD — Het nieuwe schooljaar begint. Ook de Gereformeerde Kerk organiseert hiervoor een speciale activiteit. Het thema van de dienst van zondag aanstaande, een zogeheten welkomstdienst, is 'God breekt de deur voor je open', ontleend aan Jozua 3 en 4.

De welkomstdienst, een gezamenlijke dienst voor de vier wijkgemeenten, begint om 10.00 uur in het kerkgebouw aan de Arowakenweg 28 te Groot Kwartier. Voorganger is dominee Klapwijk, gezongen wordt door de gospelgroep Tin Speransa en Ben Bolhuis is de organist. Na de tweetalige dienst is er gelegenheid om wat te blijven drinken.

Professor Ernst Hirsch Ballin in lezing:

'Onterecht beroep op verbod inmenging in interne zaken'

ORANJESTAD — Mensen blijven onbeschermd als zij worden onderdrukt door een staat die zich van internationale verdragen weinig aantrekt. In internationaal verband doen regeerders dan graag een beroep op het 'verbod van inmenging in interne aangegenheden'. "Een leus die trouwens zelfs in het verband van het Koninkrijk weleens is misbruikt om discussie over misstanden uit de weg te gaan". Dit waren enkele van de weinige woorden die professor Ernst Hirsch Ballin, oud KabNA-minister, direct aan de Antillen en Aruba besteedde in zijn afgelopen week gehouden lezing op Aruba.

Hirsch Ballin werd door de Universiteit van Aruba (UA) uitgenodigd om een cursus te geven over wetgevingsleer. Ter ondersteuning van het werk van *Cas pa Hubentud*, gaf de rechtsgeleerde een lezing over de bescherming van personen in het internationale recht. Mensen in kwetsbare posities hebben bijzondere bescherming van het recht nodig. Daarom sluit dit onderwerp goed aan bij de taakstelling van *Cas pa Hubentud*.

LOT VAN MENSEN

Hirsch Ballin begint zijn lezing met een schets van de ontwikkelingen in het internationaal recht. Traditioneel werd het zogeheten volkenrecht gezien als een ordening waarin personen geen plaats hadden. Staten, internationale organisaties en een bevolking vielen onder dit recht. De staten konden hierbij opkomen voor hun burgers.

In de tweede helft van de negentiende eeuw ontstond een beweging die zich meer richtte op het lot van personen. Zo kwamen regels tot stand die het gebruik van militair geweld en zelfs bepaalde wapens aan banden legde. Dit was de eerste stap in de ontwikkeling waarin rechten van personen een grotere rol gingen spelen in het internationaal recht.

TEKORTKOMINGEN

Hirsch Ballin noemt in zijn lezing twee tekortkomingen van het internationaal recht. De eerste is het beroep dat staten kunnen doen op het beginsel van niet-inmenging in interne aangelegenheden.

■...*HIRSH BALLIN...*

De tweede is dat het recht zich vaak richt op slachtoffers en bij hoge uitzondering op daders. Om deze redenen heeft het internationaal recht in verband met de 'etnische zuiveringen' in Bosnië-Herzegowina gefaald, zo meent Hirsch Ballin.

Het Joegoslavië-tribunaal laat tegelijkertijd zien dat het ook anders kan. Een werkelijke verandering komt echter pas met de mogelijke instelling van een permanent Internationaal Strafhof. Discussiepunt hierbij is onder andere of het alleen gaat om misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven of ook tegen bijvoorbeeld organisaties van internationale drugshandel.

GRENZEN PASSEREN

In verband met de discussie over het uitleveringsverdrag zegt Hirsch Ballin het volgende: "Pas in 1983 veranderde in Nederland de grondwet ten aanzien van uitlevering. Tot die tijd bleef een over de grens gepleegd onrecht onbestraft. Het is steeds minder acceptabel dat staatsgrenzen een effectieve rechtshandhaving belemmeren, terwijl de technische en sociaal-economische internationalisering in hoog tempo verder gaat. Waarom kunnen zakenmensen, werknemers, toeristen en criminelen de grenzen moeiteloos passeren, terwijl politiële en justitiële functionarissen daar moeten stoppen?

Hirsch Ballin eindigt zijn lezing met de stelling dat rechtsnormen gehandhaafd moeten worden, ongeacht waar en door wie begaan. Expliciet noemt hij de bescherming tegen alle vormen van geweld en overmacht waaronder ook de gevaarlijke macht die uitgaat van de drugs-, wapen- en mensenhandel.

Toch is voorkomen nog altijd beter dan genezen. Om rechterlijk optreden te voorkomen benadrukt de exminister van Antilliaanse en Arubaanse Zaken het belang van de ontwikkeling van een goed rechtssysteem en controleerbaarheid. Als laatste noemt hij zijn terechte stokpaardje, tactisch vertaald dit keer, *good governance* oftewel deugdelijk bestuur.

Jonge baseballers naar Miami

■ *ORANJESTAD — Een Arubaanse jeugdbaseballselectie (14-15 jaar) is naar Miami vertrokken voor deelname aan het internationale Khoury League kampioenschap. De ploeg zou gisteravond al de eerste wedstrijd spelen. De andere deelnemers aan het kampioenschap zijn: Mexico, Venezuela, Colombia, Frankrijk, de Bahamas en verschillende ploegen uit de V.S. zelf. Vorig jaar is Aruba kampioen geworden van het Khoury League kampioenschap. Op de foto, de ploeg op de luchthaven vóór vertrek.*

Houston-Aruba in 1996 zonder tussenlanding

ORANJESTAD — In april 1996 wordt een begin gemaakt met directe vluchten vanuit de Amerikaanse stad Houston naar Aruba. Zo vertelde minister Robertico Croes van Toerisme gisteren aan het radio-nieuwsprogramma Enfoque 90.

Minister Croes verbleef de laatste dagen in de VS in verband met de officiële opening van een Arubaanse toeristenkantoor in Houston. De opening van dit kantoor betekent tegelijkertijd het opengooien van een potentiële toeristenmarkt in het zuidwesten van de VS.

De minister zei dat na opening van het Houstonkantoor, nu Duitsland en Buenos Aires aan de beurt zijn voor de volgende toeristenkantoren van Aruba.

Ten aanzien van de directe vluchten vanuit Houston naar Aruba verklaarde de minister dat hierbij Air Aruba en de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Continental betrokken zullen zijn. Op welke wijze deze vluchten zullen plaatsvinden, zullen de twee maatschappijen in de komende tijd moeten vaststellen.

Vergadering ministerraden

ORANJESTAD — Aanstaande maandag vindt op Aruba de derde vergadering plaats van de Ministeriële Samenwerkingsraad (MSR) tussen de ministerraden van de Antillen en Aruba.

Op de agenda staan onderwerpen, zoals: het overleg mechanisme met Venezuela; invoering van het nieuwe burgerlijk wetboek; het vriendschap- en samenwerkingsakkoord met Suriname; installatie van de koninkrijkscommissie voor deugdelijkheid van bestuur; het protocol voor het maritiem verkeer; mogelijke samenwerking tussen de Antillen en Aruba op radargebied; vernieuwing en automatisering van documentatie op justitieel gebied.

Deskundige bezoekers geven lezing op Aruba

ORANJESTAD — Aruba kan zich op economisch- en sociaal-cultureel gebied niet ontplooien zonder rekening te houden met internationale ontwikkelingen. "Gezien onze afhanklijkheid van het buitenland, moeten wij bewust zijn van onze kwetsbaarheid, vooral op economisch en cultureel gebied", zo staat in een persbericht van Fundacion Pa Investigacion Y Informacion (Fundini) te lezen.

Nu er verschillende experts op Aruba verblijven, maakt Fundini van de gelegenheid gebruik om een lezingencyclus te organiseren. Op 8, 9, 15 en 16 augustus zijn er verschillende gastsprekers aan het woord, afkomstig uit Venezuela, Nederland en de Verenigde Staten.

De eerste avond, 8 augustus, vertelt Professor Andres Serbin uit Venezuela over het fenomeen van internationalisering en de gevolgen hiervan voor het Caribisch gebied. Serbin is expert op het gebied van internationale betrekkingen en geopolitiek en doceert onder andere aan de *Universidad Central de Venezuela* en de *Harvard University* in Boston, Verenigde Staten.

Op 9 augustus is Ronald Donk aan het woord. Zijn thema is 'Culturele ontwikkeling: traditie, modernisering en migratie'. Ronald Donk is Arubaan en momenteel werkzaam in Nederland als manager van een onderwijsinstituut in Zwolle. De historicus heeft vroeger op Colegio Arubano en de Pedagogische Academie op Aruba gedoceerd.

De andere twee avonden zijn in het persbericht nog niet specifiek ingevuld. De gastsprekers zijn in ieder geval Professor Sam Cole en Victoria Raszak uit de Verenigde Staten. De discussieavonden beginnen om acht uur en vinden plaats in Centro Educativo Cristian, J.E Irausquinplein 5, naast de Universiteit van Aruba.

Seminar voor AVP-leiders

ORANJESTAD — De politieke partij AVP organiseert dit weekeinde een seminar voor zowel de huidige als de jeugdige leiders die straks bij de groene partij het heft in handen moeten nemen.

AVP beoogt met deze seminar opvoering van de leiderschapskwaliteit, die zo nodig is op Aruba. De sprekers op dit congres zijn van de Venezolaanse politieke partij *Copei*, met welke partij de AVP al jaren banden onderhoudt en dezelfde christendemocratische ideologie voert.

Gustavo Briceño, voorzitter van de financiële commissie van het Venezolaans congres, spreekt de AVP-leiders toe over 'het belang van een parlement in een gemeenschap en waarom men parlementariër wordt'. De tweede spreker is Ramon Guillermo Aveledo, de huidige fractieleider van Copei in het Venezolaans parlement. Zijn onderwerp is: 'het belang van een parlementariër in een democratisch systeem'.

Groep Arubanen in Colombia beroofd

ORANJESTAD—Naaankomst in Medellin Colombia werd een groep Arubanen, die naar Colombia kwamen om de verkiezing van 'Miss Reinas del Las Flores' bij te wonen, beroofd van alle sierraden, waardevolle documenten en bagage. De Nederlandse ambassade verleent alle medewerking zodat de beroofden een tijdelijk paspoort en geld krijgen.

Onder leiding van Roy de Kort vertrok de Arubaanse groep gistermorgen met naar Medellin om deel te nemen aan het internationaal festijn *Feria de las Flores*. Vanavond vindt de verkiezing van de koningin van het festival plaats, waarbij Ritsma Croes kandidaat van Aruba is. Het is niet bekend of, onder de huidige omstandigheden, zij nog aan de verkiezing deelneemt. Onder de Arubaanse groep bevond zich *Diario*-redacteur Jan Poets, die uitvoerig verslag deed van de overval en beroving. Ook *Bon Dia Aruba* meldde de overval uitvoerig met een ooggetuige verslag van Annie Dijkhoff.

Zestien Arubanen zaten na aankomst in de bus, die hen van het vliegveld *Aeropuerto Rio Negro* naar het hotel zou brengen. Onderweg dwong een motorrijder de bus te stoppen en kreeg de chauffeur opdracht de *mondi* in te rijden. De bus werd gevolgd door nog enige motorrijders, een bestelwagen en een jeep.

In de bus werden de Arubanen onder bedreigingen met pistolen gedwongen alle sierraden, documenten en dergelijke af te geven. De bagage van de passagiers werd in een *pickup* geladen, waarna de aanvallers verdwenen. De buit bedraagt naar schatting 16 duizend florin.

De bus kreeg toestemming naar het hotel te rijden, nadat bewoners uit de omgeving de helpende hand hadden geboden en de politie hadden gewaarschuwd. Er raakte niemand gewond van de Arubaanse groep, maar iedereen was alleen zeer geschokt. De chauffeur van de bus, die zich in eerste instantie verzette tegen de overval, kreeg door een klap met een pistool een stevige hoofdwond. Poets meldde dat de groep door de politie werd verhoord. De chauffeur werd aangehouden omdat hij mogelijk meer van de overval kon weten.

De redactie van de *Diario* stelde na het bekendworden van de overval minister Watty Vos van Justitie op de hoogte, die direct de hulpverlenende instanties inlichtte. Onder leiding van directeur Baarh van Buitenlandse Betrekkingen werden de nodige regelingen voor hulp getroffen. De lijst van Arubanen, die hun paspoort kwijt waren, werd aan de Nederlandse ambassade in Colombia gezonden, aangezien de Nederlandse Honorarir Consul in Medellin niet bereikbaar was. De leider van de groep Roy de Kort verklaarde dat van alle kanten hulp wordt aangeboden, ondermeer door Air Aruba en het hotel.

Eerste schooldag volledige lesdag

ORANJESTAD — De eerst schooldag, 16 augustus, wordt op Colgeio Arubano een hele normale dag. Dat betekent dat de leerlingen de juiste boeken bij zich moeten hebben en bij de lessen die op het rooster van die dag staan, aanwezig moeten zijn.

Voorgaande jaren was de eerste schooldag op het Colegio Arubano een dag waarop het rooster in ontvangst werd genomen en kennis werd gemaakt met de klasseleraar. Verder was het spannend om te zien wie er allemaal in de klas zaten. Het was altijd een kort dagje.

De overheid vereist nu echter dat de eerste schooldag een echte volledige lesdag is. Colegio Arubano moest daarom enkele organisatorische veranderingen aanbrengen.

Leerlingen in het boekenfonds krijgen tegelijkertijd met hun boekenpakket hun rooster en informatiebrochure mee. Zo kunnen zij de benodigde boeken voor de eerste schooldag direct meenemen. De brugklassers krijgen wat extra aandacht op de eerste schooldag. Dat zal in een aparte brief voor hen uitgelegd worden.

De Havo-4 leerlingen mogen een dagje eerder op school verschijnen. Op 15 augustus, waarop zij hun rooster ontvangen en de nodige informatie krijgen van de klasseleraar. De leerlingen die komend school jaar in 5-Havo zitten hebben het makkelijk. Zij hoeven alleen maar in de brievenbus te kijken voor het rooster.

Dakota lijdt 1-0 nederlaag

ORANJESTAD — Riverplate/Toyota heeft in de non-amateur voetbalcompetitie 9 winstpunten bereikt uit 5 gespeelde wedstrijden. Gisteravond werd Dakota/Interbank met de minimum 1-0score geklopt.

De wedstrijd was zeer aantrekkelijk om te zien en werd op hoog tempo gespeeld. Ondanks de vele aanvallen bleven de doelpunten uit, tenminste tot in de laatste minuut. In deze slotfase gaf Pancho Gutiërrez de bal perfect door aan Harvey Tol, die zonder dralen de bal langs doelman McBene Courtar het net in joeg. Met dit doelpunt werd de Riverplate overwinning een feit.

Voor Dakota resteerde er geen tijd meer om te proberen een gelijkspel te forceren. Riverplate heeft nu 9 punten binnen. Dakota, dat zijn derde nederlaag in successie leed, bleef op 6 punten.

De non-amateur competitie gaat vandaag om 20.00 uur verder met de wedstrijd San Luis Deportivo-Centro Deportivo Rooi Afó. Morgen om 18.00 uur wordt de wedstrijd RCA-Estrella gespeeld. Beide wedstrijden zijn in het Guillermo Trinidad Stadion.

Afgelopen nacht vrij veel regen

ORANJESTAD — In de afgelopen nacht werd Aruba weer met vrij veel hemelwater gezegend. Door de Meteorologische Dienst op de luchthaven werd in 24 uur tijd - van vrijdag 8.00 tot zaterdag 8.00 uur - 32.4 millimeter regenwater gemeten.

Voor zover nagegaan kon worden, veroorzaakte de regenval nagenoeg geen of heel weinig overlast voor woningen en panden en in het verkeer. De politiewachten Oranjestad, San Nicolas, Santa Cruz en Noord meldden vanmorgen een rustige nacht te hebben gehad.

Eind casino-problematiek nog niet in zicht

Casino's dreigen met méér ontslagen en bankroetverklaring als oplossing

ORANJESTAD — De situatie in het Alhambra Bazaar Casino en het Grand Holiday Casino is er de laatste dagen niet beter op geworden. De directies van de twee casion's laten zeer dreigende taal horen: Alhambra wil het aantal ontslagen verdubbeleu indien de 51 werknemers die in eerste instantie al ontslagen zouden worden weigeren het 'afscheidspakket' te accepteren; het Grand Holiday Casino dreigt zelfs zichzelf bankroet te verklaren en de deuren te sluiten.

Het was even stil, nadat de regering vorige week alle casino's en met name de casino's waar problemen zijn, duidelijk had laten weten, dat bij sluiting de regering geen nieuwe vergunning meer zal verlenen voor heropening onder dezelfde of een andere naam. Het casino blijft dan dicht en Aruba heeft een casino minder, aldus de regering.

Vice-voorzitter van de casino-vakbond FTA, Rudy Geerman verklaarde gisteren in het radio-nieuwsprogramma *Enfoque* 90 dat, in het geval Alhambra, de werknemers het afscheidspakket van de directie hebben geweigerd. Het betreft hier de groep van 51 werknemers van de afdeling *Food & Beverage*. Deze afdeling wordt volgens de directie gesloten, terwijl het casino wel blijft draaien.

Ten aanzien van eerder genoemde werknemers diende de directie enige tijd geleden een verzoek in bij Directie Arbeid om deze 51 werknemers te mogen ontslaan. Het door de directie aangeboden afscheidspakket, dat onder andere de *cessantía* bevatte, werd door de 51 werknemers afgewezen. Zij hebben immers geen enkele garantie dat hetgeen door de directie aangeboden wordt, ook nagekomen zal worden.

GARANTIEBRIEF

Geerman verklaarde dat Alhambra een bankgarantiebrief had overhandigd in een poging de werknemers over te halen het aangeboden afscheidspakket te accepteren. Hij zei dat FTA van haar advocaat hoorde, dat de garantiebrief geen enkele betekenis heeft. De garantiebrief is van Divi Resort Corporation. Met een dergelijke brief zal het voor de vakbond moeilijk zijn acties te ondernemen, wanneer mocht blijken dat Alhambra geen geld heeft om de verplichtingen ten opzichte van haar werknemers na te komen. "Wij weten niet of op de eigendommen van Alhambra misschien al een hypotheek rust of dat deze aan derden gecompromitteerd zijn", aldus Geerman.

De reactie van de directie hierop was Directie Arbeid mede te delen 53 extra casinowerknemers te willen ontslaan. De directie zei het resultaat af te wachten van een spoedvergadering die FTA gistermiddag bijeenriep met de werknemers, om te beslissen of een officiële verzoek voor 53 nieuwe ontslagen (in totaal 104 werknemers) al dan niet ingediend wordt.

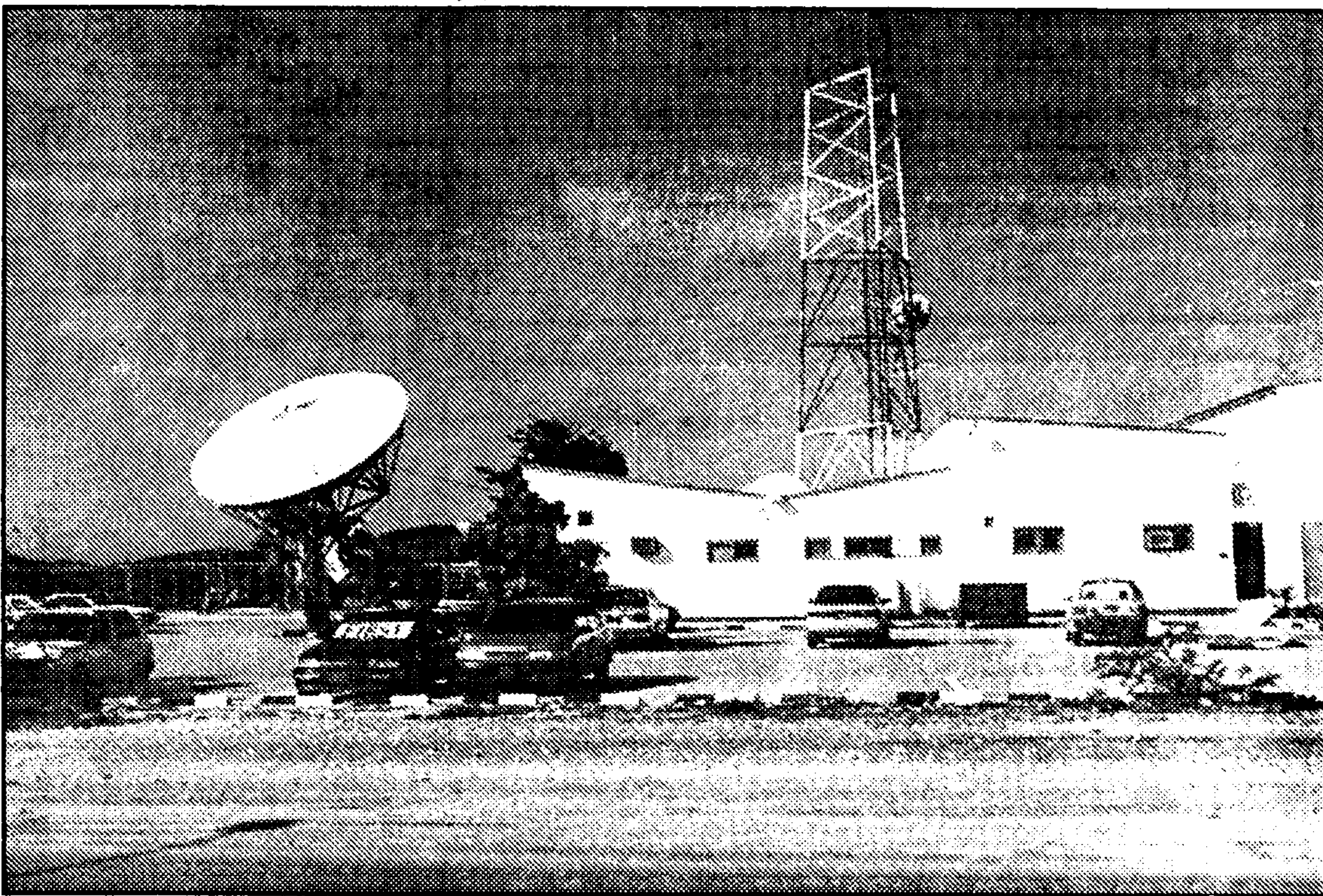
GRAND HOLIDAY

Bij het Grand Holiday Casino is het twee weken geleden het verzoek voor ontslag van het voltallig personeel (129 man) ingediend met de mededeling dat het casino gesloten wordt. Nadat de regering tussenbeide kwam, veranderde de directie het aantal ontslagen van 129 in 60, daarna in 44 met het openhouden van het casino.

Van de 44 werknemers hebben 2 inmiddels het aangeboden pakket aangenomen en het casino verlaten. Geerman verklaarde gisteren dat van de 44 werknemers er 30 lid zijn van de FTA. Van dit aantal hebben 16 werknemers laten weten bereid te zijn te vertrekken als het 'afscheidspakket' aantrekkelijker wordt gemaakt. Twaalf andere werknemers deden een beroep op FTA om hun zaak tot het einde uit te vechten. FTA zou gisteravond nog de reactie van de directie horen over een aantrekkelijker 'afscheidspakket'.

De directie liet de waarschuwing horen, dat indien de werknemers door gaan met pressie uit te oefenen, de baan van alle andere werknemers gevaar loopt. De waarschuwing houdt namelijk in, dat indien het *lay-off* pakket niet geaccepteerd wordt door de betrokken werknemers, de directie het casino aanstaande dinsdag tussen 12.00 en 14.00 uur bankroet zal laten verklaren en iedereen zijn werk zal verliezen.

Onrust bij TeleAruba

■*ORANJESTAD — Het blijft rommelen bij TeleAruba. Een week geleden hield het personeel een 'walk out' en een paar uur lang was er op de zender niets anders te zien dan het testbeeld. Kort daarop werden de commissarissen Hubert Falcon (voorzitter), José Geo (vice-voorzitter) en Robert Fortin (adviseur) door de vertegenwoordiger van de aandeelhouder, minister Glenbert Croes, ontslagen. Dit ontslag gebeurde overigens een paar maanden nadat dezelfde minister deze OLA-partijgenoten tot commissaris had benoemd. Intussen werden Cedric Bronswinkel (coördinator van de minister), Octaviën Spanner (OLA-kandidaat) en Juan Didder benoemd als de voorlopige nieuwe leden van de Raad van Commissarissen (RvC). Tijdens een speciale persconferentie verklaarden de ex-commissarissen dat er een duidelijke scheiding moet komen tussen directie, RvC en aandeelhouder. Bovendien zou TeleAruba's waarnemend-directrice Cristina de Kort op onverantwoorde wijze leiding geven aan het televisiestaion.*

Rechter weigert Ras de door hem gevraagde voorzieningen

ORANJESTAD — Martinus Ras, de voormalige directeur Veiligheidsdienst Aruba, werd gisteren door rechter J. Minnaar in het ongelijk gesteld. Ras, die al maanden geleden door premier Henny Eman naar huis werd gestuurd, wilde in ruil voor zijn 'vrijwillig' aftreden als directeur een studieopdracht in Miami. Daarover zouden met de regering reeds afspraken zijn gemaakt, maar daar zou de regering zich vervolgens niet aan gehouden hebben. Vandaar dat Ras gisteren een kort geding tegen de regering had aangespannen.

Op een brief, gedateerd 24 juli 1995, waarin Ras de regering verzocht voor het eind van de maand (31 juli) de volgens hem bestaande afspraken te bevestigen, kreeg hij geen reactie. *Amigoe* berichtte hier gisteren uitvoerig over. Omdat het antwoord uitbleef, stapte Ras naar de rechter om te proberen op die wijze alsnog de door hem gevraagde voorzieningen te verkrijgen.

Tijdens de uiteenzetting van de eisen van Ras door zijn advocaat Andresito Bikker, bleek dat eiser in totaal enkele tienduizenden dollars (waarvan een deel in contanten) wil ontvangen voor de bekostiging van een vijfjarige studie aan de universiteit van Miami en om zijn reis- en verblijfskosten te betalen.

Ras is van mening dat de regering alle medewerking moet verlenen bij zijn verhuizing en dat van zijn gezin naar Miami. Hij vraagt eveneens enkele duizenden dollars voor het voorlopig verblijf in een hotel, indien mocht blijken dat de verhuizing langer duurt dan voorzien.

Namens de regering verklaarde raadsman Gibbs dat er geen enkele overeenkomst tussen de regering en Ras bestaat. De regering vraagt zich af waarom Ras, die zich op een afspraak beroept, niet met bewijzen van die afspraken kan geven. Gibbs wees dan ook alle eisen van Ras van de hand.

Nadat rechter Minnaar de partijen had aangehoord verklaarde hij dat er inderdaad onvoldoende bewijs van de stelling dat er afspraken met de regering zijn op tafel ligt, en dat hij de door Ras gevraagde voorzieningen weigerde. Berichten als zou rechter Minnaar de zaak van Ras niet-ontvankelijk hebben verklaard, zijn onjuist. Ras zelf verklaart een bodemprocedure te starten.

Martinus Ras werd vorig jaar al met 'verplichte vakantie' naar huis gestuurd door de voor de Veiligheidsdienst verantwoordelijke minister, premier Henny Eman. Ras zou bepaalde vertrouwelijke informatie over vooraanstaande Arubanen hebben laten uitlekken. De Arubaanse Veiligheidsdienst werd vervolgens een tijdlang bijgestaan door twee specialisten van de Nederlandse BVD. Het rapport dat daarover zou verschijnen, is tot op heden niet openbaar gemaakt.

Veel aanmeldingen bij IPA:

Belangstelling voor beroep van leerkracht neemt toe

ORANJESTAD — Bij het Instituto Pedagogico Arubano (IPA) hebben zich voor het komend schooljaar ruim 40 personen aangemeld. Daarvan vallen nog enkelen af. Voor de vakantie zijn namelijk beroepstesten afgenomen die de kandidaten testen op de beroepsattitude en aspecten die van belang zijn voor de beroepsuitoefening.Afhankelijk van de uitslag en de tweede testronde die bij sommigen nog moet plaatsvinden, zal de groep waarschijnlijk uit ongeveer 30 eerstejaars studenten bestaan.

Er zijn dit jaar meer aanmelders dan ooit. Mocht het aantal toegelaten studenten oplopen tot 30 of meer, dan krijgt het IPA problemen met de ruimte. Het pand waarin het IPA momenteel gehuisvest is biedt geen ruimte voor twee eerstejaarsgroepen. "Maar zoals dit al jaren gebeurt zal het IPA roeien met de riemen die het heeft. Er is altijd wel weer een mouw aan te passen", zo staat optimistisch in het persbericht geschreven.

De toelating op het IPA, wat een Hogere Beroepsopleiding is, vereist een diploma op Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (HAVO)-, Voortgezet Wetenschappelijk Onderwijs (VWO)- of Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO)-niveau. Heeft de aanmelder geen van deze diploma's, dan moet hij een Colloquium Doctum oftewel toelatingsonderzoek doen.

BEROEPSTESTEN

Er zijn twee beroepstesten. De eerste test is gericht op de attitude en motivatie voor het beroep. Dit houdt een psychologische test in en een gesprek. De tweede test gaat in op aspecten die van belang zijn voor de uitoefening van het beroep van leerkracht. De toelatingscommissie gaat voornamelijk na wat de expressieve en uitdrukkingsvaardigheden zijn via beeld, drama en muziek. Verder is er een logopedisch onderzoek en een rekenen- en taaltoets.

Van degenen die de beroepstesten met goed gevolg hebben afgerond, zijn er twaalf in het bezit van een HAVO- en twee van een VWO-diploma. Negen hiervan deden het afgelopen jaar examen. Vorig jaar waren er slechts vier aanmelders die zojuist het HAVO-diploma gehaald hadden. VWO-ers meldden zich niet aan.

De leeftijd is in vergelijking met voorgaande jaren ook lager, namelijk gemiddeld 21 jaar. Deze verjonging is de laatste jaren al merkbaar. Het IPA gaat nu het zesde bestaansjaar in. In het schooljaar 93/94 bestond het IPA voor het eerst uit alle vier de leerjaren. Het eerste leerjaar, dat startte in 1990 kende geen studenten beneden de twintig jaar en had een gemiddelde leeftijd van 27 jaar.

Ook het aantal jongens in de opleiding neemt toe. Twee jaar geleden waren er nog maar vijf jongens op de totale opleiding. Vorig jaar telde het eerste jaar zes jongens. En tussen de aanmelders van dit schooljaar zitten zeven jongens. Het IPA is verheugd met deze ontwikkelingen, "eindelijk neemt de belangstelling onder de jeugd en ook jongens weer toe om bij te dragen aan de ontwikkeling van de Arubaanse kinderen", aldus de persvoorlichter van het IPA.

De *Amigoe* vroeg de Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA) om een reactie op de door het IPA geschetste ontwikkelingen. J.E. Wever verklaarde daarop dat dit het laatste jaar is dat de SKOA naar Nederland is gegaan voor het aantrekken van leerkrachten. Zij krijgen een driejarig contract en kunnen daarna voor verlenging bijtekenen.

Voor het komend schooljaar zijn gesprekken gevoerd in Den Haag en Nijmegen. Na een pre-selectie op Aruba is een tweede gespreksronde gehouden. Afgelopen week zijn de meesten op Aruba aangekomen. Volgende week zullen er nog enkele volgen. Het gaat om ongeveer 28 à 30 nieuwkomers.

"Omdat niet alle vierdejaars van het IPA officieel afgestudeerd zijn, kan hen ook nog geen vaste aanstelling geboden worden. Het gaat om vier of vijf studenten die officieel op 18 augustus afstuderen, terwijl het schooljaar op 16 augustus begint", aldus Wever. Zij krijgen dan een tijdelijke aanstelling of een aanstelling als vaste invaller.

Padvinders bij Wereld Jamboree

ORANJESTAD — Een Arubaanse groep bestaande uit 30 padvind(st)ers van de Arubaanse Padvinders Gilde (APG) en Verenigde Arubaanse Padvinders (VAP), verblijven drie weken in Dronten, op Flevoland in Nederland, in verband met de achtiende Wereld Jamboree. Niet minder dan 23 duizend scouts uit 100 landen zijn eveneens aanwezig.

De jamboree werd afgelopen woensdag officieel geopend met een kleurrijke presentatie en mooie toespraak door koningin Beatrix. Bij de vlaggenparade werden de vlaggen van een aantal landen, waaronder Aruba en Curaçao, niet gehesen omdat zij nog geen lid zijn van de *World Organization of Scout Movement* (WOSM). Wel nemen Aruba en Curaçao deel aan alle andere jamboree-activiteiten.

30 Dagen verbod Setar-acties voorbij

■*SAN NICOLAS — Morgen is het exact een maand geleden dat rechter J. Minnaar op 6 juli de belangrijke uitspraak deed in het kort geding tussen het Land Aruba en de vakbonden inzake de Fabela-affaire. De rechter verbood een maandlang werkstakingen en acties van Setar-werknemers. Die 30 dagen konden beschouwd worden als een 'afkoelingsperiode' waarin partijen (STT, SEPA en STA versus het Land Aruba en Setar) aan tafel een oplossing moesten vinden. Pas vorige week vrijdag zaten bonden en regering met elkaar aan tafel. Tijdens die bijeenkomst overhandigde premier Henny Eman een brief, gedateerd 26 juli, gericht aan Augie K. Fabela Sr. met de mededeling dat alle overeenkomsten geannuleerd zijn. Wel werkt een werkgroep aan een onderzoek over alternatieven. Er kwam tot nu toe geen eenduidige reactie van de bonden op dat 'bewijs', waar zij om gevraagd hadden. Het is dus nog onduidelijk wat er maandag 7 augustus gebeurt: wel of geen acties.*

Het pas gerenoveerde Setar-kantoor te San Nicolas ligt er in elk geval rustig bij (foto).

Chaotische dagen
Weer onrust in Hannover

HANNOVER - Het is dagnacht, aan het b van de 'chaotische da opnieuw onru geweest in de binnen van de noord-Duitse Hannover.
Punkers wierpen st stenen en Molotov-cock naar de politie, ze plund een supermarkt. Zeker n agenten liepen verwondi op. Ook onder de pu wier aantal inmiddel duizend is gestegen, v gewonden, maar het is duidelijk om hoeveel sonen het ging. Voor de otische dagen' worden veer 2.500 punkers uit sland en zijn buurland de hoofdstad van de staat Niedersachsen wacht. De politie hee meer dan 450 punkers gehouden. 64 van werden in voorlopige h tenis genomen omdat er wijzingen zijn dat zi gewelddaden betrok waren.

*****

De Britse sigarettenfabr **BAT** heeft in de eerste maanden van dit jaar winst voor belastingen 1,2 miljard pond geb vergeleken met een w van 943 miljoen pond in eerste halfjaar van BAT spreekt van een ui kende prestatie als tab producent. De winst st met 35 procent tot 756 joen pond. In de financ diensverlening, waarin ook actief is, steeg de w met 20 procent tot 520 joen pond.

AGENDA

Politie: 110
Brandweer: 110
Taxicentrale: 8845
Hospitaal: 114
Bejaardentehuis: 8350
WEB nv: 115
Telbo/Landsradio: 7000
Informatie: 119
Storing: 120
Aanname telegram: 121
Aidslijn (ma.+di. 19.00-20.00 uur): 7055

* * * * * * * * *

OPENBARE BIBLIOTHEEK
openingstijden voor het publiek:
Kralendijk:
ma. van 14.00-18.00 uur; di. t/m do. van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; vri. van 08.00-12.00/14.00-17.30 uur.
Rincon:
wo. van 14.00-18.00 uur en vri. van 14.00-17.30 uur.

* * * * * * * * *

POSTKANTOOR
(openingstijden)
zegelverkoop:
Kralendijk (tel.: 8508): ma. t/m do. van 07.30/12.00.13.30-17.00 uur; vri. van 07.30-12.00/13.30-16.00.
Rincon (tel.: 6214): ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.
geldloket:
(postwissels, Postspaarbank, Sigu-cheque en Giro Betaalkaart)
Kralendijk en Rincon: ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.

* * * * * * * * *

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel (tel. 8896).
Rotary: wo. 12.30 uur - Restaurant Jardín Tropical (Shopping Center La Terraza).

* * * * * * * * *

BRIDGECLUB UPS & DOWNS
Voor inlichtingen kan men terecht bij wedstrijdleider **F. de Wit (tel. 5398).**

* * * * * * * * *

SLACHTHUIS LVV
(tel. 4393)
open van ma. t/m vri. van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

* * * * * * * * *

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol, naast Dierenasiel)
spreekuren ma., wo. en vri. van 13.30-14.30 uur en volgens afspraak.
Voor **spoedgevallen** gelieve tel. 4255 te bellen (A. Binksma, J.R. Jansen, R.J.M. van Gent en A.W. Jorna).

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel. 4989)
openingstijden ma. t/m za. van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

* * * * * * * * *

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
Aanvangstijd kerkdienst: **zo.** om 18.00 uur - Kaya Meimei 36.

* * * * * * * *

KLACHTEN/BEZORGING:
Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel. 8204; na 18.00 uur: 8342).

* * * * * * * * *

TV-11
(kanaal 11)

ZATERDAG: 16.00 Cartoons; 18.00 On Pits Road; 18.30 European Journal; 19.00 Kome pa Biba (presentator Esther Mayer); 19.30 To Be Announced; 20.00 Sevcec; 21.00 The Extraordinary; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Journal.

ZONDAG: 16.00 Cartoons; 18.00 WCW Pro Wrestling; 19.30 Revista di Djadumingu; 21.30 Ku Bista Riba (presentator Reyna Joe); 22.00 Caché (presentator Minerva Hieroms); 22.30 To Be Announced; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Journal.

HET WEER

Weersverwachting geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Aanvankelijk half bewolkt, tijdelijk zwaar bewolkt met nog kans op enkele plaatselijke buien, mogelijk vergezeld van onweer. In de namiddag en vanavond opklaringen. Vannacht en morgenochtend nog kans op enkele plaatselijke buien.
Zwakke tot matige wind uit richtingen tussen oost en zuidoost (tussen vijf en twintig knopen)

Weeroverzicht:
Onder invloed van de intertropische convergentiezone hebben zich gedurende afgelopen nacht enige onweersbuien voorgedaan. Hoewel de activiteit van de intertropische convergentiezone geleidelijk aan het afnemen is, zullen in de komende 24 uur de vochtigheid en onstabiliteit vldoende zijn om nog enkele buien te veroorzaken.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	**Het weer**	**Max**	**Min**	**Neerslag mm**
Aruba	zwaar bewolkt	32	24	32.4
Curaçao	zwaar bewolkt	29	25	12.4
Sint Eustatius	licht bewolkt	33	27	0.0
Sint Maarten	licht bewolkt	32	27	sp
Amsterdam	licht bewolkt	24	12	-.-
Atlanta	geheel bewolkt	24	22	4.1
Caracas	geheel bewolkt	26	19	0.4
Kingston	zwaar bewolkt	34	23	6.0
Miami	licht bewolkt	29	24	-.-
New York	zwaar bewolkt	34	25	sp
Port-of-Spain	neerslag op afstand	29	24	54.2

Bij 40-jarig ambtsjubileum

Francees neemt afscheid als subsituut-griffier

■ *KRALENDIJK — Geen afscheid zonder cadeaus. Uit handen van opvolgster Milca Evertsz ontvangt Papa Francees een fraai geschenk van de collega's. Links echtgenote Annie Francees.*

■ *KRALENDIJK — Genoeg belangstelling in de raadszaal. Niet voor een rechtszaak maar voor het afscheid van subsituut griffier Johannes 'Papa' Francees.*

KRALENDIJK — Subsituut-griffier Papa Francees van het gerecht in eerste aanleg van het Hof van Justitie heeft afscheid genomen. Veertig jaar geleden trad hij in dienst van de overheid en meer dan dertig jaar werkt hij op de griffie van Bonaire. In de raads- en rechtszaal van de Pasagrahan namen vrienden, kennissen, Bestuurscollege, advocaten en collega's afscheid van de jubilaris die op de dag van zijn veertigjarig jubileum ook van zijn pensioen zal gaan genieten.

Hofgriffier mr Baank had alle waardering voor het werk van de scheidende collega. Hij memoreerde nog eens de tijd dat Francees alleen het kantoor leidde. Dat gaf problemen om een waarnemer te vinden als Francees met vakantie moest. Het kwam zelfs zover dat gezaghebber Frits Goedgedrag een keer als plaatsvervanger moest optreden, zei Baank.

De Hofgriffier vond ook dat er spoedig een oplossing gevonden moest worden voor een eigen kantoor van de substituut griffier. De kamer in de Pasagrahan voldoet al lang niet meer aan de eisen die gesteld worden. Zeker niet nu de griffie op Bonaire met twee personen uitgebreid zal gaan worden.

Waarnemend rechter-commissaris Henk Welvaart benadrukte ook de moeilijke omstandigheden waarin de griffie moest werken. Hij attendeerde op een fax die al drie jaar dezelfde datum gaf, hetgeen steeds problemen opleverde met de advocaten. Welvaart was uiterst te spreken over de manier waarop Francees zovele jaren zijn functie vervulde.

Welvaart en Francees werkten 29 jaar samen zonder dat zij ooit een onvertogen woord tegen elkaar hebbeh gezegd.

Waarnemend-gezaghebber Vis:

"Vertrek 'Papa' Francees is afscheid van oude garde"

KRALENDIJK — Een veertigjarig ambtsjubileum is geen alledaagse gebeurtenis. Het is er weer een van de oude garde die gaat vertrekken. Van een generatie die het adagio 'arbeid adelt' hoog in het vaandel heeft staan. Met deze generatie verdwijnt voor een groot deel een arbeidsethos waar nog met trots naar gekeken wordt. Dat zei waarnemend gezaghebber Gerrit Vis bij het jubileum en afscheid van Johannes 'Papa' Francees, substituut griffier op Bonaire.

Waarnemend gezaghebber Vis had alle waardering voor de man die zich 40 jaar had ingezet, voor de gemeenschap. Naar de mening van Vis moest Francees zijn functie soms onder moeilijke onstandigheden vervullen. Eerst alleen, later in samenwerking met Milca Evertsz.

Vis noemde Papa Francees een aanwinst voor de rechtsgang op Bonaire, omdat vroeger wel de rechters naar Bonaire kwamen om hier zitting te houden maar waar de papieren afwikkeling op Curaçao plaatsvond. Voor beide partijen kon dat enorme vertragingen opleveren. Vanaf 1 september 1974 kwam daarin verandering door de benoeming van Papa Francees als substituut-grifier bij het gerecht in eerste aanleg op Bonaire.

Een *parttime job* die een bedrag van 720 gulden opleverde. Per jaar. Op 27 juli 1977 wordt Francees – door de komst van een advocaat en een notaris op Bonaire – als vaste kracht aangesteld.

Papa Francees heeft zijn stempel gedrukt op het werk van het gerecht op Bonaire. Bonaire is echter in een versnelde ontwikkeling geraakt en dat bracht een toename van het aantal rechtzaken met zich mee. Een bewijs dat Bonaire in de vaart der volkeren is opgenomen. Dit gaat niet gepaard zonder de nodige negatieve gevolgen. Een tendens die ook nu nog blijft stijgen. Papa Francees neemt dus afscheid op een moment dat hij nog steeds van nut kan zijn.

De kennis en ervaring van Francees mogen niet zomaar over boord gegooid worden. Hij zal de komende generatie met woord en daad terzijde moeten staan. Aldus waarnemend-gezaghebber Gerrit Vis bij het afscheid van 'Papa' Francees.

Artsen zonder grenzen over gebied Franse kernproeven:

Parijs verregaand onverschillig

BRUSSEL - Artsen Zonder Grenzen (AZG) heeft vrijdag Parijs beschuldigd van verregaande onverschilligheid wat betreft de gezondheid van de bevolking in Frans-Polynesië, waar de Fransen in september opnieuw kernproeven gaan doen. Een verkenningsteam, dat net terug is van een achtdaags bezoek aan het eilandengebied, constateerde dat de medische controle op eventuele gevolgen van de nucleaire proeven onvoldoende is.

Georges Dallemagne, adjunct-directeur van AZG België, verklaarde tijdens een persconferentie in Brussel dat het aantal kankergevallen nauwelijks is bijgehouden ondanks een wettelijke verplichting. Met de registratie van essentiële medische gegevens is het zo treurig gesteld dat de wetenschap er niets mee kan beginnen, aldus Dallemagne. Door het gebrek aan gegevens is het niet mogelijk te concluderen dat de atoomproeven onschadelijk zijn voor de volksgezondheid, aldus het AZG-team.

NORMAAL NIVEAU

Adjunct-directeur Dallemagne reisde vorige maand samen met een Nederlandse epidemioloog en een Australische arts naar het gebied om de gezondheidsproblemen van de inheemse bevolking te bekijken in het licht van de hervatting van de kernproeven. De afgelopen dertig jaar voerde Frankrijk 155 nucleaire tests uit in Frans-Polynesië, waar ongeveer tweehonderdduizend mensen wonen. Het AZG-team sprak met artsen, gezondheidswerkers, leiders van verenigingen die de bevolking vertegenwoordigen, de autoriteiten en het leger.

Weliswaar vonden de verkenners geen aanwijzingen dat de ondergrondse proeven schadelijk zijn voor de gezondheid van de mens, maar evenmin zijn er bewijzen voor de Franse officiële versie dat zij volkomen onschadelijk zijn, onderstreepte Dallemagne. De radio-activiteit in het gebied is momenteel op een normaal niveau, maar of dat zo blijft valt te bezien, zei hij, wijzend op de scheuren in de koraalriffen van Muroroa.

HYSTERIE

Alleen de dertienduizend Polynesiërs die op het atol werkten aan het Franse nucleaire project, werden medisch gecontroleerd, en dan nog slechts in de periode van hun werkzaamheden. AZG wijzt erop dat kanker als gevolg van radio-actieve straling pas na jaren aan de oppervlakte komen. Een groot aantal Polynesiërs lijdt mentaal onder de kernproeven. Op de eilanden komt hysterie in de medische betekenis van het woord veel voor. Onmiddellijk beelden deze patiënten, om het even wat ze hebben, zich in dat hun kwaal het gevolg is van de kernproeven.

Bonaire krijgt dubbeltheater

KRALENDIJK — Nadat Bonaire vijftien jaar verstoken is geweest van een bioscoop zal eind van dit jaar een nieuw *multiscreen* theater met twee zalen en een stoelencapaciteit van 257 in de Kaya Prinses Marie worden gebouwd. Er komt een zaal met 139 zitplaatsen en een met 118zitplaatsen.

In het verleden telde Bonaire overigens ook twee bioscopen. Dat was Theater Caribe tegenover de MCB in het centrum van Kralendijk en Theater Oranje, dat gevestigd is te Antriol. In het laatste theater werden behalve films ook toneelvoorstellingen gegeven. Ook dat gebouw is al bijna twintig jaar niet meer in gebruik voor het oorspronkelijke doel. Momenteel is er een matrassenfabriek gevestigd. Caribe is een opslagruimte geworden.

De laatste jaren is er naast televisie en video weer belangstelling voor de film. Dat was al merkbaar in Amerika en Europa. Met name door de komst van moderne theaters en de produktie van veel nieuwe grote films mag het bioscooptheater zich internationaal weer in een grote belangstelling verheugen.

Het theater op Bonaire zal in nauwe samenwerking met Curaçao, waar op dit moment ook de laatste voorbereidingen getroffen worden om te starten met de bouw van een *multiscreen* theater met zes zalen, de nieuwste topprodukties uit de hele wereld gaan vertonen. De organisatie volgt het Amerikaanse systeem, dat wil zeggen dat er geen pauzes tijdens de film zullen zijn en dat consumpties in de zaal meegenomen mogen worden.

Door een theater te bouwen dat qua geluidskwaliteit, projectie en een comfortabele omgeving voldoet aan de eisen van de internationale bioscoopbezoeker, zal dit betekenen dat Bonaire er zowel voor de lokale bevolking als voor het toerisme een aantrekkelijke attractie bij krijgt.

ZAGREB - Bij hun offensief tegen de opstandige Serviërs in de regio Krajina hebben Kroatische soldaten in de nacht van vrijdag op zaterdag twee Tsjechische Blauwhelmen gedood.

Tweehonderd andere VN-soldaten zijn gevangen genomen, zo meldden VN-functionarissen zaterdag. Bij de opzettelijke aanval van Kroaten op een VN-observatiepost raakten drie tot vijf andere Tsjechische militairen gewond, aldus een VN-woordvoerster. Vrijdagochtend was al een Deense soldaat om het leven gekomen tijdens Kroatische beschietingen. Bij de opmars liepen ook drie Poolse, een Kenyaanse en een Russische VN-soldaat verwondingen op.

VEILING

Op donderdag 31 Augustus 1995, om elf uur in de morgen, zal ten kantore en ten overstaan van de ondergetekende notaris of diens waarnemer in het openbaar volgens plaatselijk gebruik en onder de veilingsvoorwaarden als gedurende acht dagen tevoren te diens kantore voor een ieder ter inzage liggen, aan de meestbiedende wordende verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen:

HET TOT DRIEENTWINTIG MEI TWEEDUIZEND VIERENVEERTIG LOPEND RECHT VAN ERFPACHT OP EEN PERCEEL GROND MET DAAROP STAANDE EEN STENEN WOONHUIS, GELEGEN TE NOORD NIKIBOKO OP BONAIRE, KADASTRAAL BEKEND ALS AFDELING 4, SECTIE G, NUMMER 790, GROOT ZESHONDERD VIJFENTWINTIG VIERKANTE METER (625 m2), PLAATSELIJK BEKEND ALS:

KAYA MEEUWCHI 4,

Van iedere bieder kan gevorderd worden dat hij tot zekerheid voor de nakoming van zijn verplichtingen een onherroepelijke bankgarantie, of andere zekerheid ten genoegen van de executant stelt tot het bedrag van zijn bod, vermeerderd met de verschuldigde overdrachtsbelasting en de kosten.

Mr. A.P. Knuf, notaris
Kaya Charles E.B. Hellmund 9
Bonaire
telefoon 8540/8541

De inhaalslag van Merlene Ottey

De wereldkampioenschappen atletiek gingen gisteravond met de openingsplechtigheid van start. Merlene Ottey, de 'koningin van de atletiek', wil in Zweden als 35-jarige kijken of ze volgend jaar haar droom, het veroveren van een gouden medaille op Olympische Spelen, nog kan verwezenlijken. "Als ik in Göteburg goud pak, kan ik dat volgend jaar in Atlanta ook, in een jaar tijd raak ik mijn snelheid niet kwijt, ook al ben ik 35 jaar", zegt de atlete die volgend jaar Fanny Blankers-Koen wil onttronen als oudste Olympische sprintkampioene.

Vier Olympische dof-bronzen medailles, maar nog steeds geen glimmend goud. Merlene Ottey, de 'oma' van de vrouwenatletiek, heeft alles gewonnen in haar internationale loopbaan die in 1980 begon op de Olympische Spelen van Moskou. Maar een Olympische titel liep ze al vier keer mis. Deels door eigen schuld omdat ze faalde op beslissende momenten, maar deels ook omdat ze moest optornen tegen concurrentes die ervan verdacht werden doping in het strijdperk te werpen. In 1988 in Seoul bij voorbeeld was Florence Joyner-Griffith veel te snel. Bij de toptijden van de Amerikaanse (wereldrecord 10.49 op 100 meter) worden nog steeds vraagtekens gezet. De manier waarop Katrin Krabbe zich oppepte is inmiddels afgestraft door de Internationale Atletiekfederatie IAAF, terwijl eerder vrouwen als Manta Koch, Marlies Göhr en Evelyn Ashford de verdenking nooit hebben kunnen afwentelen.

MILJONAIRE

Het ontbreken van Olympisch goud maakt Merlene Ottey ruimschoots goed door de juwelen die ze zelf in de loop der jaren heeft gekocht. Gouden oorbellen en ringen en dito kettinkjes rond de polsen en haar nek combineren goed met de goudgele 'zwempakjes' waarin de atlete over de tartanbanen zweeft. In vijftien jaar atletiek is ze royaal millionaire geworden, ze krijgt nog steeds 40.000 gulden (25.000 dollar) startgeld per wedstrijd. In Jamaica, waar ze in Montego Bay is geboren, wordt ze op handen gedragen. Nadat Ottey in 1993 in Stuttgart goud won op het WK (200 meter) kreeg ze van haar regering een diplomatenpaspoort, is ere-ambassadeur van haar land en gaat officieel door het leven als 'excellentie'.

In Jamaica komt ze nog amper. Hooguit twee keer per jaar. Toch is ze zeer geliefd in haar geboorteland en niet alleen vanwege haar sportieve prestaties. Op eigen initiatief heeft ze thuis de Merlene Ottey Foundation opgericht, een stichting met als doel gehandicapte kinderen in staat te stellen sport te bedrijven. De stichting wordt met giften van Ottey zelf draaiende gehouden.

Als ze thuis is bezoekt ze haar familie. Haar moeder en zussen. Maar haar leven speelt zich tegenwoordig grotendeels af in Europa. Nadat haar huwelijk met de Amerikaanse basketballer Nat Page op de klippen was gelopen, raakte Ottey bevriend met de Italiaanse sprinter Stefano Tilli. Voor hem verhuisde ze naar Rome en schoof haar Nederlandse trainer Henk Kraayenhof aan de kant. Tilli werd haar nieuwe trainer. Aan die relatie is echter drie maanden geleden een einde gekomen. Merlene Ottey verliet meteen Rome en verhuisde naar een appartement in Monte Carlo, het belastingparadijs voor vele tallen (financieel) succesvolle sporters.

■ *Merlene Ottey*

KARAKTER

Ondanks alle successen en tegenslagen is de Jamaicaanse met beide benen op de grond blijven staan. Nog steeds deelt ze vriendelijk lachend handtekeningen uit aan jonge (en oude) bewonderaars. Met gracieuze pennestreken schrijft ze haar naam. Ze blijft vriendelijk, ook al kost haar dat soms moeite. "De kracht van Ottey is dat ze trouw gebleven is aan haar karakter", zegt Henk Kraayenhof, die de laatste maanden weer als raadgever optreedt van de atlete. Ze vindt het niet erg dat ze door de concurrentie als een soort 'oma' gezien wordt. "Biologisch gezien zou ik zelfs de moeder kunnen zijn van veel van mijn concurrentes.

"Ik ben 35, maar ik voel me nog 25 jaar. Dat jonge grut noemt me dan wel grootmoeder, maar ze zijn nog steeds bang voor me. Dat doet me deugd." Aan stoppen heeft ze nog geen moment gedacht. "Wat zou ik moeten gaan doen", vraagt ze zelf lachend. "Ik ben toch alleen maar bezig geweest met atletiek, heb geen tijd gehad om iets anders te leren. Maar ik heb ook van die dagen dat ik gewoon het bijltje erbij neer wil gooien en geen zin heb om te trainen. Daar heb ik mee leren omgaan. De stress is verdwenen. Ik ben afstandelijker geworden, meer ontspannen. Ik laat me niet meer opjagen. Als ik geen zin heb om te trainen dan doe ik dat ook gewoon niet. Dingen komen toch zoals ze komen. Niets kun je plannen, ook geen wereldrecord of Olympische titel. Dat is me in de afgelopen jaren meer dan duidelijk geworden."

En ondanks dat Ottey wel eens een dag spijbelt kan ze nog steeds met de besten mee, heeft ze nog steeds snelle benen. "Ik denk dat mijn topjaar nog moet komen", zegt ze zelfverzekerd, rotsvast overtuigd van haar kwaliteiten. Als ze volgend jaar tijdens haar vijfde Olympische Spelen (eindelijk) goud verovert op de kortste sprint, is Ottey meteen de oudste Olympische winnares van de 100 meter. Die 'eer' komt nu nog steeds Fanny Blankers-Koen toe, die in 1948 in Londen dertig jaar was toen ze de sprint won.

"Voor mij is het WK in Göteborg een echte graadmeter. Ik weet dat ik nog met de besten mee kan. Belangrijk is of ik op het juiste moment in vorm ben. Maar ik durf te beweren dat als ik nu in Zweden goud win, ik volgend jaar in staat ben om in Atlanta Olympisch kampioen te worden, ook al ben ik dan 36 jaar oud. Ik loop dit jaar nog dezelfde tijden als zeven, acht jaar geleden. Waarom zou dat in de komende twaalf maanden dan ineens minder worden?"

Voor Ottey is Atlanta ook niet per se het eindpunt. "Ik heb niets beters te doen voorlopig, heb geen doel voor ogen. Als ik al eens Olympisch goud had gewonnen, was ik misschien al lang gestopt. Als de tijd rijp is stop ik heus wel, want ik wil straks niet door iedereen voorbij gelopen worden. Ik bekijk alles stap voor stap. Ik weet echt niet hoe lang ik het nog vol houd in deze sport. Nu zou ik, voor mijn gevoel, nog jaren kunnen doorgaan."

GEZIN

Bang om in een zwart gat te vallen is de Jamaicaanse niet. Ze heeft nog plannen genoeg. Ze heeft altijd gezegd dat ze een gezin wil stichten en dat ze aan de slag wil als modeontwerpster. Als ze eenmaal stopt zal het zeker snel stiller worden om Ottey, want het liefst valt ze niet op, gaat ze onder in de massa. "Ik ben een normaal mens met normaal werk", zegt de sprintster bescheiden. "Het enige dat ik doe is op de honderd meter een beetje harder lopen dan de meeste andere mensen. Verder is er geen verschil. Sportief succes betekent zeker niet dat je in alles superieur bent."

AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel. 376620/376626)
zwembad:
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): ma. t/m vri. van 10.00-14.00 uur; wo. gesloten; za. en zo. van 14.00-17.00 uur.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vri. van 20.00-22.30 uur; za. van 14.00-17.00 uur en zo. van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWÉ
dammen:
do. van 15.00-18.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 8-18 jaar.
Schaakvereniging Janwé:
za. van 09.00-12.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 7-23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGÍA
(Tel. 612573)
lessen:
do. van 19.30-23.00 uur - **Sentro di Bario Janwé**.
zaterdag van 09.00-12.00 uur - **IPK-gebouw** (naast Martinus mavo, Plasa Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
ma. om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

CURAÇAO BULLETS SKATERS
(Schaatsclub Curaçao).
elke do. van 17.00-20.00 uur training *in line skates* en *skeelers op de Koredor* (beginnende aan de kant van ITC). Voor meer informatie **tel.: 377289** (vragen naar Kees).

PAROCHIEHUIS STA. FAMIA
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **damlessen** o.l.v. S. Riedel.

KURÁ DI SHON FIL
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **voetballen** o.l.v. S. 'Papi' de Windt.

ZONDAG

SOFTBALL
Slow Pitch
Liga Trai Seru
10.00 uur Cobra vs Athletics;
12.00 uur Cobra vs Guiness;
114.00 uur Happy Time vs Caterpillar
- Cirilo Chirino Ballpark (Groot Kwartier).

VOETBAL
(Federashon di Futbòl Kòrsou)
18.00 uur Jong Colombia vs Centro Dominguito - Sentro Deportivo Kòrsou (Brievengat).

John Fashanu stopt ermee

LONDEN — John Fashanu heeft gisteren gezegd zijn loopbaan als beëindigd te beschouwen. De 31-jarige aanvaller van Aston Villa is betrokken bij het omkopingschandaal in het Engelse voetbal. Als reden voor zijn afscheid gaf hij een slepende knieblessure op.

Fashanu wordt ervan verdacht sinds 1991 geld te hebben aangenomen om wedstrijden te manipuleren.

Eerste doelpunt van Oulida voor Sevilla

CHICLANA — Tarik Oulida heeft zijn eerste doelpunt gemaakt voor Sevilla. De ex-Ajacied opende op aangeven van de Kroaat Davor Suker in de negende minuut de score in het oefenduel tegen Chiclana. De wedstrijd eindigde in 2-2.

Sevilla is met Celta de Vigo door de bond wegens een te hoge schuldenlast teruggezet naar de derde divisie. De clubs hebben inmiddels beroep aangetekend tegen de beslissing. Donderdag hebben ruim 40.000 aanhangers van de verenigingen tegen de maatregel geprotesteerd.

De trainer van Sevilla, de Portugees Toni, is ervan overtuigd dat het nog lang niet gedaan is met de club. Als de bond de straf voor Spaanse subtopper, die zich heeft geplaatst voor het toernooi om de UEFA-beker, handhaaft, heeft dat consequenties voor het aanblijven van Oulida. Op het lagere niveau mogen clubs geen buitenlanders opstellen.

Marco Gentile mag spelen voor MVV

DEN HAAG — Marco Gentile mag komend seizoen spelen voor de eerstedivisieclub MVV. De voetbalbond (KNVB) heeft de verdediger speelgerechtigd verklaard voor de Limburgse vereniging.

Gentiles voormalige werkgever FC Den Haag weigerde de verdediger af te staan en vroeg bij de KNVB een speelverbod voor de 26-jarige voetballer. Het contract van Gentile liep op 30 juni dit jaar af. Volgens de Haagse clubleiding was de verbintenis stilzwijgend met een seizoen verlengd omdat beide partijen niet tijdig hadden opgezegd. Gentile ging er echter vanuit dat hij transfervrij kon vertrekken.

Veteraan A.J. Floyd kan het niet laten

■ *INDIANAPOLIS — De veteraan A.J. Floyd (rechts), die vier keer de Indy 500 heeft gewonnen en zich heeft teruggetrokken uit de professionele racesport, wil toch een poging doen om de NASCAR Brickyard race over 400 mijl te winnen. Bij de kwalificaties gisteren kwam hij echter met zijn tijd niet verder dan een 47ste plaats, hoewel gezegd moet worden dat de weersomstandigheden op dat moment erbarmelijk waren.*

MAJOR LEAGUE

NEW YORK - De uitslagen van de gisteren in de Major League gespeelde wedstrijden luiden:

AMERICAN LEAGUE:
Cleveland Indians-Chicago White Sox 13-3, New York Yankees-Detroit Tigers 4-1, Boston Red Sox-Toronto Blue Jays 7-1, Milwaukee Brewers-Baltimore Orioles 12-4, Kansas City Royals-Minnesota Twins 12-4, Oakland Atletics-Seattle Mariners 9-8, Texas Rangers-California Angels 6-4.

NATIONAL LEAGUE:
Houston Astros-Pittsburgh Pirates 6-5 en 5-4, Atlanta Braves-Montreal Expos 4-3, Cincinnati Reds-Philadelphia Phillies 1-0, Florida Marlins-New York Mets 7-2, Chicago Cubs-St. Louis Cardinals 5-3, Colorado Rockies-San Diego Padres 14-12, San Francisco Giants-Los Angeles Dodgers 15-1.

Stand

AMERICAN LEAGUE

Divisie Oost:

	G	V	Pos
Boston	51	39	–
New York	46	43	4 1/2
Baltimore	44	46	7
Detroit	41	50	10 1/2
Toronto	40	50	11
Divisie Centraal:			
Cleveland	62	27	–
Milwaukee	44	46	18 1/2
Kansas City	43	45	18 1/2
Chicago	39	50	23
Minnesota	31	59	31 1/2
Divisie West:			
California	56	35	–
Texas	46	45	10 1/2
Seattle	44	47	12
Oakland	44	49	13

NATIONAL LEAGUE

Divisie Oost:

	G	V	Pos
Atlanta	57	33	–
Philadelphia	48	44	10
Montreal	43	48	14 1/2
Florida	38	49	17 1/2
New York	35	56	22 1/2
Divisie Centraal:			
Cincinnati	57	32	–
Houston	54	38	4 1/2
Chicago	46	45	12
St Louis	38	54	20 1/2
Pittsburgh	37	53	20 1/2
Divisie West:			
Colorado	51	41	–
Los Angeles	47	44	3 1/2
San Diego	43	48	7 1/2
San Francisco	41	50	9 1/2

Anderlecht geveld door Van Ankeren

AALST — Anderlecht is het seizoen in België slecht begonnen. De kampioen verloor gisteren bij Eendracht Aalst met 3-1.

Van Ankeren was voor een groot deel verantwoordelijk voor de nederlaag van de club uit Brussel. De Nederlander, oud-PSV-er, maakte de drie doelpunten voor Eendracht. Boffin scoorde voor Anderlecht. Twintig minuten voor het einde verliet Van Ankeren geblesseerd het veld, na een charge van Doll.

Trainer Neumann, vorig seizoen nog bij Vitesse, had bij zijn competitiedebuut in België een keepersprobleem. Doelman nummer een en twee, De Wilde en De Vlieger, waren geschorst. Derde keus Herpoel moest daardoor worden opgesteld.

Na ongeveer een half uur maakte Van Ankeren zijn eerste treffer. De gelijkmaker van Boffin kwam nog geen minuut later. In de eerste helft ging het duel gelijk op, na de rust was Eendracht Aalst aanmerkelijk beter. Het overwicht werd uitgedrukt in nog eens twee treffers van Van Ankeren. Nieuweling Gilles de Bilde, afkomstig van Aalst, schoot voor Anderlecht nog een keer tegen de onderkant van de lat.

Bij Anderlecht was voor Johnny Bosman niet meer weggelegd dan een plaats op de bank. Hij stond slechts de laatste tien minuten in het veld.

Theo Aalbers (KNVB) verdacht van aanranding

UTRECHT — Theo Aalbers penningmeester van het sectiebestuur betaald voetbal van de KNVB, wordt verdacht van aanranding van een 26-jarige secretaresse van het bondsbureau in Zeist. De voormalige voorzitter van FC Utrecht heeft zich hangende het onderzoek teruggetrokken als bestuurslid van de KNVB.

De politie heeft de 57-jarige Aalbers, die sinds 1993 de functie van penningmeester bekleedt, dindsdag aangehouden. Hij zit nog steeds in bewaring. Volgens Ger Stolk, woordvoerder van de KNVB, heeft de Bilthovenaar via zijn advocaat mr. Verbunt laten weten dat hij zich in het belang van de voetbalbond als penningmeester heeft teruggetrokken. "Maar dat houdt niet in dat Aalbers de aanklacht onderschrift", verklaarde Stolk.

Van den Herik laat KNVB niet met rust

ROTTERDAM — Een toespraak van Jorien van den Herik zonder kritiek op de KNVB zal wel nooit worden gehouden. Ook tijdens de persdag donderdag in De Kuip haalde de strijdbare voorzitter van Feyenoord weer hard uit naar het sectiebestuur Betaald Voetbal in Zeist. De Centrale Spelersraad (CSR) en de voorzitter van Vitesse kregen er ook van langs. "Omdat ze regels bedenken of in stand houden die niet meer van deze tijd zijn", bromde de Rotterdamse clubleider.

De arbitragecommissie van de KNVB, die de Pool Tomek Iwan aan Roda JC gunde en niet aan Feyenoord, moet worden opgedoekt, vindt Van den Herik. "Een onafhankelijk oordeel is beter gewaarborgd bij de burgerrechter dan bij deze commissie. Het KNVB-college laat zich te veel beïnvloeden door emoties en door de buitenwacht. Hoger beroep is niet eens mogelijk. Belachelijk."

Ook de regelgeving omtrent buitenlandse spelers is volgens Van Den Herik achterhaald. "De spelersvakbond VVCS brengt aan de lopende band Nederlandse voetballers naar het buitenland, maar buitenlandse spelers hoeven in Nederland niet op de steun van de vakbond te rekenen. Ze zijn wel lid, hebben een woon- en werkvergunning, maar mogen niet spelen omdat de CSR per dictaat niet meer dan twee buitenlanders per elftal wil toestaan. Hun vetorecht in de vergadering Betaald Voetbal is feodaal en ondemocratisch. Weg ermee."

Het voorstel van Vitesse-voorzitter Karel Aalbers om tussentijdse tranfers te verbieden, noemde Van den Herik onzalig. "Die man is niet van deze wereld. Een voetballer moet op elk moment zelf kunnen bepalen waar hij wil spelen. Een eventuele schadevergoeding voor de achterblijvende club is een heel ander verhaal."

Van den Herik had ook nog een boodschap voor alle Feyenoorders. "We willen vooraan als een geheel naar buiten treden. Kritiek intern en extern mag, maar het mag niet onze organisatie in gevaar brengen. Iedereen binnen de club zal zich waardig en fatsoenlijk moeten gedragen. Ook de spelers dienen zich aan afspraken en aan bepaalde normen te houden. Het gedrag van Henk Fräser bij voorbeeld in de bekerfinale vorig seizoen tegen Volendam zullen we niet meer tolereren. Vele boze brieven zijn over hem binnen gekomen. De mensen zien dat wilde gedoe niet graag en wij ook niet."

Wereld kijkt naar Cubaanse atleten

■ *GOTEBORG — De wereldrecordhouder hoogspringen Javier Sotomayor (links) uit Cuba staat hier met zijn landgenoot Ivan Pedroso die het wereldrecord verspringen onlangs verbeterde, in het stadion van Göteborg. Overigens meldt de Italiaanse bond het record niet eens aan waardoor het record niet erkend kan worden. De Cubaanse atletiekfederatie heeft inmiddels geprotesteerd. De opname werd genomen even voor de openingsceremonie voor de wk atletiek die gisteren begonnen is met de kwalificaties. In de sportwereld kijkt men met belangstelling uit naar de prestaties van de twee Cubanen tijdens dit kampioenschap.*

WK atletiek

Cuba wil erkenning Pedroso's record

GOTEBORG — Cuba heeft bij de IAAF geprotesteerd tegen de Italiaanse beslissing het wereldrecord verspringen van Ivan Pedroso niet voor erkenning aan te melden. Voormalig atleet Alberto Juantorena heeft dat in Göteborg namens de federatie van zijn land verklaard.

Voorzitter Gola van de Italiaanse bond Fidal liet eerder weten dat Italië het verplichte onderzoek na het vorige week zaterdag in Sestrière gevestigde wereldrecord liever achterwege laat. Erkenning zou dan onmogelijk zijn.

Blijkbaar is ook in Italië te veel twijfel over de juistheid van de windmeting tijdens de wedstrijd in Sestrière. Bij de 8,96 meter van de Cubaan is een toelaatbare rugwind van 1,2 meter per seconde gemeten, maar een man stond voor de windmeter.

Secretaris Gyulai van de IAAF schrijft aan Gola dat de Italianen alle materiaal voorlopig moeten bewaren, voor het geval een onderzoek toch nodig is. Cuba stuurde daar al snel op aan. "De jury ter plekke heeft het record onmiddellijk goed bevonden", zei Juantorena. "Wat nu gebeurt, is van de gekke."

Als Pedroso's sprong niet geldig blijkt, blijft de amerikaan Mike Powell recordhouder met 8,95 meter.

De organisatoren van de wedstrijd in Sestrière hebben Pedroso inmiddels laten weten dat hij de rode Ferrari, de beloning voor het gesprongen record, in elk geval mag houden. De bolide is ruim twee ton waard.

WK atletiek

Arubaan Janssen uitgeschakeld

GOTEBORG — Miguel Janssen, die voor Aruba uitkomt, is tijdens de WK atletiek in de series van de 100 meter uitgeschakeld. De pupil van trainer Henk Kraaijenhof eindigde als vijfde in de twaalfde en laatste loop. Alleen de eerste drie van elke serie plaatsten zich voor de tweede ronde, aangevuld met de vier beste verliezers. Janssens tijd was 10,73.

De Amerikaan Dennis Mitchell, een van de favorieten en al eens goed voor 9,91, viel uit met een spierblessure. De canadees Donovan Bailey, de snelste atleet van het seizoen tot nog toe, was de beste van allemaal in de serie: 10,13.

Marko Koers in eerste serie

GOTEBORG — Marko Koers loopt zaterdag in de eerste serie van de 800 meter. Van de zeven tegenstanders waren twee dit seizoen sneller: De Italiaan Giocondi en de Amerikaan Parrilla. De nummers een en twee van de zeven snelste verliezers halen de halve finale van morgen.

De helft van het achttal in de serie van Koers heeft al eens onder de 1.45,00 gelopen, onder wie de Nederlander zelf. Slechts een atleet heeft op papier geen kans de halve finale te bereiken. Dat is Kayless Tavakalo uit Vanuatu, wiens beste prestatie 1.54,20 is.

Van de zeven Nederlanders die zich plaatsten voor de WK komen alleen Koers en Corrie de Bruin (inmiddels uitgeschakeld) in actie tijdens het openingsweekeinde. De Bruin stoot vandaag met de kogel. Met twaalf andere atletes is ze ingedeeld in groep B, waarin ook de Chinese wereldkampioene Zhihong Huang zit.

Dijbeenblessure

Carl Lewis start niet in Göteborg

GOTEBORG — Carl Lewis neemt definitief niet deel aan de WK atletiek in Göteborg. De 34-jarige Amerikaan heeft een dijbeenblessure. Hij had zich alleen geplaatst voor het verspringen. Zijn manager Joe Douglas maakte zaterdag na de training bekend dat hij zijn wk-start laat schieten.

"Carl springt niet, hij gaat naar huis", verklaarde Douglas. "Zijn blessure is nog niet genezen. Het ziet er niet naar uit dat het in de komende dagen beter zal gaan. Gisteren had lewis nog 10 procent kans op herstel, maar hij heeft nu geen kansen meer."

Lewis, die acht Olympische en acht wereldtitels in verspringen, sprint en estafette behaalde, liep de dijbeenblessure twee weken geleden op bij wedstrijden in Colorado Springs. Hij won het verspringen tijdens de WK's in 1983 en 1987.

Uitslagen 100 m

GOTEBORG — Op de eerste dag van de WK atletiek stond de 100 meter series op het programma. De eerst drie en beste vier verliezers gaan naar de tweede ronde:

Eerste serie: 1. Aliu (Nig) 10,20; 2. Braithwaite (GBr) 10,25; 3. Ribeiro (Bra) 10,37. *Tweede serie:* 1. Fredericks (Nam) 10,18; 2. Grigorijev (Rus) 10,24; 3. Thompson (Bar) 10,27; 4. Diarra (Mal) 10,38. *Derde serie:* 1. Bailey (Can) 10,13; 2. Greene (VSt) 10,26; 3. Henderson (Aus) 10,35; 4. Kramarenko (Oek) 10,46. *Vierde serie:* 1. Green (Jam) 10,20; 2. Nketia (NZe) 10,24; 3. John (GBr) 10,25; 4. Hedner (Zwe) 10,43; 5. Turay (Sle) 10,43. *Vijfde serie:* 1. Boldon (Tri) 10,24; 2. Karisson (Zwe) 10,35; 3. Gilbert (Can) 10,36. *Zesde serie:* 1. Surin (Can) 10,24; 2. Stewart (Jam) 10,27; 3. Meite (Ivk) 10,40. *Zevende serie:* 1. Tuffour (Gha) 10,24; 2. Alexopoulos (Gri) 10,35; 3. Savin (Kaz) 10,49. *Achtste serie:* 1. Christie (GBr) 10,26; 2. Blume (Dui) 10,39; 3. Porkhomovskij (Rus) 10,44. *Negende serie:* 1. Marsh (Aus) 10,28; 2. Adeninken (Nig) 10,30; 3. Wells (Bah) 10,33. *Tiende serie:* 1. Chen (Chi) 10,37; 2. Da Silva (Bra) 10,37; 3. Naylor (Aus) 10,45. *Elfde serie:* 1. Isasi (Cub) 10,44; 2. Burkart (Zwi) 10,61; 3. Ito (Jap) 10,62. *Twaalfde serie:* 1. Marsh (VSt) 10,27; 2. Stevens (Bel) 10,43; 3. Markoullides (Cyp) 10,43; 5. Janssen (Aru) 10,73 uitgeschakeld.

Voorspelling nieuw seizoen

Advocaat hult zich in voorzichtigheid

EINDHOVEN — PSV wil zo hoog mogelijk eindigen in de competitie, zo lang mogelijk meedoen voor de beker en overwinteren in het UEFA-bekertoernooi. De club met een begroting van 35 miljoen gulden wil aan de vooravond van het nieuwe voetbalseizoen kennelijk niet te ambitieus lijken.

De uiterste voorzichtigheid is ingegeven door Dick Advocaat. De ex-bondscoach schept liever op over bereikte resultaten dan met verwachtingen. Tijdens de jaarlijkse persdag was de 'kleine generaal' als de dood voor messteken in de rug. "Wat je nu zegt, wordt straks tegen je gebruikt", wist hij.

Advocaat kwam halverwege vorig seizoen naar Eindhoven. Met de erfenis van Aad de Mos en Kees Rijvers stelde hij, door middel van de derde plaats achter Ajax en Roda JC, Europees voetbal veilig. De Mos had eerder veel meer beloofd, onder meer met de uitspraak dat hij persoonlijk een garantie voor succes zou zijn. Advocaat houdt rekening met bij voorbeeld geblesseerden, zoals in de aanloop naar dit seizoen -alweer- Marciano Vink. Aan die investering van vijf miljoen heeft PSV nog maar weinig gehad.

"Het moet wel beter gaan dan afgelopen seizoen", ging Advocaat toch wat dieper op de technische zaken in. "Met Jonk als vrije man, Cocu als middenvelder en Chris van der Weerden als rechtsback is er meer opbouw naar de twee spitsen Ronaldo en Nilis. Dit zijn zeer gerichte aankopen geweest. PSV kan nu verantwoord aanvallend voetbal spelen."

De hoofdcoach maakt Numan definitief linksback onder het mom dat hij daar zal uitgroeien tot een internationaal vermaarde topspeler. Vink moet op de rechterflank het duel aangaan met Pahlplatz als hij hersteld is van zijn blessure. Advocaat had die zwakke plek overigens graag sterk bezet met de aankoop van Iwan van Roda JC. De Pool is inmiddels door Feyenoord ingepalmd.

Vink vindt knokken voor die plaats op rechts niet erg. "Ik moest het altijd al. Bij Ajax, bij Genoa en nu ook bij PSV. Als ik eerst maar fit ben, dan lukt het wel."

Vink had anders weinig trek om over zijn zoveelste blessure te praten. "Ik doe het niet meer. Schei alsjeblieft uit. Iedereen begint erover met mij, vreselijk. Ik baal dat ik niet kan spelen, maar nog meer dat iedereen me erover aanspreekt. Iedereen moet geloven dat dit gesukkel mij enorm frustreert."

PSV-voorzitter Bill Maeyer legde uit dat de renovatie van het stadion bijna is afgerond. Op 9 september voor de wedstrijd tegen Heerenveen gaat de noordzijde in gebruik en is het stadion na zes jaar helemaal klaar. Kosten: 140 miljoen gulden, voor 85 procent door de club zelf bekostigd. "De veiligheid staat voorop, graag halen we de hekken rond het veld weg om nog klantvriendelijker te zijn. Onze supporters moeten hun kindertjes kunnen meenemen."

Maeyer deelde ook mee dat van de verfoeide certificaten, noodzakelijk voor aankoop van seizoenkaarten, de helft is verkocht. Dat zijn er zo'n 1500, de meeste voor de hoofdtribune.

Parma klopt Amerikaanse selectie

■ *EAST RUTHERFORD — De Italiaanse voetbalclub Parma heeft een vriendschappelijke wedstrijd tegen een selectie-elftal van de Verenigde Staten gisteravond met 2-1 gewonnen. Op de foto schiet de Italiaan Alessandro Melli op het doel na de Amerikaanse verdedigers Mike Sorber (no. 16) en Jeff Agoos te zijn gepasseerd.*

Uitslagen 400 m

400 meter series

Eerste vier en beste vier verliezers naar tweede ronde: *Eerste serie:* 1. Black (GBr) 45,81; 2. Ochieng (Ken) 45,87; 3. Malherbe (ZAf) 46,09; 4. Hacini (Alg) 46,29. *Tweede serie:* 1. Ismail (Qat) 45,10; 2. Kamoga (Oeg) 45,34; 3. Hall (VSt) 45,34; 4. Phiri (ZAf) 45,94; 5. Greene (Aus) 46,25. *Derde serie:* 1. Richardson (GBr) 45,61; 2. Haughton (Jam) 45,62; 3. Ogola (Oeg) 45,70; 4. Coombs (Stv) 46,06; 5. Ndiaye (Sen) 46,31. *Vierde serie:* 1. Johnson (VSt) 45,49;, 2. Matili (Ken) 45,80; 3. Clarke (Jam) 45,92; 4. Patrick (GBr) 46,11. *Vijfde serie:* 1. Reynolds (VSt) 45,60; 2. Rusterholz (Zwi) 45,97; 3. Hilaire (Fra) 46,13; 4. Monye (Nig) 46,25; 5. Crusellas (Cub) 46,32. *Zesde serie:* 1. Kitur (Ken) 45,63; 2. Tellez (Cub) 45,72; 3. Sena (Bra) 45,75; 4. McIntosh (Bah) 45,87; 5. Joubert (Aus) 46,31. *Zevende serie:* 1. Bada (Nig) 46,08; 2. Nuti (Ita) 46,25; 3. McFarlane (Jam) 46,27; 4. Ju-Il Shon (ZKo) 46,41.

Kogelstoten

De Bruin uitgeschakeld

GOTEBORG — Corrie de Bruin is op de eerste dag van de WK atletiek in Göteborg uitgeschakeld op het onderdeel kogelstoten. De 18-jarige Europees jeugdkampioene liet 17,01meter als beste prestatie noteren in drie stoten. Ze eindigde daarmee als veertiende. Alleen de beste twaalf haalden de finale van vanavond.

Slechts drie vrouwen voldeden aan de kwalificatieeis van 18,80: Kumbernuss en neimke uit Duitsland en de Chinese wereldkampioene Huang. Het veld voor de finale is daarna met negen anderen aangevuld.

De Bruin bleef ver verwijderd van het Nederlands record, dat ze sinds ruim een jaar met 18,15 meter in bezit heeft. Haar serie van drie: 16,77, 16,56 en 17,01. Later deze week doet ze nog mee aan het discuswerpen, dat ze een leuker onderdeel vindt.

De Bruin was nochtans redelijk tevreden, mede omdat ze vorige week al haar doelen bereikte (twee Europese jeugdtitels) en de spanning enigszins weg was. "Ik stootte in ieder geval boven de zeventien meter. Dat staat toch anders dan zestien. Vorig jaar tijdens de EK lukte me dat niet."

Steffi Graf denkt niet aan stoppen

NEW YORK — Steffi Graf heeft geen moment overwogen te stoppen als tennisster. De nummer een van de wereldranglijst heeft dat gisteren verklaard in New York.

De vader van de speelster, Peter Graf, zit sinds woensdag in de gevangenis. Hij wordt verdacht van belastingfraude. Steffi zelf was sinds de arrestatie niet voor commentaar bereikbaar geweest.

De zesvoudig winnares van Wimbledon zei gisteren al sinds 23 mei, de dag waarop haar huis werd doorzocht, te weten dat er bij Justitie ook twijfels bestaan over haar handelen. "Van dat moment is het voor mij zeer moeilijk geweest me op de sport te concentreren. Tennis is nu even niet meer het belangrijkste."

Graf zei uit de gang van zaken consequenties te zullen trekken. "Tot nu toe heb ik me nooit met financiële zaken bemoeid. Dat liet ik aan anderen over. Dat is fout geweest. Voortaan zal ik me ook nadrukkelijker met de boekhouding gaan bemoeien. Er zit niets anders op."

Vooralsnog is Steffi Graf van plan binnenkort deel te nemen aan de us open, de vierde en laatste Grand Slam van het seizoen. "Ik weet dat de geruchten gaan dat ik van plan was nooit meer te spelen. Maar dat heb ik geen moment overwogen."

Vader Graf verblijft nog steeds in de ziekenhuisafdeling van de gevangenis van Hohenasperg. Daarin liet hij zich een dag na zijn arrestatie opnemen. Een woordvoerder verklaarde dat er niets ernstigs met Graf aan de hand is. "De maatregel is uit pure voorzorg genomen."

De aanklacht tegen Peter Graf is, dat hij in de laatste vier jaar over een bedrag van rond de 35 miljoen gulden zo'n tien miljoen gulden te weinig belasting heeft betaald. Dochter Steffi had alle ingevulde formulieren wel ondertekend. Vooralsnog is er voor Justitie onvoldoende bewijs dat de speelster ook daadwerkelijk van de malversaties afwist.

Steffi Graf zei gisteren blij te zijn met de vele steunbetuigingen, die ze de laatste dagen had gekregen. Ook Boris Becker, de voornaamste ster aan het Duitse tennisfirmament, riep op tot medeleven. "Steffi is een talent dat een keer in de honderd jaar opstaat. Ze heeft zeer veel voor ons land betekend. Ik hoop dat men niet te gemakkelijk oordeelt."

Monica Seles stelt echte rentree uit

SAN DIEGO — Monica Seles heeft haar officiële rentree in het tenniscircuit opnieuw uitgesteld. De uit Servië afkomstige Amerikaanse neemt komende week niet deel aan het toernooi in Los Angeles. Ze had een wildcard voor het evenement gekregen om zich voor te bereiden op de Amerikaanse Open, het Grand Slam-toernooi dat eind augustus begint.

Seles was sinds april 1994 niet meer in actie gekomen, nadat een fan van Steffi Graf haar bij een toernooi in Hamburg in de rug had gestoken. Vorige week maakte ze haar langverwachte officieuze rentree in een demonstratiepartij tegen Martina Navratilova.

De voormalige nummer een van de wereld heeft zich voor Los Angeles afgemeld omdat de orkaan Erin haar trainingsschema in de war heeft gegooid. De orkaan raasde vlak langs haar huis in Florida.

Seles, die als co-nummer een naast Graf op de wereldranglijst is geplaatst, wil nu als voorbereiding op de US Open haar eerste toernooi op 14 augustus in Toronto spelen.

Eerste nederlaag voor FC Nantes

PARIJS — Op de derde speeldag van de Franse competitie heeft Nantes zijn eerste punten verspeeld. De kampioen verloor op eigen veld van Paris Saintt Germain (1-2), dat zonder nederlaag bleef.

Nantes kwam nog wel op voorsprong door een doelpunt van n'Doram in de openingsfase. Nog voor de rust maakte de Braziliaanse spelverdeler Rai gelijk. Het winnende doelpunt kwam kort voor tijd op naam van Nouma.

Clinton en Kohl tonen begrip, groot deel Europa veroordeelt actie

Wereld verdeeld over Kroatië

WASHINGTON ZAGREB/BONN - De 'wereld' heeft verdeeld gereageerd op het Kroatische offensief tegen de enclave Krajina. Een groot deel van de Europese landen keurde de actie af maar Bonn kon een dergelijke afkeuring niet over de lippen krijgen, De Amerikaanse president Bill Clinton had het er ook moeilijk mee en toonde begrip voor de actie. Uiteindelijk was 'de wereld' even verdeeld als het vroegere Joegoslavië verdeeld is.

De Servische president Slobodan Milosevic heeft vrijdag het Kroatische offensief tegen de Serviërs in Krajina veroordeeld. Hij drong aan op onmiddellijke actie van de internationale gemeenschap en toonde zich opnieuw voorstander van een vreedzame oplossing voor het conflict in voormalig Joegoslavië. "Het is duidelijk dat Kroatië de grootste bedreiging vertegenwoordigt van de vrede op de Balkan", aldus Milosevic na een ontmoeting met de bemiddelaar van de Verenigde Naties, Thorvald Stoltenberg. Samen onderstreepten ze dat 'vrede, als eerste en belangrijkste doel, alleen kan worden bereikt door onderhandelingen'. Milosevic negeert tot nu toe oproepen van de Kroatische Serviërs om hen te hulp te schieten. Westerse landen maken zich zorgen dat de strijd in Krajina kan escaleren tot een nieuwe confrontatie tussen Kroatië en Servië.

KRITIEK VERMEDEN

President Clinton heeft vrijdag gezegd dat het Kroatische offensief tegen de Serviërs in Krajina een reactie is op de Servische aanvallen op de moslim-enclave Bihac. Hij vroeg de Kroaten wel om terughoudendheid om te voorkomen, dat de oorlog zich uitbreidt. "De Kroatische actie was in eerste instantie een reactie op de Servische aanval op Bihac, maar we hebben de Kroaten gevraagd terughoudendheid te betrachten, omdat we zeer bezorgd zijn over een uitbreiding van de oorlog", aldus Clinton. Hij wees erop dat de druk op de moslim-enclave in het westen van Bosnië is verminderd als gevolg van het Kroatische offensief. Functionarissen van de Amerikaanse regering hadden eerder al kritiek op het Kroatische offensief zoveel mogelijk vermeden.

De oorlog in Krajina is echter geen groot nieuws in Amerika. Van een crisissituatie is niets te merken. Het journaal babbelt gewoon door over het congres en de orkaan Erin. Pas daarna volgt een kort bericht over de oorlog in Krajina. Ook de Amerikaanse regering spreekt niet over een noodsituatie. Zij ontkent dat zij de Kroaten het groene licht heeft gegeven. De Verenigde Staten hebben zich echter niet aangesloten bij de formele veroordeling door West-Europa en de Russen van het Kroatische offensief.

BEGRIP KOHL

De Duitse bondskanselier Helmut Kohl heeft vrijdag begrip getoond voor het Kroatische offensief in Krajina. Hij zei ook dat westerse landen zich inspannen om te voorkomen, dat het Servië van president Slobodan Milosevic zich in de strijd mengt. "Nadat we begrepen dat Servische leiders oplossingen willen bereiken door puur geweld, hebben anderen nu een punt bereikt waarop ze zeggen: We moeten reageren", zei Kohl vanuit zijn vakantieverblijf in Oostenrijk op de Duitse televisiezender ZDF.

Hij onderstreepte dat hij dagelijk contact heeft met andere westerse leiders. De komende dagen zullen zij volgens Kohl alles doen om te voorkomen, dat Belgrado zich in de strijd mengt. "Maar ik weet niet of we succes zullen boeken", zo voegde hij toe.

Herstel van oude historische glorie van Managua

■*MANAGUA - Bouwvakkers zijn bezig met het herstel van het dak van de vroegere kathedraal van Managua die bij de zware aardbeving van 1972 verwoest werd. Toen ging een groot deel van de Nicaraguaanse hoofdstad verloren zoals het Nationale Paleis. Beide historische gebouwen worden in hun oude glorie hersteld. De kathedraal zal dienst gaan doen als historisch museum en het paleis als Paleis van de Cultuur.*

(AFP-satellietfoto)

Als gevolg van Kroatisch offensief in Krajina

Tienduizenden vluchtelingen verwacht

BOEDAPEST - Tienduizenden mensen staan op het punt de oorlogsgebieden in Kroatië te ontvluchten na het oplaaien van de strijd. Dit blijkt uit een verklaring van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNhcr) in Genève.

Hongarije maakt zich als buurland van Kroatië op voor de opvang van duizenden Kroaten en Serviërs uit de enclave Krajina. De UNhcr schat dat vijfduizend vluchtelingen naar het buitenland uitwijken. Hongarije, traditioneel de eerste bestemming voor mensen die de strijd in het voormalige Joegoslavië ontvluchten, richt in de oostelijk gelegen stad Debrecen een nieuw vluchtelingenkamp in.

Ook de internationale hulporganisatie Artsen Zonder Grenzen bereidt zich voor op een vluchtelingenstroom uit Krajina. De instantie verwacht dat de helft van de ongeveer tweehonderdduizend inwoners van het gebied op de vlucht zal slaan voor het Kroatisch offensief. Een mobiel team probeert vanuit Zagreb Krajina te bereiken om daar poolshoogte te nemen.

Vervolg van pag. 1

en Mirkovci kwamen onder vuur. De Serviërs beantwoordden de aanvallen met beschietingen op Vinkovci, Osijek, Nustar en Dajkovo. De Kroaten willen de enclave Krajina terugveroveren op de Serviërs, die het gebied in 1991 op hen veroverden.

Servische artillerie heeft in de nacht van vrijdag op zaterdag het vuur geopend op twee steden in het oosten van Kroatië: Vinkovci en Osijek. Binnen een tijdsbestek van een uur zouden meer dan honderd granaten zijn afgevuurd op het centrum van Vinkovci en de omgeving van de stad. De alarmtoestand was in die stad zaterdagmorgen nog van kracht. Ongeveer tegelijkertijd bestookten de Serviërs Osijek. Beide steden liggen in oost-Slavonië, dat door de Kroatische Serviërs is bezet.

BLAUWHELMEN VAST

De V-raad heeft zowel de Kroaten als de Serviërs opgeroepen de vijandelijkheden in Kroatië te staken. De raad betreurt het zeer dat Kroatië vrijdag een offensief is begonnen tegen de Servische enclave Krajina. In een verklaring die zaterdagmorgen na een bijeenkomst van de raad werd voorgelezen, veroordelen de vijftien leden de beschietingen van burgerdoelen en de aanvallen door het Kroatische leger op militairen van de VN-vredesmacht. De V-raad had vrijdagmorgen de Kroatische regering en de Kroatische Serviërs nog opgeroepen zich 'van elke militaire actie' te onthouden en de vredesbesprekingen voort te zetten.

Het Kroatische regeringsleger heeft zaterdagmorgen twaalf VN-observatieposten rond Knin veroverd en drie andere omsingeld. Zeven Blauwhelmen worden vastgehouden. De zeven gevangen genomen VN-soldaten zijn naar Kroatisch gebied afgevoerd. De situatie rond de overige 75 VN-waarnemingsposten was niet meteen duidelijk, maar volgens VN-woordvoerder James Kanu in Zagreb zouden ook die onder de voet kunnen zijn gelopen. Een VN-woordvoerder in Zagreb zei later dat Kroatische soldaten vrijdag een honderdtal VN-militairen hadden gedwongen hun posten te verlaten. De Kroaten namen ook deze Blauwhelmen, van wie een deel onder vuur heeft gelegen, mee. De VN hebben het contact met de groep Blauwhelmen verloren. Het merendeel van hen bestaat uit Polen. Ook Canadese, Jordaanse en Tsjechische VN-militairen zijn door de Kroaten weggevoerd. Een groep van 23 Kenyaanse soldaten is overgebracht naar Zadar, een stad aan de Dalmatische kust.

De VN hebben vrijdagavond speciale beschermingsmaatregelen genomen voor Canadese Blauwhelmen. Een Kroatische radiostation had hen eerder op de dag ervan beschuldigd informatie over Servische troepenbewegingen door te geven aan de Kroatische Serviërs.

Van een door de VN ingestelde bufferzone rond Knin is nu geen sprake meer. Eerder sneuvelde een Deense soldaat toen een Kroatische tank het vuur opende op de observatiepost van zijn eenheid. De militairen weigerden hun post op te geven. Kanu meldde vanuit Topusko, een stad die nog in handen van de Serviërs is, een stroom van honderden angstige Serviërs die de opmars van de Kroaten ontvluchtten.

Twee vliegtuigen van de NAVO hebben vrijdagavond bij een patrouille boven Knin twee anti-radarraketten afgevuurd op een raketbasis van de Kroatische Serviërs. Dat heeft woordvoerder luitenant-kolonel Janis Witt van het commando van de verdragsorganisatie in Napels meegedeeLd. De vliegtuigen van de Amerikaanse marine patrouilleerden boven de hoofdstad van de Kroatische Serviërs op verzoek van de Verenigde Naties. Zij vuurden de raketten af, nadat zij door de radar van de Kroatisch-Servische basis waren ontdekt. Volgens Witt werden de raketten afgevuurd om de basis te vernietigen. "Wij weten niet wat het effect was, maar als zij de basis hebben vernietigd kunnen er slachtoffers zijn gevallen", aldus Witt.

Zuidkoreaanse loslippige minister ruimt het veld

SEOUL - President Kim Young-Am van Zuid-Korea heeft vrijdag het ontslag aanvaard van minister Seo Seok-Jai, die verantwoordelijk was voor het overheidsapparaat.

De minister bracht donderdag de politieke gemoederen in opschudding, nadat een krant op zijn gezag had geschreven dat een vroegere president onder valse of geleende namen bankrekeningen erop na houdt ter waarde van vierhonderd miljard won (ongeveer achthonderd miljoen gulden). De minister noemde geen naam. President Kim verbood twee jaar geleden het gebruik van bankrekeningen onder valse naam als onderdeel van zijn campagne tegen corruptie en belastingontduiking.

Bangladesh solidair met Bosnische moslims

■ *DHAKA - Op initiatief van moslim-vrouwen-bewegingen werden in de hoofdstad Dhaka van Bangladesh betogingen gehouden tegen het optreden van de Bosnische Serviërs in Bosnië-Hercegowina. Maar ook protesteerde men tegen de inactiviteit van de Verenigde Naties en het westen ten opzichte van het drama in Bosnië.*

(AFP-satellietfoto)

Den Haag na Kroatisch offensief:

Nederlandse waarnemers veilig

DEN HAAG - De vijf Nederlandse waarnemers in Krajina hebben de afgelopen dagen, toen het offensief van de Kroatische troepen naderbij kwam, aansluiting gezocht bij VN-eenheden. Dat heeft een woordvoerder van de landmacht bevestigd.

De ongewapende internationale waarnemers hebben de afgelopen tijd zoveel mogelijk onderdak gezocht bij - gewapende - VN-eenheden. Er zitten drie Nederlandse militaire waarnemers van de VN in Krajina. Een heeft zich aangesloten bij een Tsjechische eenheid, een zit bij een Oekraiens bataljon en de derde bij een Poolse eenheid, alle in de VN-sector Noord in Krajina.

Daarnaast zijn er nog twee Nederlandse waarnemers voor de EU in het gebied. Van hen is inmiddels ook bekend dat zij een onderkomen hebben gevonden op VN-bases.

Argentijnse auteur in pas verschenen boek:

40.000 Nazi's na de oorlog naar Argentinië uitgeweken

BUENOS AIRES - Bijna veertigduizend nazi's, onder wie 150 oorlogsmisdadigers, zijn na het einde van de Tweede Wereldoorlog naar Argentinië gevlucht.

Tot deze conclusie komt de Argentijnse journalist Jorge Camarasa na vijftien jaar onderzoek in zijn boek *'Odessa al Sur'*. Hij beschrijft hoe de regering in Buenos Aires de nazi's heeft geholpen zich in Argentinië te vestigen en daar een nieuw bestaan op te bouwen.

Tot de bekendste nationaal-socialisten die naar het Latijnsamerikaanse land uitweken, behoren Adolf Eichmann, die verantwoordelijk was voor de uitroeiing van de joden, en kamparts Joseph Mengele van Auschwitz. Ook Nederlandse oorlogsmisdadigers trokken naar Argentinië.

Volgens Camarasa hebben 98 ondernemingen die met kapitaal van nationaal-socialisten waren gesticht, zich na de oorlog in het Latijnsamerikaanse land gevestigd.

Eerste schepen verlaten morgen Auckland

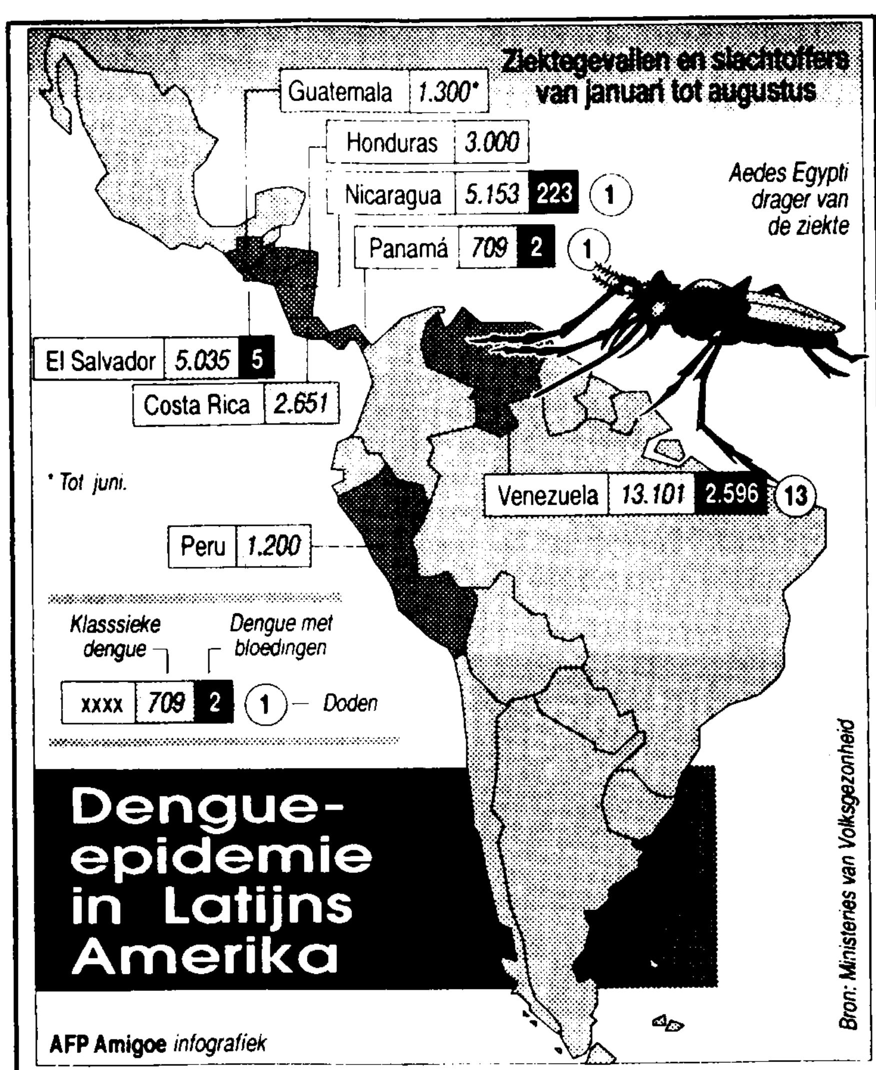
Protestvloot naar Mururoa

PARIJS - De eerste schepen van de protestvloot tegen de hervatting van de Franse kernproeven in de Stille Zuidzee vertrekken zondag uit de Nieuwzeelandse havenstad Auckland.

De initiatiefnemer van de tocht, de milieubeweging Greenpeace, koos 6 augustus omdat het op deze dag vijftig jaar geleden is dat de Japanse stad Hiroshima aan de eerste atoombom te gronde ging. De zogeheten vredesvloot vaart de komende weken naar het atol Mururoa, waar Frankrijk van 1 september tot eind mei volgend jaar acht ondergrondse kernproeven wil uitvoeren. Voor het vertrek van de eerste zes schepen houdt premier Jim Bolger van Nieuw-Zeeland een toespraak, aldus Greenpeace vrijdag.

PARLEMENTARIERS

De komende weken vertrekken nog eens vijftien schepen uit meerdere Nieuwzeelandse havens. Schepen uit andere landen sluiten zich geleidelijk bij de vloot aan, evenals drie boten van Greenpeace zelf. Een Australisch schip neemt parlementariërs uit de hele wereld mee.

25.000 Scouts goed voor driehonderd ton, alles precies genoteerd

Jamboree: ideale afvalafwikkeling

DRONTEN - De 25.000 scouts van de Wereld Jamboree en de honderdduizenden bezoekers zullen samen ongeveer driehonderd ton afval produceren. Om de verschillende soorten afval te kunnen verwerken, werd een afvalplan ontwikkeld dat alleen al door zijn omvang uniek is. Nog nooit werden de afvalhoeveelheden, manier van inzamelen en afvalstromen voor een dergelijke groot evenement zo nauwkeurig geregistreerd.

Het afvalbeleid voor de Jamboree werd ontwikkeld door de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij, Bouwkamp Milieuadvies en SME Milieu Adviseurs. Al het afval wordt tijdens de Jamboree gescheiden in vijf stromen: Gft-afval, papier, glas, batterijen, chemisch afval en restafval. De deelnemers krijgen hiervoor speciale afvalbakken die ze kunnen legen in de centrale afvalpunten op elk van de twaalf subkampen.

DUIZENDEN

Voor de bezoekers zijn op het hele terrein in totaal duizenden containers opgesteld. De containers bevinden zich vaak op nog geen honderd meter van elkaar, waardoor de hoeveelheid vuil dat op de grond wordt gegooid beperkt blijft. Het verzamelde rest-en gft-afval wordt elke nacht door vuilniswagens opgehaald. Papier en glas worden door medewerkers van de Jamboree zelf weggebracht.

Voor een ver doorgevoerde afvalscheiding is voorlichting van groot belang: Veel van de deelnemers hebben nog nooit van gescheiden afvalinzameling gehoord. In veel Afrikaanse landen wordt bij voorbeeld bijna alles opnieuw gebruikt. Een speciaal team van 64 stafleden, het team *Environmental garbage*, informeert de deelnemers en bezoekers dan ook over het voorkomen van restmateriaal en het scheiden van afval dat toch is ontstaan.

GROOT SUCCES

Over de mogelijkheden voor afvalvermindering krijgen de deelnemers onder meer informatie in hun kookboekje. Gehoopt wordt dat de scouts de ideeën mee naar huis nemen en zo ook in hun eigen leefomgeving meehelpen aan het scheiden en beperken van afval.

Tijdens de in 1994 gehouden Europese Jamboree is veel ervaring opgedaan met het scheiden van afval. De afvalscheiding was toen een groot succes. Tijdens dit kamp, waar negenduizend scouts en drieduizend stafleden aan deelnamen, werd in totaal 138 ton afval ingezameld. Van dit afval kon 37.5 procent worden hergebruikt.

Vrijdag brachten ruim honderdzeventig burgemeesters uit heel Nederland een bezoek aan de Jamboree op uitnodiging van de burgemeester van Dronten, Cees Dekker. Daarnaast werd de tweede bezoekersdag van de Jamboree door ongeveer twaalfduizend mensen bezocht.

Koerswinst dollar beperkt

AMSTERDAM - De dollar heeft vrijdag een aardige koerswinst grotendeels verloren zien gaan na de publikatie van de maandelijkse werkloosheidscijfers in de Verenigde Staten. Op de wisselmarkt in Amsterdam sloot de 'greenback' op f 1,5620, slechts weinig hoger dan de slotkoers van f 1,5585 op donderdag.

De koers steeg in de loop van de dag tot f 1,5660. De cijfers uit de VS brachten een ommekeer. Het percentage werklozen onder de Amerikaanse beroepsbevolking steeg in juli van 5,6 tot 5,7 en de werkgelegenheid nam toe met slechts 55.000, aanzienlijk minder dan de door analisten voorspelde 120.000.

De cijfers duiden erop dat het met de Amerikaanse economie wat minder goed gaat dan andere recente gegevens suggereerden. Dat vergroot de kans dat Centrale Banken in de VS de rente later dit jaar nog verder omlaag brengen. Een lagere rente maakt de dollar minder aantrekkelijk voor beleggers.

De koers van het pond sterling ging vrijdag omhoog van f 2,5025 naar f 2,51. Het pond ondervindt nog steeds steun van speculaties over een spoedige verhoging van de Britse rente. De Franse frank begon de dag lager, maar wist later de stijgende lijn van de voorgaande dagen weer op te pakken. De slotkoers bedroeg f 32,555 in vergelijking met f 32,550 op donderdag.

OESO: 'Staalprijzen gaan verder omhoog'

PARIJS - Staalfabrikanten in de Europese Unie zullen zowel dit als volgend jaar goede zaken doen. Het verbruik van staal neemt verder toe, de produktie komt op een nieuw record terwijl de bezettingsgraad van de fabrieken gestaag verder oploopt. Dat betekent dat de stijging van de staalprijzen voorlopig nog aanhoudt.

Dat schrijft de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in haar jongste rapport over de staalmarkt. De in Parijs gevestigde instelling verklaart de opleving met de aanhoudende economische groei die de lidstaten van de Europese Unie doormaken. Vooral de vraag naar staal uit de bouw trekt scherp aan. Ook de scheepsbouw, de auto-industrie en de machinebouw leveren een aardige bijdrage aan de toename in het staalverbruik.

Overigens voorziet de OESO wel een vermindering van de groei van de vraag. De toename van het staalverbruik, die vorig jaar nog 10,7 procent bedroeg, komt dit jaar uit op 6,9 procent en zal volgend jaar terugzakken naar 2,6 procent. Ook de produktiegroei vertraagt: Van 5 procent in 1994 via 3 procent in 1995 tot 2 procent in 1996.

Daarmee komt de staalproduktie in de Europese Unie evenwel op een nieuw record. Dit jaar maken de concerns samen 143 miljoen ton. Volgend jaar zal 146 miljoen ton uit de Europese fabrieken rollen, zo hebben de OESO-economen becijferd.

De bezettingsgraad zal oplopen van 77 procent in 1994 via 82 procent in in 1995 tot 86 procent in 1996.

Ook voor de wereldproduktie is straks een nieuw hoogtepunt te vieren. Na de stabilisering van vorig jaar zal de vervaardiging van ruwstaal aantrekken tot 643 miljoen ton. Volgend jaar zal het record van 650 miljoen ton, dat werd gevestigd in 1989, worden verbeterd tot dik 663 miljoen, zo schatten de rekenmeesters in de Franse hoofdstad.

Siemens vestigt nieuwe chipsfabriek in Engeland

MUNCHEN - Het Duitse elektronicaconcern Siemens heeft noord-oost-Engeland gekozen als locatie voor de bouw van een fabriek voor de produktie van microchips. Met het project is een bedrag gemoeid van twee miljard mark (f 2,25 miljard). De Britten wonnen het gevecht om deze investering na een scherpe concurrentieslag met Duitsland, Oostenrijk en Ierland.

Siemens maakte gisteren bekend dat de fabriek komt te staan in Wallsend bij Newcastle. Die regio kent een grote werkloosheid. Eerder dit jaar verslechterde de situatie nog verder door het bankroet van Swan Hunter, de laatst overgebleven scheepswerf aan de rivier de Tyne. De fabriek van Siemens zal zorgen voor 1500 arbeidsplaatsen. De produktie moet over ongeveer anderhalf jaar beginnen en dient vooral voor de mobiele telefoons van Siemens, waarvan de afzet sterk groeit.

Het project is onderdeel van ambitieuze plannen van het Duitse concern om de jaaromzet van geheugenchips de komende jaren te verdubbelen van vier miljard mark tot acht miljard mark. Daartoe komen er ook uitbreidingen van bestaande fabrieken in de Duitse steden Dresden en Regensburg, Villach in Oostenrijk, Parijs, China, Maleisië en Singapore.

Minder werklozen in Frankrijk

PARIJS - Het aantal Fransen zonder baan is in juni verder gedaald. De werkloosheid daalde van 11,6 procent van de beroepsbevolking in mei tot 11,5 procent in juni. Dat blijkt uit de donderdag bekendgemaakte cijfers van zowel het Franse ministerie van Werkgelegenheid als van het Franse Nationaal Bureau voor de Statistiek INSEE.

Gemeten in absolute aantallen werklozen registreerde het ministerie van Werkgelegenheid een ongewoon forse vermindering. In mei zaten 3,25 miljoen Fransen met de armen over elkaar en in juni liepen 2,94 miljoen Fransen zonder werk rond. De verklaring van de enorme terugval ligt in de andere manier waarop Parijs de werkloosheid meet.

Fransen die per maand 78 uur of meer werken, maar op zoek zijn naar een volledige baan worden nu niet meer als werkloos aangeduid. Hierdoor kon het dit voorjaar aangetreden kabinet in een keer een streep zetten door 297.000 werkzoekenden. Regeringsfunctionarissen stelden donderdag dat met de nieuwe wijze van tellen de cijfers meer in overeenstemming zijn gebracht met die van de internationale arbeidsorganisatie (ILO) van de Verenigde Naties.

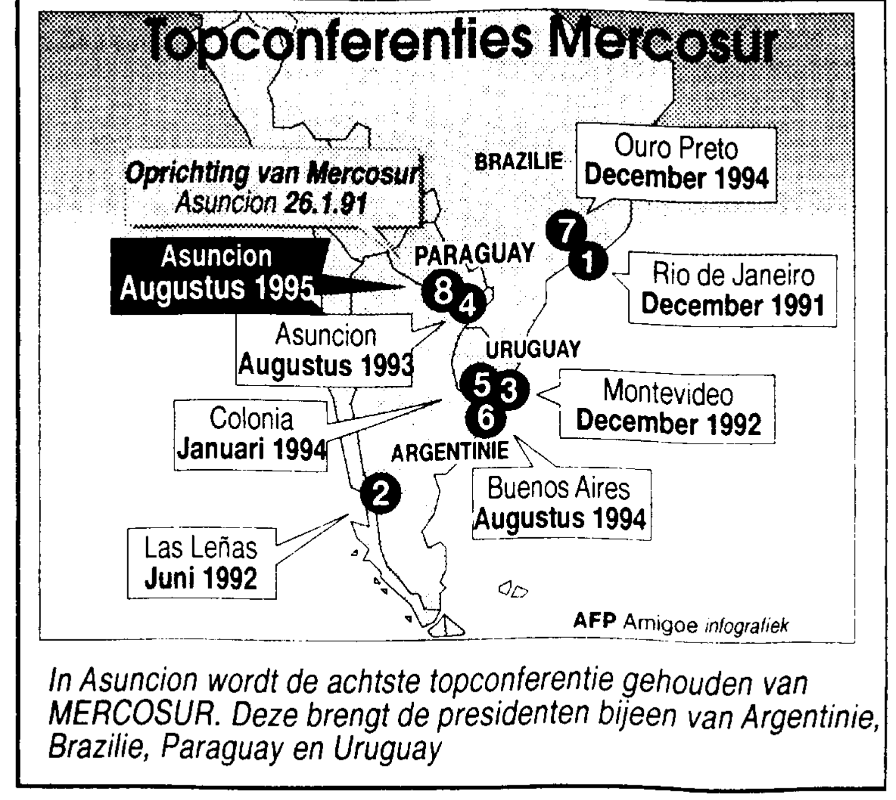
De bestrijding van de werkloosheid heeft in het kabinet van premier Juppé de hoogste prioriteit gekregen. Kort na zijn aantreden beloofde hij tot eind volgend jaar 700.000 nieuwe banen te scheppen. Dat wil hij vooral doen door het goedkoper maken van werk, waarvoor hij werkgevers lagere sociale lasten en subsidies heeft toegezegd.

Door de nieuwe berekening slonk in juni 1995 het Franse leger werklozen voor het eerst sinds januari 1993 tot onder de grens van 3 miljoen.

Mercosur vergadert in Paraguay

■ *ASUNCION - De presidenten van de zuidamerikaanse landen die zijn aangesloten bij de internationale handelsorganisatie Mercosur, vergaderen momenteel in de hoofdstad van Paraguay. Op de foto wordt de Chileense president Eduardo Frei (links) begroet door de president van het gastland Juan Carlos Wasmosy.*

In Asuncion wordt de achtste topconferentie gehouden van MERCOSUR. Deze brengt de presidenten bijeen van Argentinie, Brazilie, Paraguay en Uruguay

Restricties op macht omroepconcerns VS

WASHINGTON - Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden wil voorkomen dat de macht van omroepconcerns op de televisiemarkt in de Verenigde Staten te groot wordt. Hun marktaandeel, uitgedrukt in het aantal kijkers, mag niet uitkomen boven de 35 procent, zo blijkt uit een vrijdag aanvaard amendement op een wet inzake de telecommunicatiesector.

Momenteel geldt in de Verenigde Staten de regel dat omroepmaatschappijen niet meer dan een kwart van de tv-markt mogen beheersen. De republikeinse oppositie wilde een verhoging tot 50 procent. De democraten beschouwden dat echter als een gevaarlijke machtsconcentratie die concerns een nog grotere greep geven op de informatievoorziening aan het publiek.

Ook president Clinton, een democraat, was tegen de republikeinse wens. Hij dreigde zijn veto te gebruiken als de belangen van de kijkers niet zouden worden beschermd.

De republikeinen menen echter dat de toenemende concurrentie, met nieuwkomers zoals het tv-station Fox van mediamagnaat Rupert Murdoch, alsmede de opmars van kabel- en satelliettelevisie de pluriformiteit heeft vergroot. Zij willen dan ook de concerns niets in de weg leggen.

Het congres werd deze week met de neus op de feiten gedrukt door de overname van de tv-stations ABC en CBS door respectievelijk Disney en Westinghouse. Hier en daar ontstond de vrees voor een te grote machtsconcentratie. De combinatie van Westinghouse, al eigenaar van enkele tv-stations, en CBS heeft een marktaandeel van 33 procent.

Het Huis nam met 305 stemmen voor en 117 tegen een wet aan die voorziet in een vergaande deregulering van de telecommunicatiesector. Telefoon-, kabel- en omroepmaatschappijen krijgen daardoor een grotere vrijheid. Zo komt in de praktijk een einde aan het monopolie van de zeven regionale telefoonmaatschappijen, de '*baby bells*'.

Nieuwe accountant Oost-Europabank

LONDEN - De Oost-Europabank maakt na vier jaar een einde aan zijn relatie met het accountantsbureau Deloitte Touche Tohmatsu. De bank gaat de komende vier jaar in zee met Arthur Andersen, zo heeft de instelling vrijdag bekend gemaakt.

De Oost-Europabank heeft voor Arthur Andersen gekozen omdat dit kantoor goedkoper werkt dan Deloitte Touche Tohmatsu, zo is in welingelichte kringen in de Londense City vernomen. De Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD), zoals de Oost-Europabank officieel heet, had voor de komende periode van vier jaar een inschrijving geopend waarop zes internationale accountantskantoren reageerden.

Vervoersgroei KLM

AMSTELVEEN - Het vervoer van passagiers en vracht door KLM is in juli opnieuw gestegen. Het passagiersvervoer nam met 7 procent toe ten opzichte van juli 1994, terwijl er in de vrachtsector sprake was van een stijging met 19 procent. Door de sterke uitbreiding van de vrachtcapaciteit daalde de beladingsgraad van 77,2 tot 75 procent.

Het aantal passagiers in de bussiness class groeide in juli met 12 procent. Dat is tweemaal zoveel als het aantal passagiers in de toeristenklasse. De vervoersstijging in juli kwam vooral voor rekening van de routes op Azië en de Pacific (25 procent meer vervoer) en Afrika (23 procent meer vervoer).

In de eerste vier maanden van het lopende boekjaar (april tot en met juli) is het vervoer bij KLM met 11 procent gestegen. Ook in dit geval was er bij vracht (plus 16 procent) een sterkere toename te zien dan bij het passagiersvervoer (plus 7 procent).

VS-barometer stijgt weer

WASHINGTON - Er komen steeds meer aanwijzingen dat de vertraging van de economische groei in de Verenigde Staten tot staan is gekomen. Woensdag maakte de regering bekend dat de 'index of leading indicators', een soort barometer voor de economie, in juni met 0,2 procent is gestegen. Het was de eerste stijging in zes maanden.

De index is een maatstaf voor de over zes tot negen maanden te verwachten bedrijvigheid. Hij bestaat uit elf componenten. Daarvan waren er in juni acht positief. De stijging van de index met 0,2 procent kwam overeen met de verwachtingen van analisten.

Wall Street in mineur

NEW YORK - Winstnemingen drukten vrijdag de stemming op Wall Street. De week werd daardoor in mineur afgesloten. De Dow Jones-index eindigde op 4683,46 punten, een verlies van 17,96 punten. Er werd een gemiddelde omzet van 314 miljoen aandelen gedraaid.

De effectenbeurs reageerde gemengd op de cijfers over de Amerikaanse arbeidsmarkt over juli. Het aantal banen, de landbouwsector niet meegerekend, nam toe met 55.000. Analisten hadden een groei met 120.000 banen voorspeld.

Anderzijds lijken de cijfers te zijn beïnvloed door tijdelijke ontslagen in de auto-industrie. Bovendien zijn er signalen dat de Amerikaanse economie nog steeds goed draait. Een renteverlaging, die op Wall Street meestal borg staat voor koersstijgingen, zit er dan ook voorlopig niet in.

Disney en Capital Cities/ABC leden verlies op Wall Street. Handelaren pakten begrijpelijkerwijs hun winst na de koersstijgingen die beide fondsen maandag beleefden na het nieuws van de aankoop van ABC door Disney. De technologiefondsen, maar ook de spoorwegen en softwarebedrijven zoals Microsoft vonden de weg omhoog.

Op de valutamarkt in New York sloot de dollar op f 1,5650 in vergelijking met f 1,5580 op donderdag. De Amerikaanse handel trok zich weinig aan van de werkloosheidscijfers, die in Amsterdam de 'green back' nog omlaag drukten tot een slotkoers van f 1,5620.

DAMRAK

Akzo Nobel zakt verder weg

AMSTERDAM - Op een afwachtende beurs is Akzo Nobel vrijdag verder weggezakt. Tijdens de ochtendhandel steeg het chemieconcern nog een paar dubbeltjes, waardoor een klein deel van het grote verlies op donderdag (- f 7,70) weggewerkt kon worden. Rond het middaguur stond Akzo zelfs even op f 201,40, maar daarna zakte de stemming op de markt in. Uiteindelijk keek Akzo Nobel tegen een verlies aan van f 1,10 op f 199,20.

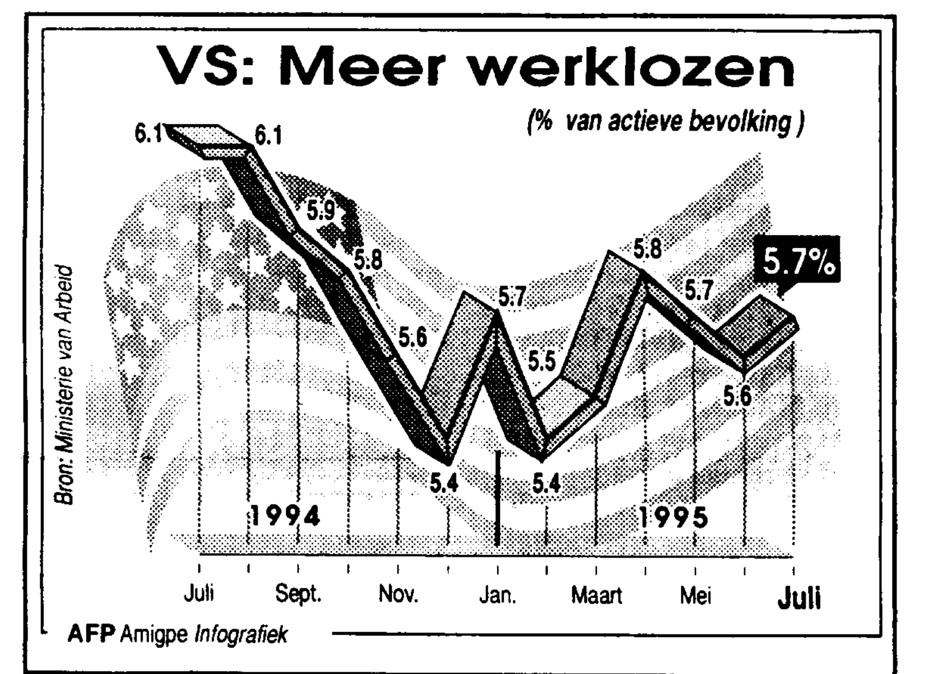
De handel was na de teleurstellende cijfers van Akzo Nobel onzeker geworden. Alleen de meevallende inflatiecijfers, die vrijdagmorgen werden gepubliceerd, hielden de koersen op Beursplein 5 overeind. Later op de dag sloeg toch de onzekerheid toe over de richting. De AEX-index noteerde een bescheiden min van 0,61 punten op 457,99.

Volgende week worden de halfjaarcijfers gepubliceerd van onder meer Hoogovens en KNP BT. Vooral Hoogovens maakt de vloer onzeker. Ondanks een positief OESO-rapport over de staalmarkt zijn de beleggers niet geheel gerust over de halfjaarcijfers. "Bij cyclische fondsen zoals Hoogovens zijn altijd decepties mogelijk", aldus een handelaar. Hoogovens opende zeventig cent lager. De vloer werd verlaten met een min van vijf dubbeltjes op f 70,50.

De uitgeverswereld zakte terug na een enthousiast begin. De verkoopplannen van Elsevier stuwde de koers vrijdagmorgen nog omhoog naar f 20,40, een plus van vier dubbeltjes. Later op de dag verdampte de winst geheel, waardoor Elsevier de vloer onveranderd verliet op f 20. VNU boekte een bescheiden plus van f 0,50 op f 186,50. De Telegraaf, die donderdag bekend maakte de Dagbladunie te willen overnemen, klom bescheiden tot f 195, een winst van f 0,60. Tijdens de ochtendhandel keken de beleggers nog tegen een groei van f 1,10 aan. Mededinger Wegener eindigde zelfs in de min. Aan het eind van de dag keek het concern uit Apeldoorn tegen een verliesje van f 0,10 aan op f 124,20.

Kopieerconcern Océ-Van der Grinten was de sterkste stijger onder de hoofdfondsen. Een koper kocht in een bijna lege markt, waardoor de koers sterk opliep, zo verklaarde een handelaar: "Er is weinig aanbod dus schiet de koers omhoog." Océ dikte f 2,70 aan op f 91,90.

Door de onzekerheid bij de cyclische waarden lagen de defensieve aandelen goed in de markt. Unilever sprokkelde er f 1 bij op f 207,20. Zelfs beurskneus Bolswessanen trok de aandacht met een slot van f 32, een groei van f 0,60. Daarmee was het kaas- en drankconcern de op een na sterkste stijger.

Werkloosheid VS toegenomen

WASHINGTON - Het percentage werklozen onder de beroepsbevolking in de Verenigde Staten is in juli gestegen van 5,6 tot 5,7, zo heeft het Amerikaanse ministerie van Arbeid vrijdag bekend gemaakt. Het aantal banen (de landbouwsector niet meegerekend) nam toe met 55.000. Dat aantal was aanzienlijk lager dan de door analisten voorspelde 120.000.

Tegenover de teleurstellende banengroei in juli staat een correctie van de toeneming van de werkgelegenheid in juni van 215.000 tot 250.000 arbeidsplaatsen. Maar de groei in mei is herzien van 62.000 tot 46.000 banen.

Het aantal arbeidsplaatsen in de dienstverlening nam in juli toe met 144.000. In de industrie gingen 85.000 banen verloren. Daarvan kwamen er 20.000 voor rekening van de transportsector. Volgens het ministerie van Arbeid kwam dat door tijdelijke sluitingen van autofabrieken wegens de omschakeling op nieuwe modellen en door het aanhoudende verlies van werkgelegenheid in de vliegtuigbouw.

De cijfers duiden er al met al op dat het met de Amerikaanse economie wat minder goed gaat dan uit andere recente gegevens zou blijken. De laatste tijd was de indruk ontstaan dat de vertraging van de economische groei tot staan was gekomen.

WALL STREET

NEW YORK	PREV	4-Aug	FRANKFURT	PREV	4-Aug	AMSTERDAM	PREV	4-Aug
DOW JONES	4701	4684	DAX INDEX	2240	2236	EOE	468.00	467.90
AM.EXP.	39.88	38.63	BASF	320.50	319.00	ABN AMRO	66.00	66.90
ATT	52.13	51.75	COMMERZBK	343.00	344.00	AEGON	66.40	66.00
ALZA CORP	25.63	25.75	DAIMLER B.	696.00	687.00	AHOLD	56.00	56.30
AMR CORP	73.00	73.00	DEUTS.BK	68.36	68.46	AKZO	200.30	199.20
APPLE COMP	45.00	44.13	MAN	400.00	404.00	AMEV	66.30	66.70
ARCHER	16.00	16.00	PREUSSAG	463.00	466.50	BOLSWESSANEN	31.40	32.00
BARRICK GOLD	26.00	26.75	SIEMENS	737.50	740.00	DSM	130.10	130.00
CITICORP	63.38	63.88	VW	400.50	447.20	ELSEVIER	20.00	20.00
COASTAL CO	31.13	31.38				GIST BROC.	40.20	40.00
COCA COLA	65.75	66.13	HONG KONG			HAGEMEYER	66.00	66.00
CORNING IN	31.18	31.25	HSI INDEX	9300	9363	HEINEKEN	247.30	246.00
DISNEY	59.38	59.00	CHEUNG KONG	39.20	38.90	HOOGOVENS	71.00	70.50
DUPONT	66.50	66.25	CITIC PACIFIC	21.45	20.95	HUNTER DOUGLAS	78.00	78.00
EAST.KODAK	60.88	60.75	HANGLUNG	12.80	12.45	ING	90.00	90.70
EXXON	71.38	70.88	HSBC	104.50	106.00	KLM	50.70	50.00
FERRO CORP	25.00	25.25				KNP-BT	63.30	63.50
FORD	26.00	25.63	TOKYO			KON. PTT NED.	58.10	57.90
GEN. ELECTRIC	57.38	57.75	NIKKEI DOW	16664	16741	NEDLLOYD	56.70	56.30
GEN. MOTORS	48.00	48.13	BRIDGESTON	1320	1380	NUTRICIA	106.10	106.20
HOMESTAKE	16.75	16.75	CANON	1630	1710	PHILIPS	75.10	74.40
IBM	106.00	108.63	HITACHI	940	1000	POLYGRAM	97.90	96.80
MC DONALDS	38.00	38.00	HONDA MOT	1480	1540	ROBECO	107.70	107.40
MEAD	62.00	62.25	MAZDA	350	373	ROLINCO	113.90	112.30
MERCK	51.00	51.50	MITSHUBISHI M.	728	748	RORENTO	55.10	55.10
MINNES. MINING	56.00	55.88	NIPPON STE	301	303	RODAMCO	48.20	48.00
MOBIL CORP	97.25	97.13	NOMURA SEC	1660	1740	ROYAL DUTCH	198.90	196.40
NOVEN	7.25	7.88	SONY	4570	5300	UNILEVER	208.20	207.20
PFIZER	40.75	40.75	TOYOTA	1820	1830	VAN OMMEREN	52.50	52.30
PHILIP MORRIS	72.38	74.13				VENDEX	42.40	43.00
QUAKER	34.63	34.00	CURRENCIES			VNU	186.00	186.50
TELE-COMMUN.	25.00	25.81	US$/YEN	90.45	91.40	TORONTO		
UNITED AIRLINES	144.75	147.75	US$/DMARK	1.39	1.40	TSE 300	4604	4607
UNC	6.13	6.00	GBP/US$	1.61	1.61	ALCAN	45.13	40.50
UP JOHN	37.00	37.25	US$/NLG	1.56	1.56	BANK OF NS	28.50	28.00
WESTINGHOUSE	14.00	14.00	ECU/US$	1.34	1.33	CANADIAN PACIFIC	24.13	24.00
COMMODITIES			CAN/US$	1.36	1.36	IMPERIAL OIL LTD.	49.63	49.50
GOLD	390.20	389.20				NORANDA	28.00	28.00
SILVER	5.17	5.17				PLACER DOME	35.00	35.13
CRUDE OIL	17.66	17.71				ROYAL BANK	29.13	29.25

Rome verantwoordelijk voor aids

Britse **katholieken** zijn verontwaardigd over het gebruik van een foto van paus Johannes Paulus II in een anti-aidscampagne. Op het affiche met de foto staat de tekst: *'Elfde gebod: Gij zult een voorbehoedmiddel gebruiken'*. De critici spreken van een belediging van de paus en het katholieke volksdeel.

Het affiche maakt deel uit van het materiaal van de achtste Aidsweek die maandag begint. Een woordvoerster van de organiserende raad erkende dat het 'een provocerend karakter' heeft, maar zij meende dat het 'belachelijk is dat de rooms-katholieke kerk een middeleeuwse moraalleer blijft aanmoedigen'. Het doel van het affiche is volgens haar het publiek erop te wijzen dat Rome direct verantwoordelijk is voor de verspreiding van seksueel overdraagbare aandoeningen, in het bijzonder aids.

Yoko en Paul bezingen Hiroshima

De Japanse televisie zendt zondag een lied uit van ex-Beatle **Paul McCartney** en **Yoko Ono**, de weduwe van John Lennon, om de slachtoffers van de atoombom op Hiroshima te gedenken.

McCartney en Ono namen de song, *'Hiroshima sky is always blue'*, op 28 januari in het geheim op. Ono schreef het nummer nadat ze in de krant foto's had gezien van slachtoffers van de atoombom die brandwonden en leukemie opliepen. Het is gebaseerd op Ono's herinneringen aan de oorlog in Japan.

De opname kwam tot stand toen Yoko en Sean Lennon, haar zoon van John, een weekeinde in McCartney's huis buiten Londen verbleven. Mccartney toonde hen zijn privé-studio en stelde voor iets op te nemen.

Daarop haalden ze hun gezinnen erbij om het nummer vast te leggen. Ono zingt, en Sean bespeelt het klavecimbel dat zijn vader gebruikte op het nummer *'Julia'* van The Beatles' White Album. Bij de McCartney's speelt Pauls vrouw Linda orgel, hun zoon James gitaar, hun dochters percussie en Paul zelf basgitaar.

Het lied wordt zondag voor het eerst uitgezonden op het ochtendnieuwsprogramma Ohayo Nippon (Goedemorgen Japan). Die dag is het precies 50 jaar geleden dat de Verenigde Staten de eerste atoombom op Hiroshima lieten vallen.

Actrice Lupino overleden

De filmactrice **Ida Lupino** is vrijdag in haar huis in Burbank bij Los Angeles overleden. De actrice, die aan darmkanker leed, is 77 jaar geworden.

Lupino, die stamde uit een Britse theaterfamilie, speelde in de jaren dertig en veertig meestal de rol van een dubieuze en keiharde vrouw die aan de verkeerde kant van het recht staat. In de film 'The light that failed' (1939) was zij het doortrapte Londense model dat het meesterwerk van de kunstenaar Ronald Colman vernietigt. In 'High sierra' (1941) speelde zij het loyale gangsterliefje van *Humphrey Bogart*.

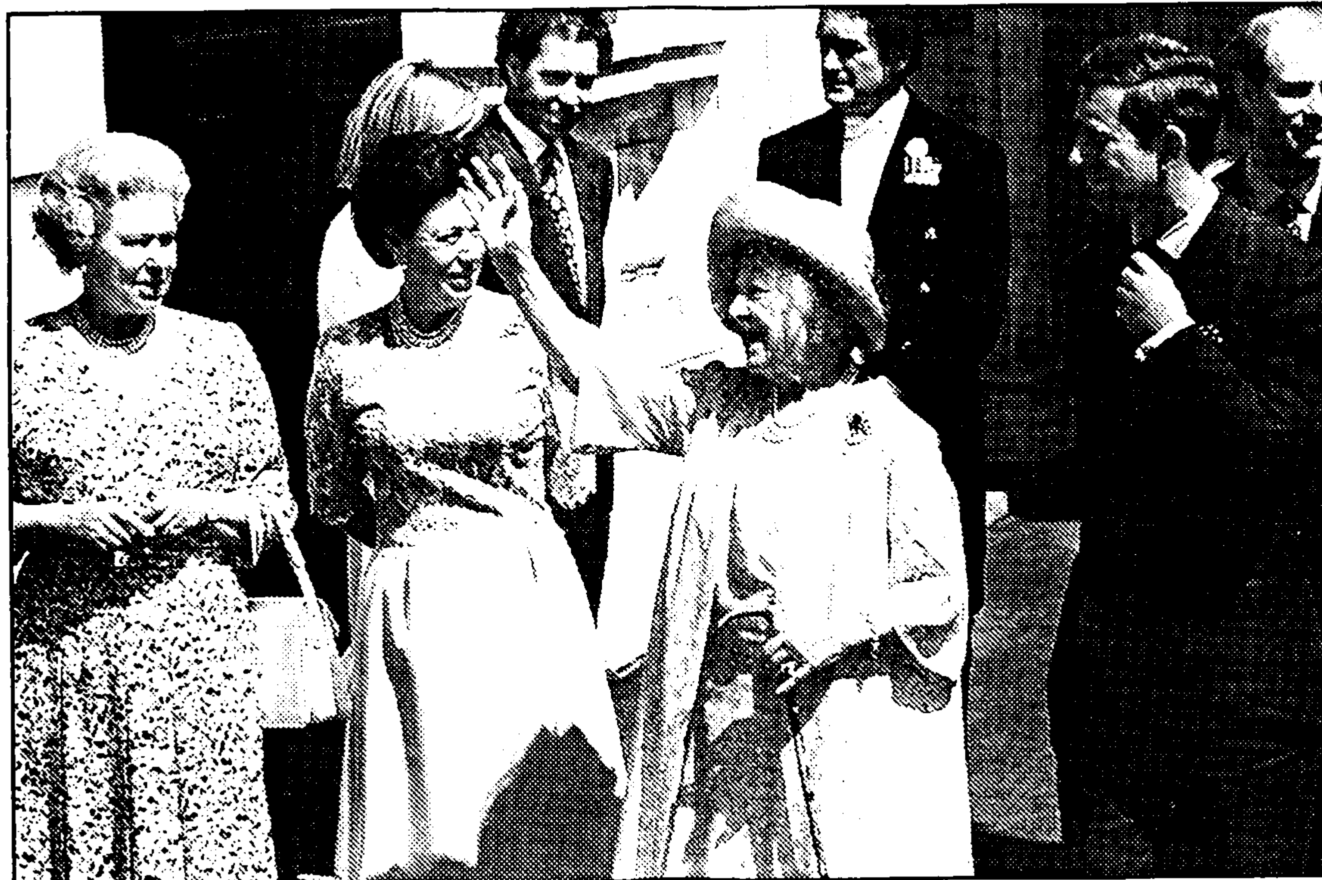
In de jaren vijftig ging Lupino zelf regisseren. Zij sneed daarbij vaak controversiële kwesties aan. De film 'Outrage' (1950 bij voorbeeld gaat over de gevolgen van een verkrachting. Nadat haar eigen produktiemaatschappij in de jaren vijftig failliet was gegaan bleef zij Amerikaanse televisiedrama's regisseren en trad zij op in films.

Hoofdkwartier voor drugs

Amsterdam is een organisatie op drugsgebied rijker. Naar verwachting opent het hoofdkwartier van de **Europese Cannabis Consumentenbeweging** begin september de deuren in een pand aan het Spui. De gemeente, die onder aanvoering van burgemeester S. Patijn een strenger beleid voor koffieshops voorstaat, is volgens een woordvoerder 'niet blij met activiteiten die bijdragen tot het imago van Amsterdam als drugsstad'.

Het centrum aan het Spui gaat *Drugsvrede Huis* heten. Er komt een sociëteit, een expositie en kantoren. Een van de initiatiefnemers is A. Bronkhorst, tevens voorzitter van de Nederlandse Consumentenbond van Cannabisgebruikers.

Britse koningin-moeder 95 jaar jong

■ *LONDEN - De Britse koningin-moeder heeft gisteren haar 95ste verjaardag gevierd. Hier wuift zij naar het publiek bij Buckingham Palace geflankeerd door koningin Elisabeth (links), prinses Margareth en prins Charles (rechts).*

Risico's voor topzware mensen

Bijna de helft van alle **volwassen mannen** (45 procent) in Nederland is te zwaar. Bij vrouwen is dat percentage 35 procent. Van vetzucht is sprake bij 7 procent van de mannen en 9 procent van de vrouwen. Overgewicht verdwijnt niet uit de Nederlandse samenleving. Uit onderzoek in opdracht van de *Hartstichting* blijkt dat er steeds meer te zware mensen komen.

Voor het berekenen van overgewicht hanteert de Hartstichting de *Quetelet Index*, waarmee het aantal kilo's per vierkante meter lichaam wordt berekend (lichaamsgewicht gedeeld door lichaamslengte maal lichaamslengte). Met een QI tussen 18,5 en 24,9 is er sprake van een gezond gewicht. Minder dan 18,5 betekent ondergewicht, meer dan 25 is volgens de index te zwaar.

Overgewicht kent vervolgens drie gradaties: Een QI tussen 25 en 29,9 (graad 1), tussen 30 en 39,9 (graad 2), en meer dan 40 (graad 3). Ernstig overgewicht valt in categorie 2 en 3.

Bij een acceptabel gewicht is de kans op een hart- of vaataandoening laag. Bij een QI van 25-30 is er een verhoogd risico. Dan is het van belang of er sprake is van andere risicofactoren, zoals een onevenwichtige vetverdeling, een verhoogd cholesterolgehalte, een hoge bloeddruk, problemen met glucoseopname en een gebrek aan beweging.

Mensen met een QI van 30 of meer hebben een sterk verhoogd risico. Vrijwel altijd is er dan ook tenminste een andere risicofactor aanwezig.

De onderzoekscommissie van de Hartstichting adviseert mensen met een gezond gewicht om hun gewicht stabiel te houden. Ze raadt lijnen af, omdat daardoor gemakkelijk psychologische problemen kunnen ontstaan.

Mensen met een licht overgewicht (graad 1), zonder verdere risicofactoren, hoeven zich evenmin spoorslags aan een dieet te onderwerpen, wel krijgen ze het advies niet verder in gewicht toe te nemen.

Gratis bedrijfsfietsen

De gemeente **Kopenhagen** heeft aan zo'n 50 bedrijven gratis fietsen ter beschikking gesteld om het autogebruik in de stad te verminderen en daarmee de luchtvervuiling.

De uitverkoren bedrijven moeten wel bewijzen dat hun werknemers er intensief gebruik van maken en 200 kilometer in drie maanden afleggen, voordat ze er eigenaar van worden.

Het gaat om een *experiment*, dat in geval van succes kan worden uitgebreid. De proef maakt deel uit van een grote overheidscampagne om ervoor te zorgen dat de lucht in de Deense hoofdstad beter in te ademen is.

Padvinders te gast bij Antillenhuis

■ *DEN HAAG - Kortgeleden werd de groep Curaçaose scouts, die momenteel deelneemt aan de Wereld Jamboree in het Nederlandse Dronten, ontvangen op het Haagse Antillenhuis. Bij een voor Nederland ongekend hoge temperatuur van ruim 29 graden Celsius poseerden de padvinders met plv. Gevolmachtigde minister Gaston Bell (midden) in de tuin van de Antilliaanse residentie. Daarvoor hadden de scouts Madurodam bezocht. Die middag ging men een strandwandeling in Scheveningen maken.*

Visolie tegen dyslexie

Een in vis en plantaardige oliën voorkomende stof helpt tegen woordblindheid. **Dyslexie-patiënten** die het spul een maand gebruikt hebben, lijken gemakkelijker te kunnen lezen. Door gebruik van de stof gaat ook het gezichtsvermogen in het donker vooruit, meldde de Britse wetenschapper Jacqueline Stordy gisteren.

De stof DHA is een vetzuur dat met name in vette vis, zoals tonijn, en in raapzaad, lijnolie en zee-algen voorkomt. DHA verbeterde het gezichtsvermogen van een kleine groep patiënten met woordblindheid, aldus de onderzoekster van de Universiteit van Surrey in het medisch tijdschrift *The Lancet*.

Mensen die aan woordblindheid lijden kunnen niet of nauwelijks lezen. Voor hen lijken woorden of letters over de pagina te dwalen of ze verschijnen achterstevoren of ondersteboven.

DHA behoort tot een groep vetzuren die al eerder opzien baarde toen bleek dat eskimo's met hun visrijke maaltijden nauwelijks hartklachten hadden.

'Operatie Arendsoog' omstreden

De Londense **politie** heeft deze week een omstreden actieprogramma tegen de misdaad gelanceerd. Met *'Operatie Arendsoog'* wil de Londense politiechef Paul Condon het toenemende aantal overvallen op straat een halt toeroepen. Volgens Condon zijn er in de eerste helft van dit jaar 20.000 handtassen gestolen.

De anti-misdaadcampagne is omstreden omdat de Londense politiechef twee weken geleden verklaarde dat ruim 70 procent van de berovingen werd gepleegd door jeugdige zwarten. Hij zei zich te baseren op opgaven van de slachtoffers. Condon kreeg vervolgens diverse antiracismegroepen over zich heen, die hem verweten de zwarte bevolking als crimineel te bestempelen zonder daarvoor duidelijke cijfers te geven. Voor zijn campagne kreeg hij wel bijval van de Britse minister van Binnenlandse Zaken Michael Howard. Volgens de minister wil iedereen in Londen, ook de etnische minderheden, een hardere aanpak van de straatrovers.

'Operatie Arendsoog' gaat de criminaliteit op straat vooral te lijf met elektronische bewakings- en opsporingssystemen, zoals computers die signalementen van verdachten samenstellen. De Londense politie zei dat de criminaliteit in de Engelse hoofdstad de afgelopen twee jaar weliswaar met 11 procent is gedaald, maar dat het aantal berovingen op straat met 16 procent is gestegen.

Getrouwd !

Betty de Canha

&

Marco Gremmée

Curaçao *29 juli 1995*

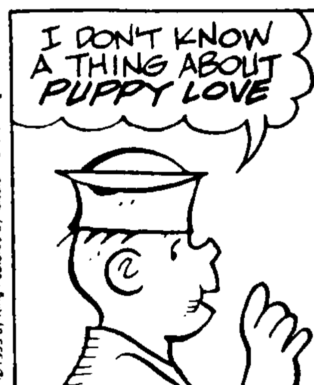
Conoscevo la mia mamma
E sono nata per conoscere il mio papa
mi chiamo:

ANDREA CARMELA

Mia mamma: Anna-Lucia Ruggiero-de Pascale
Mio papa: Vincenzo Ruggiero
Curaçao 30-7-1995

HENRY ® **By Dick Hodgins**

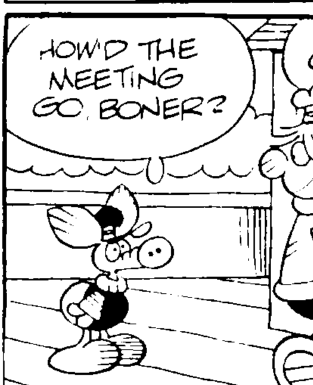

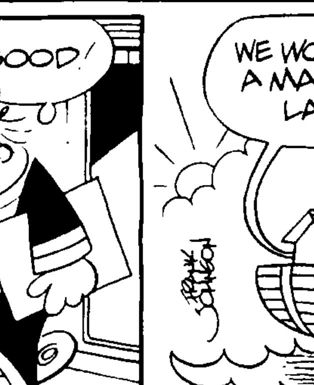

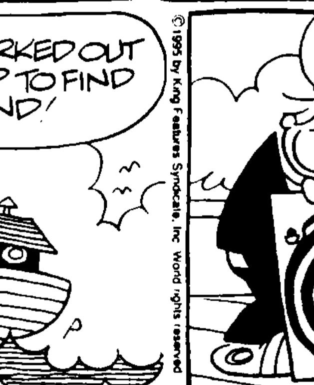

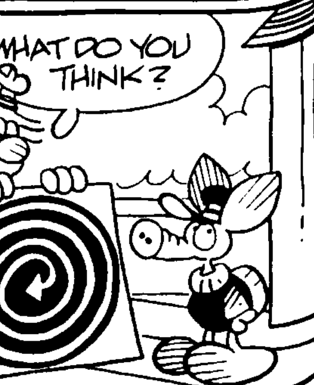

BONER'S ARK ® **By Addison & Frank Johnson**

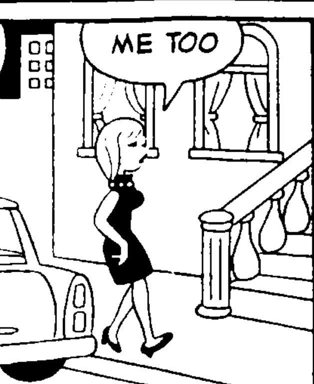

BEETLE BAILEY ® **By Mort Walker**

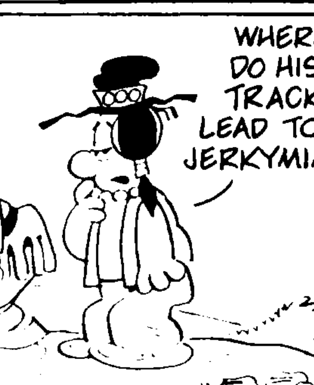

REDEYE ® **By Bill Yates & Mel Casson**

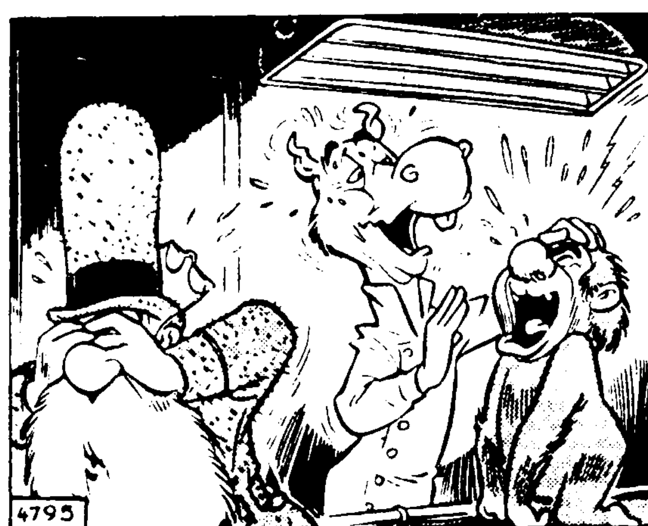

TOM POES EN DE GRAUWE RAZER

Door Marten Toonder

4795 — De heer Zielknijper trachtte hem met zacht gepraat te kalmeren, doch professor Prlwytzkofski trok zich haastig terug.

"Achting!" zo riep hij uit. "Ik ken der ongehore kracht des monsters. Het is ja gans opgerecht en dan gaat iets schrikkelijks gebeuren!"

"Doorgeblazen dolgat!" tierde de razer.

"Pijngruwels!" riep een verstikte stem op de gang. Het was heer Bommel, die door de verplegers in een krachtige greep naar binnen gebracht werd en nu de bezinning geheel verloren had.

"Een geval van jeugdvorming bij een monster, broeder!" merkte een van de begeleiders op en de ander beaamde: "Ja, ja, de stakker valt terug in zijn ware aard. Gauw met hem naar de dokter. Waar is die?"

"In die kamer daar", hijgde zijn collega. Hij wees op een deur aan het einde van de gang en versnelde zijn schreden.

Doch voordat het groepje veel verder was gekomen, klonk er een verschrikkelijke slag uit het aangewezen vertrek. De deur vloog uit zijn sponning naar buiten om doorgang te verlenen aan de brancard waarop de razer gerust had.

Doch in plaats van het monster werd het voertuigje nu bemand door de beide geleerden, die in een ordeloze knoedel op het linnen geslingerd waren..........

AGENDA

ARTSEN

VERENIGING VAN TANDARTSEN

dienstdoende arts 5-6 augustus van 12.00-13.00 uur: **M. van Strien, Tandheelkundige Kliniek Rio Canario. Tel. 691435.** Spoedgevallen 368579.

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST

5 augustus 1995 vanaf 08.00 uur tot 7 augustus 1995 om 07.00 uur: Dokter Hermelijn, Spreekkamer: Sta. Rosa. Tel.: 671101; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 604045 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Ten Holt-Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Oleana-Ayubi en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST

4 augustus 1995 vanaf 17.00 uur tot 7 augustus 1995 om 07.00 uur: Dokter Alcalá, Spreekkamer: Schonegevelstraat (Sta. Maria). Tel.: 683048; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 678725 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Dunker, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

3DE DISTRICT BANDABAO

4 augustus 1995 vanaf 17.00 uur tot 7 augustus 1995 om 07.00 uur: Dokter Angelina-Meertens, Sentro Mediko Barber. Tel. 641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 609579 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

WIJKVERPLEGING

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING

Kantoor Gosieweg 15, tel. 692231/692232; open van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16, tel. 649422; open van 08.00-16.00 uur.
Wachtzuster vanaf 4 augustus 17.00 uur t/m 11 augustus 07.00 uur tel. 681847 of page 310-1179.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU

Fontein 35, tel. 648077/648387; open van ma. t/m vr. van 07.00-17.00 uur.
Wachtzuster tel. 649641 of 601760.
Consultatiebureau diabetici: elke wo. van 09.00-11.00 uur. Voor informatie tel. 648077.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

zaterdag 5 augustus:
Otrobanda: De Savaan, De Savaan 109-A. Tel.: 697770.
Punda: Mampuritu, Sta. Rosaweg 329 (gebouw Sentro Mediko Sta. Rosa). Tel.: 674475/676750.
zondag 6 augustus:
Otrobanda: Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda: Banda Ariba, Herst 31. Tel.: 676822/676828.

APOTHEKEN

NACHTDIENST

Otrobanda: Gosie, Gosieweg 90-A. Tel. 379744.
Punda: Brievengat, Corrieweg 32. Tel. 379098/379567.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	**112**
Politie:	**114**
Brandweer:	**114**
Hospitaal:	**624900**
Aidslijn:	**128**
Kodela:	**135**
Artsendienst Bandabou:	**641658**
SOS-lijn (psych. hulp):	**127**
RCC (nood op zee):	**637911**
Dierenasiel:	**654300**
Dierenartsdienst:	**614000**
Thorax Centrum:	**685917**
Fundashon Lechi di Mama:	**672289**
	375628
	375023

VERLOF BEGRAFENIS

(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 5 augustus:
E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
zondag 6 augustus:
R.A. de Windt, Uteweg 53.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA: **zo.: 10.00 uur hoogmis (Ned).**
BOCA SAMI (San Michiel): **za.: 18.00 uur; zo.: 08.00 uur.**
BARBER (H. Joseph): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT (O.L. Vrouw van Lourdes): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): za.: 18.30 uur; zo.: 09.00 en 11.30 uur.
COROMOTO (O.L. Vrouw van Coromoto): za.: 19.00 uur; zo.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): za.: 19.30 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zo.: 10.00 en 19.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): za.: 19.00 uur; zo.: 11.00 en 18.00 uur.
LAGOEN (H. Johannes); zo.: 10.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): ma. t/m za.: 08.00 uur; zo.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zo.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
St. Ana (St. Anna, basiliek): zo.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia (H. Familie): zo.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (O.L. Vrouw van de Rozenkrans, kathedraal): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
STA. MARIA (Maria van altijd durende bijstand): za.: 18.30 uur; zo.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
STA. ROSA (Santa Rosa de Lima): za.: 18.30 uur; zo.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SERU FORTUNA (San Martines de Porres): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (St. Franciscus): zo.: 17.00 uur.
SOTO (St. Antonius): za.: 19.00 uur; zo.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): za.: 07.00 en 19.00 uur; zo.: 08.00, 10.00 (charismatica), 18.00 en 19.00 uur (Ned).
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): za.: 18.00 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA (H. Geest): zo.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30 uur.
WILLIBRORDUS (St. Willibrordus): za.: 19.00 uur; zo.: 10.00 uur.
WISHI (H. Teresita): za.: 18.30 uur; zo.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): za.: 18.30 uur; zo.: 08.30 en 17.30 uur.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church (Oranjestraat 111): 09.30 uur ds. P. v/d Waal (H.C.).
Fortkerk (Fort Amsterdam): 09.30 uur ds. N. de Reus (H.A.).
Emmakerk (Barentslaan 11): 09.30 uur dr. D. Lopes.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier (Arowakenweg 28): 10.00 uur gezamenlijke kerkdienst voor alle vier gereformeerde kerken (Pap./Ned.).
Santa Rosa (Marakaweg 1): 10.00 uur kerkdienst (Pap.); 19.00 uur samenkomst (zang, gebed, bijbelstudie, Pap.).

METHODIST CHURCH

Barrett Memorial (Abraham de Veerstraat): 10.00 uur Browne *Sacrament of the Lord's Supper.*
Carey Buena Vista): 08.00 Browne *Sacrament of the Lord's Supper.*
Epworth (Essoweg): 08.00 uur Brodie; 18.00 uur Browne.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zo. om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n (tel.: 681922).

OVERLIJDEN

Hierbij vervullen wij de droeve plicht mededeling te doen van het plotselinge heengaan van onze collega

LEONARD, WALLACE ALEXANDER,

in leven Hoofdgevangenisopzichter bij het Korrektie Instituut te St. Maarten.

Hij ruste in vrede.

Direktie, Staf en personeel van het Gevangeniswezen in de Nederlandse Antillen,

De Interim-Direkteur.

KOMPANIA DI AWA ELEKTRISIDAT DI KORSOU N.V.

Met diep leedwezen maken wij het overlijden bekend van mevrouw

ALICIA PASKUALITA THOMAS-CHIRINO

Echtgenote van onze medewerker de heer Hilberto Thomas van de sektie "Instrumentatie". De begrafenis zal plaatsvinden op zondag 6 augustus 1995.

Onze gevoelens van medeleven gaan uit naar de familie van de overledene.

MOGE ZIJ IN VREDE RUSTEN.

GEMEENTE HESU KRISTU E KONTESTA (Rev. Gilberto Bakhuis)

zo. 10.00 uur - Sentro Pro Arte.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
Goeroeboeroeweg (Mundo Nobo): za. 19.00 uur zangdienst; zo. 09.30 uur preekdienst.
Emmy Berthold kleuterschool (Suffisant): zo. 18.00 uur dienst (Pap).

WEGA di number Kòrsou
1: 3802
2: 6599
3: 3145

TV

TeleCuraçao **TDS**

SATURDAY EVENING — AUGUST 5, 1995

	7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
8 TELE CURACAO	(7.05) Rescue 911 (7.55) Back to School		Telenotisia	Live Activity Hold	Wega di Number Kòrsou (9.05) Cocktail Turístiko		(10.10) Estreno: Ambush in Waco			
71 TBN	James Kennedy		In Touch		Hour of Power (CC)		Carman	Ricky Skaggs	Pat Boone	John Jacobs
73 A&E	Home Again The den is wallpapered and the kitchen pantries installed.	Home Again	Movie ★★★½ "Monty Python and the Holy Grail" (1975, Comedy) Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam. King Arthur and his knights find giants, riddlers and a ferocious rabbit in their quest for Christ's legendary cup.				Best of Comic Relief Brett Butler and Garry Shandling. (R)		Evening at the Improv Host: Jaleel White. Comics: Ed Marques, Kivi Rogers, Paul Alexander and Rich Hall. (R)	
75 CBS	Inside Edition Weekend (CC)	Spiritual Awakening Scheduled: gospel singer Shirley Ceasar.	Dr. Quinn, Medicine Woman "Pike's Peace" Dr. Mike meets a kindred spirit in a woman who comes to town from Boston to climb Pikes Peak. (R) ∩ (CC)		Touched by an Angel "The Heart of the Matter" Monica learns about wills and inheritances while teaching a shy estate lawyer about living and loving. (R) ∩ (CC)		Walker, Texas Ranger "Case Closed" Walker investigates encounters with UFOs in a small Texas town and tries to prove the residents have been deceived for the past 40 years. (R) ∩ (CC)		News	Andy Griffith "Emmett's Anniversary" Emmett buys his wife a mink coat for their 25th wedding anniversary.
77 ABC	News	Views	Major League Baseball Teams to Be Announced. (Live) (CC)						News	Movie ★★★½ "Nashville" (1975, Drama) Lily Tomlin, Keith Carradine, Geraldine Chaplin.
79 CNN	Pinnacle (R)	Travel Guide (R)	Global View	World Business This Week	Style	Science and Technology Week (CC)	Larry King Weekend		Both Sides	Evans & Novak
ESPN	Equestrian Piazza di Siena -- Nations Cup.	Sportscenter International Edition.	Track and Field World Athletics Championships. From Gothenburg, Sweden. (Same-day Tape)			American Bowl Kickoff	NFL Preseason Football American Bowl -- Denver Broncos vs. San Francisco 49ers. From Tokyo. (Live) (CC)			
83 CINE	(5:45) Pelicula ★★½ "¡Viven!" (1993) Ethan Hawke, Vincent Spano. Historia real de un accidente aéreo en los Andes en el cual los supervivientes se ven forzados a cometer canibalismo.		Pelicula ★★ "Cuatro Mujeres y un Destino" (1994, Oeste) Madeleine Stowe, Mary Stuart Masterson, Andie MacDowell. Cuatro mujeres acaban al otro lado de la ley porque las circunstancias las fuerzan a entrar al mundo de la traicion.			(:45) Pelicula "Esposa, Madre, Asesina: La Historia de Marie Hiller" (1991, Drama) Judith Light, David Dukes, David Ogden Stiers. Una mujer usa una combinacion de seduccion, identidades falsas y asesinato en su búsqueda por posicion social.				Pelicula ★★★ "La Historia de Adela H" (1975) Isabelle Adjani, Bruce Robinson.
85 NBC	Paid Program	Paid Program	30 Years of National Geographic Specials Richard Kiley narrates highlights from past "National Geographic" specials, including moments with Jacques-Yves Cousteau and Jane Goodall. (R) ∩ (CC)				Bob Hope: Memories of World War II Through footage and interviews with GIs and widows, Bob and Dolores Hope share their memories of World War II and traveling to the front. ∩ (CC)		News (CC)	Saturday Night Live Host: Damon Wayans. Music guest: Dionne Farris. (R) ∩ (CC)
87 TOON	2 Stupid Dogs	Misadventures of Ed Grimley	Moxy	Scooby Doo Where Are You!	Flintstones (CC)	Jetsons	Bugs & Daffy		2 Stupid Dogs	2 Stupid Dogs
89 TBS	(6:05) WCW Pro Wrestling		(:05) Movie ★★½ "An Eye for an Eye" (1981, Adventure) Chuck Norris, Christopher Lee, Richard Roundtree. An ex-cop has a one-man vendetta against drug racketeers in the labyrinth of San Francisco's underworld.				(:05) Movie ★★ "Born Losers" (1967, Drama) Tom Laughlin, Elizabeth James, Jeremy Slate. A former Green Beret faces a vicious biker gang in this prequel to "Billy Jack."			
91 LIFE	(6:00) Movie ★★ "Nothing but Trouble" (1991) Chevy Chase. A carefree jaunt to Atlantic City lands four yuppies in the clutches of a backwoods judge with an ax to grind.		Movie ★★½ "Lonely Hearts" (1991, Suspense) Beverly D'Angelo, Eric Roberts, Joanna Cassidy. A con man's scheme to bilk love-starved women takes an unexpected turn when a victim offers to pose as his sister.				Designing Women The women feel insecure when a Scandinavian beauty queen is hired.	Designing Women "The Candidate" ∩ (CC)	Girls' Night Out Stand-up comedy with Roslyn Kirpol as host. ∩	
93 TNT	(5:15) Pelicula ★★★★ "Elmer Gantry" (1960) Burt Lancaster, Jean Simmons. La adaptacion de la novela de Sinclair Lewis sobre el fervor religioso en un pequeño pueblo de EE.UU.		Alfred Hitchcock Presents "Gigolo"	Alfred Hitchcock Presents "Revenge"	Tenis Infiniti Champions -- Semifinal. Desde Los Angeles. (En Vivo)				Pelicula ★★ "Deadly Force" (1983, Drama) Wings Hauser, Joyce Ingalls, Paul Shenar. Un ex policia trata encontrar al psicopata que mato a una mujer y le marco una X en la frente.	
95 SUR	Que Vacilon		Taller San Miguel	El Show de Luisito y Anthony	Risas y Salsa		Vivo Con Un Fantasma		Todos a la Cama	Dejémonos de Vainas
97 PPV	Movie ★★ "Mixed Nuts" (1994, Comedy) Steve Martin, Rita Wilson, Madeline Kahn. The stressed-out staff of a telephone crisis center is overwhelmed by an influx of Christmas-season craziness. ∩ 'PG-13' (CC)				Movie ★★★ "Interview With the Vampire" (1994, Horror) Tom Cruise, Brad Pitt, Antonio Banderas. A reporter records the tale of a 200-year-old vampire's tormented existence in this adaptation of the Anne Rice novel. ∩ 'R' (CC)				Movie ★★½ "Drop Zone" (1994, Adventure) Wesley Snipes. A U.S. marshal seeks revenge after sky-diving terrorists kill his brother and kidnap a guarded government prisoner. ∩ 'R' (CC)	

SUNDAY EVENING — AUGUST 6, 1995

	7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
8 TELE CURACAO	Muscial Special	Showbiz (7.50) Back to School	Telenotisia	Shete Dia	Touched by an Angel		Sunday Night Movie: Black Fox			
71 TBN	E.V. Hill	Jack Hayford		Eddie Long	Kenneth Copeland		Praise the Lord			
73 A&E	Ancient Mysteries "Easter Island: The Secrets" Archaeologists, botanists and other science experts attempt to determine the origins of hundreds of stone statues on Easter Island. (R)		Rain of Ruin The world irrevocably entered the Atomic Age with the 1945 bombings of Hiroshima and Nagasaki.			Hiroshima: The Decision to Drop the Bomb New evidence suggests the atomic bomb may have been used in Hiroshima for a political, rather than a military advantage.			Caroline's Comedy Hour Comics: John Henson, Caroline Rhea, Eddie Brill, Paul DiGulio, Tom Bedore. Host: Richard Jeni. (R)	
75 CBS	60 Minutes ∩ (CC)		Murder, She Wrote "Another Killing in Cork" While on vacation in Ireland, Jessica fishes for a killer after a tourist is found floating in a wishing well. (R) ∩ (CC)		Movie "A Message From Holly" (1992, Drama) Shelley Long, Lindsay Wagner, Macdonald Carey. A long-time friendship is tested when a terminally ill woman asks her best friend to raise her child. ∩ (CC)				News	Andy Griffith "The Manhunt" Andy gives the state troopers a lesson in the efficiency of a county sheriff.
77 ABC	America's Funniest Home Videos (R) ∩ (CC)	America's Funniest Home Videos (R) ∩ (CC)	Lois & Clark: The New Adventures of Superman "Lucky Leon" Superman is an unwitting accomplice in a plan to hijack a shipment of nuclear warheads. (R) ∩ (CC)		Movie "Survive the Savage Sea" (1992, Drama) Robert Urich, Ali MacGraw, Danielle Von Zerneck. Based on the true story of a family's struggle to survive after their schooner is capsized in shark-infested waters. ∩ (CC)				News	(:35) Movie ★★★ "Hiroshima: Out of the Ashes" (1990, Drama) Max von Sydow, Judd Nelson, Kim Miyori. ∩
79 CNN	(6:30) Late Edition	Showbiz This Weekend (R)	World Business This Week	Global View	World Business This Week (R)	Travel Guide (R)	CNN Presents		World News	Showbiz This Weekend (R)
ESPN	Brazilian Soccer: Final Game 2	Sportscenter International Edition.	Track and Field World Athletics Championships. From Goteborg, Sweden. (Same-day Tape)						Sportscenter	
83 CINE	(6:00) Pelicula ★★ "El Hombre Meteoro" (1993) Robert Townsend, Marla Gibbs. Un profesor tímido se transforma en superhéroe justiciero después de chocarse contra un meteoro.		Pelicula ★★★ "Codigo de Honor" (1992, Drama) Brendan Fraser, Matt Damon, Chris O'Donnell. Un judío oculta la religion de su familia a sus compañeros de clase antisemitas durante la década turbulenta de 1950.				Pelicula ★★½ "Gabriela" (1983, Drama) Sonia Braga, Marcello Mastroianni, Antonio Cantafora. En Brasil en los años 1920, el dueño de un club turco rico emplea a una mujer para proveerle de comida y sexo.			(:45) Pelicula ★★★ "La Mentira Infame" (1961, Drama) Audrey Hepburn.
85 NBC	Lost Civilizations "Greece: A Passion for Perfection" Conflicting forces of the Greeks that shaped the art and ideas of the Western world. ∩ (CC)		Seaquest DSV "The Sincerest Form of Flattery" Bridger is forced into a battle of the minds with an unmanned attack submarine that is programmed with his own military strategies. (R) ∩ (CC)		Movie ★★ "Trial: The Price of Passion" (1992, Drama) (Part 1 of 2) Peter Strauss, Beverly D'Angelo, Ned Beatty. An attorney suspended for unethical conduct becomes involved in two murder cases which seem inexplicably related. ∩ (CC)				News (CC)	(:35) Paid Program
87 TOON	(:10) Treasure Island Robert Louis Stevenson's story of a young boy's adventures with pirates and buried treasure.					Moxy	Flintstones (CC)	Jetsons	Roman Holidays	Wait Till Your Father Gets Home
89 TBS	(:05) Clash of the Champions Scheduled: Vader vs. Ric Flair and Arn Anderson in a special handicap match from Daytona Beach, Fla. (Live)				National Geographic Explorer A profile of those who endured hardships to prevent Hitler from possessing the atomic bomb; the discovery of the German warship Bismarck. (CC)				Network Earth	Paid Program
91 LIFE	(4:00) I'll Take Manhattan A young woman struggles to save her father's Manhattan publishing empire from the clutches of her evil uncle.		Movie ★★ "The Price She Paid" (1992, Drama) Loni Anderson, Anthony John Denison, Stephen Meadows. An ex-convict slithers back into the lives of the woman he raped and the son he fathered in that violent act.				Soap Opera Update MVP Awards Daytime drama's MVP's are honored in categories including "Best Actor," "Best Couple" and "Best Show." Hosted by Linda Dano.		Barbara Walters: Interviews of a Lifetime Classic interviews with actors Farrah Fawcett and James Garner. (R) (CC)	
93 TNT	(6:00) Pelicula ★★★ "Hiroshima: Out of the Ashes" (1990, Drama) Max von Sydow, Judd Nelson, Kim Miyori,		Alfred Hitchcock Presents "Night Fever"	Alfred Hitchcock Presents "Night Caller"	Tenis ATP Infiniti Open -- Final. Desde Los Angeles.				Pelicula ★½ "The Secret Life of Ian Fleming" (1990, Aventura) Jason Connery, Joss Ackland. Basada en las primeras aventuras del periodista que se hizo agente y creo James Bond.	
95 SUR	Risas y Salsa		Uno Más Uno		Panorama				Peor es Nada	
97 PPV	Collision in Korea Aug. 4, 1995: from Pyongyang, North Korea, WCW superstar Ric Flair battles Japanese legend Antonio Inoki.				Movie ★★★½ "Little Women" (1994, Drama) Winona Ryder, Gabriel Byrne, Trini Alvarado. Louisa May Alcott's classic story of the lives, loves and triumphs of four sisters in Civil War-era New England. ∩ 'PG' (CC)				Movie ★★½ "Speechless" (1994) Michael Keaton. Two speechwriters find their budding relationship complicated by their work for opposing political candidates. ∩ 'PG-13' (CC)	

TDS / TELECURACAO

SUNDAY AUGUST 6, 1995

8:00 A.M. 85 **NBC Today** Scheduled: a report on the necessity of dropping the bomb on Japan to end World War II. ∩ (CC)
9:00 A.M. 75 **CBS Sunday Morning** Scheduled: debate in Congress over a device that would allow parents to censor their children's television viewing; summer stock at Forestburg Playhouse in Sullivan County, N.Y. (CC)
77 **ABC Good Morning America/Sunday** (CC)
79 **CNN Larry King Weekend** (R)
5:30 P.M. 79 **CNN Pinnacle**
6:00 P.M. 79 **CNN Evans & Novak**
4:00 A.M. 95 **SUR Agua Dulce**
4:30 A.M. 77 **ABC Oprah Winfrey** From 1993: teaching children how to protect themselves. (R) (CC)

MONDAY AUGUST 7, 1995

7:00 A.M. 75 **CBS This Morning** Scheduled: actress Victoria Rowell ("The Young and the Restless"); singer Dianne Reeves; "Summer Service" (Part 1 of 5). (CC)
77 **ABC Good Morning America** Scheduled: an interview with actress Michelle Pfeiffer (Part 1 of 2). (CC)
85 **NBC Today** Scheduled: fitness expert Jack LaLanne; fashion designer Isaac Mizarahi; hair beauty tips (Part 1 of 5) -- enhancers. ∩ (CC)
7:30 A.M. 79 **CNN Crossfire** (R)
8:00 A.M. 91 **LIFE What Every Baby Knows** "Emotional Development." (R)
9:00 A.M. 75 **CBS Maury Povich** From February: unexpected marriage proposals. Guests include Zsa Zsa Gabor. (R) (CC)
77 **ABC Live -- Regis & Kathie Lee**
79 **CNN Larry King Live**
85 **NBC Montel Williams** Scheduled: daughters who disapprove of their single mothers' alleged sexual behavior.
10:00 A.M. 77 **ABC Rolonda** Scheduled: an update on former guests who were involved in physical confrontations on the show.
85 **NBC Leeza** Scheduled: people who have been falsely incarcerated. ∩
11:00 A.M. 77 **ABC Mike & Maty** Scheduled: repeats of interviews with television journalists Mary Hart, Terry Murphy and Nancy Glass. (CC)
85 **NBC Donahue** From 1994: the lives of gay teens. (R) ∩ (CC)
91 **LIFE Biggers and Summers**
3:00 P.M. 79 **CNN Larry King Live** (R)
85 **NBC Rolonda** Scheduled: an update on former guests who were involved in physical confrontations on the show.
4:00 P.M. 77 **ABC Oprah Winfrey** From 1994: the dark side of modeling, including drug use, alcohol dependence and eating disorders. Guests include model Beverly Johnson. (R) (CC)
10:00 P.M. 95 **SUR Jaime Bayly en Vivo**
11:35 P.M. 75 **CBS Late Show** Scheduled: actors David Hyde Pierce and Patricia Arquette, music group the Cranberries. ∩ (CC)
85 **NBC Tonight Show** Scheduled: actor Andy Lawrence, boxer Peter McNeeley, animal expert Joan Embery. ∩ (CC)
12:37 A.M. 85 **NBC Late Night** Scheduled: filmmaker Ed Burns. ∩ (CC)
1:36 A.M. 85 **NBC Later** ∩ (CC)
1:37 A.M. 75 **CBS Late Late Show** ∩ (CC)
4:30 A.M. 77 **ABC Oprah Winfrey** From 1994: the dark side of modeling, including drug use, alcohol dependence and eating disorders. Guests include model Beverly Johnson. (R) (CC)

ZATERDAG 5 AUGUSTUS 1995

5.00 P.M. Telefiesta
6.00 P.M. Cliffwood Avenue Kids
6.30 P.M. Tempu pa Dios: protestantse kerk
6.35 P.M. Caribbean Story

ZONDAG 6 AUGUSTUS 1995

9.00 A.M. Sala di Konsierto
10.00 A.M. Sena di Señor
10.45 A.M. Sunshine Factory
11.30 A.M. Casper and Friends
12.00 A.M. Guia di Deporte
12.30 A.M. Djadumingu Deportivo
3.30 P.M. Jamboree
4.55 P.M. Man drechi di Dios
5.00 P.M. TeleCuraçao Special
5.55 P.M. Wega di Number Kòrsou
6.00 P.M. Di Bishita
6.30 P.M. Style With Elsa Klensch

Te koop
voor **TREASUREHUNTING**
en **Metaldetector**
Fisher M-Scope 1280-X
Aquanaut
voor op Land en onder Water (40m) met Koptefoon
en zijn koffer, in heel goede staat, weinig gebruikt.
Prijs: **Fl1500,=**
Telefoon:**642837**

TE HUUR
gedeeltelijk gemeubileerd huis
3 slaapkamers, 2 badkamers, grote open keuken, eet- en zitkamer, vóór- en grote achtertuin, meidenkamer, waskamer, plus klein appartement in achtertuin. Omgeving Cas Coraweg.
Voor verdere informaties:
Tel.: 375882 - 366696

TE KOOP
CONTAINER 20 FT
CONTAINER 40 FT.
i.z.g.st.
BOOT WELLCRAFT
20 FT 2x85 HP
Yamaha vele extra's i.g.st.
Tel. 674866/604451

PRO SOUND COMPANY
in St. Maarten
Looking for
AUDIO REPAIR MAN
Component level experience **a must.**
Fax resume to 05 - 43475
or
phone 05 - 42242

TE KOOP
LADA SAMARA
i.z.g.s
Naf 6500,-
Bouwjaar 1992
Alle Papieren Included
Tel:. 654276

HUISWERKINSTITUUT INZICHT

huiswerk maken onder begeleiding ! vakgerichte begeleiding ! huiswerkcontrole/overhoren !
bijwerken zwakkere vakken! kleine groepsgrootte ! voor alle schooltypen !

Door verschillende ervaren vakleerkrachten.
Lagere schoolkinderen onder begeleiding van een onderwijzeres.

Waar : **P.S.C.**
Wanneer : **ma. t/m do van 14.15 - 16.45 uur**
Inlichtingen : **tel. 625228 of tel/fax. 689786**

Rescata REAL ESTATE NV A — staat altijd voor u klaar
Wij zoeken huizen en bedrijven te koop in alle prijsklassen.
Tel. 693744 Fax. 689477

---

6 augustus
Jan Kock Markt
Van 10 tot 17 uur
Bric en brac !!!!!!!!
Planten / Kleding !
Antiek / Curiosa !!!
Boeken en muziek van een Antilliaans kwartet !!!!!!
Tel: 649544

TE KOOP
AANGEBODEN
JEEP LADA NIVA 1990
i.z.g.s. Airco 4WD
gekeurd t/m dec. '96
Vraagprijs fl. 8.000
Tel. 626232/628104

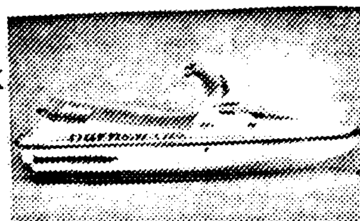
UN SEÑORA TA BUSKA UN
"LIVE-IN" JOB
òf
4 X PA SIMAN
YAMA
TEL:. 378562

---

the Paintshop
VOOR VERF, GEREEDSCHAP EN ADVIES
DR. MAALWEG 3A
TEL/FAX 657633
Openingstijden
ma./vrij. *8.30-12.00*
13.30-17.30
za. *8.30-12.00*
camarol EURO-TEX Super latex; Exterior quality paint EURO-KOTE Interior/exterior latex paint BENAR Hardwood Protective

---

WATERSCOOTER
Tigershark/Suzuki

3 + 2 seater, Nieuw, 72pk
gratis Trailer en Hoes
Vanaf **Nafl. 8,500.-**
Tel. 606322

TE KOOP AANGEBODEN:
1.5 jaars oude zitkamerbankstel bestaande uit één twee en één drie zit; fl. 2000,-.
één eetkamerset bestaande uit één ovale tafel met 6 stoelen: fl. 2500,-
Sony kl TV met remote : fl 450,-
Info: fax/phone: 377563

De lekkerste ROTIE'S
pom, pastei, bami, nassie, chin, kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, br. bonen, bloedworst
kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht van de week.
Koraal Partir kav. 87
Tel. 674103

TE KOOP
Toyota Pick-Up
Bouwj.'91
Dubbel-Cabin
met Airco
Tel.677070/672263

Het is maar HOE je het bekijkt.
OPTICA **ODUBER & KAN**
Zienderogen beter!
Fokkerweg 54, Jan Noorduynweg u42, Winkelcentrum Colon

FIAC
FOREIGN INVESTMENT AGENCY CURAÇAO
presenteert:
VERSLAG VAN HET CONGRES
" ZAKENDOEN VIA CURAÇAO "
en
een interview met Drs. Cedric Eisden
Gedeputeerde van Economische Zaken en Toerisme

Via : TeleCuraçao
Datum : maandag 7 augustus 1995
Tijd : 19.30 uur.

Government Agency for Developing Investments

Curaçaose Antiquiteiten gezocht
a.o. persja en mesa di kantu.
Tel. 678547

Appartement te huur
voor direkt.
geheel nieuw en gemeubileerd.
Omg. ten Oosten van Sta Rosa.
Ind. 1slaapb, zitk. met open keuken, douche toilet.
Prijs **F700,= p.m. (excl)**
Tel. 678539, 679551, 370512

TE KOOP
Een FORD THUNDERBIRD
Bouwjaar 1991
Fully loaded
5.0 L V-8 MUST sell
Tel:. 657968
601138

TE KOOP
NIEUW WOONHUIS TE SUN VALLEY
3 slaapkamers, 2 badkamers, woon-eetkamer, keuken, voor-en achterporch, was-en berghok.
Eigendomsgrond.
Naf. 215.000,-
Tel. 379629 - 606809

OH, OH, HOE ZO ?!?!
100 nieuwe modellen schoenen
bij:
SHOE DEPOT
Kaya Charles Maduro z/n

INTERAMO NIEUWS

Het gaat hier om de derde uitgave van Interamo Nieuws, voornamelijk ontleend aan de workshop 'Arbeidsrecht in de praktijk', op 26 januari 1995 door ons bureau georganiseerd in samenwerking met advocatenkantoor Halley, Blaauw & Navarro.
Voor snelle beslissers ligt er, tegen kostprijs, een exemplaar van deze unieke uitgave op het adres van ons bureau.

Voor enkele belangstellenden bestaat nog de mogelijkheid in te schrijven voor de

cursus
'Arbeidsrecht in de praktijk'

die op **6 september 1995** begint en gegeven wordt gedurende 14 wekelijkse bijeenkomsten van 2 uur (19.30 - 21.30 uur).

Het succes van 26 januari is de reden dat we de

workshop
'Arbeidsrecht in de praktijk'

op 21 september 1995, van 8.30 - 21.30 uur, nogmaals organiseren.

De workshop wordt gekenmerkt door de volgende trefwoorden:

praktisch, op maat gesneden - alle deelnemers krijgen alle ruimte om de eigen vragen en problemen naar voren te brengen;

afwisselend - een programma-opbouw met inleidingen, behandeling van praktijkgevallen, videopresentaties, gefingeerde rechtszaken en een afsluitend vragenuur.

De workshop en de cursus zijn bestemd voor directieleden, overige leidinggevenden, personeelsfunctionarissen en juristen.

Zowel bij de workshop als de cursus 'Arbeidsrecht in de praktijk' is uitgangspunt dat arbeidszaken voor een groot deel kunnen worden voorkómen door een zorgvuldig personeelsmanagement. Maar ook als de rechter toch moet worden ingeschakeld is de kwaliteit van het personeelsmanagement vaak bepalend voor de uitspraak.

Vanzelfsprekend is het voorgaande niet de enige reden om aandacht te besteden aan kwaliteit in personeelsmanagement. Voorop staat dat het resultaat van vrijwel iedere organisatie bepaald wordt door de wijze waarop leidinggevenden hun medewerkers selecteren en inschakelen.

Effectief leidinggeven gaat niet vanzelf, het vereist permanente kwaliteitsverbetering. Daarom gaan we op
25 september a.s.
van start met het trainings-en begeleidingsprogramma

Leidinggeven en coachen

UNIEK IN AANPAK
Combinatie van training en begeleiding
INTENSIEF
Leidinggeven is een vak dat niet in een paar dagen kan worden geleerd
VERNIEUWEND
Het gaat niet om het volgen van modieuze managementtechnieken die elders tot niets hebben geleid, wel om ontwikkelingen die voor reële bijdragen zorgen
RESULTAATGERICHT
Te bereiken doelen, in termen van beoogde resultaten, worden voor de start van het programma met de deelnemende organisaties vastgesteld

Het programma dat zowel voor **open inschrijvingen** als 'in company' is bedoeld, is primair bestemd voor leidinggevenden zoals bedrijfsleiders, hoofden van dienst en afdelingshoofden. Het is zeker ook van belang voor personeelsfunctionarissen, die van mening zijn dat het lijnmanagement verantwoordelijk is voor de uitvoering van het personeelsmamagement en daarbij de nodige professionele ondersteuning willen geven.

Trainers en begeleiders zijn vakmensen waarvan een groot deel, naast vertrouwd te zijn met de lokale situatie, internationale ervaring heeft opgedaan.

INTERAMO
adviesbureau voor personeel en organisatie

Voor uitvoerige aanvullende informatie en inschrijving kunt u contact opnemen met drs. Els Leue of drs. Diane Balentina.

Wilhelminalaan 9, Curaçao. Tel. 373577, fax 369242

Gevraagd met **SPOED**
Vlotte Verkoopsters en 2 Supervisors
Min: MAVO diploma
Talen: Nederlands, Engels, Spaans & Papiaments
: Pasfoto
Lijkt het jou wat, kom dan even langs a.s.
maandag 7 augustus om 14.00 uur
Panama Jack
Gomez Plein
Punda

TE GEK ! ! !
GIPSY'S BEACH BAR NU OOK 'S AVONDS OPEN !
Ma t/ Do: tot na SJUNSJET
Vrijdag: dansen tot de late uurtjes met D.J. Erwin. HAPPY BEACH HOUR van **8.10 - 9.10.**
Zaterdag: tot middernacht romantiek met HAPPY BEACH HOUR **van 9 - 10.**
Zondag: tot middernacht het leukste van D.J. Jack met HAPPY BEACH HOUR **van 6 - 7.**
COCKTAILS
SEE YOU AT:
GIPSY

Opening nieuw
Chinees - Surinaams restaurant
Marowijne
op 8 augustus.
Sta.Rosaweg 155 Tel.: 676755
Tijdelijk alleen afhalen (Take-out), in afwachting van ons keukenpersoneel.
Dagelijks van 11.30 - 14.00 uur en 17.00 - 22.00 uur

LANDHUIS BRIEVENGAT
Zondag 6 augustus optreden van de band "Spice & Pepper" dj. Tinashie
AMSTELFLES NIGHT
f. 2,75 per glas
Woensdag 9 augustus "Amstelfles Night"
f. 2,75 per glas
Optreden van de band "Chips" en dj. Tinashi.
Iedereen is van harte welkom! Indonesische Rijsttafel.

N.V. Curacaose Wegenbouw Mij
Emmalaan 16 P.O. Box 3303
Tel: 370202 Fax: 371380
Curacaose Wegenbouw Mij. WEGEN BOUW Meer Dan 40 Jaren Ervaring

De. N.V. Curacaose Wegenbouw Maatschappij
vraagt voor een staflid voor de periode van een jaar te huur een

(half)gemeubileerd woonhuis met 3 slaapkamers in een goede buurt.

Aanbiedingen:
Tel: 674936 (na kantooruren)
Tel:370202 (tijdens kantooruren)

KWARTJE
LUXE WOONHUIS Indeling:
3 RUIME SLAAPKAMERS-2 BADKAMERS-DUBBELE WOONKAMER-VOOR- EN ACHTERPORCH-GROTE KEUKEN. 950 M2 EIGENDOMSGROND.
VR. PR. **275.00,-- k.k.**
Rescata REAL ESTATE NV A — staat altijd voor u klaar
TEL.693744 FAX.689477

ÑAPA

Weekend Bijlage Amigoe

ZATERDAG 5 AUGUSTUS 1995 AMIGOE

REPORTAGE

De stlite rond Donald Duck

CULTUUR

Mambo koningen van Louis

Rondscharrelen is er niet meer bij

De geit moet productiever worden

= door Theo Dol =

...LVV heeft tientallen fokdieren beschikbaar...

Voor de automobolist is zij een sta-in-de-weg, voor de behoeder van de flora een niets ontziende veelvraat en voor de geitenhouder een steeds terugkerend element in zijn leven. De lokale geit weet zich al meer dan vierhonderd jaar te handhaven op dit eiland.

Aan het begin van deze eeuw was de veeteelt - geiten en schapen - de belangrijkste bron van inkomsten. En in [illegible] schrijft de toenmalige gouverneur : "De veeteelt is meer dan ene eeuw de voornaamste tak van bestaan." De grote veestapels bevonden zich te Savonet, Knip, [illegible]cao en Sint Hironimo.

Nu is deze bedrijfstak een marginaal verschijnsel in de eiland-economie geworden, een part time-bezigheid van nog geen tweeduizend Curaçaoënaars.

Toch is het aantal geiten weer even groot als honderd jaar geleden: in 1894 waren er 36.481 geteld; nu wordt het aantal geschat op [illegible]. Geteld wordt er al lang niet meer, al wil de dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij dit weer graag invoeren, met het oog op een meer produktieve fokwijze.

Uit *Het Curaçaose plantagebedrijf in de negentiende eeuw* van Renkema blijkt dat de grootte van de veestapel vooral varieerde met de perioden van droogte. In de vorige eeuw konden de aantallen wel eens met meer dan tienduizend verschillen. Ook in deze eeuw, in de jaren 70, gebeurde dat.

WEER

Nog altijd is het weer van invloed op de omvang van de kudde. Dat komt door de manier van geiten houden, de *extensieve* veeteelt die neerkomt op het simpelweg laten grazen van de beesten.

In de regenperiode betekent dit een zorgeloos bestaan voor houder en geit. Maar als het hier heersende semi-aride klimaat zich echt laat gelden, gaat het er om spannen: heeft de houder genoeg voer of geld om voer te betalen of moet hij het vermagerende beest laten slachten?

De laatste jaren doet zich nog een ander probleem voor: de oprukkende urbanisatie. Grond wordt een schaars goed op Curaçao en 150 geiten hebben - extensief beweid - minstens tien hectare nodig.

De dienst LVV houdt rekening met het einde van het tijdperk van de loslopende geit. Murray Joubert, als landbouwkundig ingenieur verbonden aan de dienst, is bezig met een serie rapporten over de toekomst van deze bedrijfstak.

Die toekomst ligt in de intensieve veehouderij waarbij men voor 800 à 1000 geiten nog geen hectare nodig heeft. Over deze intensieve vorm en combinaties van mest- en fokbedrijf heeft Joubert al een rapport klaar.

LVV is zelf ook een kleine (extensieve) veehouder. Op het prachtige terrein te Klein Kwartier van 8 hectare moet het goed toeven zijn voor de bijna 300 geiten. En schapen: de bruine geitachtigen met de zwarte buiken -de *blackbelly's* - zijn namelijk schapen. Ze smaken wel als geit, aldus Joubert. Daarom ligt het vlees ook als *kabritu* of *bestia chiki* in de supermarkt.

RASDIEREN

De lokale geit ontbreekt op Klein Kwartier. LVV heeft alleen rasdieren in dienst. De *anglo-nubian* is de meest robuuste, herkenbaar aan zijn zwart of bruin gevlekte uiterlijk en vooral aan de hangoren.

De *boergeit* uit Zuid-Afrika is wit met bruine hals en kop. Deze soort is sinds '92 op het eiland. Dan is er nog de *saanengeit*, een weinig gewilde witte melkgeit uit Europa die hier niet zo goed kan aarden.

De eerder genoemde *blackbelly* is dus een schaap met geitige kenmerken. Zij werd ongeveer twintig jaar geleden geïmporteerd vanuit Barbados.

Alle rasdieren hebben op de lokale geit voor dat ze meer jongen kunnen produceren en meer gewicht (lees: slachtvlees). Door hun snellere groei hebben ze ook meer voedsel nodig, maar met een uitgekiend *voerschema* zijn de voordelen uit te buiten.

LVV houdt ze om de lammeren te verkopen aan de veehouders die ze dan weer kunnen kruisen met de lokale geit en aldus tot rasverbetering kunnen komen. Op Klein Kwartier zijn onlangs zes dekhokken van stevig ijzer geplaatst. Hier kan de veehouder zijn geiten ter dekking brengen à raison van 75 cent per geit per dag.

Joubert studeerde in Deventer en specialiseerde zich in Schotland. 'Britten hebben veel ervaring met veeteelt in de tropen'. Hij vindt geiten 'heel attent, ze letten veel beter op dan schapen'. Het blijkt dat geiten met akoestische signalen ('beeeeeh') de kudde bij elkaar houden. Onderling is er sprake van *pikorde*, een soort hiërarchie die aangeeft welke geit er voorrang heeft bij het grazen. Onenigheid over de rangorde leidt wel eens tot vechtpartijen. Bij de anglo-nubians worden al vroeg de horens weg gebrand om verwondingen te voorkomen.

Geiten (en schapen) zijn gezonde beesten; het risico voor de veehouder door ernstige ziekten is vrijwel nihil. Alleen bij de opfok van lammeren komt wel eens *coccidiose* voor, een overigens niet dodelijk verlopende aandoening.

LVV wil meer inzicht krijgen in de nagestreefde rasverbetering en is daarom bezig een registratiesysteem op te zetten. Joubert: "De gegevens gaan niet naar de belastingdienst of zo. Wij willen via registratie nagaan hoe de teelt verloopt. Als de veehouder met geiten komt om te dekken, is registratie daarom verplicht."

DUUR

Bij het opzetten van een intensieve veehouderij heeft LVV twee problemen: het tekort aan fokmateriaal en de vrij hoge prijs van veevoer. Aan dit laatste kan iets worden gedaan door in het ruwvoer papier, karton en rijstafval te verwerken. Ook *bierborstel*, afval van de bierfabriek, en oud brood komen in aanmerking. Soms kan de veehouder door het kweken van *maïshi chiki* aan goedkoop voer komen. Te Bandabou ziet men nogal eens geitenhouders langs de weg groenvoer voor hun beesten verzamelen in plastic zakken.

Joubert heeft berekend dat een mestbedrijf van 500 geiten aan voer ongeveer 25.000 gulden per jaar gaat kosten. Eén ding is duidelijk: de intensieve geitenhouderij vereist een bedrijfsmatige aanpak waarbij de groei van de dieren en het voerschema scherp in de gaten gehouden moeten worden.

De vraag naar rasdieren is 200 - 300 per jaar, terwijl LVV er 80 - 100 kan leveren. Het is een chronisch tekort dat de dienst wil oplossen door er een paar duizend te importeren vanuit de Verenigde Staten. Maar dan moeten er wel toezeggingen en vooruitbetalingen zijn van veehouders om dieren aan te kopen. Im bepaalde gevallen heeft LVV het transport gesubsidieerd tot maximaal 500 gulden per stuk.

LVV is bezig om, samen met DROV, een vorm van beheer op te zetten voor een terrein van 400 hectare op Groot Sint Joris om projecten voor intensieve veehouderij op te laten zetten. Het is de bedoeling om serieuze veehouders hier de gelegenheid te geven om zo'n bedrijf te starten. Controle is nodig om erop toe te zien dat het terrein alleen gebruikt wordt voor veeteelt en dat er geen illegale bouwsels verrijzen.

Er staan bij LVV bijna 500 veehouders geregistreerd en ongeveer 20.000 dieren zijn geteld. Een opmerkelijk verschijnsel is het grote aantal spoorloze verdwijningen van geiten via diefstal en clandestiene slachtingen. De officiële prijs is 3,50 gulden per kilo levend gewicht en een geit weegt al gauw 20 kilo.

Volgens het slachthuis worden er jaarlijks 3.500 geiten geslacht. Joubert: "Volgens ons moeten het er twee of drie keer zoveel zijn. Als je er 20.000 hebt geregistreerd waarvan de helft vrouwtjes die gemiddeld een lam per jaar krijgen, dan heb je jaarlijks een aanwas van tienduizend beesten. Zelfs als een groot aantal door ziekte zou overlijden, zeg 30%, is dat aantal nog altijd twee keer zo hoog als het aantal geslachte dieren. Maar het totale aantal beesten neemt jaarlijks nauwelijks toe, dus waar blijven die dan?"

Volgens Joubert is er veel gestolen vlees in omloop. "Soms worden dieren *at gunpoint* afgevoerd. Maar je verneemt het altijd van horen zeggen. Ik kan er dus geen harde uitspraken over doen."

Het gebeurt wel dat ouderen hun kudde wegdoen vanwege de voortdurende beroovingen.

DE GEIT behoort tot de eerste bewoners van Curaçao, maar het is moeilijk te achterhalen hoe lang zij er al rondloopt. Vermoedelijk is zij al in de zestiende eeuw geïntroduceerd door de Spanjaarden. In het boekje over landhuis Ascencion vermeldt Kamerbeek dat de Spaanse factor van onder andere Curaçao, Juan de Ampués, zaden en vee uit Europa importeerde.

De Encyclopedie van de Nederlandse Antillen weet dat 'de extensieve geitenteelt al door de Spanjaarden in 1534 werd beoefend'.

Na de komst van de West Indische Compagnie in 1634 bericht Johan de Laet dat de Indianen een grote veestapel hadden. Misschien was de geit toen al zo'n normaal verschijnsel dat zij niet apart genoemd werd.

Uit een telling van 1700 blijkt dat er in het oosten van Curaçao - Duivelsklip en Oostpunt - 2693 geiten en 2613 schapen waren.

VOOR de geit wordt een nieuwe toekomst uitgestippeld. Niet meer banjeren langs de weg, zoals zij eeuwen lang deed, maar produceren in de intensieve veehouderij is de bedoeling.

Vrijwel zeker verdwijnt daarbij ook de *lokale geit* : het bruin- tot beigekleurige beest van zuid-Europese afkomst, dat men in groepjes van drie, vier of meer de weg kan zien oversteken, op zoek naar voedsel in het meestal dorre kreupelhout.

Bij dit soort beweiding heeft de geit (te) veel grond nodig. De eeuwen lang toegepaste extensieve geitenhouderij raakt in conflict met de toenemende urbanisatie; grond is een schaars goed aan het worden. Voor de intensieve teelt is een ander type geit nodig.

De meer robuuste *anglo-nubian* uit noord-Afrika en vooral de *boergeit* - oorspronkelijk uit Zuidafrika -moeten door kruisingen het lokale ras meer produktiecapaciteit geven wat nakomelingen en kilo's slachtvlees betreft.

Verdwijnt de loslopende, lokale geit langzaam uit ons midden, net als de Dividivi? Het zou een einde maken aan veel ergernis over het lukraak wegeten van planten en heesters, maar ook aan een typisch kenmerk van het Curaçaose landschap.

De lokale geit heeft dus haar langste tijd gehad, maar hoe gaat de toekomstige eruit zien?

De vijf jaar geleden opgerichte agrarische vereniging Nomeku - *Nos Mes Kuminda* - gaat criteria opstellen waaraan een goede geit moet voldoen. Tijdens de jaarmarkt op zondag 6 augustus bij het landhuis Groot Santa Marta zal er een wedstrijd zijn voor geitenhouders wie de beste geit heeft gefokt.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak Solange Isselt

50 Jaar geleden stierf Hiroshima

= door Frans Bothof) =

DEN HAAG - Als de hel bestaat, is het voor alle zondaars te hopen dat ze niet zo verschrikkelijk is als de atoomaanval op Hiroshima en Nagasaki. Want wat zich op 6 en 9 augustus 1945 in die Japanse steden afspeelde, maakt Dante's inferno tot een liefelijk Walt Disney-sprookje.

Een van de ooggetuigeverslagen werd gemaakt door een Nederlander, René Schafer, die gevangen zat in Fukuoaka 14, een kamp ten zuiden van Nagasaki. "Toen ik plat op mijn buik lag, flitste er boven mijn rug een fel licht op. Ik voelde de hitte van het licht over me heen strijken, me nergens rakend omdat ik me met kracht tegen de bodem van de greppel drukte. Daarna volgde een donderslag die tienvoudig in de grond scheen na te dreunen. Het werd stikdonker. (...) zo overtuigend was de verwoesting dat ik meende voorbij het einde van de wereld te leven. Ik zag mensen met kleren in flarden van het lijf gerukt. Toen ik beter keek zag ik gepelde mensen, badend in bloed, en ik hoorde ze huilen. Ze liepen als kippen zonder kop en vallend door en over de puinhopen."

'GELUK'

Op maandagochtend 6 augustus 1945 om 8.15 uur werd vanuit de B-29 bommenwerper 'Enola Gray' de bom op Hiroshima geworpen. Vanaf een hoogte van 9600 meter. 43 seconden later en 9020 meter lager explodeerde het 20 kiloton wegende projectiel. Er volgde een blindmakend flitslicht en een on-aardse hitte van tussen de 3000 en 4000 graden Celsius. Degenen in de nabijheid van de plaats van de explosie hadden '-geluk'. Zij stierven onmiddellijk, losten op in rook of bleven achter als een klein hoopje as. Verder weg veroorzaakte de hittestraal verbrande oogbollen en ernstige verminkingen.

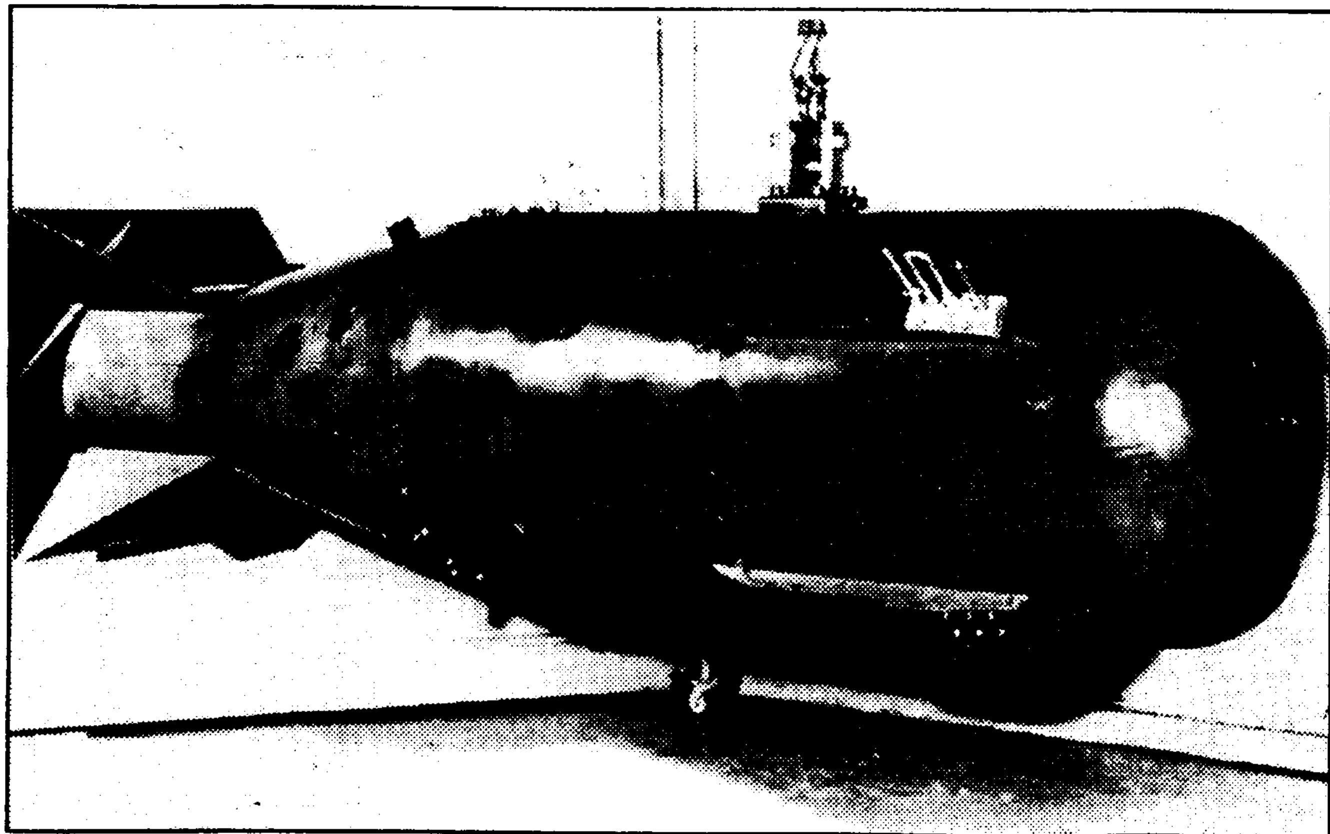
"Vrouwen wier huid om hen hing als een kimono. Vooral handen en armen, die bij de lichtflits ter bescherming voor het hoofd waren gehouden, hadden ernstige brandwonden. Door de pijn hield men de verbrande ledematen strak voor zich uit: Een macaber beeld van wandelende geestverschijningen. In shock probeerden ze hun verbrande lijven te vrijwaren van elke aanraking. Ze stommelden naar de rivier. Want door de hitte waren ze uitgedroogd. Ze kreunden om water."

Tachtigduizend mensen stierven direct. Zo'n vijftigduizend bezweken de daaropvolgende maanden aan de gevolgen van de ernstige verbrandingen, het radioactieve gif of de opgelopen zware shock. Tienduizenden overlevenden liepen leukemie of andere vormen van kanker op, doordat zij bloot hadden gestaan aan radioactiviteit.

'FAT MAN'

Bij de plutoniumbom bijgenaamd 'Fat Man' (dikke man), die drie dagen later boven Nagasaki werd gedropt, vielen eveneens ver boven de honderdduizend slachtoffers, die hetzelfde doormaakten als de mensen in Hiroshima.

De verschrikkingen van de atoombom hebben de vraag opgeroepen of het allemaal wel nodig was. Twee kwesties overheersten in deze, met name door historici, gevoerde discussie. De eerste was of Japan, dat tenslotte de oorlog al verloren had, zich ook zonder de atoombom zou hebben overgegeven. De tweede was de veronderstelling dat de Amerikaanse politici bij hun besluit het atoomwapen in te zetten meer keken naar hun streven de Sovjetunie te intimideren om zo een beter onderhandelingsresultaat over het na-oorlogse Europa te krijgen.

NEW YORK - Zo zag de atoombom eruit die op 6 augustus 1945 op Hiroshima werd geworpen. Het was een bom van 20-kiloton van het type 'Little Boy'.

In 'Atomic diplomacy' (1965) weersprak Gar Alperovitz de beweringen van president Harry Truman dat de bom de enige manier was om een grootschalige en veel mensenlevens kostende Amerikaanse invasie van Japan te voorkomen. Volgens Alperovitz waren er voldoende alternatieven: De eis tot onvoorwaardelijke overgave versoepelen, het werpen van een atoombom op onbewoond gebied als demonstratie van de nieuwe Amerikaanse vernietigingskracht of afwachten wat de gevolgen zouden zijn van de Russische deelname in de oorlog tegen Japan.

Ook historici die het niet met Alperovitz eens zijn, beweren dat Truman c.s. het aantal Amerikanen dat zou sneuvelen bij de invasie van Japan sterk overdreven. Zij ontkennen dat de atoombom wellicht zo'n half à één miljoen Amerikanen het leven heeft gered. Zij baseren zich daarbij op documenten van het ministerie van Defensie volgens welke bij een grootschalige invasie maximaal 40.000 slachtoffers aan Amerikaanse kant zouden vallen.

GEEN TWIJFEL

Inmiddels, zeker na het verschijnen van David McCullough's biografie van Harry Truman een paar jaar geleden, is duidelijk dat bij de Amerikaanse beleidsmakers nooit enige twijfel heeft bestaan over het inzetten van de atoombom. Die moest zo snel mogelijk tegen Japan worden gebruikt, zonder waarschuwing vooraf, en gericht tegen, vooral, een militair doel. Hiroshima was, behalve een groot bevolkingscentrum, ook het zuidelijk hoofdkwartier van het Japanse leger.

In Potsdam werd Stalin geïnformeerd over het bestaan van de atoombom. Maar dat maakte de Sovjetleider niet minder onbuigzaam. Via spionage wist Moskou al van het bestaan van het nieuwe wapen af en het was begonnen met de ontwikkeling van een eigen kernwapen. De Amerikaanse bom faalde als intimidatiemiddel en Stalin bleef bij zijn eisen die later zouden leiden tot de Koude Oorlog.

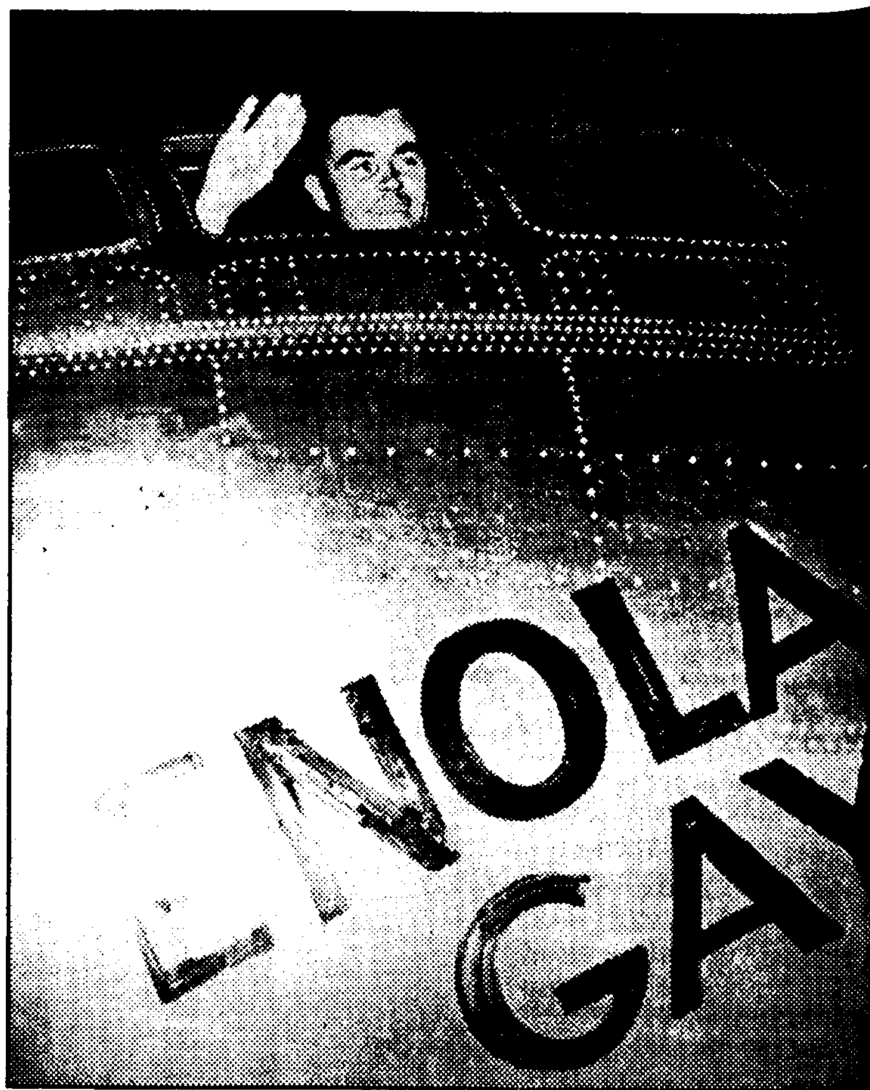
Er was wel een ander effect. De Sovjetunie had Japan de oorlog verklaard en was het door Japan bezette Mantsjoerije binnengevallen. Als Japan zich niet gauw zou overgeven, was de kans levensgroot dat Truman ook over de na-oorlogse toekomst van Azië met Stalin om de tafel moest. Dat weinig aantrekkelijke vooruitzicht kon slechts worden voorkomen als Washington het Japanse leger zo snel mogelijk tot overgave dwong. Ook daarom lag het gebruik van het atoomwapen voor de hand.

Voor de Amerikaanse minister van Oorlog, Henry Stimson, kon de atoombom slechts een einde aan de oorlog maken als de schok zo groot mogelijk was. Stimson was verontrust door de kamikaze-acties van Japanse piloten en het sneuvelen van 12.000 Amerikaanse mariniers op Okinawa, waar de Japanners de eigen bevolking opofferden en kansloos doorvochten tot de dood. De angst voor een bloedbad als circa 1 miljoen Amerikaanse militairen Japan binnenvielen was groot. Voor de minister was elke Amerikaanse militair die gespaard kon worden, het werpen van de A-bom waard.

Daarbij kwam dat hoe langer de oorlog duurde, hoe normaler het bombarderen van steden werd gevonden. Eerst was nog verontwaardiging over het Japanse bombardement op Shanghai (1937) of het Duitse op Guernica (1937) of Rotterdam (1940). Maar vanaf '43 waren de bommen op Duitse en later op Japanse steden slechts statistieken waarover geen moreel oordeel werd gegeven.

Op 9 en 10 maart 1945 voerden 300 B-29 een aanval uit op Tokyo met napalmachtige brandbommen. Meer dan honderdduizend mensen vonden daarbij de dood. Een maand eerder was Dresden volledig verwoest. Op 14 mei troffen 500 B-29s Nagaya, een van Japans belangrijkste industriecentra. "Het grootste bommentapijt uit de geschiedenis", schreef de New York Times, niet zonder trots.

Al deze bombardementen veranderden niets in de houding van het Japanse oorlogskabinet. De verklaring van Potsdam, waarin de onvoorwaardelijke capitulatie van het Japanse leger werd geëist, legden keizer Hirohito en zijn krijgsheren terzijde.

NEW YORK - Op deze archieffoto ziet men de luitenant-kolonel Paul Tibbets kort vóór zijn vertrek met de ~'Enola Gay', de B-29 bommenwerper van waaruit de atoombom op 6 augustus op Hiroshima werd gegooid. De hele stad werd met de grond gelijk gemaakt en ruim 87 duizend mensen verloren het leven. Kort daarna capituleerde Japan. De cockpit van de 'Enola Gay' staat sinds kort in het Air and Space Museum Washington.

De Japanse minister van Oorlog, generaal Anami, wilde doorvechten, zelfs nadat de bom op Nagasaki was gevallen. Hij keek uit naar een grote veldslag op Japanse bodem, al was het maar als eerbetoon aan de gesneuvelden. "Zou het niet buitengewoon zijn voor de gehele natie te worden vernietigd als een mooie bloem?"

EINDE

Het was uiteindelijk de keizer zelf die besloot een einde aan de oorlog te maken. "We moeten het ondraaglijke dragen." In zijn rede voor het Japanse volk verklaarde Hirohito dat Japan vooral was verslagen omdat de vijand een nieuw en uiterst wreed wapen had ingezet. Hij wist bovendien een voorwaarde aan de onvoorwaardelijke capitulatie te verbinden: Het behoud van het keizerschap. "Maar", zo voegden de Amerikanen daaraan toe, 'wij bepalen hoe zij hun keizer kunnen behouden'.

President Truman heeft altijd verklaard nooit enige spijt te hebben gehad. Zijn redenering is simpel en maakt alle verschrikkingen van de atoombom minder relevant. "Stel je voor dat ik het niet had gedaan en er waren nog tienduizenden Amerikanen gesneuveld. Hoe had ik later kunnen verantwoorden dat ik een wapen in handen had, dat de oorlog eerder kon beëindigen, maar dit niet heb gebruikt?"

Soeharto-clan beheerst zakenwereld

= door Erik Beijen =

JAKARTA - In Indonesië zijn de economische machtsverhoudingen langzaam maar zeker aan het veranderen. De etnische en vaak christelijke Chinezen, die al sinds mensenheugenis de economische touwtjes in handen hebben, moeten steeds meer economische macht afstaan aan inheemse Indonesiërs, de zogeheten 'Pribumi' (Kinderen van het land).

En prominent binnen deze nieuwe elite zijn de kinderen van president Soeharto. Dit leidt niet alleen tot gemopper in de Indonesische middenklasse, waarnemers vrezen ook dat vriendjespolitiek op zo'n grote schaal uiteindelijk zal leiden tot inefficiënte bedrijven. En dat kan een rem kan zetten op de Indonesische ambities om uit te groeien tot een van de Aziatische tijgers.

Wie Indonesië zegt, zegt Soeharto. De meeste Indonesiërs hebben nooit een andere leider gekend dan deze voormalige generaal. In 1993 werd hij gekozen voor een zesde ambtstermijn. Dat Soeharto zou worden gekozen stond bij voorbaat vast. Tegenkandidaten waren er niet.

Het enige waar men aan twijfelde was of Soeharto wel belangstelling zou hebben voor wat toen gezien werd als zijn laatste termijn. Nu, een paar jaar verder, gaan sommige waarnemers er al van uit dat de inmiddels 73-jarige Soeharto zich in 1998 voor de zevende keer beschikbaar zal stellen.

DYNASTIE

En al die jaren hebben zijn familieleden niet stil gezeten. "De belangrijkste vraag is wat hij zal achterlaten: Een nalatenschap of een dynastie", zei een Chinees-Indonesische zakenman ooit tegen 'The Economist'. Het lijkt er steeds meer op dat het een dynastie wordt.

Gedurende lange tijd was de gehele zakenwereld in handen van de Indonesiërs van Chinese afkomst, tot grote onvrede van de oorspronkelijke Indonesiërs. Met regelmaat braken er anti-Chinese rellen uit. De president wees ter geruststelling op de toenemende macht van de Pribumi. Dat de twee grootste industriële reuzen die niet in handen zijn van de Chinezen, Humpuss en Bimantara, eigendom zijn van zijn familie, vermeldde hij niet.

President Soeharto heeft zes kinderen. De drie met de meeste invloed in het bedrijfsleven zijn: dochter Siti Hardijanti Hastuti (bijgenaamd Tutut) en zijn zoons Bambang Trihatmodjo en Hutomo Mandala Putra (bijgenaamd Tommy).

Tutut is eigenaar van de Citra Lamtoro Gung Group, Bambang leidt de Bimantara Group en Tommy, de jongste, bezit de meerderheid van de aandelen van de Humpuss group. De resterende aandelen zijn in handen van Sigit Harjojudanto, de oudste zoon van Soeharto, die daarnaast ook bijna 20 procent bezit van de grootste Indonesische privé-bank.

Deze drie conglomeraten omvatten een veelheid aan bedrijven waaronder luchtvaartmaatschappijen, olieverwerkende en exporterende bedrijven, wegenbouwers, autodealers, bandenfabrieken, radio- en televisiestations, tolwegen, houtverwerkingsbedrijven, uitgeverijen en pharmaceutische bedrijven.

De echtgenoot van Tutut bezit ook een deel van Bimantara, het conglomeraat van Tommy. De twee jongste dochters van Soeharto zitten eveneens in het bedrijf van Tutut. Siti Hedijanti Herijadi, het vierde kind van de president, is bovendien eigenares van de Daya Tanta Matroa groep. Een zakenman zei: "Je kunt niet meer bij een belangrijke opdracht betrokken worden als je niet minstens een van de kinderen meeneemt."

NIET SCHADELIJK

Het feit dat de nazaten van de president in zaken zitten is op zich niet echt schadelijk voor de Indonesische economie. Wat wel een slechte zaak is, is dat zij allerlei monopolies krijgen toegespeeld en dat zij worden bevoordeeld, bijvoorbeeld bij bankleningen. Berucht is het monopolie van Tommy op kruidnagelen, het onmisbare ingrediënt van de karakteristieke Indonesische kretek-sigaret.

Bambang heeft tot verdriet van de boeren op west-Kalimantan het monopolie van een daar groeiende zuidvrucht in handen. Een ander voorbeeld van hoe het niet moet was de inning van kijkgeld. Dat gebeurde aanvankelijk via postkantoren. De opbrengst viel echter tegen en de overheid besloot daarop de inning te privatiseren.

Het speciaal hiervoor opgerichte bedrijf dat het geld huis aan huis zou gaan ophalen, kwam in handen van Soeharto's zoon Sigit en Sudwikatmono, een neef. Dit plan mislukte geheel, de inkomsten wogen bij lange na niet op tegen de uitgaven en het kijkgeld werd verdubbeld. Na felle protesten moest het hele plan worden ingetrokken.

Ook mevrouw Soeharto, Siti Hartinah, liet zich in het zakenleven zien. Haar bijnaam Ibu Tien, werd in de volksmond al gauw verbasterd tot Ibu Tien Persen, omdat zij, zo werd er gefluisterd, altijd tien procent van de winst voor zichzelf opeiste. Later werd zij zelfs aangeduid als madame Fifi (van fifty-fifty, de helft).

Op de lijst van rijkste niet-Chinese Indonesiërs komen veel familieleden van de president voor. Volgens een staatje uit het maandblad 'Info Bisnis' uit 1993 kwam Bambang op de vierde plaats, Tutut stond zesde en Sigit zevende. Neef Sudwikatmono was de op zeven na rijkste Indonesiër en Probosutedjo, een halfbroer van de president, elfde. Tommy kwam pas op de dertiende plaats.

Soeharto zelf zit niet in zaken, maar is wel voorzitter van enkele charitatieve instellingen. Deze zogenoemde Yayasans zijn vaak enorm groot en bezitten delen van bedrijven. Dat dit leidt tot bevoordeling mag niet verbazen. Daarbij komt dat de Yayasans geen belasting betalen en er een uiterst ondoorzichtige boekhouding op nahouden.

Gewone Indonesiërs zijn niet echt blij met de rijkdom van Soeharto's kinderen, maar zien liever dat het geld naar hen gaat dan naar de gehate Chinezen. Daarbij komt dat velen vinden dat Soeharto veel voor het land heeft gedaan, dus waarom klagen over zijn kinderen?

In het parlement wordt echter voorzichtig geopperd dat het tijd wordt de zakelijke belangen van familieleden van regeringsfunctionarissen aan banden te leggen. De kinderen van de president reageerden fel. Tutut zei onlangs: "De kinderen van functionarissen zijn gewone mensen. Zij moeten ook iets te doen hebben. Ook zij moeten hun families te eten geven."

Maar het is een teken aan de wand dat zelfs binnen het zo volgzame parlement vraagtekens worden gezet bij de ongebreidelde zakelijke activiteiten van de families van de politieke elite.

= door Hans Vaders =

Krijn Torringa: "Met Queen spoot de roze champagne als een waterval van de trappen"

Krijn Torringa, dj, flamboyant presentator voor radio en televisie, wielrenspeaker, kenner van popmuziek en eens zanger van het populaire levenslied in het aansprekende duo Bob en Brenda, 'landde' niet zo lang geleden op Curaçao, het eiland dat hij in het nabije verleden reeds diverse malen bezocht en waar hij zich nu definitief denkt te vestigen. De Amigoe had een gesprek met de 50-jarige ras-entertainer.

"Op een zeker moment", zegt Krijn Torringa, "ik kwam juist uit militaire dienst, bleek er een baantje vrij op het zendschip Veronica. Dat was van het legendarische driemanschap Dirk, Jaap en Bull Verweij. Die zaten in de textiel maar wilden wel eens wat anders. 'Nou dan beginnen we maar een zender'. Daaruit is dus Veronica ontstaan. Er werd een schip gekocht en dat ankerde voor de kust van Scheveningen even buiten de territoriale wateren."

"Zo'n 3 mijl, dat was niet zo gek ver weg, maar in ieder geval was de komst van het schip voor Nederland een ongekende sensatie. Er heerste diepe onvrede met de gevestigde omroepen. Die waren allemaal vrij stug en star, calvinistisch, overdreven vroom en bekrompen, daar kon bijzonder weinig door de beugel. Iedereen zat er in het bekende kleurloze keurslijf gebakken en daar kwam dan ineens heel vrij en vrolijk een zender met hele spontane programma's, die allemaal door enthousiaste jongens en meiden gemaakt en aan elkaar gepraat werden."

"Dat was voor Nederland een verfrissende ervaring. De zender was overigens nog niet zo sterk, maar het was voor de Nederlandse incrowd in ieder geval iets ongekends, tot grote onvrede van de omroepclubjes, het bestaande publieke bestel, maar goed, het werd desondanks getolereerd. Ik denk dat het vanaf het begin een uitgemaakte zaak was waarom we niet onmiddellijk uit de vaart werden genomen. Het heette illegaal te zijn maar de Verweij's hielden zich heel stipt en keurig aan de Nederlandse wetgeving. Iedere maand werd er een grote dot belasting betaald om de Nederlandse schatkist te spekken en dat beliep op een gegeven ogenblik een voor die tijd astronomisch bedrag. De reclamegelden stroomden namelijk binnen. Iedere snuggere reclamejongen wil bij ons de ether in."

"Vanuit de Scheveningse haven voer altijd een klein sleepbootje dat ons iedere week de nodige proviand bezorgde, en daarmee werden we ook afgelost, meestal een week op en een week af. Maar er werden ook flink wat programma's in een opnamestudio in Hilversum op de band gezet. Die werden in waterdichte kisten aangeleverd, want er viel weleens iets in het plomp, maar goed, daar werd dan niet om getreurd."

"Ik zat veel op het schip maar ook in de studio. Het was de facto een hele wilde, een hele leuke spannende tijd. De publieke omroepen zaten echter niet stil. Dat werd dus Hilversum 3, geafficheerd als de enige, de echte popzender. Dat moest dus eind jaren zestig de tegenhanger worden van radio Veronica."

TRANSFER

"Op het schip zaten Joost de Draaijer, Tineke, een Eddy Becker, een Jan van Veen. Op een gegeven moment hebben de meesten van ons een lucratieve transfer naar de wal gemaakt. Zoiets als voetballers van de ene topclub naar de andere. Eddy Becker ging bij voorbeeld naar de NCRV, Giel Montanje naar de TROS en ik koos voor de AVRO. Daar heb ik toch zeker zo'n twintig jaar gewerkt."

"Zeg maar van begin zeventig tot begin negentig. Ook daar een schitterende tijd gehad, zowel bij de radio als de televisie. Ik heb bij voorbeeld begin zeventiger jaren samen met Meta de Vries een programma gemaakt waar artiesten die een plaatje gemaakt hadden even langs konden komen. Die kregen dan een kort interview en daarna werd hun nieuwe single gedraaid. Dat sloeg echt aan bij de mensen. Het programma had een enorme luisterdichtheid en dan praat je echt over een paar miljoen luisteraars", vertelt de besnorde entertainer enthousiast.

Torringa: "In dat programma kwamen niet alleen Nederlandse artiesten, maar ook een hoop buitenlanders die op dat moment in Nederland optraden op de proppen.

■ *Een 'vermomde' Krijn Torringa met zangcoryfee Willeke Alberti in Top Pop tijdens de presentatie van haar hitsucces 'Carolientje'.*

Wij hebben bij voorbeeld Gilbert O'Sullivan en Engelbert Humperdinck op bezoek gehad. Dat ging meestal als volgt. Wij zaten in de studio en de gang naast de studio deed dienst als een soort wachtkamer. Daar stond iedereen keurig op zijn beurt te wachten."

"Nu, ik loop even de gang in, Meta was bezig met een andere gast, en daar staat een man in een keurig driedelig pak. Bleek de manager van een nogal lange, slungelachtige figuur te zijn. Die komt op me af. 'Hello, nice to be here, can I come in your show and have an interview'. Natuurlijk want daar zijn wij hier voor. 'Yes, I just made my first record and I should be very pleased to be in the show. Nou, dat was dus Engelbert Humperdinck met zijn hit *'Please release me'*. Die man is nog steeds een absolute wereldster, waar je dus niet meer bijkomt, maar ik vind het wel leuk dat zo'n man in mijn programma zat toen hij pas begon met zijn carrière."

"Je hebt als discjockey natuurlijk wel een stukje macht in handen. Maar je kunt een plaat wel tien- of honderdduizend keer draaien, maar als het publiek het nummer niet oppikt dan wordt die schijf gewoon niet verkocht. Dan is het een regelrechte flop. Het publiek heeft uiteindelijk het laatste woord. Je kunt natuurlijk een plaat die je zelf leuk vindt vaak draaien en bij succes je op de borst slaan en denken dat jij persoonlijk aan die doorbraak hebt bijgedragen, maar nogmaals het ligt er echt aan of het publiek geïnteresseerd is."

"Iedereen kreeg bij mij wel een kans. En dat waren niet alleen de grote popjongens, het varieerde zelfs tot de Zangeres zonder Naam en Corrie Konings en natuurlijk onze Imca Marina. Het was een stuk gezelligheid. De mensen hoorden niet alleen de man of vrouw in kwestie zingen maar ze maakten ook een babbeltje."

"Ik heb ook een paar jaar een verzoekplatenprogramma gedaan. Dat was vrij populair aan de reacties te merken. Het heette Postbus 700 en daar kwamen wekelijks honderden kaarten binnen van mensen die iets wilden laten draaien met groeten of felicitaties. Daar werd een man van de afdeling Lichte Muziek van de AVRO speciaal voor ingezet om al die kaarten uit te zoeken, iedere week, zoveel postzakken werden er binnen gedragen."

TOP POP

Discjockey Ad Visser bracht inmiddels solo 'Top Pop' op de televisie. Week in, week uit. Hij kon dus nooit met vakantie. Hij mocht ook niet ziek worden. Door regisseur Rien van Wijk werd Torringa toen benaderd om Top Pop te doen. "Ik ben toen echt voor de leeuwen gegooid. Van 1974 tot 1980, dus zes jaar lang, hebben Ad en ik het bij toerbeurt gedaan. De ene week Ad de andere week ik."

"Doordat het om een uniek programma ging, kwam de hele wereldtop van artiesten voorbij. Een leuke anekdote. Op een gegeven moment hadden we de groep Queen, toentertijd waanzinnig populair, in de uitzending gehad. Die hadden ook een groot concert 's avonds in het Rotterdamse Ahoy. Daar moest ik voor Top Pop nog een reportage gaan maken. Na het concert maakten we in de kleedkamer nog wat interviews met de jongens. Die zaten maar een beetje sip voor zich heen te staren. 'No women, no booz, no coke'. Gaan stappen ja, maar in Rotterdam viel zoals bekend nooit enige bliksem te beleven na twaalf uur 's avonds."

"Amsterdam dus, maar het moest wel een gezellige, toffe tent zijn met een paar leuke aanhankelijke dames. Theo Heufft, de eigenaar van Yap Yum, was toen al een kennis van mij. Dus wij in grote, glimmende limousines naar de club. Het zal 's nachts om een uur of drie geweest zijn dat we daar naar binnen rolden. Tevoren had ik Theo gebeld, en toen hebben die mannen het gepresteerd om samen met de dames daar tussen drie en vijf uur een rekeningetje op te bouwen van maar liefst 30.000 gulden. Waarbij dan wel de roze champagne als een waterval de trap afspoot. Leadzanger Freddy Mercury had het overigens ook buitengewoon naar zijn zin met een hitsige barman. Een ervaring die ik mijn leven lang niet meer vergeet."

"Verder had je in Hilversum de Wisseloord-studio van Philips Phonogram. Dat was zo'n beetje de beste studio van heel Europa met een surplus aan geavanceerde apparatuur en daar namen ook een heleboel grote jongens hun platen op. Dan werd er een villa gehuurd waar geleefd en geslapen werd. Overdag was men dan in de studio waar ook werd gegeten. Zo'n studio werd dan bij voorbeeld voor een half jaar gehuurd. Elton John produceerde daar, de Beach Boys liepen er rond, Tina Turner nam langspelers op. Ook grote groepen als Status Quo en Bon Jovi zaten voor lange periodes in die studio. En niet te vergeten de Rolling Stones."

"Mick Jagger is een fervent liefhebber van Amsterdam. Die jongens zaten maandenlang overdag in de studio op te nemen, maar er waren ook momenten waarop ze even vrij hadden. Mick vond het altijd geweldig om in de kantine van Phonogram, dat is een heel aardig artiestenverblijf, in zijn vrije tijd voor barkeeper te spelen. Dan stond hij daar gewoontjes achter de bar de drankjes in te schenken. Het was Mick voor en Mick na, hij kende ons en wij kenden hem."

"Tot het op een ogenblik gebeurde dat wij met een paar collega's aan de bar een kelkje dronken en er komt me daar een man binnenstappen die kennelijk niets met de platenwereld van doen had. Die gaat ook aan de bar zitten. Jagger stond erachter. Die man zegt, ja wist hij veel, 'meneer mag ik van u een kopje koffie'. Mick Jagger kijkt naar hem, vertrekt geen spier en zegt dan met die fameuze smile van hem 'Oh yes sir, no problem, do you want milk and sugar'. En die man zegt, 'ja alstublieft melk en suiker'. Mick Jagger: "Can I have two guilders please' en die man betaalt twee gulden en Mick geeft helemaal geen krimp. Volgens mij weet die bezoeker momenteel nog steeds niet dat hij toentertijd koffie heeft gekregen van Mick Jagger van de Rolling Stones."

"Nogmaals, de Stones maakten graag opnamen in Nederland. Vooral Mick Jagger en Keith Richard. Jagger zit nog steeds veel in Amsterdam waar hij zich dan in het nachtleven stort. Hij wordt in de hoofdstedelijke dranklokalen redelijk met rust gelaten. Jagger is in de stad gewoon een bekende, maar lang niet meer zo uitzonderlijke verschijning geworden."

PROFS

"Het waren allemaal professionals die ook een normaal leven trachtten te leiden. Ze zaten nooit in grote hotels, maar ze woonden maanden aan een stuk bij de studio. Op den duur leerden ze je beter kennen en dan kan Tina Turner ook een gewoon, flirterig huisvrouwtje zijn en Elton John een wat druk pratend, kalend mannetje. Popgroepen hadden nog wel eens wat 'speciale' wensen, maar ja."

"Een paar jaar geleden ben ik bij de AVRO weggegaan. Ik heb toen nog kortstondig bij een commercieel station Holland FM gezeten, maar dat bestaat nu niet meer in deze vorm."

Mijn eerste kennismaking met Curaçao dateert uit 1980. Ik kende de acteur Kees Brusse vrij goed. Die heeft op het eiland nog een speelfilm *'Dakota'* opgenomen en was helemaal lyrisch van de Antillen. Kees opperde dat we maar eens samen met de vrouwen naar de Antillen moesten. We hebben toen met zijn vieren in zes weken alle eilanden 'gedaan'. En ik was toen behoorlijk onder de indruk, specifiek van Curaçao. Daarna kwam ik af en toe voor kortere of langere tijd naar het eiland."

"Iets wat ik nog wil melden, een totaal ander facet: buiten het omroepwezen hield ik mij vrij veel met sportactiviteiten bezig. Onder andere als speaker bij de wielerzesdaagses onder aanvoering van 'good old' Peter Post. Peter was de wedstrijdleider en heeft mij erbij gehaald om de boel een beetje aan elkaar te praten. Dat heb ik gedaan van 1973 tot 1989 bij de Zesdaagse van Rotterdam in Ahoy. En ook 10 jaar de Zesdaagse van Maastricht. Ik heb een paar jaar in Antwerpen hetzelfde werk gedaan en ook nog in Duitsland, met Patrick Sercu, een bekende Belgische wielrenner. Patrick was daar wedstrijdleider. In Duitsland heb ik in Keulen gewerkt, in Münster, in Stuttgart en Bremen. En dat ging allemaal in het Duits. Volgens de kranten was ik een soort kloon van Rudy Carell. Een groot feest, Zoetemelk, Raas, valpartijen, dope, het was één groot spektakel."

"En sociaal werker geweest in Argentinië tijdens het WK voetballen in 1978. De planning was om daar veertien dagen te blijven. De eerste ronde halen zat er wel in dachten de Nederlandse voetballers en bondsbobo's, maar daarna zouden we er toch wel uitvliegen. Uiteindelijk werden dat zes weken tot en met de finale toe in Buenos Aires."

"We waren allemaal eigenlijk heel blij en opgelucht dat we toen in de slotfase toch nog verloren. Er hing een raar, sinister sfeertje met die meneer Videla. Het stadion was omringd door pantservoertuigen, hele horden soldaten met getrokken geweer stonden paraat. We zaten daar met zo'n twintig Nederlanders in het stadion samen met 120.000 helemaal uit hun bol gaande, knettergekke Argentijnen. Ik heb het idee dat als Nederland die wedstrijd gewonnen zou hebben we echt niet levend dat stadion uitgekomen waren."

"Bij dat WK-team zaten een paar fervente stappers, zoals Johnny Rep en Willem Suurbier. Die vonden alles best en had het kampioenschap nog een half jaar geduurd, dan hadden ze die tijd ook wel in gemoede doorgebracht. Ze amuseerden zich kostelijk. Maar je had ook de gebroeders Willy en René van de Kerkhof en die hadden zich eigenlijk 'mentaal' ingesteld op een verblijf van twee, zeg maar drie weken, dus hooguit voor de eerste en tweede ronde. Die begonnen op een zeker moment in Buenos Aires amok te maken met Jacques Hogewoning, de hoge baas van de KNVB. Willy en René eisten dat hun vrouwen zouden overkomen. Zo niet dat stapten ze op het eerste vliegtuig naar Nederland. Dan maar geen finale voor de 'stofzuiger' en zijn tweelingbroer, zo simpel lag dat. Paniek in de tent."

"In een spoedvergadering is toen besloten de vrouwen dan maar koste wat kost over te laten komen. En die stonden inderdaad een dag later in Buenos Aires. Toen werd gezegd, 'luister eens Krijn, die mannen mogen best af en toe het trainingskamp uit en een uurtje in een hotelkamer doorbrengen, maar verder moeten die dames bezig gehouden worden'. Dus het werd mijn taak om zo'n vier dagen tot de finale de hele dag met de dames te winkelen, koffie te drinken en te lunchen. Ik was zo'n beetje een soort van veredelde animeerheer. Daaraan heb ik overigens nog wat mooie aandenkens van de KNVB overgehouden, een aansteker en een sigarettehouder."

TALENTENSHOW

"Ik zit nu al weer ruim een half jaar op Curaçao. Op een gegeven moment heb ik gedacht: 'Ik kan me niet voorstellen dat er hier helemaal geen talent op het eiland rondloopt'. Er is namelijk best wel talent te vinden, want je hoort af en toe in bepaalde cafés artiesten zingen. Goede kwaliteit, maar het moet er uit komen. En wat is dan aardiger om een talentenjacht op te zetten. Een soort soundmix show à la Henny Huisman. De lokatie van het Curaçao European Talent Contest 1995 is Landhuis Jan Kock."

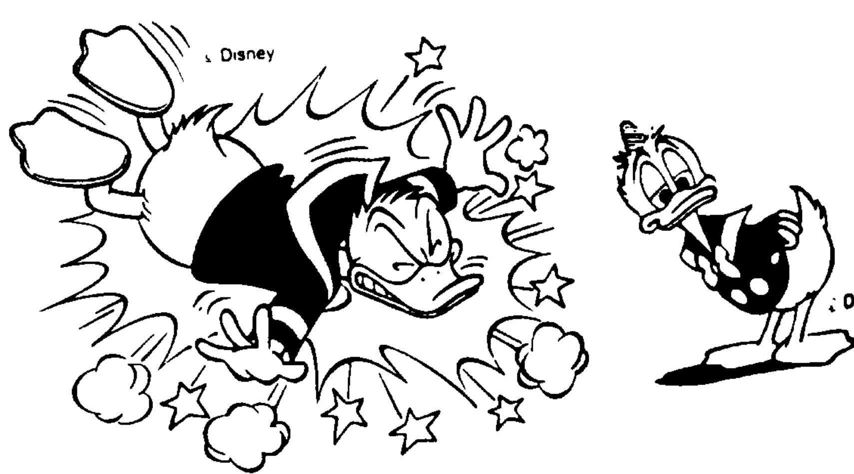
"We hebben een inschrijfmogelijkheid opengesteld voor kandidaten om zich aan te melden (tel. 625152). Er komen zodoende een aantal voorrondes en twee halve finales met een finale begin december. Niemand blijft echter met lege handen staan, we hebben een leuk prijzenpakket voor elke deelnemer. De uiteindelijke winnaar of winnares krijgt een heel aantrekkelijke prijs. Men krijgt een vliegticket aangeboden naar Nederland met een verblijf van een week in Nederland, plus een optreden in een van de bekende tv-shows, waarschijnlijk eentje van Joop van den Ende of John de Mol."

"Sponsors hebben er in ieder geval oren naar. Grote man Arie van den Bosch van Dabo ramen & deuren is er zo een. Die kwam onmiddellijk over de brug. Hij is laaiend enthousiast. De mooie Jozette van den Bosch wordt mijn assistente in de show, die 19 augustus van start gaat."

"Op Curaçao moeten er talenten rondlopen"

Disney's meest bekende tekenfiguur 60 jaar

De stilte rond Donald Duck

Wereldsbekendste eend is ongetwijfeld Donald Duck. Afgelopen jaar werd de vrolijke, driftige kwaker 60 jaar. De van oorsprong tekenfilmfiguur is zonder meer één van Disney's bekendste karakters. Desondanks is het rustig rond de eend. Tekenfilms staan zover bekend niet gepland en ook zijn verjaardag was een rustige. De enige extra aandacht die de gevederde stripheld kreeg was de Europese tournee van de 93-jarige Carl Barks; de tekenaar en ontwerper van Duckstad en zijn meeste bewoners. Het is ook deze Barks, die Donald levend houdt, door onder meer kostbare figurines te ontwerpen, die gebaseerd zijn op zijn Donald Duck en Oom Dagobert strips.

In de jaren '30 was Disney's bekendste tekenfilm- en stripfiguur de in 1928 ontworpen Mickey Mouse. Disney, die zelf zijn stem aan de legendarische muis leende, koesterde het knaagdiertje. Wel breidde Disney zijn tekenfilmstal uit met figuurtjes als Pluto en Goofy om meer diversiteit in de tekenfilms te brengen.

In de tekenfilmreeks Silly Symphonies kregen de tekenfilmkarakters een eenmalig optreden. Dat was ook de bedoeling met The Wise Little Hen. Het verhaal is simpel; Moeder Kloek voert haar piepkuikens en wordt ruw gestoord door een druk kwakende en lastige eend: Donald Duck. Op zich niets bijzonders, ware het niet dat Donald Duck in deze Technicolor-short een stem had: die van melkverkoper Clarence Nash. Deze middenstander in zuivel stond er om bekend, dat er geen dier bestond wat hij niet na kon doen. Zo kon hij ook eenden laten praten: Donald Duck. Bij de release van de film, in 1934, ging het bioscooppubliek plat voor de pratende eend. Men wilde meer Duck. Disney was met stomheid geslagen; ook al omdat het optreden van Donald Duck in eerste instantie eenmalig was. Er zat voor Walt niets anders op, dan de eend opnieuw in een film te laten optreden en wel naast Mickey Mouse in Orphan's Benefit. De heetgebakerde eend naast de brave muis gaf een schitterend contrast. Mickey was de vleesgeworden buitenkant van de Amerikaan: sexloos, braaf en vooral burgerlijk. Donald daarentegen was een heethoofd, snel op zijn zwemvliezen getrapt en bijna per definitie een kansloze in de maatschappij.

STRIPS

Voorlopig mocht Donald optreden in de Mickey Mouse tekenfilms, om pas in 1937 met Donald's Ostrich zijn

eigen serie te krijgen. Disney was ondertussen slim genoeg het succes van de eend te benutten. In 1935 verscheen het eerste boek, waarin Donald zijn eerste filmoptreden in boekvorm opnieuw beleefde. Ook in de stripverhalen kreeg Donald een steeds grotere rol. Op 7 februari 1938 kreeg de eend zelfs zijn eigen stripreeks, die Al Taliaferro tot zijn dood in 1969 tekende. Donald kon niet meer stuk. In Nederland werd de eend onder de naam Woerd Snater geïntroduceerd. Een naam die men - gelukkig -snel liet vallen.

Disney was in eerste instantie niet helemaal gelukkig met het succes van zijn eend. Mickey's populariteit, Disney's oogappel, daalde ten opzichte van Donald. Voor Disney zat er niets anders op, dan muis Mickey een spetterende comeback te geven in Fantasia. Maar wat een revival voor de muis had moeten zijn, werd echter - mede door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog - en het te geavanceerde peperdure stereosysteem - een knetterende flop.

• Origineel materiaal uit de Disneyfilm 'Bambi' (1942) is over het algemeen erg duur.

Zeer belangrijk voor de populariteit van Donald Duck bleek Carl Barks. In 1935 kwam de slechthorende Barks als gag- & storyman op Disney's tekenfilmafdeling terecht. Hij leverde onder meer de grappen voor het tekenfilmpje Donald's Nephews (1938), waarin Kwik, Kwek en Kwak voor het eerst letterlijk door Donald's bestaan fietsen. Het grappige van deze eendendrieling is dat ze een een(d)heid vormen. Ze maken elkaars zinnen af en denken identiek.

Daar waar ze Donald te slim af kunnen zijn - iets dat met name in de strips gebeurt - zullen ze dat niet laten. Enig sadisme daarbij niet schuwend. In 1942, toen Barks nog bij Disney in dienst was, maakte hij met Jack Hannah het stripverhaal Donald Duck Finds Pirate Gold om vervolgens -mede om gezondheidsredenen - thuis te gaan werken. Niet voor Disney, maar voor de uitgever van de reeks Walt Disney Comics & Stories. Rijk werd Barks niet; de hoogste prijs die hij ooit voor één pagina teken- en schrijfwerk kreeg was 45.50 dollar.

Aanvankelijk kreeg Barks scripts aangeleverd, met de mededeling te veranderen aan de verhalen wat hij wilde. Al snel bedacht en schreef Barks de verhalen zelf en voegde er eigen figuurtjes als Oom Dagobert, Willy Wortel en Guus Geluk aan toe. Zoetjesaan kreeg Duckstad gestalte. In 1967 hield de in 1901 geboren Barks het voor gezien en ging met pensioen. Als 'aardigheidje' maakte hij olieverfschilderijtjes met de Duckfiguurtjes. Voor een appel en een ei veranderde het werk van eigenaar. Tot Disney in de gaten kreeg dat de schilderijen als poster een nieuw leven gingen leiden, waarvoor geen copyrights waren betaald. Inmiddels heeft de onverwoestbare Barks van Disney toestemming gekregen weer schilderijen te mogen maken. Een olieverfje gaat momenteel voor een paar ton van de hand, terwijl de zeefdrukken, die gebaseerd zijn op het werk van Barks, in de goedkoopste vorm voor ruim driedu izend gulden te koop zijn.

Barks is ook druk doende met het ontwerpen van zogenaamde figurines; beeldjes van Donald Duck & Co. Barks is tot in de kleinste details, zoals kleur en gebruik van materiaal, betrokken bij deze nieuwe vorm van Donald Duck merchandising. De belangstelling is dusdanig groot dat de zeer beperkte oplages al in de voorverkoop zijn uitverkocht. Voor de rest is het redelijk stil te noemen rond de handel in Donald Duck-artikeltjes. In het Franse Euro Disneyland staat in een verscholen hoekje een schitterende Donald Duck theepot afgeprijsd voor slechts 25 florijnen.

WEEKBLAD

In Nederland heeft het Donald Duck nimmer aan belangstelling ontbroken. In 1952 kreeg de eend zijn eigen tijdschrift. Tot op heden is 'het vrolijke weekblad' het beste verkochte en meest gelezen kinder- en jeugdweekblad van Nederland. Ook een aantal vergelijkbare tijdschriften, waarbij series als Ducktales aan de wieg stonden, vliegen als warme broodjes over de toonbank. Maar ondanks deze belangstelling zijn er geen grootse plannen met de eend. Zijn roemruchte filmcarrière, waarin hij in The Fuehrer's Face zelfs Hitler te lijf ging, mag geen naam meer hebben. Vanaf de jaren '60 luidde de doodsklok voor de Duck-tekenfilm en kreeg Donald nog zelden een schaars hoofdrolletje in een short of een reclamefilm, om in een recente serie als Ducktales nauwelijks meer te mogen figureren. Merkwaardig, omdat deze reeks grotendeels is gebaseerd op de Duck verhalen van Carl Barks.

Disney's gezicht, Mickey Mouse, daarentegen krijgt in het gedeelte van Saint-Saens Carnaval der Dieren -onderdeel van het vervolg op Fantasia, dat voor 1997 staat gepland - wederom een hoofdrol. Disney's populairste figuur aller tijden, Donald Duck, mag voorlopig stil kwaken in zijn eigen tijdschriften, waarvan met name Europa veel varianten kent.

The Walt Disney Company zelf heeft het te druk met zijn avondvullende tekenfilms en zijn Katz and Mouse-spel om zich echt zorgen te maken over Donald Duck.

Daarbij wel zijn eigen geschiedenis c.q. pijlers vergetend, maar wie weet krijgt ook dit muisje een staartje; want wie zijn eigen 'kinderen' verloochent, verloochent zichzelf.

De eenzame hoogte van Walt Disney

Walt Disney geeft de tekenfilm het aanzien die het tot op de dag van vandaag heeft: kwaliteit. De in 1901 in Chicago geboren tekenfilmer zoekt in eerste instantie zijn toekomst in het reclamewerk. Boodschappen van adverteerders verpakt hij in grappige tekenfilmpjes. Veel geld brengen ze niet op. Dus zoekt hij andere wegen en maakt hij gecombineerde speel-tekenfilms rond het gegeven van Alice in Wonderland. Weer wat later komt Disney met Oswald, *The Lucky Rabbit* op de proppen. Als de distributeur van Oswald Disney's belangrijkste tekenaars wegkoopt zijn echter de rapen gaar. Disney besluit de rechten van zijn creaties voortaan angstvallig te bewaken.

Mickey Mouse is de eerste uit een lange rij. Disney's overgebleven tekenaars, onder wie de van Nederlandse voorouders afkomstige Ub(be) Iw(w)werks, maken de eerste Mickey-tekenfilm, Plane Crazy. Te verkopen is het filmpje niet. Een tweede gaat in produktie en zelfs een derde. Disney bedenkt dat de enige manier om zijn produkties te slijten het toevoegen van een opvallend element is. Maar wat? Al Jolsons The Jazz Singer brengt uitkomst. De film is een van de eerste geluidsfilms. Disney besluit van zijn Mickey de eerste geluidstekenfilm te maken. Hij stopt zijn laatste geld in de geluidsopname van het derde Mickey filmpje, Steamboat Willie. De muziek is gekozen, de instrumenten, waaronder koeiebellen en wasborden, staan klaar. Maar als de kostbare opname achter de rug is, heeft men een kleinigheidje over het hoofd gezien; het opendraaien van de geluidsknop. Als alles uiteindelijk toch naar wens is verlopen kan de eerste geluidstekenfilm in roulatie. De datum 18 november 1928. De plaats New York. De reacties zijn overweldigend, zo overweldigend zelfs dat de Mickeyshort meer aandacht krijgt dan de hoofdfilm waar hij aan vooraf gaat. Kortom, het publiek wil meer Mickey. A star is born!

Disney kan niet meer stuk. Wel blijft het een gevecht om de zaak financieel draaiende te houden. Tekenfilms maken is kostbaar en iets opbrengen doen ze nauwelijks. Als Disney een nieuwe reeks, waaronder The Silly Symphonies, bedenkt, eisen de distributeur en de bioscoopexploitanten, dat hij de getekende filmpjes aankondigt met 'Mickey Mouse Presenteert'. Binnen deze nieuwe reeks, waarin (klassieke) muziek centraal staat, kan Disney naar hartelust experimenteren. Na een overeenkomst met Technicolor maakt Disney in 1932 zijn eerste full-color tekenfilm, Flowers and Trees. Een Oscar is zijn deel. Mickey moet nog een paar jaartjes wachten voor hij een kleurtje krijgt. Daarvoor is dit nieuwe medium nog te duur. Disney experimenteert onderwijl lustig verder en kondigt in 1934 zijn eerste grote, getekende avondvullende film Sneeuwwitje en de Zeven Dwergen aan. Hollywood verklaart Disney voor gek. Broer Roy Disney, die de financiële kant van de onderneming runt, heeft er evenmin vertrouwen in. Toch gaat Disney van start. Het grootste probleem is dat de tekenaars de techniek om echte mensen te tekenen nauwelijks beheersen. Hij laat ze binnen zijn serie The Silly Symphonies oefenen en maakt The Goddess of Spring, een tekenfilmpje over een lentegodin. Het resultaat is ronduit bedroevend; Disney stuurt zijn mensen naar school om lessen in de

vervolg op pag. 9

Pinokkio': mooiste tekenfilm

Pinokkio is het medium tekenfilm in al zijn schoonheid. Met deze film overtreft Walt Disney in 1940 zichzelf. De tekenfilmtechniek bevindt zich op zijn hoogtepunt. De openingsmelodie When you wish upon a star wordt met een Oscar beloond en later gebombardeerd tot Disneys lijflied.

Tot op de dag van vandaag wordt Pinokkio (1940) tot de beste tekenfilms gerekend. Relatief gezien is het, met het toenmalige budget van 2,6 miljoen dollar, één van de duurste. Ook al vanwege het gebruik van Disneys nieuwste vinding om diepte in een tekenfilm te brengen, de multiplane- of meerlagen camera. Die omvat een metershoge, staande stellage waarin de geschilderde achtergronden zich op verschillende niveaus bevinden. Een mooi voorbeeld is de openingsscène van Pinokkio, waarin de camera over de daken van Pinokkio's dorp scheert om te eindigen bij Gepetto's huisje. Dat bevindt zich op de onderste glasplaat, terwijl de rest zich op de verschillende platen er boven bevindt. Door de glasplaten onderling te verschuiven ontstaat er bij het afdraaien van de film de illusie van diepte.

Hoewel Disney zeer goed kan tekenen, is hij meer een verhalenverteller. Hij acteert het verhaal van Pinokkio aan zijn belangrijkste tekenaars en schrijvers voor. Daarbij het oorspronkelijke verhaal van Collodi als basis gebruikend. Beetje bij beetje krijgt het verhaal een vaste vorm.

Tekenaars zijn druk in de weer om de hoofdfiguurtjes een gezicht te geven. Op een grote wand, het zogenaamde story-board, ontstaat het verhaal in de vorm van k(l)eurige schetsjes, met daaronder de dialogen en andere aanwijzingen. Als het verhaal zijn definitieve vorm krijgt, gaan de componisten en tekstdichters aan de slag om liedjes en ondersteuningsmuziek te schrijven. Na goedkeuring van het verhaal en de ontwerptekeningen kan het echte werk beginnen. Allereerst gaat het geluid op de band. Waar slaat een deur dicht en wanneer gaat Pinokkio praten? Het geluid wordt op een vel papier, de cue-sheet, uitgetekend. De tekenaars weten exact wanneer Pinokkio zijn mond opent, sluit en vooral welke letters er uit komen. Voor iedere seconde film moeten 24 verschillende tekeningen gemaakt worden om een goeie beweging te krijgen. Met alle voorstudies en dergelijke erbij praat je al gauw over enkele miljoenen stuks. Die worden op het Ink & Paint department met de hand overgetrokken op transparante celluloids (cels) die vervolgens aan de achterzijde worden ingekleurd. De achtergronden zijn ondertussen ook al geschilderd.

Tezamen met de cels gaan ze naar de camera-afdeling, waar ze één voor één worden gefotografeerd. Achter elkaar in de bioscoop afgedraaid komen de tekeningen tot leven om zo het verhaal te vertellen van Pinokkio. Pinokkio belandt in 1940 voor het eerst in de bioscoop. Recent verscheen dit meesterwerkje na een zeer grondige restauratie op video. Beeldje voor beeldje is de film schoongemaakt. De kleuren en het geluid zijn met behulp van een computer verfrist, terwijl het geluid eveneens met een computer is opgeknapt. Daardoor oogt en oort de gerestaureerde Pinokkio stukken beter dan het origineel.

August Willemsen: "Vertalen is een spelletje canasta"

= door Jeroen Heuvel =

Goed vertalen is in zo goed mogelijk Nederlands zo trouw mogelijk aan het origineel blijven. Maar August Willemsen is niet tevreden met zijn eigen definitie. "Wat is vertalen? Het is een vraag die elke vertaler zijn leven lang gesteld krijgt en waarop hij, als hij een goede vertaler is, nooit een bondig en bevredigend antwoord kan geven."

August Willemsen vertaalt proza en poëzie uit de Portugese en de Braziliaanse literatuur naar het Nederlands. In 1983 heeft hij de belangrijkste literaire vertaalprijs in Nederland, de Martinus Nijhoffprijs op zijn conto mogen bijschrijven. Ook als origineel auteur heeft hij zijn sporen verdiend. Zijn speciale liefde voor Brazilië, zo duidelijk aanwezig in zijn *Braziliaanse brieven*, een boek dat inmiddels aan de tiende druk toe is, heeft hem in 1985 de Van der Hoogtprijs opgeleverd. De kritiek heeft zijn vertaling van de pil *Grande Sertâo: veredas* van de Braziliaan Joao Guimarâes Rosa zijn magnum opus genoemd. Het is in 1993 bij Meulenhoff verschenen onder de titel *Diepe Wildernis: de wegen*. "Het is zo klankrijk", zegt Willemsen over het origineel. "De auteur werd verweten dat het woord meer doel op zichzelf was in plaats van het voertuig voor betekenissen. De klank en muziek is belangrijk. Hij gebruikt archaïsmen en maakt neologismen door uit vreemde talen, zoals het Engels termen te verportugezen. Hij heeft het bij voorbeeld ergens over 'esmartes olhos', nou dat bestaat niet in het Portugees, dat haalt hij zo uit het Engels. Het is een bezwerend boek."

LAUFFER

August Willemsen is enkele maanden geleden op Curaçao en Aruba geweest, op uitnodiging van onder andere de Fundashon Pierre Lauffer, het Instituto Nashonal di Idioma en het Instituto Iberocultural de Lenguas y Literatura Miguel de Unamuno. De bestaande bloemlezing van Papiamentse poëzie van Pierre Leuffer wordt geactualiseerd. Hij is gevraagd als vertaler medewerking te verlenen aan deze heruitgave. Voor hij zich echt aan het vertalen zet, wil hij in het land verblijven van de auteurs om zich meer in de cultuur te verdiepen en de werkelijkheid waarin de schrijver die hij gaat vertalen leeft of leefde van zo dichtbij mogelijk te leren kennen. Ook overleg met 'native speakers' is van essentieel belang. Hier op Curaçao zijn dat bij voorbeeld Lucille de Haseth en Sydney Joubert. In Nederland zal August Willemsen ook met (nog onbekende) Papiamentstaligen overleggen. De nieuwe bloemlezing is ook bestemd voor de Nederlandse lezer. Er komt een Nederlandstalige inleiding bij. Overigens is niet alleen August Willemsen aangetrokken als vertaler, ook Esther Jansma zal een aantal gedichten in het Nederlands overzetten.

"Wat is het verschil tussen het vertalen van proza en van poëzie? Moet je vrij of letterlijk vertalen. Letterlijk vertalen is onmogelijk want de ene taal *is* doodeenvoudig de andere niet. Het hele idee van vrij vertalen is bedacht door en voor mensen die een excuus nodig hebben voor hun tweetalige taalarmoede."

AUGUST WILLEMSEN

Tijdens zijn verblijf op Curaçao heeft August Willemsen een workshop gegeven, getiteld: *Literaire vertaling uit een vreemde taal in het Nederlands*. Voor wat betreft het theoretische deel van de workshop werd gebruik gemaakt van een syllabus met een tekst van Arthur Langeveld (*Vertalen wat er staat*) en een van Willemsen zelf (Uit: *De taal als bril*). Daaruit de volgende verhelderende citaten:

"Bij het lezende publiek heersen wat betreft vertalingen twee opvattingen. Enerzijds wordt vaak beweerd dat je een boek maar het beste in de oorspronkelijke taal kunt lezen, omdat er bij het vertalen zoveel verloren gaat. Maar dit geldt dan wel alleen voor diegenen die de taal van dat origineel ook uitstekend beheersen. De vraag is echter of er, wanneer je met een gemiddelde middelbare-schoolkennis van een vreemde taal een moeilijke tekst in het Engels of Frans gaat lezen, niet nog veel meer verloren gaat dan in de meest middelmatige vertaling.

KLAKKELOOS

De tweede opvatting, en vaak bij dezelfde mensen, is het idee dat vertaling en origineel verwisselbaar zijn, dat een vertaling hetzelfde is als het origineel. Vaak wordt een vertaling klakkeloos in de plaats gesteld van een origineel, er worden door literatuurwetenschappers zelfs uitspraken gedaan over literaire werken aan de hand van vertalingen zonder dat men zich goed bewust is van de grote verschillen tussen beide. Een gevolg van deze opvatting is dat er nog altijd boeken niet rechtstreeks vertaald worden maar via een andere taal. Een groot deel van de Nederlandse vertalingen van Japanse literatuur bij voorbeeld is via het Engels tot stand gekomen."

Als voorbeeld van de eerste opvatting wordt een bespreking van een Amerikaanse roman aangehaald "waarin de recensent kennelijk zelf een aantal citaten had vertaald. Een ervan luidde: 'Elke gaskamer is met zilver behangen'. Een wat raadselachtige uitspraak. In het Engels stond echter: 'Every gas chamber has a silver lining', een spel met de uitdrukking 'Every cloud has a silver lining', wat zoiets als 'Na regen komt zonneschijn' betekent. Dit geeft natuurlijk de sleutel tot de veratling. Deze moet zoiets worden als 'Na elke gaskamer komt zonneschijn' of 'Achter elke gaskamer komt de zon op'. Cru, maar allerminst duister. Kortom, een goede vertaling is verre te prefereren boven een half begrepen lezing van het origineel."

Ook in de tekst van Arthur Langeveld staat hoe moeilijk het is een bondig antwoord te geven op de vraag wat een vertaling is. "De opvattingen over hoe zoiets aangepakt moet worden verschillen nogal door de eeuwen heen, met als extremen enerzijds de volstrekte letterlijkheid die tracht het origineel woord voor woord weer te geven, en anderzijds de volledige vrijheid: de vertaler maakt op grond van een aantal gegevens uit het origineel - de plot bij voorbeeld - een eigen werkstuk in zijn eigen taal, ongeveer zoals veel filmers op basis van een aantal gegevens uit een boek dit boek in filmtaal omzetten."

Een van de moeilijkheden bij vertalen wordt gevormd door de verschillende functies die een taaluiting kan hebben. "Een taaluiting kan in een tekst verschillende functies hebben die de betekenis ervan soms totaal kunnen veranderen, ja in hun tegendeel kunnen doen verkeren, zoals het geval is bij een zin als 'Dat heb je mooi gedaan!', die letterlijk een compliment is en als zodanig ook wel wordt gebruikt, maar even vaak juist het tegendeel van een compliment is.

De poëtische functie bij voorbeeld is gericht op de manier waarop de mededeling is verwoord. De verzen van Willem Kloos 'Ik ben geboren uit zonnegloren en een zucht van de ziedende zee' ontlenen een deel van hun charme aan de klankeffecten en dus aan de poëtische functie van de taal.

Het spreekt vanzelf dat veel taaluitingen meer dan één functie tegelijk hebben. De verzen van Kloos hebben behalve hun poëtische ook nog een referentiële functie: er wordt bij alle assonantie en alliteratie ook nog een mededeling gedaan. Het feit dat een taaluiting in verschillende contexten verschillende functies kan hebben, op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden, betekent dikwijls dat hij ook op verschillende manieren vertaald moet worden. De bovengenoemde functies van taal zijn weliswaar universeel, maar welke uiting welke functie(s) kan hebben is in hoge mate taalspecifiek. Zo moet 'Ga je mee?' als vraag anders vertaald worden dan als aansporing. Als vraag wordt het in het Engels bij voorbeeld zoiets als 'Why don't you come with us?' of 'Why don't you join us?', als aansporing 'Come along' of 'Let's go'."

Poëzie vertalen is moeilijk

Zet een paar vertalers bij elkaar en het kan uren duren voor men het eens is over één gedicht of zelfs over één strofe. Tijdens de workshop blijkt dat het ook best kan dat niet iedereen het met elkaar eens kan worden. Hoe de regel 'Mi ke tumabo' te vertalen? Wordt het 'Ik wil je' of 'Ik wil je nemen'. Men wordt het niet unaniem eens. Een derde volhardt in de keuze voor 'Ik wil je pakken'.

"Onmogelijk noemt men vaak het vertalen van poëzie", staat in de syllabus te lezen in de bijdrage van August Willemsen zelf, die vervolgt "vooral wanneer men rijmende poëzie rijmend wil vertalen. Haast iedereen gaat er van uit dat poëzie vertalen per definitie moeilijker is dan proza vertalen. Dat hoeft niet. Proza is doorgaans meer cultuurgebonden, het verwijst naar een andere werkelijkheid dan de onze, en wanneer die zeer veel verschilt van de onze komen we gewoonten, begrippen, voorwerpen, flora en fauna tegen die bij ons niet bestaan en waarvoor vaak geen woorden bestaan. Op het Braziliaanse platteland staat de huisdeur altijd open. De bezoeker klapt in zijn handen om zich aan te kondigen. Maar ik kan niet vertalen 'José klapte in zijn handen', want dat doen wij van blijdschap.

Poëzie is doorgaans abstracter van aard, gaat over het onveranderlijke in de mens, en daar heeft iedere taal wel zo'n beetje zijn woorden voor. Maar waar proza cultuurgebonden is, is poëzie taalgebonden, werkt met het eigene en onvervreemdbare van de taal, en dat verzet zich tegen elke andere taal. Tot die specifieke mogelijkheden behoren rijm en metrum. Ik ben van mening dat de schrijver, bewust of onbewust, de keuze maakt rijmend of niet rijmend te schrijven. Die keus moet de vertaler respecteren. Wanneer ik Fernando Pessoa's boutade *Ai que prazer / Não cumprir um dever, / Ter um livro para ler / E não o fazer!* naar de letter vertaal, krijg ik zoiets als: 'Ach, hoe heerlijk is het /Een plicht te verzaken, /Een boek te hebben om te lezen /En dat niet te doen!' Dat is geen poëzie. Wil ik het rijm handhaven, dan móet ik mij vrijheden veroorloven in het vocabulaire. Dan krijgen we, in bovenstaand voorbeeld, iets als: 'Hoe heerlijk, ach hoe licht / Is het verzaken van een plicht, / Het boek dat voor ons ligt / Blijft ongelezen, dicht!' Het *specifieke* in strekking en toon is belangrijker dan de afzonderlijke woorden.

Vertalen is een spelletje canasta: als je aan het eind maar je rijtje hebt. Een ander rijtje dan de schrijver, uiteraard. En verliezen doe je altijd.

Er is een moeilijkheid die zich meer bij proza voordoet. De vertaler moet weten wat de schrijver weet. Hij moet vertrouwd zijn met het land van de schrijver en, uiteraard, met de taal daarvan. Ook met de regio of de stad van de schrijver en de taalkundige eigenaardigheden dáárvan. Met *alles* waaraan de schrijver, direct of indirect, refereert. Wanneer ik bij voorbeeld het woord *cachaça* vertaald zie als 'rum', weet ik dat de vertaler, zo hij al in Brazilië is geweest, daar nooit cachaça heeft gedronken, of hij moet al een héél verdorven ziel zijn. Want ten eerste, al mag dan het grondprodukt (suikerriet) hetzelfde zijn, de smaak (en vaak ook het alcoholgehalte) is geheel anders. Ten tweede wordt rum geproduceerd, niet in Brazilië, maar in het Caraïbische gebied, waarmee het, bij voorbeeld in advertenties, ook wordt geassocieerd. Ten derde is rum een alom, ook in Europa, verkrijgbare drank; cachaça is dat niet. Ten vierde wordt rum op andere wijze geconsumeerd: veelal tot cocktail vermengd met andere dranken en opgesierd met kersen, citroenschijfjes, olijven, aardbeiden, zinloze stampstokjes en andere parafernalia. Cachaça wordt puur gedronken óf, met verwerking van suiker en limoenen als *caipirinha*. Ten vijfde - verreweg het belangrijkste -is rum de drank van een hogere sociale klasse. Cachaça is de drank - wat zeg ik: vaak het eten en drinken - van de arme man in Brazilië. Dus wanneer ik cachaça vertaald zie als rum (wat bijna overal, vooral in de VS, gebeurt), heb ik de neiging het boek te sluiten, want dan weet ik dat de vertaler, zowel culinair, geografisch als sociologisch gezien, niet weet waarover hij het heeft."

Het vertalen voor de nieuwe editie van Pierre Lauffers bloemlezing is één van de projecten van August Willemsen. Hij heeft ook bij voorbeeld andersom vertaald, Nederlandse dichters naar het Portugees. Of een bijdrage geschreven voor een leesboek met literair historische onderwerpen over de stad Lissabon. Op het Multi-Etnisch-Podium (MEP) festival heeft hij met veel succes zijn hierbij afgedrukte vertaling van het gedicht van De Andrade voorgedragen. Hij vertelt geestdriftig over een plan. "In het jaar 1500 voer er een briefschrijver mee met Cabral, de reiziger die Brazilië 'ontdekt' heeft. Die schrijver heeft zó onbevangen en lyrisch over het 'nieuwe' land geschreven, of eigenlijk dachten ze op een eiland gestuit te zijn. Ze noemden het eerst Ilha de Vera Cruz, daarna Terra do Papagaios, weer later Terra da Vera Cruz. Uiteindelijk is het vernoemd naar het belangriijkste eerste exportprodukt: het brazielhout." August Willemsen wil deze brief vertalen. "Zou het niet mooi zijn die in het jaar 2000 in Nederlandse vertaling gepubliceerd te zien?" Het klinkt als een vraag, maar wie weet hoe goed hij kan vertalen, begrijpt dat het een aanmoediging aan de uitgever betreft.

Bundamel bundalis bundacor bundamor

Bundamel bundalis bundacor bundamor
bundalei bundalor bundanil bundapào
bunda de mil versòes, pluribunda unibunda
  bunda em flor, bunda em al
  bunda lunar e sol
  bundarrabil

Bunda maga e plural, bunda além do irreal
arquibunda selada em pauta de hermetismo
  opalescente bun
  incandescente bun
meigo favo escondido em tufos tenebrosos
a que não chega o enxofre da lascívia
e onde
a global palidez de zonas hiperbóreas
concentra a música incessante
do girabundo cósmico.

Bundaril bundilim bunda mais do que bunda
bunda mutante/renovante
que ao número acrescenta uma nova harmonia.
Vai seguindo e cantando e envolvendo de espasmo
o arco de triunfo, a ponte de suspiros,
a torre de suicídio, a morte do Arpoador
  bunditálix, bundífoda
bundamor bundamor bundamor bundamor.

Billehoning billekleur billelelie billelief

Billehoning billekleur billelelie billelief
billewet billelust billeblauw billebrood
billen duizendvormig, multibil unibil
  bil in bloei, bil in al
  manebil en zon in
  billegloren.

Billen magisch in meervoudigheid, billen voorbij onwerkelijkheid
protobil vergezeld in hermetisch schrift
  opaliserende bil
  fosforescerende bil
zoete raat verscholen in duistere toefjes
ontoegankelijk voor de zwavel der zinnen
en waar
de bolvormige bleekheid van die hyperborische domeinen
de tijdloze muziek concentreert
van de bilwentelende kosmos.

Billeril billering bil meer dan bil
billen in mutatie/renovatie
die aan het getal een nieuwe harmonie toevoegen.
Daar gaat daar zingt en daar verwikkelt in orgasmen
de triomfboog, de brug der zuchten
de zelfmoordtoren, de dood van de harpoenier
  billitaal neukobil
billelief billelief billelief billelief.

Uit: Carlos Drummond de Andrade: De liefde, natuurlijk

Wedstrijd

VANDAAG gaan we weer met een nieuwe wedstrijd beginnen. Dit keer geen verhalen-wedstrijd, maar een tekenwedstrijd. Teken het portret van iemand van wie je veel houdt. Je vader of moeder, je opa of oma, je lievelingstante, je beste vriend of vriendin, of... jezelf!

Stuur de tekening op naar de kinderkrant van de Amigoe en schrijf er duidelijk je naam bij en wie de persoon is, die je getekend hebt. Je tekening komt dan in de krant en jij dingt mee naar een prijs van vijftig gulden. De uitslag wordt in december in de Kerstkrant bekend gemaakt. Wie is de eerste, die durft!

TANTE NEL

Wist je dat ???

IN VROEGERE tijden, een paar duizend jaar geleden, was reizen niet zo eenvoudig als nu. Toch trokken de kooplieden van toen naar verre landen om handel te drijven. Een tweede reden om te reizen was, hoe gek het ook klinkt, de sport. Lang vóór de geboorte van Christus ontstonden in Griekenland de Olympische Spelen. Van heinde en ver kwamen de mensen dan naar Griekenland om de wedstrijden te zien. En ook de sportlieden zelf kwamen uit vele landen rond de Middellandse Zee. Ze hielden toen nog geen sport-wedstrijden om geld, zoals tegenwoordig. Nee, het ging hen alleen om de eer en om hun goden te eren.

* * *

Eeuwenlang gingen de mensen in Europa alleen in zee voor hun gezondheid. Pas in ongeveer 1800 kwamen de Engelsen op het idee, dat je ook voor je plezier in zee kon duiken. Al heel gauw volgden de Duitsers en daarna de Fransen, Belgen en Nederlanders.

In Nederland werd in 1818 in Scheveningen het eerste badhuisje gebouwd. Maar het strandleven van toen leek in de verste verte nog niet op onze manier van een dagje naar de baai. Hier en daar werden in kustplaatsen hotelletjes gebouwd met privé-stranden. Je zag voornamelijk ernstig kijkende dokters, die een oogje hielden op hun zieke patiënten. Mannen en vrouwen mochten niet samen in zee, dus een dagje uit met het hele gezin ging moeilijk. Veel mensen gingen daarom naar Frankrijk, waar het wel mocht.

* * *

Vroeger, in de tijd van de Romeinen (twee- à drieduizend jaar geleden) had de maand augustus 29 dagen en heette ze Sextilis (zesde maand). Later werd ze naar hun beroemde keizer Augustus genoemd en kreeg er bovendien 2 dagen bij.

In Nederland noemt men deze maand ook de oogstmaand, want in die tijd van het jaar is het koren rijp en moet geoogst worden. De Engelsen noemen haar de onkruidmaand. Ja, in die warme maand schiet het onkruid inderdaad aan alle kanten omhoog.

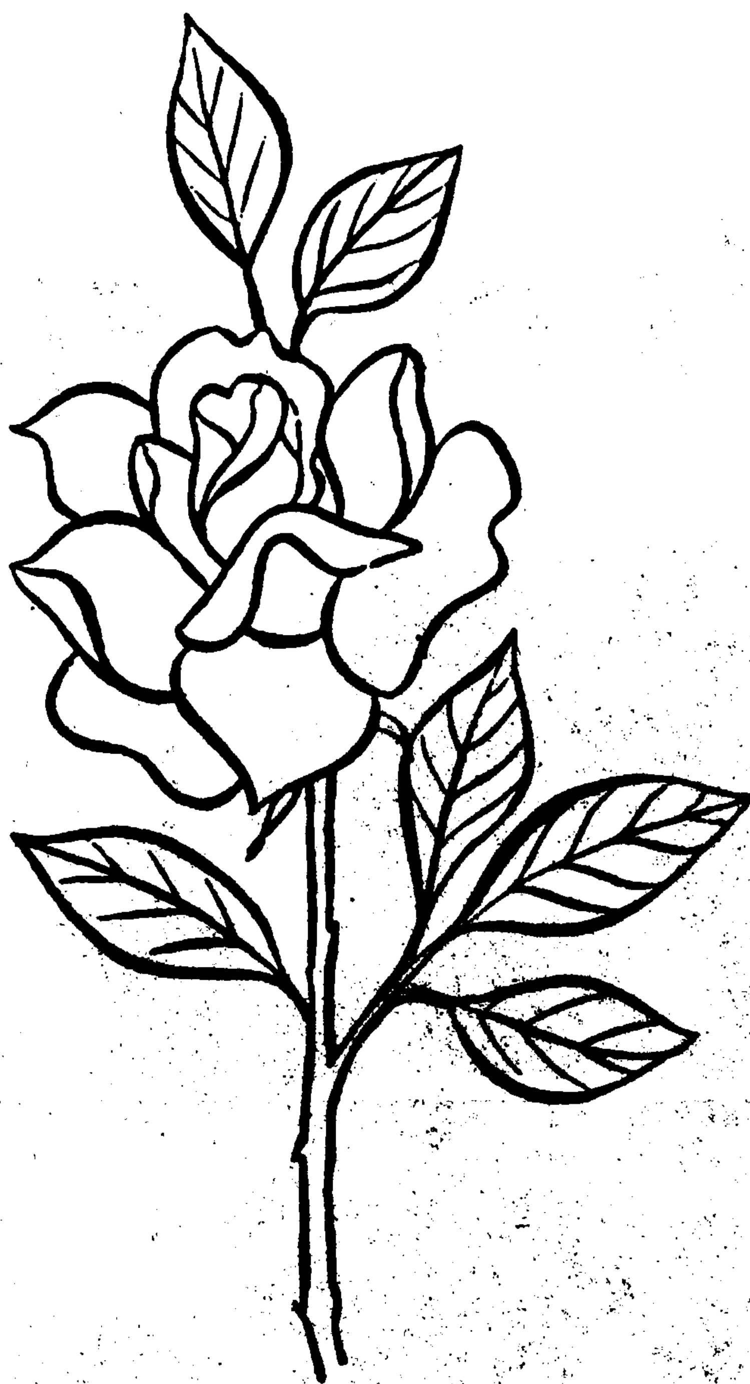
Uit de schoolkrant

IK HEB nog steeds de schoolkrant van de Sister Magda School uit St. Maarten op mijn bureau liggen. Want er staan nog een heleboel leuke opstellen van de leerlingen in. Vandaag wil ik jullie laten lezen, wat Lee-Ann Tjon Kon Fat over plagen heeft geschreven. Goed zo, Lee Ann!

PLAGEN OF PESTEN

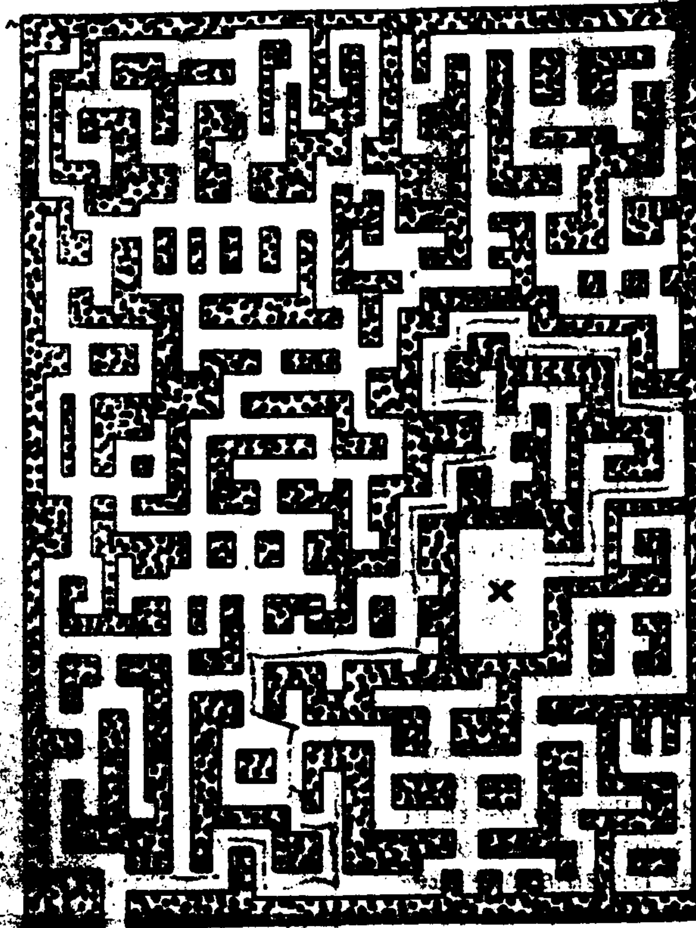
Iedereen is wel eens het mikpunt van grapjes van klasgenoten. En misschien ben jij zelf wel één van de grappenmakers. Maar pesten is anders. Dan is steeds dezelfde persoon de pineut. Keer op keer. Omdat ze een bril heeft of stomme schoenen. Of dikke oren. Zo maar dus.

Of leuke broers en zussen heeft. Of een eigen konijn. En dat willen zij zelf ook graag. Er zijn zelfs pestkoppen, die denken dat pesten grappig is. Totdat ze zelf gepest worden. Dan roepen ze opeens heel hard hoe gemeen het is! En laat je nooit klein krijgen door een pestkop.

Om te kleuren

Doolhof

Midden in het doolhof is een grote schat verborgen. [...] je hem vinden?

Trotse eigenaar: 'Mijn tuin is niet zo groot, maar wel héél erg hoog'.

* * *

Jij bent toch mijn vriend, Henk?

Ja, maar ik heb nu geld bij me.

De knikkers van Bertie

KUN JE je Bertie nog herinneren? Het jongetje met de plastic soldaatjes? Hij had ook een zak vol knikkers om mee te spelen. Rode knikkers, blauwe, groene en gevlamde en ook nog twee witte en één hele grote. Die grote was geel en Bertie was er heel zuinig op. Hij rolde hem nooit over de grond, omdat hij bang was, dat er krassen op zouden komen. En hij haalde hem alleen uit zijn knikkerzak om hem nog eens te bekijken en op te poetsen.

Maar op een dag gebeurde er iets verschrikkelijks. Bertie verloor zijn hele zak met knikkers in de mondi. En hij merkte het pas, toen hij alweer thuis was en het te donker was om te zoeken. Arme Bertie! Tranen met tuiten huilde hij. "Als ik morgen ga zoeken, heeft iemand anders ze vast al gevonden en mee genomen", huilde hij. En het duurde wel een uur, voordat hij eindelijk ingeslapen was.

[illegible] lag de zak met knikkers tussen twee cactussen in de mondi. Hij was door het vallen een beetje open gegaan en een paar knikkers waren er uit gerold. Twee muisjes trippelden er nieuwsgierig om heen. En een paar konijntjes, een hagedisje en een geitje waren ook al komen kijken.

"Het lijken wel suikermuisjes, die Poetsje ons op een beschuit gegeven heeft, toen Pinkie geboren werd", piepte een muisje. "Daar zijn ze toch veel te groot voor", zei een konijntje. "Het zijn reuze-suikermuisjes", piepte het andere muisje. "Er is vast een feest [illegible]."

Angstig keken de dieren om zich heen. Alleen het geitje was niet zo bang.

"Mmm, suikeremuisjes", mompelde het. "Die lust ik wel". En ze hapte twee knikkers op. "Alalal", mekkerde ze boos, "ik breek er bijna mijn tanden op!" En ze spuugde ze vlug weer uit.

Een parkietje, dat in een van de cactussen had zitten slapen, wist wel wat het waren. "Het zijn knikkers", [illegible] het. "Ik zie er [illegible] altijd mee spelen. Klik, zó". En hij duwde de knikkers met zijn snavel over de grond.

"Ai, wat leuk!" riepen de muisjes. Ze kropen in de knikkerzak en rolden alle knikkers naar buiten. De konijntjes, hagedisjes, muisjes, het geitje en het parkietje pakten ze in hun bekjes en gooiden ze omhoog, of lieten ze tegen elkaar stuiten. Klik klak! zeiden de knikkers dan. En de dieren hadden de grootste pret.

En toen kwam kabouter Brr langs en keek verbaasd naar de knikkerzak. "Maar dat is de knikkerzak van Bertie!" riep hij. "Hoe komt die nou hier? En alle knikkers zijn er uit gerold!" "Jaja, het zijn knikkers", schetterde het parkietje weer. "We spelen er zo leuk mee. Doe je ook mee, kabouter Brr?" En hij gaf een knikker zo'n harde duw, dat die een heel eind verder rolde, pardoes tegen een mier, die luid gillend ondersteboven rolde.

Maar kabouter Brr schudde zijn hoofd. "We moeten die knikkers weer bij Bertie terug brengen", zei hij. "Ik [illegible] het even bij hem [illegible] twee dikke tranen op zijn wangen. Dat was [illegible] omdat hij zijn knikkers verloren heeft."

[illegible] de dieren vol [illegible] en stopten vlug alle knikkers weer in het zakje. "Ik vind deze [illegible] zo mooi. Mag ik die [illegible] houden, kabouter Brr?" vroeg een van de muisjes. Maar de andere dieren keken hem zo boos aan, dat hij de knikker maar gauw in het zakje duwde. "Jij krijgt van mij een lekkere [illegible] hoor", troostte kabouter Brr hem. En daar [illegible] het muisje weer [illegible] [illegible] Bertie het [illegible] Niemand antwoordde. De dieren keken elkaar alleen maar verwonderd aan. "Ik heb hem wel uit het zakje geduw[d] [...] een van de muisjes, "[...] daarna heb ik hem [niet] meer gezien". "Ik ook [niet]", "Ik ook niet!" riepen de andere dieren. "Mis[schien] is hij onder een [...] gerold", zei het kabou[tertje]. "Vooruit jongens, zoe[ken]".

Zelf bleef kabout[er Brr] ook niet stil zitten. Hij [keek] onder alle struiken, [...] zag. Maar het enige, [wat hij] zag, was een vogeltje, [dat] in zijn nestje zat. "Hé [...]", zei het kaboutertje, "[...] ons even helpen zoeken?" "Ssst" [...] het vogeltje, "ik h[eb] geen tijd. Ik zit op [...] een heel mooi ge[el ei]." "Een geel ei?" [riep] kabouter Brr ver[baasd] terug. "Laat eens [zien]." Voorzichtig schoo[f het] vogeltje een eindje [opzij]. "Maar dat is geen e[i]", [riep] kabouter Brr. "Dat [is de] grote gele knikke[r van] Bertie. We zijn hem [al lang] aan het zoeken." [...] zuchtte het vogeltje [teleur]gesteld. "Nou, neem [hem] maar mee. Dan heb [ik er] toch niets aan."

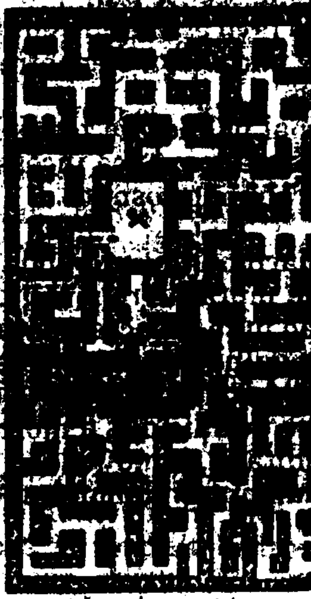
En toen Bertie d[e vol]gende morgen zijn [deur] open deed, stond [de zak] met knikkers naast z[ijn bed]. Met alle knikkers e[r in], rode, groene en blauw[e], gevlamde en witte [en] de grote gele. "Ik heb [het] alleen maar gedroom[d, dat] ik ze kwijt was", [...] hij. "Gelukkig!" [...] weten wel beter, hè! [...]

Sam: 'Vader, zijn s[...] lekker om te eten?'

Vader: 'Wil je niet [...] vieze vragen stellen [...] het eten!'

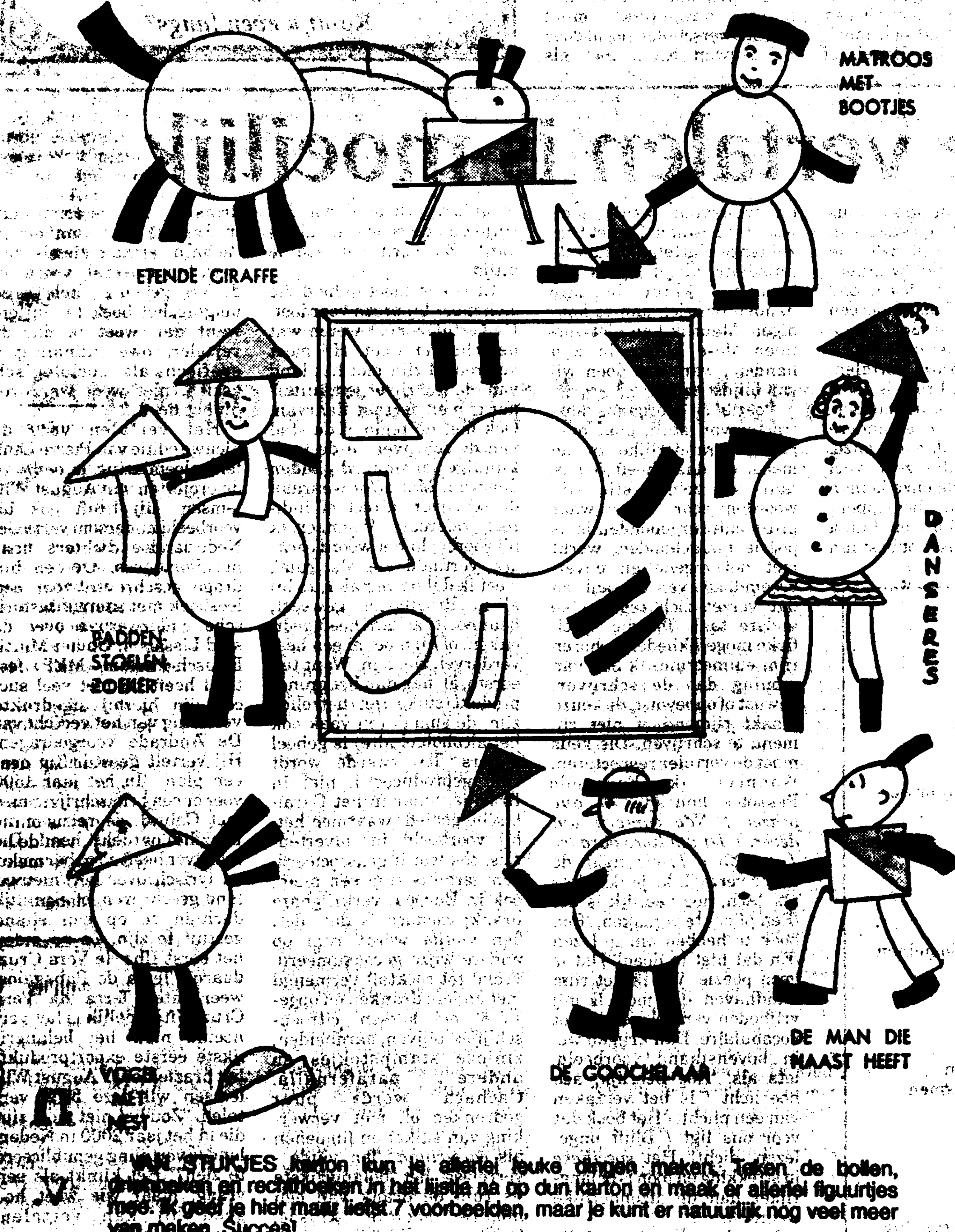
Later: Vader: 'Wat [...] nu weten over s[...], Sam?'

Sam: 'Oh, er zat [...] tussen uw sla, maar [...] hij weg!'

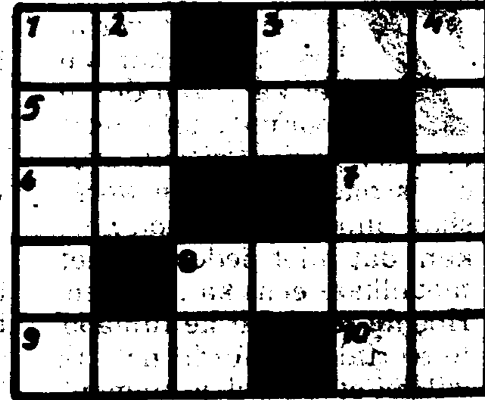
OPLOSSING DOOLHOF

Fantasietjes

VAN STUKJES karton kun je allerlei leuke dingen maken. Teken de bollen, driehoeken en rechthoeken in het lijstje na op dun karton en maak er allerlei figuurtjes mee. Ik geef je hier maar liefst 7 voorbeelden, maar je kunt er natuurlijk nog veel meer van maken. Succes!

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. op die manier; 3. zeer; 5. zie je in een dierentuin; 6. groet van een babietje; 7. muzieknoot; 8. werelddeel; 9. krijg je op school; 10. niet parkeren (afkorting).

VERTIKAAL: 1. deel van een fiets; 2. grootvader; 3. voegwoord; 4. verkoudheid; 7. eraf; 8. overblijfsel van vuur.

IN de laatste Kinderkrant vóór de vakantie is de winnaar van de puzzel van de week uitgevallen. Die winnaar was: Henry Wanga, Korporaalweg 24, Curaçao. Sorry Henry, je kunt je prijs à vijftien gulden alsnog ophalen.

OPLOSSING

HORIZONTAAL: 1. [illegible] 13. [illegible]; 14. die; 15. [illegible].

VERTIKAAL: 1. [illegible]; 2. open; 3. man; 4. ps.; 5. taalles; 8. gal; 9. nee; 11. heel; 13. vis; 14. de.

Primeur op salsa-festival
De Mambo-Kings van Roy Louis en de essentie van de salsa

■ *De Mambo-kings bestaat behalve uit Roy (bas), Elmer (conga) en Ettie Louis (zang) uit Marlon Conradus (timbal), Joselo Jimenez, Guillermo Sosa, Junius Isenia (trombone), Ismael Gonzales, Rafael, Reinaldo en Jesus Martinez (trompet), Randy Anzola (piano), Ernie Gregorius (bongo), Leon Zautson (saxofoon) en de zangers Moises Ramos jr. Mr. Magoo, Margriet van Langeveld.*

Wat Grupo Niche, Guayacan en andere internationale en lokale groepen op het zesde Curaçaose Salsa-festival van dit weekend brengen is door de propaganda-industrie en de lokale feesten nagenoeg bekend. Het nieuws op dit zesde Salsa-Festival moet komen van de Curaçaose formatie Mambo-kings onder leiding van de bekende musicus en arrangeur Roy Louis. Deze groep met een naam die klinkt naar Afrika, Cubaanse ritmes en dansen in de Palladium Ballroom in New York, debuteerde in de carnavalstijd, om precies te zijn op vrijdag 17 februari van dit jaar.

Dat gebeurde zonder fanfare en publiciteit op het strand van het toen nog rustige etablissement Mambo-beach. Na afloop van een paar spetterende nummers holden de meeste musici weg om te voldoen aan de verplichtingen in hun vaste bands. Voor Roy Louis en zijn broer Elmer Louis was de mogelijkheid om twee keer per week te spelen met professionele musici een unieke kans. Al in de jaren tachtig, toen hun vader, de legendarisch trompetist en leider van *Estrellas del Caribe*, Edgar Supriano, nog in leven was, droomden ze van een eigen band in Curaçao. Het was voor de muzikale broers, die elk een verdienstelijke carrière opbouwden in onder andere New York en Duitsland één van de redenen om zo'n anderhalf jaar geleden terug te keren naar hun geboorteland. Hun plannen bleken uiteindelijk aan te slaan bij de eigenaar van wat begin dit jaar bekend werd als Mambo-beach.

Roy Louis, die op het Berklee College of Music in jazz afstudeerde en in zijn jeugd in Marie Pompoen, met zijn oudere broer Elmer in de *Space-Masters* rock & roll en soul speelde, beklemtoont dat hij geen nieuwkomer is in de salsa-wereld. Behalve het oprichten van jazz-groeperingen als *The Roy Louis Group* en de Latin jazz groep *Head, Heart & Hands* heeft de salsa bigband *Conexión Latina* in München, Duitsland, zijn bestaan aan deze Curaçaoënaar te danken. Daarnaast componeerde Roy Louis zelf salsa-nummers als *Reach for the stars*. "De Cubaanse muziek kregen we tenslotte, via mijn vader met de paplepel ingegeven", merkt Elmer op.

"Wat wij spelen is de oorspronkelijke salsa. Niet die romantische van nu, maar van de salsa die teruggaat tot de essentie." Roy noemt daarvoor namen uit het presalsa tijdperk als de Cubaanse sonero Beny Moré, 'founding father' Mario Bauzá en die van de eerste salseros toen, in de jaren zeventig in New York, Ray Barreto, Eddy Palmieri, Lalo Rodriquez en Ismael Miranda. De poëzie, en de soms rauwe teksten over de dagelijkse werkelijkheid van de barrio is daarbij belangrijk. "Een kenmerk van onze band is dat alle musici hooggekwalificeerd zijn. Ieder is solist." En, weten de salsa-kenners, dat is nodig voor die unieke poliritmische muzikale ontladingen, de *descargas*. "Met dit teruggaan naar de oorsprong van de salsa, de Afro-Cubaanse muziek, vult Mambo-kings kennelijk een leemte constateert Roy Louis. "Het publiek waardeert het. Ook jongeren blijven staan luisteren." Over de toekomst zijn de gebroeders Louis voorzichtig: "We willen eerst kijken of het idee aanslaat. We willen de andere bands niet voor de voeten lopen. We werken tenslotte met musici van andere bands. Daarom nemen we ook nog niet op." Roy Louis werkt inmiddels ook aan andere plannen zoals het opzetten van een Big Band en ook een ander ideaal, iets op te zetten voor meer professionele muzikale vorming, gaf hij niet op. En wat doet Roy met de Curaçaose salsa, de salsa-antiana waar Macario Prudencia de vader van is? Roy Louis: "Er schort nog wat aan om het te internationaliseren. Wellicht heb ik daarin ook een taak."

Mambo betekent in het Bantú 'converseren met God'. Wat zal het een verrijking zijn als de lokale mambo-koningen erin slagen te conversseren, en wel met hen die hen voorgingen: de sonero Kimo Candelaria, de componist, bassist en zanger Augustu Boelijn, de broers Gressman, José Casseres, hun eigen vader Edgar Supriano en de vele anderen. Dan maakt dit zesde Salsa-festival geschiedenis.

Redactie Ieteke Witteveen

Bea Muzo's visie op de toekomst van Curaçao
"Feffyk moet de wijken in"

In de rubriek 'Een visie op de toekomst van Curaçao' komt deze maand Beatrix Muzo-Francisco aan het woord. Al ruim twintig jaar geleden voorzagen Bea Muzo en haar man Eddy Muzo dat veel jongeren uit de boot zouden vallen als er niet meer praktische, aan de lokale cultuur aangepaste vormen van onderwijs zouden komen. Met deze vooruitziende blik richtten ze de Fundashon Mangusa op. Zo verschenen er naast hun huis in Flip, met een weids uitzicht op Hòfi Abou, twee gebouwtjes voor respectievelijk educatief-cultureel werk en als opvangcentrum voor jonge vrouwen. Ze zijn vernoemd naar Sablinka en Diana, de vergeten vrouwelijke evenknieën van Tula, Carpata en Pedro Wacao. Een indicatie dat Bea Muzo's kijk op de toekomst verankerd is in de Curaçaose geschiedenis.

■ *Bea Muzo: 'Voortborduren op onze geschiedenis'*

Bea Muzo twijfelt er niet aan. De toekomst van Curaçao staat of valt met meer en beter onderwijs. Het is de enige garantie om de creativiteit en eigen verantwoordelijkheid van ieder inwoner te bevorderen en uitvallers tegen te gaan. Dat is een sociaal recht voor iedereen, ook voor hen die niet gemakkelijk doorstromen naar het formele onderwijs-systeem, zoals degenen die Mangusa al jaren met succes begeleid. "De jongeren moeten niet alleen naar de basisschool kunnen doorstromen, maar ook naar vakonderwijs. Die mogelijkheid is er nu niet. Ze hebben speciale ondersteuning nodig van bij voorbeeld Feffyk. Feffyk moet de buurten in. De leerkrachten kunnen zich aansluiten bij de initiatieven die er al zijn. Laat ze leren werken met materiaal dat op dit eiland voorhanden is. Daar kan van alles van gemaakt worden. Souvenirs enz." De Mangusa-voorzitster, die maatschappelijk werk studeerde, weet waar ze het over heeft. Jongeren die moeite hadden met het klassikale systeem kregen in Flip praktisch onderwijs. Want lezen en schrijven kan ook geleerd worden via een lied, een spel, en om te leren rekenen belanden voorwerpen in het klaslokaal: stenen, lamoenchi, of zelfs een leguaan. Cultuur, moet volgens Bea Muzo een verplicht vak zijn. "Het moet vastgelegd worden in het schoolsysteem, vanaf de crèche en de kleuterschool." Daarbij gaat het niet alleen om het volkslied of de vlag, maar om onze stijl van schilderen, van toneel. "Cultuur is", aldus de altijd bezige Bea Muzo, "ook de manier van [illegible] elkaar omgaan, hoe je leeft. Zo brengt een Portugees bij voorbeeld zijn kinderen liefde voor de grond bij, want het laat de aardappelen groeien de we planten." Vanuit die gedachte is het niet te verwonderen dat Bea en Eddy Muzo voorstander zijn van meer agrarisch onderwijs en het bevorderen van visserij. Daar kan je ook van leven. "Ik ben niet tegen Isla, toerisme en meer technologie. Helemaal niet. Alleen onze bewindslieden borduren niet voort op wat we hebben, ze kennen de eigen geschiedenis niet. Daarom ontbreekt het ze aan een visie."

"Nu gaan we 17 augustus, de slavenopstand, herdenken. In de haast worden allerlei groepen gevormd. Het moest al jaren lang gepland zijn. Je kinderen moeten er mee gaan leven. Dat kan niet in twee maanden."

Dat cultuur-bewustzijn kreeg Bea mee van thuis. "Onze ouders vertelden ons van vroeger, er waren verhalen. Nu wordt er 's avonds hooguit wat gezegd over de tele-novela's. Natuurlijk, het verleden komt niet terug. Daar gaat het niet om. Ik kan mijn dochters Jahaira en Jadira, onmogelijk opvoeden zoals mijn moeder, die is nu 95 (ze overleed kort na dit gesprek, IW), mij zoveel [illegible] geef ze wel onze normen en waarden mee. Maar ik moet ook open staan voor hen. Het gaat erom dat we rekening houden met elkaar. Als er iemand bij de buren overlijdt, zet je je radio niet hard aan. Daarvoor is communicatie belangrijk. Andere waarden die volgens Bea Muzo belangrijk zijn, zijn het spirituele, de tien geboden en het respect voor de ouderen en voor elkaar. Maar nu staat geld centraal. "We moeten elkaar meer waarde geven, meer interesse in elkaar te hebben. Dan loopt onze samenleving weer soepeler. Maar nu hebben we elkaar niets te zeggen."

Bea Muzo's visie is geen theorie. Dat moet inmiddels bij velen bekend zijn. Wat velen niet weten is dat haar werk met Mangusa bedoeld is als een voorbeeld voor toekomstig beleid. ■

Unieke presentatie op Feria Nomeku
Wega di Palu: populaire sport tot de jaren veertig

Het was tot het jaar 1939, 1940 dat Emiliano Hansen uit Flip voor het laatst zijn geliefde sport, *wega di palu*, het stokkenspel, beoefende. In die tijd werkte hij net als vele anderen van Bandabou in de mijnindustrie Newport. Daar vond hij collega's als Lorenzo Martina bereid om na het werk een spelletje van deze vechtsport te spelen. Het is nu ruim vijftig jaar later. De leermeesters in de sport, de *porta*, zijn al lang niet meer onder ons. Degenen die meer willen weten van deze oude, eigen vorm van 'martial art' zullen zich tevreden moeten stellen met dat wat de onderzoekers Elis Juliana en Pater Brenneker optekenden en wat de oudste generatie zich nog herinnert.

■ *Emiliano Hansen en Nacho Geertruida oefenen de wega di palu.*

Emiliano Hansen (72) keek de kunst af van wijlen zijn zwager, Jan Geertruida oftewel Jan Mihitu. Jan, zijn broer Chimi en andere mannen uit Flip en Wacao, waren beroemde en geduchte beoefenaars van deze vergeten sport. "Zodra ze elkaar tegenkwamen, ook al was het stikkedonker, haalden ze hun stok te voorschijn. Wij zagen niets, maar hoorden alleen het geluid van hun stokken", herinnert Emiliano Hansen zich. Lorenzo Martina (83) geboren en getogen in Groot Santa Martha onder het regiem van de shons, weet te vertellen dat de sport in zijn buurt vooral op zondagmiddag beoefend werd. "Het was alleen voor volwassen mannen. Ieder kwam met zijn stok. Het kon wel duren tot in de vroege ochtenduren. Er was ook altijd rum, witte rum, bij de hand." Begrijpelijk dat het dan geen ongevaarlijk spel meer was. Dat er gewonden vielen door een slag op het hoofd heeft Lorenzo Martina alleen van horen vertellen.

Uit Zjozjoli (1986) van Paul Brenneker valt te leren dat het stokkenspel bedreven werd 'met gezang en getrommel'. Daar herinneren zich de ouderen niets of nauwelijks meer iets van. Cultuur-kenner René Rosalia heeft aanwijzingen dat behalve zang en ritme de wega di palu wat weg had van een dans. Dat doet denken aan wat in Brazilië bekend is als *capoeira*, een acrobatische kunst afkomstig van de Bantú-cultuur uit Afrika.

Nacho, zoon van Jan Geertruida, vergelijkt deze vroegere sport met boksen. "De spelregel is dat degenen die de tegenstander met de stok raakt met punten wint." Pater Brenneker citeert een wega di palu speler Tantan Rooi, eigenaar van Mon Repos. "Zijn devies luidde *un palu tin shete punta*, waarmee hij aanduidde dat je op zeven manieren een slag kunt afweren." Het hoofd van de ander raken is te vergelijken met een knock-out.

Wega di palu wordt vergeleken met schermen en andere vormen van martial art waar Curaçaoënaars de laatste jaren, ook internationaal, zo in uitblinken. Voor de huidige en toekomstige sporthelden in judo, karate, kick-boxing enz. is het goed te vermelden dat in Flip, Emiliano Hansen en Nacho Geertruida en Lorenzo Martina, na vijfenvijftig jaar de stokken weer hebben opgepakt. Ze trainen, elke zondagmiddag, om te illustreren dat het huidige sportieve kunnen geworteld is in deze oude, elegante Curaçaose sport.

Dat evenement, een demonstratie van het stokkenspel, zal plaatsvinden aanstaande zondag, 6 augustus om twee uur op de Feria van de landbouworganisatie Nomeku, op Landhuis Groot Santa Martha in Bandabou.

Ex-president Chin A Sen terug als arts naar Suriname

Terug naar de gebakken peren

WANDELEND door Paramaribo zag Chin a Sen tekenen van verval waar niets tegen gedaan werd. Het was 1994 en er waren twaalf jaar voorbijgegaan sinds hij het land had verlaten. Hij dacht terug aan de 23 maanden dat hij het land geregeerd had en die ondanks het naderend onheil een goede tijd waren geweest. Ze hadden geregeerd met de adem van de militairen in hun nek, maar toch heel wat voor elkaar gekregen.

● *Chin a Sen. Foto's ANP*

De ex-president: "Ik zag dat de rooms katholieke kathedraal, de grootste houten kathedraal in het Caribisch gebied, in de steigers hing, aangetast door houtluis. Niemand mocht er komen. Het was er levensgevaarlijk. Verder lopend zag ik het gebouw van het kanongerecht, afgebrand. Er groeide onkruid en er werd geen aanstalten voor nieuwbouw gemaakt. Nog verderop zag ik dat ook het presidentieel paleis in de steigers hing. Toen maakte ik via het Onafhankelijkheidsplein de bocht richting Waterkant. Daar stond een stevig nieuw gebouw. Het was de nieuwe Centrale Bank."

"De kerk als symbool van de moraal, het gerechtsgebouw als symbool van de rechtsstaat en het presidentieel paleis als symbool van het staatsgezag. Alles lag op zijn kant. Maar om de hoek stond de bank stevig overeind, als symbool van het geld. Het symboliseerde voor mij de hele situatie van de Surinaamse samenleving", zegt Henk Chin a Sen, de medicus die op 14 maart 1980 premier van de Surinaamse regering werd, maar geen kans zag de bloedige dadendrang van legerleider Desi Bouterse te bedwingen. Op 4 februari 1982 trad hij af als president, tien maanden voordat Bouterse met de decembermoorden de hoop op democratische ontwikkelingen de nek omdraaide.

Toen hij vorig jaar even terug was, deden oud-collega's van het Sint Vincentius ziekenhuis in Paramaribo een beroep op de voormalige internist om terug te keren uit zijn zelfgekozen ballingschap en zijn praktijk te hervatten.

"Ik heb die uitdaging geaccepteerd", zegt Henk Chin a Sen. Zijn besluit bracht hem eind vorig jaar naar het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis in Nijmegen, waar hij de afgelopen zes maanden stage heeft gelopen om zijn kennis op te frissen en zijn verlopen diploma weer geldig te maken.

Hij maakt zich niet ongerust over de mogelijke gevaren die aan zijn terugkeer kleven in verband met 'nog altijd onopgeloste problemen'. Die gevaren zijn er wel, maar hij is eerder welgemoed. De neergang mag dan zichtbaar zijn in de vervuilde straten van Paramaribo, Chin a Sen heeft tijdens zijn bezoek vorig jaar ook weer ervaren wat hij als de grote charme en de belangrijkste grondstof van Suriname beschouwt.

"Ik zag een samenleving die in verval was aan de ene kant. Aan de andere kant een land waar je je thuis voelt. Je roots zijn er en enorm veel warmte. Dat is ook de ambivalentie van de Surinamer tegenover zijn land hè. De Surinamer die in Nederland woont en werkt en naar het land gaat heeft de beste tijd van zijn leven. Hij ontmoet daar weer zijn oude vrienden, zijn familie, gastvrijheid, warmte." Begin augustus zullen ze naar Paramaribo vliegen.

BOEKJES

Zittend aan de huiskamertafel in de flat van zijn dochter in Amsterdam Zuidoost vertelt hij over zijn jeugd, het koloniale onderwijs, de plannen die hij als regeringsleider heeft kunnen verwezenlijken, de vruchteloze discussies met Bouterse en de krankzinnige periode als leider van de Surinaamse Bevrijdingsraad.

Een vrij kleine maar stevige man, voorzien van een welluidende spreekstem en een waardig soort beminnelijkheid, iemand die naar hijzelf zegt nooit problemen heeft met mensen, die in zijn liefde voor muziek zijn eigen kleurige leven uitdrukt. Afhankelijk van zijn stemming speelt hij op de piano Rachmaninov of Surinaamse kaseko.

Chin a Sen was vijf toen hij van Albina, waar hij geboren is, naar Paramaribo ging om er naar school te gaan. Zijn schooltijd viel uiteen in twee hoofdstukken die zich tegelijkertijd afspeelden: het koloniale onderwijs op school dat Surinaamse kinderen opleidde tot goede Nederlanders en de levenslessen van enkele wijze mannen.

"Onderwijs moet erop gericht zijn om de mens in zijn milieu te laten overleven", verklaart hij. "In dat opzicht faalde het onderwijs. Wij leerden uit boekjes die ergens in Brabant gedrukt waren de vier jaargetijden en hoe je via diverse kanalen van Maastricht naar Groningen kan reizen. Wij wisten enorm veel van Europa, maar niets van onze buurlanden. Maar ik heb geluk gehad. Ik denk dat het leven van een mens enorm door toevalligheden wordt bepaald. Wie is toevallig je leraar? Op wiens schouder kan je klimmen om verder te kijken."

Henk Chin a Sen klom op de schouders van pater Willebrands. "Pater Willebrands liet mij als jonge scholier al stukjes schrijven in een krant, over vergaderingen en andere activiteiten waar hij me naar toe stuurde. En hij heeft mij en drie andere studenten de beginselen van de filosofie bijgebracht: Socrates, Plato, Aristoteles, en de lijn van Augustinus naar Thomas van Aquino. Ik zoog het allemaal op als een spons."

Een andere goeroe van Chin a Sen was een buurman, Louis Yap Tjon. "Hij was een zoon van een Chinees en een negerin. Louis Yap Tjon zal ik nooit vergeten. Hij had een bibliotheekje boven en kon prachtig vertellen over de Chinese geschiedenis en cultuur. Hij gaf me gewoon les. Hij heeft veel invloed op me gehad."

Jaren na de onafhankelijkheid, toen hij als regeringsleider en staatshoofd de binnenlanden bezocht, maakte Henk Chin a Sen kennis met de wijsheid van de bosnegers. Een wijsheid die hij graag rekent tot de *human factor*, het rijke menselijke kapitaal waarover Suriname beschikt.

"De meest wijze mensen die ik in mijn leven heb ontmoet zijn de opperhoofden van de bosnegers geweest. De bosnegers zijn mensen die eeuwenlang in een heel woeste omgeving hebben weten te overleven en daar moet je toch enorm intelligent voor zijn. Dat ze dat zijn bleek ook uit hun duidelijke keuze voor een democratische rechtsstaat. Een keuze die ze onderbouwden met argumenten, uitgedrukt in heel mooie taal. Zij hadden natuurlijk politici leren kennen als mensen die veel beloven en weinig doen. En dan hoor je zo'n opperhoofd zeggen: 'Die meneer, heel sympathieke meneer, die steeds in het water springt voor ons maar nooit nat wordt'."

Als student kwam Henk Chin a Sen, zoals hij het noemt, in de greep van het nationalisme. "Ik werd lid van de Nationalistische Beweging Suriname en liep vooraan met de wens, de eis van Suriname onafhankelijk." Op de dag van de onafhankelijkheid, 25 november 1975, was Henk Chin a Sen dan ook niet als veel andere Surinamers 'in jubelstemming'. "Twintig jaar later zeg je: was dat wel zo verstandig om er zo abrupt uit te stappen? Het is een heel merkwaardige dynamiek. Eerst kolonie, totaal ondergeschikt in de autoritaire lijn, en dan ineens helemaal los. En nu zitten we dus eigenlijk met de gebakken peren."

Als premier en later president van Suriname heeft Chin a Sen de gebakken peren als het ware de pan uit zien rijzen. De gecharmeerdheid van de militairen met het zogenaamde Cuba-model was voor hem een schrikbeeld.

"In de tijd waarin mijn regering het voor het zeggen had — met de adem van de militairen in onze nek —was extreem links in opkomst in het Caribisch gebied. Wij wilden terug naar een democratische rechtsstaat, weliswaar gebaseerd op sociale rechtvaardigheid, maar niet extreem links hè. Er waren echter groepjes in de samenleving die door de revolutie waren bevangen en de *blueprint* die ze hadden was het Cubaanse model."

"Ik heb meegemaakt hoe Bouterse in het linkse kamp gezogen werd. Je zag zijn ambities in die dagen groeien. De Chinezen zeggen: macht is als zout water; als je er een beetje van drinkt word je nog dorstiger. Dat zag je bij Bouterse en bij andere mensen in de samenleving."

Later, na zijn aftreden als president en voor de massamoord van 8 december, heeft Chin a Sen al geprobeerd Bouterse van het pro-Cubaanse pad af te brengen. "Ik heb hem uitgelegd dat dat niet was wat ons volk wou en dat het funest was voor het land. Maar zijn antwoord was: ik ga voor het volk beslissen. Hij noemde het volk per definitie dom. Hij zou beslissingen voor ze nemen. Toen was ie dus eigenlijk al de dictator."

De bitterheid om de fatale gebeurtenissen die op zijn aftreden volgden, vermag niet zijn voldoening te overschaduwen over de dingen die hij wel heeft kunnen doen en die naar zijn mening goed zijn geweest voor Suriname.

"Ik denk dat er in die 23 maanden van mijn regeerperiode enorm veel goeds gedaan is", zegt Chin a Sen. "Er is in Suriname nog nooit zoveel gerealiseerd op het gebied van volkswoningbouw als in die periode", vervolgt hij. Dat de aan de democratische orde toegewijde Chin a Sen zoveel kon realiseren, kwam juist door de schorsing van de parlementaire democratie, zo geeft hij zelf toe.

"Er kon zoveel worden gedaan doordat het parlement eigenlijk aan de kant was gezet. Je kon doorstoten. Er werd een besluit genomen en dan werd het uitgevoerd. Ik denk dat voor zo'n land een verlicht despotisme... Maar dat was het in feite ook niet. De echte belangrijke beslissingen, zoals over staatkundige veranderingen en over het 'inhoud geven aan de revolutie' (hij maakt grote aanhalingstekens in de lucht), namen we pas nadat concensus was bereikt tussen alle groepen in de samenleving."

Naarmate de militairen zich driester en ongeduldiger opstelden, werd ook de positie van Chin a Sen steeds twijfelachtiger. Hij was geen man die de knepen van het politieke machtsspel beheerste of wilde beheersen. Hij wilde gewoon regeren.

"Als je eenmaal in dat krachtenveld zit, zijn er steeds andere mensen die jouw plaats willen bezetten", herinnert hij zich. "Dat machtenspel daar heb ik niet aan meegedaan. Het interesseerde me niet. Wat mij interesseerde was: wat doe je terwijl je daar bent. Ik besefte: de geschiedenis zal je niet beoordelen op hoeveel macht je hebt vergaard. Wel op wat je gepresteerd hebt, hoeveel van je beloftes je waar gemaakt hebt."

ONVINDBAAR

In februari 1982 trad Chin a Sen af als president van Suriname. Nadat Bouterse in december van dat jaar vijftien vakbondsleden en intellectuelen had laten afslachten, vertrok hij naar Nederland en stelde hij zich aan het hoofd van de Surinaamse Bevrijdingsraad.

"Ons huis was constant vol met Surinamers en de telefoon rinkelde vierentwintig uur per dag. Na een aantal jaren wilden we ons terugtrekken uit het verzet en uit het hele politieke gebeuren in en om Suriname. Ons besluit viel toen er democratische verkiezingen werden gehouden en president Shankar aan de macht kwam, de man die later bij die telefooncoup werd afgezet."

"Mijn vrouw en ik zeiden tegen elkaar: ons doel was het herstel van de democratie. Welnu, het volk van Suriname heeft een uitspraak gedaan, dus voor ons is het doel bereikt. Helaas is vandaag de dag de democratische rechtsstaat nog niet hersteld. Wij hebben toen in ieder geval besloten afscheid te nemen van het politieke krachtenveld waarin we gemangeld dreigden te worden. We zijn naar Hawaii gegaan. Om afstand te nemen. Niemand kon ons vinden."

Over een maand is hij terug in zijn geliefde land dat door onmacht en misbruik wordt geteisterd. Zal hij naast zijn medische werk toch meedenken over de toekomst van het land?

"Ik ga daar mijn bescheiden bijdrage aan leveren", zegt hij. "Politiek bemoeit zich met jou, ook als je je niet met de politiek bemoeit. Ik ben me ervan bewust dat het, gezien mijn verleden en het feit dat ik in die samenleving zal functioneren, moeilijk zal zijn helemaal buiten de politiek te blijven. Maar het is niet mijn bedoeling om te gaan meedoen aan verkiezingen of actief macht na te streven."

VOC had indiase joden als diplomaat in dienst

India's mysterieuze zwarte joden hadden vroege band met Holland

JODEN hebben zich verspreid over de hele wereld. In de Caraïbische regio is de komst van de Sefardische joden in de 17de eeuw naar Curaçao en St. Maarten heel bekend. Maar in het toch ook vrij ver van Israël afgelegen India heeft sinds mensenheugenis een kleine joodse gemeenschap bestaan. Hier is maar weinig van bekend. Onze medewerker Marius Bremmer ging op onderzoek uit en ontdekte nauwe banden met de zeevarende Hollanders...

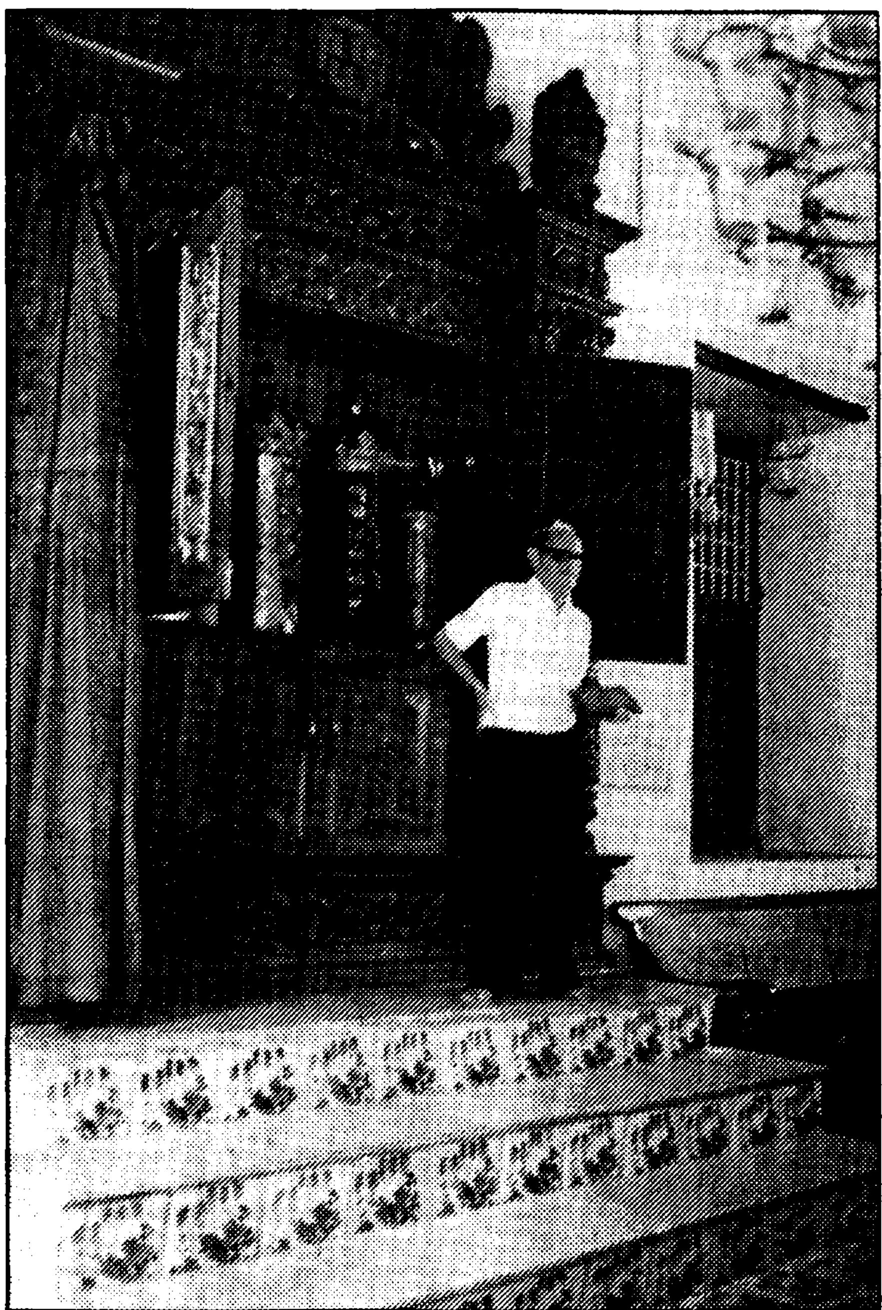
door Marius Bremmer =

Het is niet zo verbazend een toerist uit Manchester tegen te komen in India, maar voor John Cagan was de kennismaking met Cochin wel heel onverwachts: "We waren er absoluut niet op verdacht. We waren zomaar op reis door het zuiden van India. Toen liepen we in Cochin door de Jacob Road, een straatnaam die ons aan het denken zette. Op het plattegrondje in onze reisgids stond zelfs een gebied aangegeven als 'Jewtown'. In deze 'Jodenstad' staat een synagoge. Wat bladeren in de reisgids en je hebt er zo de openingstijden gevonden: van 10-12uur en van 3-5 uur."

OUD

De joden van Cochin zijn niet met de Britse kolonisten mee komen waaien. De kleine, geïsoleerde gemeenschap stamt van veel vroeger tijden. Hun oorsprong is in nevelen gehuld. Er zijn mensen die beweren dat er joden na de Babylonische ballingschap (nog ver voor Christus) niet naar Israël terugkeerden, maar op een zijspoor verder trokken en in India belanden. Over de Ethiopische joden wordt ook wel beweerd, dat zij zich hebben afgesplitst van Mozes bij de tocht door de woestijn. Over de Indiase joden zijn dergelijke geruchten niet gangbaar. Een Amerikaans wetenschappelijk onderzoeker heeft aangetoond, dat in de muziek van de Cochin-joden een sterke Babylonische invloed is aan te wijzen; zij hebben dus de Babylonische ballingschap meegemaakt. Er is ook een onderzoek gedaan naar hun Indiase versie van de Tien Geboden: die lijkt sterk op een Koerdische versie die in een Berlijns museum wordt bewaard. Koerdistan ligt van Turkije tot Iran, in de Sovjetunie, Irak en Syrië. Bekend is dat ten tijde van Pinksteren -het Nieuwe Testament getuigt daar van- de joden over vele landen verspreid waren, wellicht zelfs in India. Volgens sommigen zijn er aanwijzingen dat er al joden in India woonden ten tijde van koning Salomo. Het meest veilig is de veronderstelling, dat de oorsprong van het Indiase jodendom gelegen is in de diaspora van 70 na Christus. In die tijd haalden de Romeinen al hun specerijen van de Malabarkust, waar Cochin ligt. Er zijn ook bewijzen, dat joden duizend jaar geleden ook handelden in specerijen.

In het begin van de dertiende eeuw verdrinkt de broer van de beroemde Spaans-joodse wijsgeer rabbi Ben Maimon (Maimonides) op weg naar de Malabarkust. De Sefardische jood Mozes Maimonides - die ondanks een zeer hoge functie aan het Moorse hof in Spanje zijn joodse identiteit nooit opgaf - rept over dit verlies in zijn bewaard gebleven brieven. In 1423 komt de Venetiaanse ontdekkingsreiziger Marco Polo tot zijn eigen verbazing joden tegen op de kust van Malabar in India, zo blijkt uit diens opgetekende reisverslagen. Ook kan er een christelijke oorsprong aanwezig zijn: volgens zeer oude overleveringen trok in 52 na Christus de apostel Thomas naar het Indiase subcontinent. Nog steeds is er in India een groep Syrisch-orthodoxe christenen die zich daarop beroept. Wellicht is er vanuit de tot het christendom bekeerde groep een terugval geweest naar het jodendom. Hoe dan ook: als de Portugees Vasco da Gama in 1498 arriveert op de Malabar-kust, is hij zeer verbaasd inboorlingen aan te treffen die wel van Jezus hadden gehoord, maar niet van de paus!

■ *De joodse koster in de synagoge van de zuid-Indiase stad Cochin...* (foto's Marius Bremmer)

AMSTERDAM

In Cochin is ook het oudste christelijke kerkgebouw van India. In 1503 wordt deze kerk gebouwd door Franciscaner fraters uit Portugal; in 1524 wordt de ontdekkingsreiziger Vasco da Gama in deze kerk begraven. In 1663 wordt het gebouw overgenomen door de Hollanders en krijgt het een protestantse signatuur; tot 1795 zijn de Hollanders heer en meester in Cochin en drijven ze flink handel met de joodse gemeenschap. De joden hebben ten tijde van de VOC zelf een handelsvloot, met scheepsnamen als 'Judah' en 'Askalon'. Hun schepen varen dan onder een rode vlag met witte Davidster. Een koopman, genaamd Ezekiel Rahabi (1694-1771), is in die tijd zelfs als diplomaat in dienst van de VOC.

Omdat het in Cochin niet mogelijk was in het Hebreeuws te drukken, betrok Ezekiel Rahabi vanaf 1757 boeken uit Amsterdam. Het bij de Amsterdamse uitgeverij Proops gedrukte gebed voor Jom Kippur heet in Cochin nog steeds (verbasterd) 'Peropess'. De oorspronkelijke Joodse bevolking van Cochin heeft zich in de loop der eeuwen vermengd met de lokale bevolking van India. Zij worden daarom wel 'de zwarte joden van Cochin' genoemd. Vanaf de zestiende eeuw kwamen daar veel 'bruine Joden' bij: vluchtelingen uit Spanje en Portugal en uit de Arabische wereld. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog trekken ook nogal wat Westeuropese Joden door hun handelscontacten in de textiel naar Bombay in India, op de vlucht voor de nazi's. Zij worden 'de witte joden van India' genoemd.

"Er was in die synagoge al in geen jaren meer een huwelijk gesloten, de gemeenschap was vergrijsd en vrijwel uitgestorven", aldus John Cagan. Hij is lyrisch over zijn verblijf in de zuid-Indiase stad Cochin. Hij vervolgt: "Mijn vriendin en ik waren het er direct over eens. We besloten deze kleine joodse gemeenschap een dienst te bewijzen en ze nog een keer een echte traditionele joodse bruiloft te laten vieren." Mijn vraag over het bewijs van zijn joodzijn lijkt hij te verwachten: "Een fax uit mijn geboortestad Manchester was zo geregeld."

Na de stichting van de staat Israël in 1948 trokken zowel zwarte als bruine joden massaal onder de nodige internationale opschudding naar Israël. De jonge staat opent een luchtbrug en haalt een aantal vliegtuigladingen nieuwe immigranten naar het beloofde land.

Al met al zijn er nog ongeveer 7000 joden in India, waarvan ongeveer 6000 merendeels zakenlieden in en rond Bombay. Net aangekomen voor de oorlog, hadden deze 'witte joden' geen zin in 1948 opnieuw hun koffers (naar Israël) te pakken. India was immers officieel niet vijandig tegenover de joodse gemeenschap.

Het vertrek van de zwarte en bruine Joden is de gemeenschap van het kleine Cochin fataal geworden. Er wonen naar schatting nog 30 à 45 personen, meest boven de 50 jaar. Op winkels kun je de namen soms nog zien. De heer S.S.Koder is er eigenaar van een zestal warenhuizen.

Het vereiste aantal van 10 mannen om een dienst door te laten gaan in de synagoge wordt nog slechts af en toe op vrijdagavond en zaterdagochtend bereikt. De uittocht naar Israël gaat nog steeds door, zodat het huwelijk van John Cagan misschien wel het laatste in de synagoge van Cochin is geweest.

■ *De joodse begraafplaats van Cochin heeft een geheel eigen stijl...*

RIJKDOM

Tussen de met kruidnagellucht, peper- en gemberdamp gevulde straatjes van Cochin staat daar dan die synagoge! Het huidige gebouw stamt uit 1664 en is gerestaureerd na een verwoesting door de (antisemitische) Portugezen twee jaar daarvoor. In de muur van de synagoge is nog een steen ingemetseld van een eerder bedehuis uit 1344. De vloer is ingelegd met 18de-eeuwse handgeschilderde Chinese tegels, voorzien van een wilgenpatroon. Het zijn de vruchten van de handelsbetrekkingen van Ezekiel Rahabi met de Zuid-Chinese stad Canton.

Het interieur wordt verder gedomineerd door glazen lampen en kristallen kroonluchters. Eeuwenoude perkamenten met Hebreeuwse teksten, een antieke sjofar (ramshoorn), mysterieuze koperen platen met nooit ontcijferde inscripties, Torahrollen en een balkon met tralies waarachter de vrouwen plaats moeten nemen: in al deze dingen heeft Cochin iets joods en iets eigens.

Afgezien van de tijd dat de Portugezen in India de scepter zwaaiden, hebben de joden het nooit moeilijk gehad. Zowel met de Hindoes als met de christenen op de Malabar-kust hadden ze goede betrekkingen. Dat blijkt uit de 18de-eeuwse toren in Cochin: de drie verschillende wijzerplaten van de klok laten de bevolkingsgroepen de tijd in hun eigen schrift lezen.

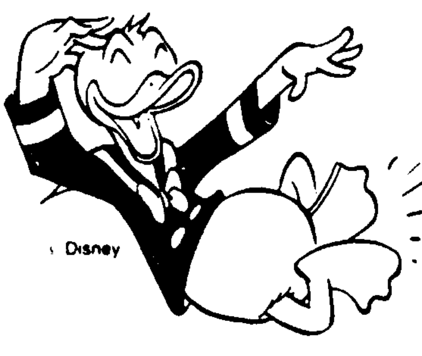
In de jaren zestig van deze eeuw -de synagoge bestond toen 400 jaar-werd het gebouw door de Indiase regering erkend als toeristisch monument. Deze erkenning ging vergezeld van de uitgifte van een postzegel. De grootwinkelmagnaat' S.S.Koder kreeg jaren geleden na zijn pensionering een Nederlandse koninklijke onderscheiding. Via zijn moeder stamt hij af van Ezekiel Rahabi, ooit in dienst van de VOC. Dat leverde Koder in de 20ste eeuw alsnog de status van honorair consul van Nederland op!

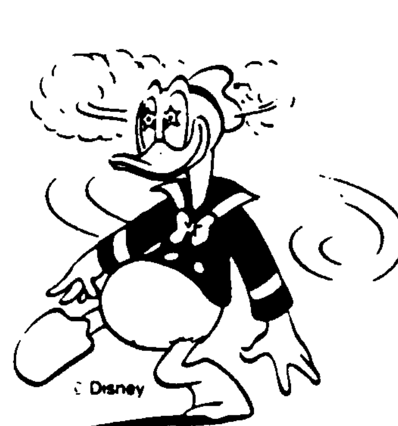
John Cagan liet door zijn huwelijk de joodse gemeenschap van Cochin nog een keer opveren: "Ik ben nu al twee jaar weg uit Engeland. Ik kreeg het benauwd. Met wat handel in geld heb ik een vermogentje opgebouwd van 40.000 pond, wat nu vast staat tegen 10%. Van de rente reizen we zolang we kunnen. Als we 65 zijn gaan we wel weer eens aan het werk, als anderen er mee ophouden."

Mochten de Cagans vanuit India de staat Israël nog willen aandoen, dan kan dat vanuit Bombay rechtstreeks met El Al. De Israëlische nationale luchtvaartmaatschappij heeft sinds kort weer een lijndienst op Bombay. Zo is het lijntje tussen Israël en India feitelijk nooit helemaal geknapt geweest...

De eenzame hoogte van Walt Disney *vervolg van pag. 4*

anatomie te volgen. Ook laat hij veel scènes uit zijn Sneeuwwitje-verfilming eerst als speelfilm maken om de tekenaars menselijke bewegingen beeldje voor beeldje te laten bestuderen. Voor Disney is dit de manier om van zijn hoofdfiguren geen karikaturen te maken.

Disney kondigt de premiere van zijn avondvullende eersteling voor december 1937 aan. De druk voor zijn medewerkers is enorm. Ook al omdat Disney niet aarzelt scènes toe te voegen en reeds gemaakte fragmenten te verwijderen. De première kan doorgaan en wordt een doorslaand succes. Hollywood gaat compleet uit zijn bol bij het zien van Disneys eerste avondvullende tekenfilm. De bonte mengeling van realisme en humor, de perfecte kleuren, maar ook de fantastische muziek zetten de toon voor latere Disney-tekenfilms, maar ook die van de concurrentie.

Disney is ondertussen alweer met volgende projecten bezig. Pinokkio en vooral Fantasia. Dat is wellicht het meest ambitieuze project uit de geschiedenis van de tekenfilm. Op aanraden van de wereldberoemde dirigent Leopold Stokowski besluit Disney een avondvullend, geïllustreerd concert te maken. Twee uur lang tekenfilm met louter muziek van componisten als Van Beethoven, Dukas en Stravinsky. Disney wil de film van een stereofonisch geluidsspoor voorzien. En dat in een tijd, dat het gewone, mono-geluid, nog in de kinderschoenen stond. De geluidsafdeling van RCA ontwikkelt het kostbare Fantasound. Het is 1940 als de film in première gaat. Bioscopen moeten worden omgebouwd om de film te kunnen draaien en te laten horen. Iets waar ze weinig trek in hebben. De zalen waar de film wel wordt uitgebracht trekken nauwelijks bezoekers. Pers en publiek vinden de film afschuwelijk. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog blokkeert ondertussen Disney's Europese bron van inkomen. Fantasia wordt een desastreuze, financiële flop. Pas in 1969, aan het eind van de flower-power periode, krijgt Fantasia de erkenning die ze verdient. Enkele jaren geleden is de film, na een grondige beeld- en geluidsrestauratie, in één klap over de gehele wereld op video uitgebracht. De film is nu zo'n succes dat er over enkele jaren een vervolg Fantasia Continued, op het witte doek uitkomt.

Na Fantasia pioniert Disney rustig verder. Naast tekenfilms, stort hij zich op het maken van documentaires en speelfilms, ontdekt hij de televisie en perfectioneert hij het fenomeen themapark. Met zijn gevoel voor publiciteit ontwikkelt Disney aan het begin van de jaren vijftig zijn programma Disneyland, waarin hij zijn komende produkties ruime aandacht geeft en het publiek als het ware klaarstoomt om in grote getale naar de bioscoop te gaan. Hetzelfde doet Disney bij zijn in de maak zijnde themapark. De jarenlange voorbereidingen worden in zijn televisie-programma Disneyland breedvoerig uit de doeken gedaan. Als het park in juni 1955 zijn poorten opent stroomt het publiek massaal toe. Tot op de dag van vandaag. Disneys overlijden in 1966 bezorgt bij de achterblijvers de nodige paniek. Langzaam glijdt The Walt Disney Company richting bankroet, tot in 1984 de onderneming een nieuwe top krijgt, met onder meer Michael Eisner. Met Jeffrey Katzenberg als studiobaas wordt de onderneming gered en tot grote hoogte gestuwd. Ieder jaar levert Disney weer een tekenfilm af. De één nog beter dan de ander. Nieuwe projecten, waaronder Eurodisney, verrijzen, terwijl het aantal uitgebrachte speelfilms tot voor kort bijna één per week bedraagt. Disney is en blijft de grootste.

Natuurlijk beter worden Hoofdpijn en acupunctuur

Rudolf de Wit

In het vorig artikel heb ik het gehad over de verschillende vormen van hoofdpijn volgens de Acupunctuur. De in het artikel genoemde hoofdpijnen werden allen gerelateerd aan een orgaan. Wat nu als de hoofdpijn steeds terugkeert op een bepaald tijdstip van de dag of een bepaalde periode van het jaar of rond de menstruatie? Voor de Chinese geneeswijze is de tijd van de dag c.q. periode belangrijk en wordt het ook verbonden met een bepaald orgaan. Daarover gaat dit artikel hetgeen het laatste zal zijn over hoofdpijn.

Hoofdpijn, dagelijks terugkerend op hetzelfde uur van de dag is voor de acupuncturist een belangrijk gegeven. In de acupunctuur bestaat er namelijk een orgaanklok, waarbij elk orgaan gedurende 2 uren haar hoogste energie heeft. In de orgaanklok kunt u direct ook zien dat elk orgaan ook haar laagste energie heeft. Als voorbeeld kunnen we de galblaas nemen; deze heeft haar hoogste energie tussen 11 en 1 uur in de nacht. Het hart heeft dan haar laagste energie. Om 11 en 1 uur 's middags heeft het hart haar hoogste energie terwijl op dat moment de galblaas haar laagste energie heeft.

Een persoon die in de nacht opstaat met hoofdpijn (tussen 11 en 1 uur) wordt direct verdacht van energiestoornissen van de galblaas (of het hart). In dit geval wordt de gal-energie behandeld; de voeding gericht op de galblaas wordt aangepast en de punten om de energie van de galblaas te herstellen worden behandeld met acupunctuur.

Ik zei al dat de orgaanklok een belangrijk onderdeel is bij de acupunctuur. Vele klachten kunnen hieruit herleid worden. Uit de orgaanklok kunnen we ook lezen waarom het juist goed is om bij voorbeeld 's morgens vroeg een stevig ontbijt te nemen in plaats van 's avonds. Het is de maag die haar hoogste energie heeft tussen 7 en 9 uur in de ochtend en juist 's avonds haar laagste energie.

Het is helemaal niet vreemd dat een longpatiënt (astmaklachten) vroeg in de ochtend last krijgt van benauwdheid. Tussen 3 en 5 uur in de ochtend heeft de

long haar hoogste energie en indien er klachten zijn in de longenergie zal deze juist geuit worden in deze uren.

Het is ook heel normaal dat de stoelgang voornamelijk plaatsvindt in de ochtenduren direct na het opstaan. Uit de orgaanklok kunnen ook heel wat andere gegevens gelezen worden namelijk als iemand galblaasklachten heeft betekent het dat zijn galblaas een bepaalde tijd een hoge energie heeft en een bepaalde tijd een lage energie. Vaak zien we dat zijn tegenmeridiaan (de meridiaan die dan haar laagste energie heeft — in dit geval het hart —) klachten zal vertonen juist op het moment dat deze een lage energie heeft dus rond 12 uur in de middag.

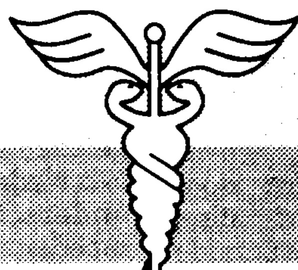
Voor een acupuncturist heeft iemand dan geen hartaanval gekregen omdat het zo warm was, maar juist omdat de galblaas overgeprikkeld is en daardoor het hart te weinig energie geeft. De orgaanklok wordt bij bepaalde acupuncturisten ook gebruikt om de tijd van behandeling te bepalen. Als we weer de galblaasenergie nemen als voorbeeld, dan zal de (klassieke, of misschien de overfanatieke) acupuncturist de galblaas die een teveel aan energie heeft behandelen om 12 uur 's middags (om de galblaas nog meer af te remmen) of als de galblaas te weinig energie heeft haar juist te stimuleren rond middernacht. Natuurlijk zijn er verschillende andere methodes om de galblaas te behandelen om te vermijden dat je als acupuncturist om 12 uur 's nachts uit je bed moet gaan.

MENSTRUATIE

Bij hoofdpijnklachten die rond de menstruatie voorkomen wordt gekeken naar de bijkomende klachten zoals bloedverlies, pijnen in de onderbuik, klachten in de benen enz. Vaak hebben de klachten te maken met energiestoornissen in de milt, lever en maagenergie. De acupuncturist let hierbij speciaal op de voeding alvorens de naalden in te steken. Het gebruik van (te veel) suiker, melk en melkprodukten is ten strengste af te raden.

Er zijn verschillende kruiden die gebruikt kunnen worden bij hoofdpijn. Het is altijd moeilijk om in een artikel aan te geven welk kruid precies gebruikt kan worden bij een specifieke klacht. Een kruid of homeopatisch middel moet goed uitgezocht worden, anders helpt het gewoonweg niet. Er bestaan ook vele populaire kruidencombinaties die gebruikt kunnen worden bij hoofdpijnklachten. Let toch goed op wat u doet. Over het algemeen kan gesteld worden dat kruiden niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Dat is zeker waar, maar dan zeg ik toch direct erachter: mits goed uitgezocht en toepasbaar bij dat ziektebeeld.

Er bestaan bij voorbeeld zoveel 'wondermiddeltjes' bij het afvallen, bij haarverlies, bij impotentie en noem maar op. Soms zit er in zo'n combinatie middel juist een kruid die niet gebruikt mag worden omdat bij voorbeeld de nieren niet voldoende werken. Bij het gebruik van zo'n middel kan de nier juist overgeprikkeld worden waardoor er direct (ernstige) klachten kunnen ontstaan. Laat uzelf altijd goed inlichten voordat u een of ander homeopatisch middel, kruid of zelfs voedingssupplement gebruikt. Niet altijd betekent 'natuurlijk' automatisch 'gezond'.

Ziek & Gezond

Max Ooft

De ziekte van Alzheimer

De ziekte van Alzheimer, vroeger ook wel 'vroege dementie' genoemd, staat volop in de belangstelling, onder andere omdat er een aantal nieuwe feiten bekend is geworden over deze aandoening. Het is de meest voorkomende vorm van dementie (dementie ofwel 'kindsheid', kinds worden, geestelijke aftakeling), en niet alleen op jongere leeftijd. Ondanks hoopgevende onderzoeksresultaten, bestaat er nog lang geen behandeling voor deze ziekte, en zullen zowel patiënten als hun familie het vooralsnog moeten hebben van maatregelen om het leed te verzachten.

DEMENTIE

Dementie is het achteruitgaan van verstandelijke vermogens, zoals het geheugen, de intelligentie, het beoordelingsvermogen, gevoel voor waarden en normen, en dergelijke. Gewoonlijk begint dementie op oudere leeftijd, na het 65ste jaar. Naarmate de gemiddelde levensverwachting in de wereld toeneemt, men dus een oudere leeftijd bereikt, is het dan ook te verwachten, dat er steeds meer gevallen van dementie zullen voorkomen.

Dementie kan verschillende oorzaken hebben. Enerzijds kan de oorzaak in de hersenen zelf gelegen zijn, bij voorbeeld hersenbeschadiging door herhaaldelijke beroertes of door langdurig alcoholmisbruik, of aderverkalking in de bloedvaten voor de hersenen. Anderzijds zijn er een aantal vormen van dementie, waarbij de hoofdoorzaak buiten de hersenen ligt maar wel een nadelig effect heeft op de hersenfunctie. Deze vormen van dementie zijn vaak wel te behandelen of te voorkomen, bij voorbeeld dementie ten gevolge van de ziekte van Parkinson (de 'beef-ziekte' ofwel 'schudverlamming' genoemd), suikerziekte, epilepsie, een (goedaardig) gezwel in de hersenen, schildklierafwijkingen, vitaminegebrek, de geslachtsziekte syfilis. Vroeger werd alleen dementie die op jongere leeftijd optreedt, de ziekte van Alzheimer genoemd, maar uit onderzoek blijkt dat vele, zo niet de meeste gevallen van dementie op oude leeftijd, in feite precies hetzelfde zijn als de ziekte van Alzheimer.

OORZAAK

De ziekte van Alzheimer is eigenlijk een stofwisselingsstoornis; anders gezegd: bepaalde stoffen in het lichaam worden verkeerd 'verwerkt'. Bepaalde lichaamseiwitten worden bij deze ziekte in de hersenen opgeslagen, hetgeen normaliter niet zou mogen. Door de vreemde, en grote hoeveelheid eiwitten in de hersenen, kunnen de hersencellen niet goed meer functioneren. En er worden als het ware belangrijke verbindingen verstoord door die eiwitten, waardoor de onderlinge afstemming binnen de hersenen ernstig bemoeilijkt wordt. Net zoals er op een telefoonlijn een storing kan zitten, die het gevolg is van stof, vuil of roest in de draadverbinding tussen verschillende telefoons.

De ophoping van eiwitten in de hersenen kan zowel op jonge als op oudere leeftijd optreden. Vroeger sprak men pas van de ziekte van Alzheimer, als een persoon op jonge leeftijd (40-50 jaar) al verschijnselen van kindsheid begint te vertonen. Deze vroeg-optredende vorm van dementie verschilt medisch gezien echter nauwelijks van de ouderdomsdementie. Het is vrijwel zeker, dat het eerder-dan-normaal beginnen van de ziekte, te maken heeft met een erfelijke aanleg. Met name zou er een gen (drager van erfelijke informatie) bestaan, dat verantwoordelijk is voor het neerslaan van eiwit in de hersenen.

Vroege dementie, beter gezegd de vroege vorm van de ziekte van Alzheimer, is dus erfelijk, hoewel niet goed te voorspellen is óf, en hoeveel van de kinderen van een vroeg-demente ouder ook een kans lopen vroeg dement te worden.

Uit onderzoek is gebleken, dat de ziekte van Alzheimer vaker voorkomt in families waar ook het syndroom van Down (mongooltjes) voorkomt, en net als bij dit syndroom, lijkt de leeftijd van de moeder een rol te spelen bij het ontstaan van dementie (mensen van wie de moeder ouder was dan veertig toen ze geboren werden, schijnen een verhoogd risico te lopen op het ontwikkelen van dementie). Tenslotte kan als risico-factor ook genoemd worden, het oplopen van een ernstige hersenschudding op oudere leeftijd.

VERSCHIJNSELEN

Nu is het natuurlijk erg moeilijk te zeggen wat 'normale' vergeetachtigheid is en wat te maken heeft met dementie. Op oudere leeftijd wordt men altijd wel een beetje vergeetachtig, wat geen wonder is, want in een mensenleven gebeurt er zó veel dat allemaal opgeslagen moet worden in het geheugen. Vergeetachtigheid heeft trouwens nog veel meer oorzaken, zoals vermoeidheid en psychische spanningen. Over het algemeen weten oudere mensen echter trucjes te bedenken om zich iets te herinneren, en pas als men daar niet toe in staat is, kan er sprake van een echt probleem zijn.

Een ander verschijnsel is oriëntatieverlies, men denkt bij voorbeeld in een vroeger huis te wonen, haalt jaartallen door elkaar of zelfs personen; familieleden worden voor anderen aangezien. De persoon verliest interesse in het dagelijkse leven, neemt geen initiatieven en trekt zich in zichzelf terug, of plaatst zichzelf juist op de voorgrond. Hij of zij maakt vaker ruzie of is zonder duidelijke reden verdrietig, boos of juist erg opgewekt, heeft minder gevoel voor bepaalde waarden en normen ('gedraagt zich niet zoals het hoort') en verwaarloost zichzelf wat hygiëne en voeding betreft. Uiteindelijk takelt de persoon echt helemaal af, hetgeen vreselijk moeilijk is voor zijn omgeving die hem anders kende, vooral als het om iemand gaat die op jonge leeftijd geconfronteerd wordt met de ziekte van Alzheimer.

BEHANDELING

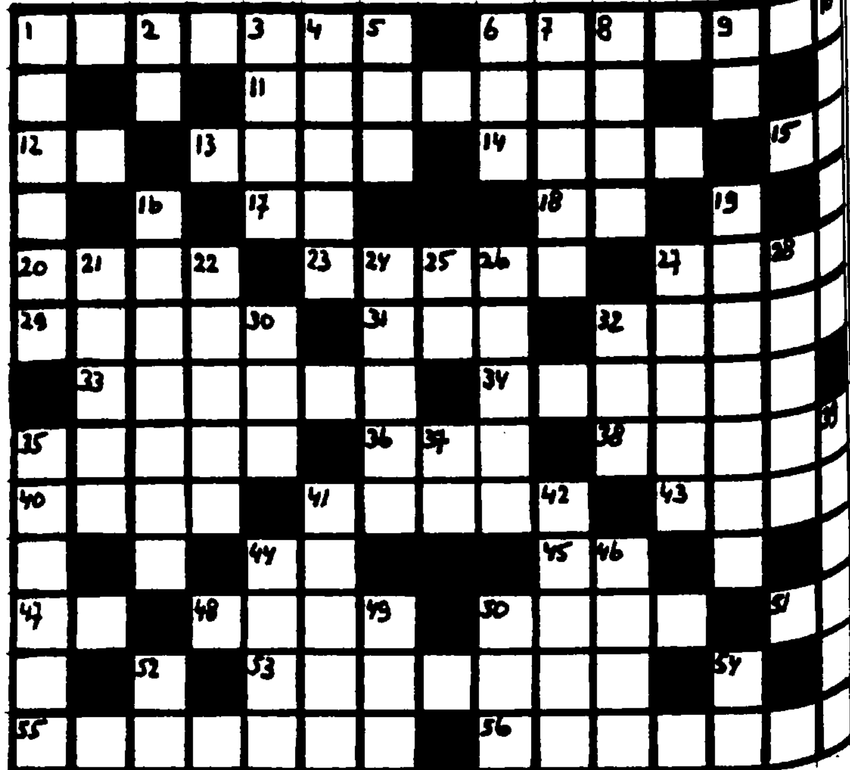
Bij de behandeling zal men zich natuurlijk allereerst moeten afvragen, of dergelijke verschijnselen wel inderdaad op dementie berusten. Veel van de bovengenoemde symptomen komen ook voor bij psychische problemen, zoals een depressie. Ten tweede rijst de vraag, als het toch dementie is, om wat voor soort dementie het gaat. Men is over het algemeen te snel met het 'opgeven' van mensen, vooral bejaarden. Bij het opmerken van vergeetachtigheid, persoonsverwisseling en dergelijke, wordt al gauw gezegd dat die persoon kinds aan het worden is, en dat er verder niets aan te doen valt 'want het is nou eenmaal zijn leeftijd'.

Toch blijkt het in een (klein) deel van de gevallen te gaan om een behandelbare vorm van dementie, zoals boven genoemd, en kan de persoon de oude worden als dat zo is. En zelfs al is het een geval van echte dementie, kan iemand nog lang bij-blijven als hij de nodige stimulansen van zijn omgeving krijgt. Een oudje dat de hele dag op een stoel wordt gezet, want hij of zij is toch al kinds, gaat sneller achteruit dan iemand die ondanks de ziekte, betrokken wordt in het dagelijks leven, al was het maar praten over wat in de krant staat of wat op de t.v. is verschenen. Dementie is dus niet te genezen, maar de ontwikkeling ervan is wel enigszins te vertragen.

Overigens zijn er enkele interessante ontwikkelingen in de medische wereld wat de ziekte van Alzheimer betreft. Behalve het gen dat zorgt voor die nadelige eiwitneerslag in de hersenen, is er ook een erfelijke eigenschap gevonden die juist maakt, dat het eiwit niet kan neerslaan in de hersenen. Als dit 'bewerkt' zou kunnen worden tot een behandelingsmethode, zou de ziekte van Alzheimer in de toekomst eenvoudig te voorkómen zijn.

De ziekte van Alzheimer is dus een vorm van dementie, die veroorzaakt wordt door ophoping van bepaalde eiwitten in de hersenen. De vroeg optredende vorm van Alzheimer is erfelijk. De verschijnselen zijn als van dementie (vergeetachtigheid, oriëntatiestoornissen, gedragsveranderingen) en vooralsnog is er geen behandeling voor. ■

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. randkervingen; 6. grillige wending; 11. op de eerste plaats; 12. deel van een mast; 13. toverkol; 14. schrander; 15. zuivelprodukt; 17. muzieknoot; 18. landbouwwerktuig; 20. drank; 23. heildronk; 27. houding; 29. zangstem; 31. open plek in het bos; 32. jongensnaam; 33. zeerover; 34. aanvoerder; 35. stoel; 36. ik; 38. bloem; 40. bezieldheid; 41. voorkant; 43. niet ingewijde; 44. oneindig getal; 45. jongensnaam; 47. muzieknoot; 48. gierigaard; 50. vogelklem; 51. heilige; 53. uitstalruimte; 55. iemand die pas tot priester gewijd is; 56. vijzel.

VERTIKAAL: 1. gehalte-eenheid van goud; 2. file; 3. wild zwijn; 4. kastvakje; 5. noodsignaal; 6. schik; 7. verfplankje; 8. onvergetelijk; 9. persoonlijk voornaamwoord; 10. waterverwarmingstoestel; 16. melkwol; 19. vlees; 21. vlaskam; 22. veldgewas; 24. roofdier; 25. ondernemingsraad; 26. deel van een huis; 27. universiteitsfunctie; 28. reeks; 30. vogel; 32. medicijn; 35. niet dikwijls; 37. Japans spel; 39. vogel; 41. voertuig; 42. dans; 44. look; 46. drank; 49. huisdier; 50. toiletgerei; 52. op deze wijze; 54. bolgewas.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe-puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Sidarma Donker
Saliña Harbour View R5
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel tot drie uur n.m.; Aruba - Caya Betico Croes 110 tijdens kantooruren; Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao voor donderdagmorgen tien uur en op Aruba voor woensdagmiddag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE-PUZZEL

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. koraalzwam; 8. tros; 11. kip; 12. ras; 13. nou; 14. ba; 16. ril; 18. bom; 19. dn.; 20. alt; 22. nes; 24. cel; 25. sen; 26. amor; 28. strak; 30. stee; 31. lab; 33. aal; 34. start; 36. kalm; 37. over; 38. rebel; 40. por; 42. tof; 45. ezel; 46. melis; 48. peer; 50. uil; 51. ooi; 52. els; 54. lee; 55. z.n.; 56. gok; 58. aar; 60. nu; 61. iet; 62. oom; 64. tod; 66. loon; 67. sprakeloos.

VERTIKAAL: 1. kabaal; 2. r.k.; 3. air; 4. apin; 5. zr.; 6. wak; 7. as; 8. tom; 9. r.u.; 10. sonnet; 13. nol; 15. alm; 17. les; 18. bek; 19. deern; 21. tol; 23. stampei; 24. calorie; 25. sta; 27. rakel; 29. ra; 30. strop; 32. bal; 34. set; 35. gezin; 38. reuzel; 39. bel; 41. o.l.; 43. fel; 44. preuts; 46. mok; 47. sla; 49. een; 51. oot; 53. saté; 56. gen; 57. kor; 59. rol; 61. io.; 62. op; 63. ma; 65. do.